

Lauacrum cōsciē

tie: omnibus sacerdotibus summe
vtile/ac necessarium.

Claude Jaumar

I.N.C.
1492-1493

folium primum.

Incipit lauacrum conscientie omni-
um sacerdotum.

¶ Prefatio huius libri.

Iuamini mundi estote *Esaiæ primo* Ex quo
nos sacerdotes omnino non commurē sta-
tum cum popularibus. sed segregatū ab eis
habeimus et longe digniorem: quia clerici sumus et
sacerdotes. Clerici enim cuiuscunq; status sint exē-
plum esse debent et speculū laicorū: ut habetur. viii.
qi. Qualis Sed ex quo mi frater et *Pamonde* ger-
mane michi in quadam epistola siue missiua scribis
ex intimis desideris cordis tui quomodo ab intra
pias et deuotas admonitiones emendandi vitam in
melius sepius habueris et recedere intendas ob ista
vita carnali voluptuosa et luxuriosa quā duxisti plus
q̄ ad vigintitres annos. interim v̄delicet q̄ reristi
tuam parrochiale ecclesiam in ciuitate *H* sed cur
recesseris ab orationibus tuis et intres tue habita-
tionis domum: tunc occurrat tibi tua valida cū suis
genitinis: ad quam nimio carnali amore afficiaris.
que mox expellat diuinum ac spiritualem amorem
a corde tuo. et sic habeas continuū bellum intra te
Sed amor concubine tue et pueroꝝ tuorū superēt
omnem amorem diuinū: ut non possis temetipsum
superare Deinde michi scribis q̄ tu prebeas omni-
bus prophanis tuis malū exēplū nec audias ut de-
beres publicanū peccatoꝝ et adulteri vtriusq; sex^o
corrigere cur. nūquā sis talis ut ī tali ciuitate asseris
necessariū esset. Et petis a me ī pfata epistola ut scri-

Prologus.

ham tibi aliquas consolationes. informationes deu-
uotas necnō est strictas admonitiōes per quas pos-
sis teip̄s vincere. & redire a via tua mala et pessima
et p̄ consequens dānosa. **O** germane charissime epi-
stolam ad te missam legi & iterū p̄legi. & ex vna pte
cum lacrimosis oculis deplorans tuum damnosum
statum & ex alia parte cū magno gaudio cōsiderās
ex scriptis tuis quia misericors deus visitat cor tuū
et pullat cum magna caritate ad tue mentis iamā
Stude: ergo sibi aperire cor tuū et p̄para et habita-
tionem in amita tua. **N**ad hec cooperari volo liben-
tissime. Sed est mira res q̄ michi scribis p̄ informa-
tione & auxilio: cum tu sis me senior timo & doctior.
ex quo tu ascēdisti gradū magistrū ego vero in gra-
du baccalaratus permansi. **E**cce mi frater hoc est
quod ante plures annos loquebamur mutuo. quābi
multum fuit contrariū q̄ ego intrāni sanctam obs-
eruantiam regularem quia tenuisses me libentissi-
mem seculo. & ego te libētissime dixissem ad setā
religionem ad vitam eternam & strictam p̄ quā itur
ad astra: & me sequi noluisti. **S**z vltra modū placuit
tibi conuersatio mundanorum hominum vtriusq̄ se-
xus ac mundana leticia: cuius tamen extrema luct⁹
eterne damnationis occupabit. **E**t tamē non fecim⁹
Exemplum. Sicut quidam duo fratres de quib⁹
legitur quorum vnus erat fatuus & alter erat sapiēs
et ibant pariter in eadem via. **L**um autem venisset
ad quoddam huiū vbi erāt due vlc. vna⁹ delictabi-
lis & pulcra. reliqua vero distorta & aspera. **E**t fatu⁹
videns viam delectabilem dixit sapienti canius per
hanc viam. **S**apiens dixit. nō frater. quia q̄uis hoc
via sit delectabilis: ducit tamē in hospiciū valde ma-

iuri. Unde consulo q̄ p̄ aliam viam transeamus. nā
 quīs sit aspera & dura. ducit tamen ad hospiciū val
 de honestum et quietum Respondit fatuus Magis
 crederem eis oculis q̄ tibi de his q̄ nō vides Et po
 suit se fatuus ad viā delectabilem et amenā Quod
 videns sapiens nolens cum relinquere secutus est
 eum. Pergentes igitur simul inderūt in latrones
 qui eos ab iniuicē sepantes posuerūt in carceres di
 uersos. Factum est autem vt rex illius terre percis
 peret quadam die oēs incarceratos coram se iussit
 adduci vt ipsos indicaret. Venientes autem isti dno
 fratres inter alios et cum se mutuo viderent sapiēs
 frater dixit regi. Domine mirex iudex ego valde
 conqueror vobis de isto fratre meo. Nā cū essem⁹ in
 via pariter et ipse frater fatu⁹ fuerit. ego vero sapiēs
 reputatus volebat michi credere vt iuissem⁹ p̄ viā
 bonam quā sibi demonstrauit. fecitq; me secum ire per
 quādam viam vbi cecidimus in latrōes. vnde reus
 est mee mortis. Fatuus vero ecōtra dixit regi. non.
 sed cum ipse sapiens erat nō debuisset me tam faci
 liter secutus fuisse p̄ viā quā se iuit fore malā quod si
 fecisset rediissem vtiq; et cum secutus fuisset et presens
 periculū nullatenus incurrissem⁹: vnde vere reus
 est mortis mee. Idis vobis ex vtraq; pte auditi s rex
 talē ptulit sententiā dicens. Tu fatue noluiſti sapiēti
 credere. et tu sapiēs secut⁹ es fatuū in itinere igit am
 bo debetis iā suspendi et morte damnari. Sic erit in
 die iudicii: tūc exhibūt anime de latibulis et corpora de
 sepulcris ad recipiendū iudiciū de commissis oibus
 et omissis. Nam corpus fatuū quia noluit sequi con
 silii aīe sapientis. et spiritus sapiens q̄ secut⁹ est cor
 pus fatuū igitur dānabuntur ambo in iudicio extrē

Prologus

mo. Et hac de causa sententiā iudicis dicitur gladius
ex utraque parte acutus. Nam percutiet tunc quo ad
corpus et quo ad animam miserū peccatorem. Unde ergo
dicitur Math. x. Illum timete qui habet corpus et
animam perdere in gehēna. ¶ Ex his dicens mi frater
collige quis inter nos duos sit frater fatu⁹ vel quis
sit frater sapiens et quis stultus. Quod quod sapienter ego
feci quod te non sum secutus in itinere. scilicet in ista vita secu-
lari criminosa et dānosa. Tu enim inter tot latrones
infernales corruisti quot peccatā mortalia cuius tua daki-
da ac in vita tua comisisti. Suscipe mi frater et de te
exemplum ex euangelio de diuite epulone et lazaro
pauperrimo. tu considerasti principium et presentiam cum
diuite. ego vero finem. tu eterna supplicia et ego gau-
dia sempiterna cum lazaro. Considera quod dissimilis
sit vita eorum. sic per consequēs dissimilis est exitus
et mors eorum. Nam moritur diues et anima eius a
demonibus sepelitur in inferno. Moritur et lazarus et
anima eius a sanctis angelis deportatur in sinū abra-
he: ubi gaudet cum omnibus electis coram deo in ce-
lesti patria sine omni carentia et defectu. Diues vero
torquetur in inferno cum demonibus atque damnatis
sine fine in omni defectu et penuria. Quia rogavit iam
multis annis pro vna guttula aque et non est exan-
ditus: nec in eternum exandietur. Et sic ibūt hi in re-
quiem sempiternam: isti vero in supplicium eternum.
Non tantum enim vero est quod delectat: sed hec sem-
piternā est quod cruciat. Quia in re colēde ac amā-
tissime germane scribam tibi et omnibus aliis sacer-
dotibus tibi equalibus: sanam doctrinam sicut quod mi-
chi dominus de dedit: oremus dominum pro gra sua
¶ Explicit prologus.

De ornamentis sacerdotum

Capitulum primum.

Lauamini mundi estote vbi supra. Vbi primo sciendum. q. clerici debent esse ornati duplici ornamento. s. interiori et exteriori. Ornamentum interius consistit in virtutibus in quibus debent communem populum precellere alias vilissimi sunt qui a vilissimus est qui prestantior i. dignior est. nisi etiam precellat alios in scientia et sanctitate: vt habetur. i. q. i. Vilissimus. Debent etiam clerici pre aliis esse caritatiui. compassiui. humiles. beniuoli patientes et continentis: pro omnibus. Et sic non solum interius debet esse ornati virtutibus: sed etiam exterius tanq. lucerna super candelabru posita lucere debent in exēplum vniuersis. Exterius enī ornamentum consistit in bono regimine suūptius. Debent enim clerici aures. oculos. linguam ⁊ oīa membra corporis sui sub freno castitatis et modeste exercere vt nō sint leues in moribus: nec prouisi ad risum: nec curiosi nec verbosi nec in eis aliquid appareat quod cuiuscuq. possit offendere aspectum. Secundo exterior ornatus clericorum consistit in habitu decenti. pnt statuta synodalia edocent. scz vt deferent vestes non incisas vel regulatas: neq. variis coloris: neq. rubeas: neq. virides: neq. nimis longas. nec nimis breues: vt. c. clerici extra de vi. et ho. cle. Non enim munditiam vestium sed cordis a nobis deus requirit. Et ideo v. Lauamini mundi estote Esa. i. Super quib. x. bis ait Chuso. Seruus dei non d. h. h. vestitū ad decorē visionis nec ad mollicie seu delectationē carnis s. ad tegimētū nuditatis: An ait apls. i. ad Thymo. vi. Habentes vestitū ⁊ qb. tegamur tuō

Prologus

dicit quib⁹ ornemur his p^{re}enti sumus. Unde Isaac abbas syrie ait Qui diligit splēdi da indumēta cogitationes humiles habere nō potest: qz cor exterioribus figuratiōib⁹ confirmatur. Et clericus neqz in vestibus neqz in calciamentis debet decorem exteriorum seu ornatū p^{re}tendere. An. xli. di. Cleric⁹. Quia scdm Gregoriū: nemo p^{re}ciosa vestimenta querit nisi ad inanē gloriā nec aliq⁹s induit vestimenta p^{re}ciosa vbi ab hoib⁹ videri nō potest. An ille vines de quo in euangelio legitur. Luce. vi. vt supra in prologo ex nullis aliis causis dānatus est: nisi quia quoti die epulabatur splēdide et induebat purpura et bysso. Et ideo dicit apostolus. Non in veste p^{re}ciosa. Et Hugo de sancto victore. Tanto quisq⁹ intus pollut⁹ quāto ad inanē gloriā exterius ornat⁹, quia non nitoz vestiū: sed splendor morum ornat clericum. et quāto exterior pulcritudo diligit tāto interior minus ornatur. Sed heu quid dicā in oppositū faciunt multi clerici. de qb⁹ egregius doctor sacre theologie Petrus de pulta in quodā ait sermone quem fecit in cōsilio Constantiē vbi inter cetera sic dicit. Incedunt nōnulli clerici in vestibus indecenter figuratis et impudice. videlicet quadrinariis vsqz ad nates aut cingulum incis⁹ vt palam pateat p^{re}teritas crurum et fulgidis caligarum color cū bambasis corporib⁹ ipso rum miro artificio curiosissime coaptatis. imo quōqz turpido nude carnis et cum humanicis apertis lat⁹ et longis vt potius ad instar vulturū videantur volando incedere q̄ more hoim ambulare. et paulo post sic ait. Tales abhominaciones vos reuerendissimi patres apertis oculis quotidie cernitis in foro in choro. imo in vestris hospitiis et mensis astare et mini-

strare vobis et dissimulatis. Hæ vestri sūt obediētes
 famuli. nulla est vobis difficultas eos emēdādi. attā
 men dicitis ip̄is facite et faciunt. Profecto dissimu
 lando talia vobis ip̄is testimoniū phibetis. q̄ in eor
 leuitatib⁹ cōplacentiā habetis. Nec ille venerabilis
 doctor. Hos vero presbyteri p̄c oib⁹ aliis hoib⁹ de
 beremus esse imitatores xp̄i q̄ fuit deus et homo rex
 regū et dñs dñantium. de quo nō legim⁹ cū habuisse
 alia vestimēta nisi duas tunicas. vñā incōsutilē. aliā
 vero consutilē. non canisias. non palia. non capitū
 aut mitram non bambasum. non caligas. et vltimo
 nō vsus est calceis. **S**icut deus q̄ paucos habes imi
 tatores benigne iesu. **E**t Item legitur etiam q̄ qui
 primus vtebatur purpura a fulmine est percussus et sic
 obiit. **E**xemplum legimus etiam in miraculis: q̄
 quedā comitissa solūmodo propter ornatū vestiū sit
 dānata a quo nemo potuit eas retrahere. Propter
 quod sanctum virum interrogauit quedam alia mu
 lier dicens. Dñe qd valet mea confessio cum habitum
 superbum retineo / et eū dimittere nolo. **Q**ui respon
 dit. nichil. Nam nisi habeat homo firmissimū propo
 sitū omnia peccata strictissime vitare: et precipiē
 mortalia: et omnes occasiones cinctorum peccatorū
 a se reicere: beneficiū absolutionis oim suorū crimi
 num non consequitur. **Q**uia principalissimum est ve
 ra et stricta cōtritio in confessione salutifera. **I**dic mi
 frater redi ad conscientiā tuā et cōsidera tua nimis
 preciosa et varia vestimēta et quid faciāt aurū et ar
 gentū in cingulis tuis et cultellis in pera in cocleari
 bus. cypis et multis aliis. **D**eide fulgidā tue dalide
 idimēta et oim genitorū tuorū et agnosce quia hec
 omnia sint bona pauperū. et habe p̄c oculis tuis ho

*Non enim de
 omni vestimento
 qd dicitur
 qd dicitur
 qd dicitur*

Capitulum secundum

-fam illam vltimum quando celestis ille pater familie dicit tibi: Redde rationem villicationis tue nā vltimis nō poteris villicare: vt scias quid sibi respōdeas. ¶ Et hoc de primo capitulo.

¶ De honesta sumptione victualium et largitione elemosinarum.

Capitulum secundum.

Omnamenta clericorum etiam maxime consistunt in largitione elemosinarum et victualium sobria et honesta sumptione obseruantes ista sex in mensa que habentur. *Primum* di. Continua et. c. *Pro reuerētia*. *Primum* vt vita absentium non mordeatur. *Secundū* vt presentes non irrideantur. *Tertium* verba inania et secularia nō recitentur. *Quartum* vt verba sacre scripture legantur. *Quintum* vt cibus non nisi ad sustentationem sumatur. *Sextum* vt in principio et in fine deo laudes referantur, qui nobis nāq; necessaria tribuit et procurat sine nostro magno labore et cura. Unde *Aug.* Si vintius de annona christi: iustum est vt laboremus in seruitio christi et de reliquiis mensarum nostrarū cibemus christum in suis pauperib⁹. de quibus dicit *Quicquid vni ex minimis meis fecistis michi fecistis*. *Math xxv.* ¶ *Pro quo sciēdū* qd manus sacerdotū oleo iungunt vt nichil tēpale eis adhereat: sed totū p largitatē elemosinarum effundant. *Enī* in ecclesiast scribit de sacerdotibus *Non sit manus tua ad accipiendū porrecta: sed ad dandum collecta* Et *Esayas* ait. *Principes tui infideles sunt socii furum omēs diligunt munera pillo non iudicant. et cause vidue nō ingrediuntur ad eos. a minore vsq; ad maiore oēs auaricie studēt et dicūt pax et nō est pax. quasi diceret. Sacerdos dicit*

peccasti. fac missas celebrare et affer michi pecunias
et recipias remissionem peccatorum tuorum. Et sic faciunt pa-
cem cum domino et non est pax nisi quia celebratio missarum ce-
dat eius in lucrum. Et predicatorum predicant pacem dicentes.
Da unum denarium et habebis remissionem omnium
peccatorum. et adhuc non est pax. Sed quia sollicitudo omnium
christi commissa est pastoribus. precepit igitur eis dominus
vigilare predicando et bene operando. et sic lupos a
suis ouibus arcendo. Unde Jacob ad laban ait. Oves
tuas steriles non fuerunt. nam sterilitas ouium id est
peccata pastoribus imputantur. Unde scribitur Nu-
meri. xxv. Quando fornicatus est populus cum filia-
bus moab. dixit dominus ad Moysen. Tolle cunctos
principes de populis et suspende eos in patibulo ver-
sus solem. peccata enim subditorum reuidentur in ca-
pita prelatorum. i. curatorum. An si hec penderent ho-
mines principatus non ambigerent. Durissimum iudicium
cum fiet his qui presunt. potentes cum potenter tormenta
patiuntur. ¶ Unde quidam religiosus bonus. qui cum
in episcopum fuisset electus noluit acceptare et dixit
vni post mortem. Si de numero episcoporum fuisset de
numero donatorum iam essem. Cur hec. quia multi
sunt curati qui obstruunt oculos spirituales et ape-
runt oculos bestiales quia non vigilat cum christo in
oratione. sed cum iuda in cupiditate. quia iudas aliis
discipulis dormientibus vigilauit ut dominum suum
traderet propter pecuniam habendam. Sic curati si vo-
cantur a diuitibus statim veniunt. sed si a pauperibus vo-
cantur fingunt se esse occupatos et non veniunt. Et tu
meo mi frater et pastor factus non ut animas deo
sequiras sed ut diuitias multiplices et dicas. bene-
dictus deus quia diues factus sum. Hec aut gratiarum

Capitulum secundum

actiones sunt latronū et raptorū qui deū benedicūt dum diuitias per fructum aut rapinā acquirunt Si autē non habes panem verbi dei nec vestem virtutū mirum est quod oues pro quibus christus fudit sanguinem suum in curam tuam presumis accipere potius deberes dicere cum Esais. Domine sum mendicūs in domo mea non est panis neque vestimētum, nolite me constituere in principem populi. In quo comprehendunt collatores beneficiorum qui adulatoribus et consanguineis suis spōsam xpī committunt. Ibus precatur Abacuc dicens. Ue his qui edificauit syon in sanguinib⁹ id est ecclesias cōferunt cōsanguineis suis. Et hoc dico nisi digni inueniant. Domini⁹ enim consanguineos suos in apostolatū p̄mouit. vt patet in sancto iacobo et frater eius beato iohanne qui fuerūt filii sororis Marie matris christi. ¶ Notandum vt superius dixi. quod multum ornat clericū exercitiū in operibus pietatis. vt est dare elemosinam hospitare pauperes. et ingeniosos ad studiū iurare vt crescāt pro ecclesia sancta et ī fide catholica; quoniam res clericorū sunt bona pauperum Et ideo ad hospitalitatem et elemosinam tenentur. vt habetur xvi. q. i. Quoniam vbi dicitur Quicquid habent clerici pauperum est et bonis eorum seruire debent si scep̄tioni peregrinorum et pauperū Hec enim dicta sunt de clericis in generali. inter quos magis obligātur sacerdotes. curati. et prelati ad obseruatiā predictorū quia quāto status altior est. tanto debet esse vita sanctior. ne aliis predicātes ipsi efficiantur reprobi. vnde Hiero. Quid aliud est bene predicare et puer se agere quā proprio ore se ipsum condemnare. Itē quod bene predicat et male viuit deum docet qualiter eum con-

folium. vi.

demnare debeat. vt habetur. xl. dist. Multi An Gregorius. vii. moral. Zelus aiarum est acceptissimū sacrificiū deo. Si tñ ordinate fiat. s. vt hō pri⁹ habeat curam proprie salutis. et postremo alioꝝ: alioquin nihil pdest homini si vniuersum mūdum lucretur: aīe vero sine detrimentum patiat. Math. xvii. Nam vita sacerdotū est aliis in exemplū imitationis posita. vt ex interpretatione noīs patz qz presbyter dī quasi prebens iter pp̄o et ducatur in verbo dei et bono exemplo. Idinc ait Greg⁹. Dēs qui sacerdotis noīe cēsant angeli vocant. Altum est enī hoc nomē sacerdos. in vita nō est inferior. et ideo libenter debet dare christi pauperib⁹ elemosinā. In hoc enim maxime edificatur hoīes alū in largitione elemosinarū sacerdotum. Scribit enī Sen. xviii. qz Abrahā et Loth hospitaes erant et ideo angelos recipere meruerūt. Sed heu timendum est qz hodie pauci sacerdotes merent angelos recipere cū sint paucissimi sacerdotes quoz fores sint aperte peregrinis et pauperib⁹. sed potius cōsanguineis potentibus et diuitibus. et qd̄ peius est histriōnibus et meretricib⁹. nec pauper fons clamās audīt. Ideo dī p̄rouer. .xxi. Qui declinat aures suas ne audiat pauperē. clamabit et ip̄e non audietur. Et bern. ad henricum ep̄m zenonen. sic ait. Clamat penuria pauperū. clamāt mudi. et famelic. dicite pontifici. ī freno quid faciat aurū. quid cōferūt mutatoria vestium in parentib⁹ extensa. Nostrū aiūt est pauperes et nobis crudeliter subtrahit quod vos inaniter expenditis. Itē Bern. ad fulconē ait. Quicqd̄ preter necessarium victū de altari retines tuum nō est. rapina est. sacrilegium est. Q̄ caute oportet nos glosare. et quātum oportet nos necessitatem exponere si huiusmodi

Capitulum secundum

di verbi rigidam veritatem debent eisdere, et nos de rapina et sacrilegio excusare quod dicit Chrysostomus Dicit ecclesiarum sine beneficiorum non sunt propter nos sed dei omnes et nos voluit esse dispensatores non dominos. Et quod stipendia ecclesiastica sunt panes pauperum iuxta concordiam suam factorum patrum nullo discrepantes. Non est bonum sumere panem filiorum et dare cambium, vel meretricibus et histrionibus.

¶ Quod grade peccatum est immolare demonibus vel scubibus et vanitatibus huius seculi xvi q i Si cupis. Et Iuditha nym sic ait. Qui dat histrionibus et meretricibus immolat demonibus. Sacerdos igitur ut sint efficaces hortatores ad vitam pro debet eam opere exercere. Non enim sufficit divina eloquia predicare vel audire nisi compleant opere. quod dominus non est cognitus dum duo discipuli quibus in via apparuit loquentes de eo, et tamen dignatus est nosci dum pascitur ab eis. Ecce misericors deus eorum fidei subvenit quos misericordes repperit. Et ut nos misericordes simus hortatur nos dominus in euangelio et precepit dicens. Estote misericordes. Luce vi. Hinc est quod iustus fortis et patiens et misericors in die calamitatis et misericors non dicit. Venite potentes sed ve vobis qui itaque potentes fuistis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem. Hec dicit. Venite sapientes, sed ve vobis qui sapientes fuistis in oculis vestris et coram vobismetipsis prudentes. Hec dicit, venite divites, sed ve vobis divitibus qui habetis hic consolationem vestram. Mt. vi. Sed solis misericordibus dicit illud suavissimum eterne felicitatis eulogium omnium amenitate et lociditate relectum. Venite benedicti patris mei possidete parati vobis regnum. Et pro causa assignat opera misericordie et subiungit. Esuriit et dedistis michi manducare. Sed heu nris temporibus in sacerdotibus

refriguit charitas. sed malicia et carnalitas et precipue
amor concubinarum in tantum inualuit quod parci sunt ponit ad
mias. vñ. *De sec. iiii.* Hō est veritas. nō est inia. nō ē sci
entia dei in terra maledictū et mēdaciū homicidiū
et furtū adulteriū et purissū iundauerūt. et sanguis san
guinē tetigit. Hā id quod egenis et pauperibus dare de
bem⁹ quod eorum est subtrahim⁹ ipis pessime et damus
cōcubinis et pueris nris in maximū periculū aiarunt
nras. et iō iusto dei iudicio creabimur ab ipis i penis
ifernalib⁹ i scēn scēi. *De hoc mi frater accipe exēplū.*

Ch. raban⁹ narrat quod in diocēsi monasteriū. erāt
duo scēs sacerdotes quod p̄cerāt duab⁹ prochiis. Petri
m⁹ noie Petri⁹ pollebat bonis morib⁹ et sacris scri
pturis frequēter mīstebat et opibus pietatis et mic.
Scōs xō dicit Haymo in multo tpe ut iūmētū in for
dib⁹ luxurie cōpūruūt. p̄p̄ quod ab officio diuino fue
rit suspēsus h̄ nō curauerit. Quādā sūt vice cū dicit
haymo i lecto cū cōcubina sua pausaret tonitruū de
celo cū igēti fragore cecidit et eos citi⁹ extinxit. *Ad*
audiens frater eius Petrus nullum iugebat. Sed
ecce cū tertia die post obitum fratris eius ipse petri⁹
post matutinas deambularet vidit leenam mire ma
gnitudinis cū magno strepitu ad se venire que fra
trem in dorso portabat. deinde in humeris eius sede
bant bufones ipm corrodētes. et caput ei⁹ hinc inde
mouētes. et ori eius vir⁹ igneū inspuentes in pectore
xō ei⁹ sedebat sicut mea ignea quod intima cordis sui mor
tiferis dēlib⁹ suis lamabat. Petrus xō frater eius
agcōscēs eū ait heu heu frater mi. quod turpiter vixisti
ignē crudelēs hēs socios. Rēdit ille miser et ait iustū
dei iudiciū est. quod scriptū est. p̄ quod hō peccat p̄ hec et tor
quetur. Hāz hec lena ignea est mea cōcubina michi

nota
Hō q̄ dicit
quod dicit
quod dicit
quod dicit
quod dicit
quod dicit
quod dicit
quod dicit

Capitulum secundum.

olim multum amabilis que mecum in lecto faciens
fulmine una mecum interit. Si mea autem ista est
filia mea pulchra nimis: sed bufones torquētes sunt
nati mei ppter quos deum non timui. & ideo ab eis
torqueor in seculum seculi. Quibus dictis miser ille
evanuit. sed petrus frater eius bonus i bonis operi
bus perseverās in dem:uo obdormuit. Sic dominus
iustos malos male pdet et bonos honorifice coronat
Hec omnia scribit Rabanus i dictis suis. **Q**ui frater
hoc exēplum merito deberet te. pncare ad magnā
contritionem cordis tui te tibi talia cōtingerēt. **N**ā
enim omnia habes que et ille infelix hapiuo habuit
Ecce in me etiam habes fratrem et vterinū tuū pre
sentem deinde concubinam tuam nimis decozem &
filia in simili specie. et natos tuos tibi charissimos.
Quid enim restat nisi emendaveris timco maxime
in tuis viam illius miserum plebani. Hec scribo tibi
ex intimis cordis mei. et ideo timēdū est qd ipsi & pre
lati pastores. curati beneficiati assumāt prelaturas
et aiarum curam solūmodo vt honorātur & dicētur
vt laute & delicate pascāt nō paupib⁹ subuentāt: nec
salutē aiarū subditoꝝ suoz qrant: Sed solū vt scdm
eozū volūtatē viuant in venere bacho. ocio et in do
cū tū honor nō ē sū onere nec dignitas sū officio & la
bore. **H**ospitalē igit optz esse sacerdotē & elemosyna
rū distributorē. qz res eoz sūt pauperū. **N**ā fidel' mas
gister dñs nř iesus xps docet nos modū pnuādi di
cēs. **M**at. x. **Q**uā facis cōiuuāsi voca paupes. i. debiles
claudos & cecos & retribuetur tibi in resurrectione
iustozū **A**nde Hieros. **N**ist non memini me mala
morte legisse mortuū qd libenē exercuit opa pietatis
Habet enī multos intercessores. & impossibile est pces

Folium. viii.

multos nō exaudiri. ¶ Et est sciēdū q̄ ante t̄p̄a clerici etiam seculares habuerūt oīa cōmunia. Vicit. ii. et hoc multis ānis fuit Sed postq̄ ecclesia tempora sancti Siluestri pape et Constantini impatoris cepit crescere in vniuerso mundo. Tunc sancta mater ecclesia que sp̄s sancto regit̄ vt seculares sacerdotes possent habere. prius indulset propter hospitalitatem pauperum et peregrinorum christianorum qui conuersi erant ad fidem de gentilitate. dimissis omnib⁹ suis secuti sunt christum: vt quicquid preter simplicē necessitatem residuarēt in vtilis pauperum fideliter distribuerunt: et maxime in domesticos fidei. vt patet in decretis in multis locis. Sed heu iam p̄sentis temporis clerici nullum illorū faciunt. nec cōmunē vitā ducunt cum apostolis. et tamen dicunt se habere ordinem sancti Petri qui seruentissimus fuit amator cōmunis vite vt patet in cōdēnatione crudelissime mortis Euanthē et Saphire Nec etiam hospitalitatē et largitiōē elemosinarū amant. sed heu tritum q̄ eis est strictissime inhibitum videlicet thesaurizare: vnde habeant facere testamentum suis charis amicis et sociis carnalibus: aut fundare annuersarium suenissam aut consimilia post mortem facere. et nolunt attēdere dictum magistri Henrici de hassia qui dicit q̄ vilius denarius quem tu das in vita tua plus p̄dest tibi q̄ mille marce auri date post mortem: qz magna est distantia inter tempus merendi et nō merendi: inter tempus gratie et pietatis et misericordie et tēpus strictissime iusticie dei. ¶ Sed diceres Ecce iam volo dare me viuente pro p̄petua missa Ego dico tibi q̄ plus valeret q̄ iam dares paupib⁹ xpi q̄m ipsorum est sc̄m omnes canones et doctores. Mos

Capitulum secundum

do ingratiū est ipūscō quicquid obtuleris neglecte eo
ad qđ teneris. et si nulle mīllas fūdares nō tibi cedūt
ad salutē s; potē paupib; illē qb; n; iniuriose et in ma-
gna necessitate subtraxisti eō q; eis nō dōalti qđ illo-
ri fuit et adhuc igr; ipis dedit ad salutē nō tibi. Ipō-
rū etiā est regnū celoꝝ. Nō, cū iuani dicit dicit as i cūā
gelo. Facite vobis amicos de māmōna iniquitatis
q; habēt vos recipere in eterna tabernacula. Et qui
sūt hū amici quoz sūt eterna tabernacula: certe sūt
bone et voluptariū pauperes xpī quoz est regnū celo-
rum. Nō eoz qui inniti et compulsi sunt pauperes: et q;
murmurant contra deum ipm blaphemātes et stal-
te arguentes et dieētes: qz deus dat viu quo deē es-
sent cōtenti. nō p̄siderantes ex impatiētia eoz q; de-
errare nō potest. Attende etiam diligenter et p̄ ocu-
lis mentis tene dictum beati Ambrosii sic dicentis.
Nō minoris criminis est tollere qđ q; eū possis. et abū-
dans in diligentib; denegare. nā esurientiū panis ē
quē tu detines. viduaz indumētū est qđ tu recludis
captiuozum redemptio et adiecto est pecunia quā in
terra fodis siue in ista nequiter abscondis. Et quic-
quid retines aut p̄ te expēdis p̄ter nec. n̄rū victima
censeris raptor et sacrilegus. Et fortiori igr; clerici q;
consanguineis et hystriomb; meretricibus siue cōcu-
bina bona ecclie distribuūt: raptores sunt censēdi et
sacrilegi. Sūt adhuc nonnulli errantes vehemēter
putantes recipere statū postq; fundauerint anniver-
sariū premiū a deo p̄ oib; missis quaz aliq; vix le-
gunt fortassis post centū ānos. Nō attēdentes dictū
sancti Thome dicētis Nullum premiū dat nisi post fi-
nem laboris. Nā enī existēs i purgatorio nō recipit
alicui; misse fructū nisi sit totaliter peracta et comple-

Folium. ix.

Et a ista missa. Considerantes enim nonnulli hoc dictum
 sancti Thome cautius percurant salutem animarum suarum
 hoc modo. Auscultate ei quidam in monasteria ubi viget
 regularis observantia et ubi regnat voluntaria paus-
 itas. et perfecti viri in ipse inhabitant quibus prestant certos
 libros quibus abuti non possunt. aut eis aliqua necessaria
 edificavit. aut aliis necessitatibus eorum subveniunt. quae
 tunc singulis edomadis duas vel tres missas tan-
 dem pro unum integrum annum aut certe duos pro sa-
 lute animarum suarum in vita aut post vitam istam celebrat.
 Istorum igitur virorum sagacitatem multum laudo et ap-
 probo quia caute ambulant. Et ideo notanter dico perfecti
 viri et reformati in quibus gratia dei inhabitat. et quorum
 oratio est multum accepta apud deum. De quibus viris
 subiunferam unum exemplum. **C**um quidam civis ditissimus
 migrasset de hoc seculo pro quodam scolares filii ipsius
 fratribus in quodam monasterio reformato. quo ille
 dives in vita diligebat propter eorum monasticam vitam
 destinabat. id est marcas argenti: ut rogantes animam eius
 devotis omnibus deo commendaret. Illico abbas con-
 vocatis fratribus in presentia illius filii protulit hanc orationem
 Requiescat in secula pace. Convenit rudente. Amen.
 Quod audiens scolares filius eius dixit. Parum est
 pro quod dixistis. velle ei quod psalterium et ceteras missas
 pro anima eius legeretis. Tunc precipiente abbate allata
 est statera et verba predicta. id est Requiescat in secula pace scri-
 ptas sunt in cedula. quam cedula super viam partem
 statere posuit dicens. Adone et tu argentum tuum super aliam
 partem. Quod cum fecisset: ecce minutissima cedula ad
 ima descendit. et tanti argenti massa tamquam pluma sur-
 sum ascendit. Erat abbas. Vide fili mi quod prodero sum
 quod virtuosus est illud verbum videlicet Requiescat

No. 10. p. 10. m. 10.
pro quod
binus
deus
pro quod

Capitulum.iii.

In sancta pace. quod parum reputes. et quod leue et exiguum est tuum argentum quod tu magnū reputas. Quo viso scolarius seculum deserens religionem intrauit. Qui pater tertia die (cum orationi infisteret) splendido habitu apparuit dicens. Bene est michi fili mi quia euasi penas tricentorum annorum propter deuotam orationis plorationē abbatis et comētus. Unde ergo oīa que reliqui pauperib⁹ xpi et ecclesia sanctis uirtu reformatis dumtaxat deum timentibus distribue. et his dictis euauit. Et ex isto inoleuit quod statim aedita morte unius subiungitur. Requiescat in sancta pace. O mi frater amande considera quāta sit distantia inter castum et deuotum virū: et inter lubricum et induotum virū et clericum. Tanta xō est distantia sicut inter angelum bonū et dyabolū male dictū: ac inter amicū et dyabolū. O mi germane considera diligenter quantum apud deū ualeant casta et deuota corda quā si tā cito poterāt ipsā liberare a penis tricentorū annorū. O intellige quomodo tunc officissimē deuote dictū a talibus sanctis et castis profecisset ex quo tantū potuerūt ista breuissima xba. O si istū uiri fuissent symoniaci concubinariū prociatariū minime tantū uim hec uerba habuisset. Stude ergo eis similis fieri in uita et dimitte tuā dālidā: et discere amare iesū et eius castissimā matrem uirginē mariā super oēm creaturā. Et hec de sebo caplo dicta sufficiant.

De labore et oratione sacerdotum.

Capitulum tertium.

Apostolus Paulus sic ait Qui nō uult operari non manducet et tunc digne mercedē accipimus si prius boni operari fuerimus. Quod si non laboramus et manducamus tanto maioris

criminis rei criminis quanto beneficia dei indigne se-
 mimus. **S**oportet ergo ut seruiamus ei a quo pasci-
 mur. si sine periculo anime sumere volumus hec que
 nobis distribuuntur. **E**t tanto solliciti esse debemus in
 bono opere et seruitio dei. quanto ea percipimus sine
 magno labore. **N**am quid mirum si qui temporalibus
 negociis occupatur minus studiose viuunt si frequen-
 ter cogitationibus locationibus actibus suis deum
 offendant. ex quo usus seculi hominem quandoque mul-
 tum ad peccandum trahit. **H**u vero quibus cura mudi
 et peccandi occasio deest. quanto minus religiose
 viuunt / tanto grauius iudicem supernum offendant.
Etiā ps. In labore hominum sunt : et cum bonis hominibus
 non flagellabuntur ideo tenuit eos superbia. **B**erni. ait.
In labore hominum non sunt vani et ociosi sacerdotes.
Cum enim cuncti status hominum aliquid laboris habeant
 et aliquid voluptatis. **C**lerici quidem inter hec nouo
 quodam artificio discernentes ; totum quod delectat
 in quolibet statu elegerunt / et totum quod molestat
 respuit. **E**t ideo quia in labore hominum non sunt et cum
 hominibus non flagellabuntur : et ideo cum demonibus
 torquebuntur. **N**am sacerdotes non solum ex carita-
 te fraterna. sed ex precepto et iusticia pro aliis orare
 tenent. ut habet in c. de sacerdotibus. x. q. i. ubi dicitur
Sacerdotes pro omnibus orare debent quia elemosinas
 et oblationes recipiunt. **S**unt etiam super populum dei
 constituti : et vite dispensa eis dantur ut in ieiunio. fietu
 et plactu. sicut olim plorabant sacerdotes et leuite peccata
 populi que comedunt) deplorat **I**ohelis i. **E**t ut mo-
 re honorum pastorum vigilas noctis super gregem suum
 custodiat et in orationibus vigilent. **E**t quanto sacerdo-
 tes digniores sunt tanto facilius in necessitatibus pro qui

Capitulum. iiii.

bus clamāt eraudimur. i. q. i. Ipsi sacerdotes ¶ Et
nō solū sacerdotes: sed ⁊ oēs clerici maxime bñficiat
ti ex p̄cepto ecclesie/et rōne iusticie tenent ad horas
¶ An etiā clericus bñficiatus ⁊ etiā in minoribus ordi
nibus cōstitutus q̄tūcumq; simplex bñficiū habet te
netur ad horas duplici rōne. ¶ P̄mo rōne p̄cepti de ec
cle miss. Volentes De cleri p̄m. Quod a te. Scio rōe
iusticie qz idcirco a laicis dati sunt redditus vt ipi in
officiū eorū vices suppleāt alias faciāt p̄mo inuria
cui pro tēporalibus nō refundūt spūalia: cū tñ benefi
ciū datur p̄pter officiū: vt patz in c. ¶ De p̄ ambitionē
de nup li vi Rō hec est siml̄ ost. Quia sicut vir tene
tur vxori necessaria ministrare et si etiā vxor virō de
bñfici reddere nō posset xxx q. vii. q. p̄posuisti. Sic et
talīs clericus spōsam sūā spūalem: id est ecclesiā licz
debitū sustentatiōis nō p̄cipiet tenere eā adhuc in offi
ciare Et dicat cū ap̄to ¶ Paulo. Scio satirari clirire
et abūdare et penuriā pati: oīa possunt in eo qui me
confortat Et ad ¶ Phil̄ iiii. Sed hec sunt multi cleri
ci qui nō ex caritate orant pro aliis: nec p̄ se. nec mo
uente ex p̄cepto eccle: nec iusticia ad redēdū spūalia
pro tēporalibus q̄ percipiunt. cū tamen dimittentes
horas aut alia ad que ex p̄cepto ecclesie tenent pec
cent mortaliter eorū facto faciūt stra p̄ceptū eccle
sni dist deniqz de maio et obe c. ii Sunt insup nō nul
li q̄bus videt̄ sufficere vt capellanos habeant: qui co
ram eis dicāt horas ⁊ missas celebrent dū ipi latam
vitā habeāt ⁊ cōmessationib⁹ vacēt Et q̄ vix quater
in āno celebrāt missas. ⁊ etiā interesse recusant ⁊ si in
terfunt chozi silētiū fugiētes cōfabulationib⁹ insistūt
in ecclesia cum tñ hoc ⁊ similia sub pena suspēisionis inhi
beātur in. c. Volentes. in de cele. miss. Contra quos

etiam beatus Gregorius in omni super euangelio. De
 signavit iesus: sic inuclitur. Quid nos pastores agi
 mus qui et mercedem consequimur. et tamen operari nequaquam
 sumus: fructus quidem sancte ecclesie in stipendio quoti
 diano percipimus: sed pro eadem ecclesia nuncum predi
 cando laboramus. Pensamus inquit cuius donationis sit si
 ne labore hic percipere mercedem laboris. Ecce ex obla
 tione fidelium vivimus: sed quod pro avariis fidelium labore
 minus ignoramus. Illam nostram stipendia sumimus que
 pro redimendis peccatis suis fideles obtulerunt. nec ta
 men pro peccata eadem vel orationis vel predicationis stu
 dio ut dignum esset insudamus. Hec ille. Sunt adhuc
 aliqui apud se mali cogitantes: reputantes se nimis no
 biles ad spiritualia exercenda. videlicet ut predicent ple
 bi et ministrant eis sacramenta ut et ceteri eorum visitent
 et diuinas laudes decantent atque in suo ordine mini
 strent. erubescit christo seruire et salutem horum: quorum
 peccata comedunt procurare. Non attendentes hanc sum
 mam ingenuitatem esse christi militem: nec est excellentius
 ministerium quam diuina ministrare sacramenta cunctorum
 criminum expiatoria. sed tu reputas te nobilem quia amas
 canes. illum vero ignobilem quia nichil de canibus curat
 sed statet amare deum suum. tu vero seruus peccati. Quia olim
 dicebantur nobiles quasi non viles. nunc autem nostris
 temporibus dicuntur nobiles quasi et viciis notabiles. Boni
 vero dicuntur milites et ministri ecclesie. et pro consequens
 angelis vocantur ut habet Malachia. ii. Quia angelus
 domini exercituum est: imo dii vocantur. Exo. xviii. ubi dominus
 precepit dicens. Dominus non detrahes. id est sacerdotibus: quod pro
 pter excellentiam ordinis et officii dignitatem deorum nomine nu
 cupant. Sed quia hanc dignitatem non advertentes sine cru
 bescentia precium sanguinis et peccata populi comedunt

Capitulum. iiii.

Quid iusti? inde sequetur. nisi qd xps erubescat eos
psentari cū electis patri suo celesti. iuxta illud Qui
me erubuerit et meos sermones hūc filius hoīs erū
bescet cū venerit in maiestate sua. Luce ix Si quis
vult venire post me tollat crucē suā quotidie. non se
mel in anno videlicet in ebdomada palmarū? sequa
tur me: vt vbi ego sum illic sit et minister meus. ecce
xps nos p̄cessit dādo nobis exēplum vt quēadmo
dum ipse fecit: ita et nos faciam⁹. Protin⁹ igit quo
tidie crucē nostrā tollamus. I. sanctam et virtuosam
vitā: et sequamur xpm ore: corde: opere. Hoc fac mē
frater et viues. ¶ Exēplū ponā tibi de optimo sacer
dote: videlicet de beato Johāne damasceno. cui⁹ ve
stigia debem⁹ sequi si volum⁹ venire ad dñm nostrū
tesum xpm/et ad ei⁹ gloriosissimā matrē martā. De
quo scribitur in cronicis: qd beatus Johānes dama
scenus fuit in curia soldani regis babylonis famo
sus phīs strenuus pedagogus et fidelis magister
filii regis. Sed post qd fidē catholicā cognouisset si
dem accepit et factus est capellanus regis grece. et
oēm suā philosophiā sacre theologie subiecit: et ma
xime ad laudē virginis fuit accessus: et eam corde et
animo multis dictaminib⁹ exaltabat. pulchrū librum
fecit de ei⁹ assumptione. Item trāstulit librū qui inti
tulat Barlaam ad Rosaphat de greco in latinū. Ecce
dit astit post lēgū ipsquo de soldano ad regē grecoꝝ
vēt vt ī palatio regis grecoꝝ dñi sui quadā die spar
sim ipi⁹ capellani lre iacuerent ipi⁹ etiā sigillo sigilla
te: quon tenor talis erat qd ipse capellani⁹ regē suum
et potētiores grece p̄tiori dño soldano tradere vel
let si cū exercitu in breui in greciā se trāfferet. Cum
ast rex hmāi has legisset obstupuit vehemēter: et vo

eato capellano suo has lras coram oculis suis osten-
 dit. Qui videns congruentiam scripture pariter et si-
 gillū suū ⁊ tñ sciens innocentiam suā perterritus est
 dicens. Deus qui nouit oīa anteq̄ fiant scit quā in-
 nocēs sum huius rei. Tunc quidā de circūstantibus
 dixit. Quis enī fur seipm condēnat. Tandē rex has
 bito cōsilio crudeli morte uoluit cum perdere: sed re-
 cordat⁹ suoz seruitioꝝ fidelū iussit sibi manū dexte-
 rā amputari: ne de cetero posset sic oīa scribere.
 Qui sic mutilat⁹ mox cucurrit ad oratorū corā ima-
 gine beate marie uirginis flexis genib⁹ lugubri vo-
 ce ⁊ profusis lachrimis dicebat. Ecce mater xp̄i mer-
 ces mea ecce fidelū laborū meozū remuneratio mi-
 seranda tu dñā quondā cras dolētium consolatrix.
 Dum uero huiusmodi lamentationes vsq̄ ad noctē
 et uix p̄e dolore oculos clauderet. et quasi in extasi
 iaceret beata uirgo maria et apparuit dicens ita.
 Emice cur lesionē tuā michi p̄e aliis imputas: cum
 tñ manū tuā nō iusserim amputare. Cui ille. O dñā
 si tibi placuissent mea crimīa utiq̄ manū meā ne per-
 didissem obstitisses tā innocētī: sed si dicta uero am-
 plius scripturis uelut hacten⁹ feci nō potero cōmen-
 dare. Cui beata uirgo. Extēde inq̄t brachiū tuū mu-
 tilatū et tibi manū mortuā in off:ciū p̄istinū repara-
 bo ne credas me tua dictamina contēpisse. Qui ma-
 nu recepta miro et inestimabili gaudio replebat⁹: et
 sue dulcissime sanatrici grates ut decuit referebat.
 Ipsa quoq̄ x̄go maria retulit ei qualitē fili⁹ soldani
 regis babylonie (cuius quondā fuerat pedagogus
 ad uiscēdū rigorem scolastice discipline quam sibi
 indefinenter adhibuerit in iuuentute: predictas scri-
 pisset litteras. ⁊ occulte sibi in periculū sui regis gre

Capitulum.iii.

cor in palaciū trāsmiſiſſet. Nam idē perfidus adole
ſcens formā ſigilli modūq; ſcripturę magiſtri ſui be
ne uouit. Mane autē factō felix ille capellanus ad ces
lebrā dūm miſſam ſue p̄amande ſanatrici ſe multū
hilariter et deuote prout uocuit p̄parauit. Fama igitur
diuulgata q̄ capellanus manū ſuam (quā perdi
derat) rehaberet. cōueniret vniuerſalitas vt cum re
ge uiderent tam inauditū et grande miraculū. Et fi
nita miſſa rex cum ſiſis ad pedes capellani corruit;
poſtulans ueniā de cōmiſſis quā r̄ impetrauit ſibiq;
ſtatim capellanus rem. put geſta erat retulit. Audi
tis uero ſermonibus iſtis oēs gloriſicauerunt uirgi
nem mariā que non deſerit ſperantes in ſe. *Omni fra
ter conſidera uerba et rei geſtā et ſcribe in cor tuū
q̄ glorioſum et fructuoſum eſt iugiter ſeruire ſummō
p̄ncipi celeſtis patrie dño noſtro ieſu xp̄o et ei⁹ bea
tiſſime genitricis uirginis marie i ſancta r̄ caſta uita
ſicut iſte Damascenus fecit. Nam q̄tūcunq; dānat
ſibi inobediētes: ſic econtra in infinitum exaltat hic
et in futuro ſeculo ſibi ſeruiētes. Sed heu amatores
huius ſeculi ſicut tu es mi frater non attendunt iſta
ſed huic ſeculo oīno ſunt conglutinati. Quis pluries
ā moueant iā p̄ p̄ſpera iā p̄ aduerſa iā per inſpiratio
nē: tñ nō curāt r̄ quaſi inſani r̄ frenetici errāt. Sicut
ait beat⁹ Hiero. Uidere r̄ cōgaudere cū hoc ſeculo
non eſt hoīs ſenſati. Sic fuit iſte Damascenus q̄ cor
mundū nō cum ſeculo habuit iocundū et letum ſcū
deo r̄ eius matre maria. Nō eſt enī uerior inſania q̄
hui⁹ ſeculi leticia. Augu. Gaudiū mūdanoꝝ eſt gau
diū freneticoꝝ. Ratio quare multi intrāt in perditio
nem p̄ latam et ſpacioſam uiam. Hec eſt. put ſcribē
Ecc̄l. i. Peruerſe difficile corrigunt et ſtultoꝝ inſini*

tus est numerus. qui heu potius respiciūt presentem
 vitā q̄ terminū eius sequētē. Quib⁹ loquitur Chriſto.
 dicēs. Non aspicias q̄ aspera sit via/ sed attēde quo
 dirigit nec considera q̄ arda/ sed vbi desinit. Ex quib⁹
 bus elicit vñ q̄ valde timendū est. s. durante statu
 modern t̄p̄is infinitis malis exigentib⁹ q̄ heu vbiq̄
 terrarū iā currūt: pauci erūt de numero saluādoꝝ. q̄
 innuit saluator dicēs. Multi sunt vocati: pauci vero
 electi. Non q̄ ab initio mūdi pauci saluent: sed sc̄m
 doctores quo ad multitudinē dānatoꝝ pauci dicunt̄
 nam inter bonos ⁊ malos hec est distātia. qz mali vo
 lunt facere festū antē vigiliā. Volētes in hoc seculo
 gaudere t̄p̄aliter ⁊ in futuro seculo faciūt vigiliā pro
 festo q̄ hic habuerūt ⁊ eternaliter flebūt. Ad bene
 innuit beat⁹ Grego. in ome. xi. sup illo X̄bo. Vbi erit
 flet⁹ et strido ⁊ dentitū sic itaqz inq̄ens: p̄ntia gaudia
 sequunt̄ perpetua lamēta. Illic fratres vñ leticiā fu
 gite: si illuc flere ⁊ lugere timeatis. Si vero dicis. bu
 rus est hic sermo: nō possū mūdū sp̄nere et ppriā car
 nē odio habere. R̄ndeō tibi dic michi mi frater: vbi
 sunt amatores mūdi q̄ ante t̄p̄a nobiscū erāt: nichil
 ex t̄p̄is remāsit nisi cinis ⁊ vermis. Comederūt bibe
 rūt. riserūt. ⁊ dixerūt in bonis dies suos. ⁊ in puncto
 ad inferna descenderūt hic caro eoz vermibus. Illic
 aīa eoz eternis ignib⁹ deputatur. Quicqd̄ illis acci
 dit tibi accidere potest qz homo es homo de humo.
 limus de fimo. de terra es. de terra vūis. et in terrā
 t̄bis mi frater. ¶ Et hoc de tercio capitulo.

¶ De vicio luxurie et de aliis viciis.

Capitulum. iiii.

NEnipe sacerdotes vicio luxurie laborantes
 cōmuniter innūceris criminib⁹ ⁊ mortalibus

Capitulum.iii.

peccatis implicantur et inuoluntur sicut ex infrascriptis certissime comprobabitur dato enim vno inconuenienti plura subsequitur. Propter quod sacerdos et clerici deberent esse continentes et casti: nec oimino mulieribus cohabitantes secundum quod eis precipitur. extra de coha. cle. et nu. c. a nobis. Heu sed in oppositum multi faciunt sacerdotes: qui quasi totum diem et partem noctis consumunt in ludis taxillorum et eodem die filium tractauerunt virginis peccantes continue mortaliter quia per talem ludum desiderant bona proximi: quod vique est contra fraternam caritatem et dei preceptum Tales enim sacerdotes indigne corpus christi sumentes magis delinquit quam hi qui eum crucifixe sunt: quia isti quantum in eis est eum quotidie crucifigunt. De his autem Augustinus in persona christi. Peccator tu sacerdos noli me apostolice affligere tuis peccatis. Plus enim ledit me vulnus peccati tui quam vulnus cordis lateris mei. Quod probat beatus Ambrosius sic dicens. Qui indigne sumunt corpus christi idem est ac si eum interficerent imo et tales meretricibus comparantur. Hieronimus. Frons meretricis facta est tibi noluisse erubescere. Hec mirum si meretricibus luxuriosi sacerdotes assimilentur cum apostolus dicat. Qui adheret meretrici vni corpus efficiet cum ea. I. Cor. vi. Heu heu quotiens fit quod tu sacerdos stas corpore in altari tractans filium virginis manibus immundis et cor tuum coniunctum est meretrici qui in domo tua fortasse in seano residet. aut paulo ante in tuo recubuit lecto. Hi tales per certo quis proferant verba canonis et orant labiis: expulit tamen in facie saluatoris. et tamen auident corpus christi in os suum sordidum sumere minus malum esset eis si ipsum in lutum proiicerent. De hoc dicit Augustinus. Si sacerdos facit vas incontinentie et libidinis. iuxta

Folium. xiiii.

filium virginis statuet in altari idoli veneris. Id est
luxurie. Et Berth. ait Turpissimū est deo man^o dica
tas a sacro crismate sacras pudibundis mulieruz
ingerere. Et q̄ temerarium est ⁊ nephandū manū^o
pollutis tractare filium v̄ginis cū quib^o paulo ante
tractasti nimis impudite carnē meretricis. ⁊ cū que
cor tuū plus conglutinātū est in meretrico amore q̄
cū dño deo tuo ī caritate pl^o times offendere mere
tricē tuā q̄ dñm deū tuū. q̄d^o ornas scubinā tuā q̄
altaria dñi dei tui. imo in splēdidiorib^o indumētis hñ
dealbatus icedit. Valida tua q̄ est mortis tue pabulū
q̄ est corporale in quo tractas marie filiū iesū xpm
dñm deū tuū. Sz cur hoc fit. qz plus diligitis talē
mulierculā q̄ deū tuū plus corp^o q̄ aīam tuā. Et q̄d
deterius est tales clerici nunq̄ cōfiteant. ⁊ si cōfiteatur
nunq̄ tamē sunt in firmo pposito ista dimittēdi. Sz
statim pacto diuino officio ⁊ post q̄ splēdide come
derit ⁊ biberint ⁊ vino optimo incaleuerint repetunt
aleā cum currentib^o. Tunc intrat valida ornata pul
tris vestibus ⁊ sicut ydolu veneris videlz ipam vali
dam ad certū collocant locū vt oēs ad eā si cōueniēs
suerit accedere valeant palpādo osculando. ⁊ pca
citer loquēdo. ⁊ sic dyabolo. cuius ipa est istrumētū
valeant sacrificare. Sed videns dyabolus (scdm q̄d
scriptū est) q̄ vini ⁊ mulieres. faciunt sapiētes aposta
tare a deo. Et si vini deest clamāt p vino alta voce
dicentes. Absqz vino ⁊ mulieribus nemo letabitur.
¶ Sans femme sans vin personne nest resiouy:
Biber vinum optimum quod respire pōt vt nichil no
bis deficiat q̄d cor nostrū letificare valeat. ⁊ sic totū
biē in grauissimis pctis cōsumunt. Altera vero die
bene euaporati intranses eccliam nō causa deuotio

Capitulum.iiii.

nis: s; timoris iuxioris coacti & cōpulsī celebrare mis-
sas non timent. q̄rūt cōfessiones suas nō a viro iusto
et litterato et timore dei repleto sed q̄libet a cōiura
suo sibi simili in vita sua. absolue me inq̄t & ego absol-
uam te Et sic ait latro ad latronē. Sic fuit est & erit
similis similem sibi querit. Et sic nullus consequitur
absolutionem: quia nullus intendit firmisse quod cō-
fiteatur. imo quilibet falsum sacerdotum dno noua
peccata incurrit. Quinū qz fecte & false confitetur. non
habeus firmū ppositū dimittendi qz peccauit. Scōs
qz absoluit eum quē scit ad minus scire deber et corā
deo nō absolutum. ex quo non lutendit dimittere id
quod cōfiteatur. Et sic sunt infinita. mala clericorum
& merito ospotens de^o posset ecclesiam catholicā ubiqz
terrarū destruere sicut ollin fecit ppter peccā sacerdo-
rū. Vñ ait Greg^o. Totā ciuitatē hierusalē cū templo
suo deus euerteret. si pietas nostri redēptoris tā ma-
gna non esset. ¶ Exemplum horribile scribam tibi.
mi frater peto q̄ illud cordi tuo diligenter īpīnas
Erant dno seculares clerici & ambo in artibus magi-
stri: qui se mutuo in arte diligebant. sed hēn vitio car-
nalis turpitudinis inherēbāt. q̄ etiā infra legitimos
annos ordinati sunt in p̄sbyteros. Qui ante societa-
tis vincula p̄stricti sunt & inierunt pactū mutuo vt q̄
prior ex eis decederet alteri tertia die post obitū ap-
paret & statū suū indicaret. Quorū vnus non multo
tpe post hoc morte sibiitanea sibiatus est: s; in p̄scrī-
pto termino nō reuertebat. Postea vero cum soci^o su-
us de illius regressū desperasset: subito apparuit ei:
& si eū cognosceret q̄sunt Qui socius bñ te cognosco
s; cur tam tarde venisti. Tūc qz deo nō placuit: nunc
ergo scire debes qz p̄ inuēris meis peccis. & precipue

p̄ illo peccato q̄ innozentis fui ⁊ scienter ad sacerdo
 r̄ū accessi. Credeb̄ eī me decipere ep̄m. ⁊ vehemē
 ter meip̄m decepti q̄ ip̄ in excoīcatōe pape excoīca
 ui suie celebrari. Et etiā vicio luxurie ⁊ publice scabi
 ne me subieci. ⁊ ideo grauissimis penis eternaliter sū
 deputatus. ⁊ quocunq̄ me miserū diuerto ignem in
 ferualem mecū defero. Cui focus inq̄t. modo ardēs
 loquēs mecū cū tamen nullum in te appareat ardo
 ris iudiciū. Cui ille. inio sic. sed vt fidē v̄bis meis ad
 hibeas: ecce gutta sudoris mei. quaz cū ille recipere
 noluit tres sup̄ eum p̄iecit viā in frōtē et duas i uā
 xillas que carnē ⁊ cutem citius cōburando vsq̄ ad
 ossa penetrarēt. p̄pter quod innox corruens vsq̄
 ad iuortē cruciabat̄. Tūc d̄anatus ait. Surge quia
 non iuozieris. Ecce in isto modico poteris scire quā
 sū habeā de pena cū totus sim talis. Cogita igiṛ q̄
 grauē sit miseris habitare in ardorib⁹ sempiternis.
 Et hęc dicens dedit sibi viā magnā rotulā vt legēs
 ret. quā p̄nceps demonior̄ belzebub p̄latis ⁊ recto
 ribus ecclesiar̄ ex p̄fundo iuferni trāsmisit. cui⁹ tenoz
 talis erat p̄ oīa belzebub p̄nceps demonior̄ ⁊ dur
 tenebrar̄ cum satellitibus suis om̄sq̄ tartarēc pote
 states. Archiepis. abbatib⁹. p̄positis. decanis p̄sby
 teris. ceterisq̄ ecclesiar̄ rectoribus suis charissimis
 amicis n̄is ⁊ in eternū tartarēc salutes et inuolate
 societatis federa que dissolui non possunt in eternū
 Magna nobis fiducia ē i amicitia vestra amici chas
 rissimi. multumq̄ de vobis cōgratulamur. quia sen
 titis optime nobiscū. ⁊ q̄ nostra sūt diligenter q̄ritis
 vbiq̄ tuendo atq̄ fouēdo quicqd̄ ad nostrū ius p̄ti
 nere cognoscitis. Sciatis ergo vos vniuersitati n̄re
 multum esse acceptos ⁊ multa gratiar̄ actōe studia

Capitulum. iiii.

vestra psequimur eo q̄ infinite multitudines alax
per ministerium vestrum ⁊ exempla a via veritatis
abducte quotidie nobis captiue adducunt vnde re
gni nostri potētia magnifice roborat. Perseuerate
igitur tanq̄ fideles et itimi nostri in amicitia nostra
et in ope q̄ cepistis. Quod pfecto parati sumus p
oibus his vobis rependere retributionem cōdignā
et mercedem congruā ex inferioribus inferni. Vale
te. ⁊ salus nostra sit vobiscū in eternum ⁊c. Perlecta
igitur mortifera salutatioe lector cōtremuit totusq̄
infremuit et mox honores/plationes quibus inha
bat herore ⁊ contemnere cepit ⁊ dixit ad sociū suū
mortuū. Dic mihi queso si tibi in aliquo modo suc
currere valeam. Aut ille mortuus. Michi quidē pro
desse nō potis. etiā si te ignib⁹ traderes q̄ pdidi tē
pus penitendi: s; tibi sp̄ est tempus bene opandi ⁊ lo
cas merendi. Cum hec et plura alia mortu⁹ dixisset
euauit et socius eius monasteriū sancti. Voluit in
gressus est pius rebus suis oib⁹ pauperibus distri
butis diuino se seruitio ppetue mācipauit. Et factus
est in breui pbatus ⁊ pfect⁹ religiosus. O mi frater
attēde diligenter: nō q̄ huic acciderat tibi euenire
poterit si te nō studeas emēdare et tuā a te reuicere
dolidam ⁊ sequi secundū fratrem: qui relictis omibus
bñficiis et cūctis rebus suis xp̄i pauperibus distribu
tis intrauit sc̄tām obseruantiam regularem tu quo
q̄ fac similiter ⁊ saluus eris. Sūt insup nōnulli mini
stri ecclesie q̄ p totum diē cū sunt apud homines se
culares vtriusq̄ sexus malū prebētes exēplū Nam
mēdaciis scurrilitatibus risib⁹ et x̄bis luxuriosis in
seruissit. p̄tra quos dicit ap̄ls. Fornicatio ⁊ ois imi
dicia nec noiet in vobis sicut decet sanctos. Quare

tales aduertere deberent qz os sacerdotis efficit se
 pulchrum xpi per quotidianam sumptionem sacramenti
 vñ. **Berf.** **S**acerdos os tuum efficitur quotidie se-
 pulchrum xpi. quò ergo ex ore tuo egreditur falsitas
 p quod ingreditur eterna veritas. quò oculi tui vi-
 dent vanitatem qui vident summam deitatem. quare
 man^u tue extenduntur ad illicita. que tenent tenen-
 tem oia. quare te ingurgitas ebrietate q sp esse de-
 betis plenus deo et oī sanctitate. **Hec ille zc.** **Q**ua i-
 re tū nēdū est eos q tā spudēter r irreuerent r itrepi
 de sacris altari^o assistūt: r a fornicatōe v^l ebrietate
 v^l ludō tarilloz r cecis vicis nō desistūt. v^l nō rectā
 fidē hēre dicuntur videlicet q ibi sub spēbus paup r
 vñi sit verus deus r homo marie fili^o iesus christus
 Al esse quodāmodo desperatos et totalit^r a dyabo-
 lo cū iuda traditore obsessos. nō habētes differentiā
 inter carnes que venduntur infra macella r inter car-
 nem xpi q in ara crucis p nobis imolabit. nō maio-
 rem faciētes diligētā ad celebrationē missarum q
 ad legendum vnum cōpletorū. **Eliz** ei deposita casu
 la scurrilitates suas exercēdo. cōmestatōes sollicitāt
 inqrentes a pretereuntibus vbi ppinat hodie meli^o
 vinū. **Bene** talib^o videt dixisse ppheta. **Inimici** dñi
 mentiti sunt ei et erit tempus eoz in secula. **Inde** er-
 go venit q mltis amarū apparet dulce r turpissimū
 pulcherrimum **De** qbus **Aug.** ait **Quisq** amat ra-
 nam. ranā putat esse dyānā. **Bernardus** ait **S** mira-
 cecitas impioz q magis eligunt p̄cio aie sue cinere
 a dyabolo vñā fetidissimā consolationē. s. momenta-
 neā delectationē v^l est luxuria sive gulositas q hēre
 a deo oipotenti summā et excellentissimā cōsolatio-
 nē. **C** **C**leric^o igit^r incontinens vel fornicari^o public^o

Capitulum. iiii.

habēs suā meretricem publicā secū in domo cū pu-
ris suis. & quotidie celebrās diuina. **S** grādis scāda-
lisatio oim fideliū **S** mira cecitas ipius p̄sbyteri nō
ppudentis dicta sanctorū canonū & sanctorū doctoꝝ
S q̄ p̄funde dimergit aīam suam in p̄fundū infer-
ni Et licet quotidie cōfiteatur vt supra dixi. t̄m semp̄
sibi similit: nec p̄sequit̄ absolutionē qz non intendit re-
molere ea que sibi occasionē dant peccandi: videly
ipsam cōcubinam cū suis genitinis. **S** q̄ grauissime
peccat se diuinis ingerēdo: & nisi digne penituerit at
q̄ satisfecerit p̄funde dānabitur valde. Dico autem
digne: qz nō verbis sed aduerbiis merentur scdm̄ do-
ctores. **U**n̄ si talis veniam veracit̄ p̄sequi voluerit a
deo oportet oīno q̄ p̄tritio eius sit vera & nō ficta: ne
q̄ falsa. q̄ si vera nō fuerit nō solū celebrando missā
grauiter peccat: verū etiam quēlibet actū cuiuslibet
ordinis sacri exequēdo peccat mortaliter sc̄bz factū
Thomā in iiii. di. xxiiii. q. i. ar. iiii. in solutiōe vltimi ar-
gumētī vbi sic dicit Cleric⁹ exis in peccato mortali
quicūq̄ exhibet se in aliquo actu vt ministrum ecc̄s̄ie
mortaliter peccat. & totiens quoties h̄mōi actū facit
Quia vt dionysius dicit ī p̄io ea. celestis hierarchie
Inmūdus: nec symbola. i. sacramēta lia signa tange-
re phas est. **U**n̄ quicūq̄ tangit res sacras quasi suo
officio vtētes peccāt mortalit̄. Sec⁹ aut̄ esset si in a-
liqua necessitate aliq̄d sacramētū tāgerēt et creque-
rent̄ in tali videlicet casu quo etiā laicis hoc liceret
Sicut si baptisaret in articulo necessitatis: vel si cor-
pus xp̄i ī terra p̄iectū colligeret. **H**ec factus Tho.
vbi supra. Ille aut̄ existit in peccatis ac immundus
apud deū qui nō est vere cōtritus quīs etiā sit cēties
cōfessus: qz multi confitent̄ qui non sunt vere cōtriti.

Nam scđus Tho. iiii. di. v. Confessio scđm q̄ est actus
 virtutis nō v3 sine cōtritiōe ⁊ caritate que est act⁹ ⁊ p̄
 cipū merendi. Et ideo talis fructus absolutōis non
 percipit necq̄ meret absq̄ vera cōtritiōe. etiā si mil
 lesies absolueret. Qui habet aures audiēdi audiat
 ⁊ intelligat. nā ex his certissime stat q̄ sacerdos for
 nicarius etiā quātūcunq̄ occultus: vel alio vicio mor
 tali laborans nondū bene cōtritus nec dignā agens
 penitentiam vt oportet: i eo q̄ baptizat aut absoluit
 confitentes vel predicat vel matrimonium solēnsat
 vel sacramentum eucharistie vel extreme vntionis
 p̄bet. vel mortuos sepelit: vel aquā ⁊ salē in dñica die
 exorcizat ad pp̄m aspergit: aut candelas in festo pu
 rificatiōis: aut ramos in die palmar. v3 in ignē cercū
 aut baptisimū in pascha: aut penthecostē bñ dicit. vel
 (qđ maius ē his oib⁹) missā celebrat sac̄m eucharis
 tie cōsecrat atq̄ sumit: aut aliis exhibet simēdū. In
 oib⁹ hīs uecnō in actibus aliis q̄ sacris ordinib⁹ sūt
 ānexi ⁊ in quolibet ip̄or singularit̄ quēlibet exercē
 dū mortaliter peccat: ⁊ tonēs quotiēs aliq̄ dvt eccle
 minister exequit̄ ⁊ exercet: sicut ex dictis sancti Tho.
 vt supra manifestissime p̄bat. Et etiam nō solum in
 dictis actibus: sed etiā s̄m Dionysiu vbi s̄ quando ⁊
 quotiēs ad aliquē hmōi actū exequendū induit siue
 sumit aliquē vestē sac̄ā vt qñ albā aut manipulū si
 ue stolā ⁊c. cōiter vel diuisū quod reuera factis ē hor
 rendū ⁊ stupendū atq̄ periculosum est valde in tali
 videlz statu necnon dignitate tot criminib⁹ subiace
 re ac implicari vbi sibi non imerito dicat̄ quanto al
 tior gradus tanto p̄fundior casus. Et his igitur ap
 paret manifeste q̄ mundos et castos q̄ sobrios ⁊ pu
 dicos q̄ iustos et idoneos et q̄ puros et immacula

Capitulum. iiii.

tos de salutis necessitate optz esse ministros ecclesie
ex quo 2 imūdi 2 impuri nō bene cōtriti put est ostē
sum tot criminib⁹ inuoluunt. Quā in re sūmo studio
totiq; viribus totoq; conātū curādū est impuris et
imundis vt videlicet consciētā emendantēs verā
cum deo pacē faciant. ac se deo veraciter et nō fictē
p verā 2 non falsā cōtrictionē seriōse recōsiliēt. In
qua se nimirū pleriq; sacerdotes huius seculi etiā
litteratī seipos mire decipiūt. videlicet vere cōtritos
vsn 2 virtutē ac efficacā. vel non intelligētes aut
non carētes siue dissimulātes. Hodie peccata sua cō-
fiteutes et cras in idipm vcluti canes ad vomitū et
sua lota ad voluptabiū redcētes. Sūt etiā inter hos
nōnulli q putant (licet insipiēter) q de⁹ aliter cū ipis
q cū aliis. acturus sit: vel q res aliter se hēat q de⁹
per sacra eloquiā repromisit. vel q saltem qd in fine
vite vere vclint penitēre. Volētes tūc demū peccata
dimittere. dūmodo pctā eos dsmiserūt. non ipi pctā
hūi vero grauius erant 2 i grādī laborātes piculo
aut i lubico sūt pstituti. Isti nāq; sunt duces cecorū
qui alios curare deberēt et mederi. Sed nanq; ipi
seipos decipiūt. Eū culz tali merito illud euangeli-
cum est dicendum. Medice cura teipm. Tales certe
eterne mortis piculum ac finalis penitētie difficulta-
tem. nec nō vere pstritōis pond⁹ aut negligūt at igno-
rant. et ita grādī crimini cōmittunt. Hā q difficilis 2
incerta sit finalis penitētia nō considerāt. Quō tamē
nobis Scotus egregius doctor sup iiii sen. dist. xx.
clare demonstrat dicēs. Penitentia que videt haberi
in extremis vix est vera pnia et sufficiens ad salutē.
Et hoc ppē quattuor rōes. ¶ Quarū palā ē. qz tūc
impeditur vsus liberi arbitriū 2 libere rōnis et volū

fatia vt frequēter ex timore et dolore insimul inherē
 tibus vel vni eoz singulariter inherēte. Actus eni dī
 splicētīe de peccato ad hoc q̄ sit sufficiens ad veram
 p̄niam req̄rīt liberū arbitriū et vsū rōnis et volūtatis.
 In his autē qui sunt in extremis de quozū vita iudi
 cio medicoz extat desperatū: vel q̄ notāter sentiūt et
 vident se mortē euadere non posse. vt est in periculo
 maris et ynday vel bellox aut serarū: v̄ in iudicio dā
 natorū. In h̄mōi ergo est maximus dolor in pte sensi
 tiva: vel timor intin⁹ p̄pter mortem iminentem. Et
 v̄traq̄ passio vehemens nata est impedire liberū ar
 bitriū et liberū vsū rōnis et volūtatis. ex q̄b⁹ deberet
 oriri vera cōtritio. ¶ **S**ecūda causa. nam de hoc q̄
 displicētia valeat requirīt q̄ sit voluntaria: p̄pter deū
 q̄s valde difficile est in extremis. Hā qui vsq̄ tūc nō
 fuerit verus penitēs nō videt tūc extorquere a seip̄o
 nouā p̄niam nisi timore pene iminētis. Presumitur
 enī q̄ si remotus esset a pena sicut p̄n⁹ nō extorques
 ret a seip̄o illā displicentiā sicut nec p̄n⁹. ¶ **T**ertia
 ratio est. qz habitus vsq̄ tūc cōtinuatus multū retra
 hit ab actu penitētie: quia delectabilia carnis et mun
 di que illicite hoc dilexerunt/ista valde retrahunt et
 impediūt. ¶ **Q**uarta ratio est: quanto aliquis est
 minus dñs sui actus tanto requiritur intētor displi
 centia ad hoc q̄ sit dispositio sufficiens ad delectatio
 nem culpe. Iste autē est minim⁹ dominus sui actus:
 qz nullo modo est dñs actus exterioris ad penitēdiū
 Requirit etiā fm strictā iusticiā intētor mot⁹ displi
 centie ad iustificatiōē eius q̄ ad iustificatiōē sani:
 cum vix possit habere eque intensum. Hec Scotus
 vbi supra. **D**omin⁹ Eusebius in libro de morte beati
 Hieronymi ex ore ei⁹ sic scribēs. Inter triginta millia

Capitulum.iiii.

hoim ex his q̄ penitentiā deferūt in finē vir vn̄o verē
penitebit Ecce stupēda res ⁊ nimis mirāda. Cū aut̄
absq̄ vera p̄tritiōe nequa q̄ valet p̄fessio p̄ tūc saltē
ad salutē idcirco qualis eē debeat vera p̄tritiō pp̄
simplices est necessario tūc subiūgēdū. **Sanctus Bonauē**
tura sic verā p̄tritiōnē describit. Vera p̄tritiō est bō
navolūtas p̄ gratiā excitata quē de peccato summe
dolet. in spe gr̄e strēnue satisfaciāt: nūq̄ apli^o pecca
re p̄ponat. ⁊ oīa q̄ ad pctiū trahere possunt a se tota
liter remoueat. ⁊ ita in dño perseueret. Quando aut̄
mors iustat raro mens se ad ista egerit. vel qz nimis
dolor angit. vel euadere sperās negligit. vel multitu
dine peccatorū p̄fusis desperat. Si x̄o aliqd̄ facit se
pius ex timore mortis ⁊ horrore p̄cedit q̄ ex amore
dei. Et multi videntē p̄triti q̄ nō sunt sed potius cōter
riti ⁊ angustiati p̄pter turpē p̄sententiā. p̄pter mortē
inertiam. p̄pter viam ignotā. p̄pter amissionē certū
tēporalium quas dilexerūt. Unde p̄culosum est vni
cuiq̄ hoim differre hoc qd̄ statim possit haberi ideo
dicit sacra scriptura **Ne tardes p̄uerti ad dñm ⁊ ne**
differes de die in diē Et iterū. Nū langorē adhibe me
delā ⁊ ante iudiciū para iusticiā. Audiāt nūc ⁊ intel
ligāt hec q̄ aures cordis ⁊ oculos mētis h̄nt p̄sidēter
et p̄pendāt atq̄ ponderēt s̄nias singulorū x̄berū. nā
grane p̄dus inest verbis. vis gr̄adis. veritas infal
libilis et imutabilis. Nū dāuid ait. App̄hēdite disci
plinā neq̄n̄ trascat̄ dñs ⁊ peatis de via iusta. Cū exar
serit in bren̄ ira ei? ⁊ tūc loq̄tur in ira sua ⁊ in furore
suo p̄sturbabit eos. Et ibidē p̄cludit dicens. Beati oēs
q̄ p̄fidunt in eo. ¶ Ex p̄missa nāq̄ vere p̄tritiōis de
scriptiōne q̄sq̄ q̄ non decipi voluerit aut errare sub
tili p̄sideratione itelligere poterit ac p̄pendere clare

Folium. xix.

inētis inritu qualis videlz apud se lateat cordis cō
tritio: p̄sertim cū etiā s̄m sc̄m Tho in p̄rio suo quod
libeto. q. v. sic ait. Unusq̄sq̄ vere p̄tritus tenet velle
pati magis quātācūq̄ penam q̄ peccare amplius
mortaliter. Interrogat igit̄ vnusquisq̄ p̄scientiā pro
pria an ita sit dispositus ab itra. Et notāter d̄z ibidē
(tenet) qd̄ reuera importat obligationē. Item ibi d̄z
(quātācūq̄ penam) cōstat q̄ nulla excipit̄. Uia igit̄
maxima inest verbis Qui igit̄ a se nō remouet ea q̄
ip̄m ad pct̄m vniuersaliter trahere possunt vt mulie
res. q̄ etiam apostatāre faciūt sapientes. Imo ⁊ sc̄tōs
viros/aut negocia talia q̄ ip̄m ad peccatū implicāt:
sed sponte et absq̄ impulsu adhuc inheret et insistit.
q̄ talis factur⁹ esset si p̄ penā aliquā cogēret ad pec
candū: cōstat indubitāter q̄ talis nunq̄ etiā si penā
minimā sustineret atēq̄ peccaret. Qui igit̄ est talis
ip̄e sibi est testis q̄ ei⁹ p̄tritio minime vera ⁊ sufficiēs
est ad salutē Qui enī p̄ p̄fessionē absolutiōis b̄nificiū
atq̄ salutis fructū veraciter ⁊ indubie cōsequi voluerit
atq̄ percipere studeat oī conatu totisq̄ suis virib⁹ la
borēt ⁊ veraciter et non fictē summe doleat de pct̄is
faciatq̄ strēmie qd̄ faciēdū est p̄ satisfactiōe ⁊ salu
te aie sue. ita q̄ non sit incontinens clericus: nec mu
lierib⁹ cohabitēt vt supra. Si aut̄ sacerdotes secula
res tā grauiter peccāt per incōtinentiā aut gl̄is cri
minib⁹ se implicātes cōsideret vnusquisq̄ ⁊ pp̄det stu
diōsissime quāto grau⁹ peccēt clandestales et religio
si i habitu ⁊ statu p̄fectōis cōstituti. Hā stat⁹ cuiuslibz
approbatae religionis dicit̄ esse per sanctos doctores
status p̄fectōis. Si qs̄ habz anres audiēdi audiat q̄
sacra scriptura p̄uiciat Et ideo inī frater redi in cor
tuū ⁊ p̄sidera cor tuū si vnq̄ habuisti verā cōtritionē

Capitulum. iiii.

Interim q tu possessa tuā dā dā secundū qmichē
scripsisti. videlicet q fuit tibi vigintitrib⁹ annis cōiūta
cta ⁊ de qua plures gtōs vtriusq sexus generasti: et
vere s̄m illa scripta doctor nō potest dicere q sic: qz
nū q̄ habuisti firmā intētionē pabulū mortis eterne
videlicet candē meretricem eiicere a te quā vsq huc
plus q̄ deū tuū ⁊ salutē aīe tue amasti ⁊ ideo interim
nunq̄ habuisti verā stritionē: et p̄ psequens p̄fessio
tua p̄ tātum t̄pis spaciū fuit nulla nec absolutus es
per tot ānos a minimo peccato veniali nec mortali:
qz deus nō dimittit gr̄am suā. Nunq̄ enī tibi remitti
tur minimū pctm̄ veniale: nisi prius sis absolutus ab
oibus peccatis mortalib⁹ ⁊ p̄ psequēs sis in gr̄a ⁊ in
caritate dei. Hūc p̄sidera quāta ⁊ quot pctā super te
accumulasti cū tu tot annis videlicet vigintitrib⁹ nō
sit tibi dimissū minimū pctm̄. Qualis aū vigintitres
ānos fuisi scit de⁹ cui oē cor p̄ ⁊ oīs volūtas loq̄tur.
Insup nec tu nec aliqs ali⁹ credit ea q̄ i sacra pagē
na exarata sūt aliē se h̄c. Etenim si qdē sunt ⁊ imitabi
lia ⁊ absq̄ retractōe v̄ba dei ⁊ eī⁹ testionia accipiēda
sūt. Cui qdē v̄itati tāta atq̄ talis de salutis necessita
te extat fides atq̄ credulitas adhibēda q̄ heretic⁹
iudicat quicumq̄ circa sacre scripture veritatē male
sentit: vt h̄c. xlii. q. iii. heresis. Ecce mi frater narra
bo tibi nō fabulā sed rē gestā. ¶ Erat quidā abbas
ordinis sancti Benedicti qui habebat i quadā villa
plebanū: ⁊ ibidē etiā habebat canponē cum honesta
v̄ore quos oēs novi ⁊ vidi et scio qz v̄x est qd sequi
tur. Iste x̄o campo postposito de timore adulterantē
cū sua ancilla q̄ p̄cepit ab eo ⁊ peperit p̄uex ex a dul
terio qd erimē erat publicū et manifestū: ⁊ per conse
quēs scādaloſum in populo: p̄pter qd nephas pleba

*to. v. p. d. p. h. o.
m. p. l. p. a. d. v. i. g.*

nus voluit ipm publice punire vt portaret crucē nu-
 dus p ecclesiā die dñico pñte populo. Ipse xō oīno
 recusavit. Et pleban^o accusavit eū apud dñm abba-
 tem qui vocavit ad pñtiam suā ambas ptes: pleba-
 nū videlicet et cauponē. Et dixit abbas ad cauponē.
 Tu infelix adulter si publice peccasti cur nō vis publi-
 ce penitere. Caupo vertit se ad plebanū et ait: p quo
 accusasti me apud dominū meū. Respondit pleban^o
 piopter adulteriū tuū quod cōmisisti hoc anno et ge-
 nerasti pñex de ancilla tua: et habes honestā et legiti-
 mā vxorē. et hoc est publicū et ideo debes publice tale
 crimē penitere in exēplū aliorū. Respondit caupo ple-
 bano. Ego feci qđ fecistis: nōne ex cōcubina vřa que
 est ancilla vestra et nō vxor isto āno et quasi oī anno
 generastis pñeros publice in scādalu oīm nostrū: quā
 ergo vos portabitis crucē p ecclesiā p pctō vestro.
 ego sequar vos et portabo crucem post vos: nā si se-
 cutus sum vos in adulterio/sequar vos etiā in pñis.
 Audiēs hec pleban^o sciēs qđ vřx fuit: abscondit faciē
 suā sub manibus pre verecūdia et eruit a pñtis ab-
 batis domini sui: tacuit et pmissit hoc pctm impignitū.
 ¶ valde turpe est doctozū cum culpa redarguit ipm
 ¶ bene talib^o dicit. Medice cura teipm. ¶ mi fra-
 ter quot et quāta pctā oportet te et tui similes dissimu-
 lare in periculū vestrū et oīm vestrōzū ppter vestrā
 lubricā et criminofam vitam. Ceci estis et duces ceco-
 rū: et ideo ambo in foucā eterne dānationis cadetis:
 ductoz pñmo: deinde secutoz. Cur hoc: qđ ignoratis
 et scire nō vultis que sit vera contritio et sufficiens:
 sine qua nulla valet confessio. Non enī satis est dum
 quis de mane faciens confessionem dicit Confiteor
 quia ista nocte conuēci et condormiui pñubine mee

Capitulum. iiii.

et cum ea peccavi. penitet me fecisse. ideo peccato absolui. et ille est tibi similis. et dicit tibi absolutionem et ambo peccatis nonno peccato mortali. Ille quia absoluit cum quem deus non absoluit: sed non contritum tu vero etiam peccas mortaliter. quia suscipis absolutionem et non es dignus: ideo quia non es vere contritus. quia non habes firmum propositum amplius non peccare saltem mortaliter usque ad mortem iudicium scienter et tuam a te remouere concubinam et omnem occasionem peccandi: quia in his consistat vera contritio quam tu non habes nec unquam habuisti nec aliquis tibi similis interim quod non remouetis concubinas vestras/ quas plerumque diligitis quam deum vestrum et eternum gaudium. Hinc ergo quilibet vestrum introitum rediens alta consideratione ex omnibus predictis consideret et contempnat quid credat et quis et qualis et unde sit aut quod tendat. et quomodo hec leticia mundana est et quasi momentanea et eterne damnationis luctus cum occupabit. Quam quidem considerationem aut cognitionem nobis veraciter tribuat iesus christus marie filius qui est in secula benedictus.

De magna dignitate sacerdotum quia propter merito debent esse sancti.

Capitulum. v.

Signa enim puritate et sanctitate pollere debent omnes celebrantes et canticantes qui suscipiunt sanctum sanctorum. Nam christi sepulchrum valde est gloriosus in quo corpus christi iacuit mortuum per triduum: modo multum digniora debent esse sacerdotum corda in quibus a morte resuscitatur quotidie dignes inhabitare et glorificatus. Sed beatus est venter qui nouem menses ipsi mortali portauit beata debent esse corpora

ra sacerdotū in quibus filius dei frequēter sibi hospitiū assumit. Si beata sunt vbera quae puulus suxit. sanctum debet esse os eius quod christi corpus sumit et eius sanguinem bibit. Ne igitur macules os tuum per stultiloquium quo dei corpus accipis mundissimum. Et manus tue non polluatur peccatis quibus illud sanctissimum corpus tangis. Venter craspula non ingrediet in quo tam venerabilis hospes recipiet. Attēdite ergo quanta puritate et timore ad illud nobilissimum sacrificium debeatis accedere quod est christus dei filius. Quae re omnipotēs deus dignificat hic in celesti patria si sacerdotaliter vixerit. Hanc prius dignificauit eos super omnes reges et principes. Hier. i. Ecce constitui te super gentes et regna. Et hoc in isto patet. quia dignitas sacerdotalis habet consecrare reges. sed omnes reges et principes non possunt facere unum sacerdotem. Et non est princeps tam magnus quin teneatur cervicem suam inclinare coram sacerdote in confessione loco dei quia vicarius dei. Et vixit deus sacerdotem exaltauit super omnes creaturas. Unde quidam doctor ait Si ordinione estis homines: dignitate estis super omnes homines. Hanc sacerdos est altior regibus sanctior angelis et creator sui creatoris. ¶ Secundo honorauit eos in temporalibus dando eis illa quae eis seruiunt. scilicet decimas/oblaciones/testamēta/primitias pro sustentatione corporis ut detius deo seruiant in spiritualibus. ¶ Tertio honorauit eos pro multis clementer offerendo eis sic quod nullus terrenus princeps super eos iurisdictionem habeat: nec aliquis hominum secularium audeat violentas manus in eos iniicere: nec etiam in scolitum et conuersum. Oppositum faciens eo facto est excoicatus maiori excoicatione tam in celo quam in terra. imo deus sic proteguit eos ut nullus audeat perturbare verbis nec factis: quia reputat sibi pae

Capitulum. V.

tum. Unde loquitur per zachariã prophetã. Qui tãgit vos quasi qui tãgit pupillã oculi mei Et ps. Nolite tangere chãstos meos. Unde dixit dñs ad moysen et aaron. Benedicã benedicientibus vobis. Item nullus pũceps audet exactiones facere in clerũ. Nẽ nec aliquis debet rẽcipere pedagium a clericis: nec a predicta excõmunicatiõẽ absolui põt nisi resoluat.

Tuarto honorauit in hoc qd cõmunit eis alas fidelium i sanctã ecclesiã catholicã s. omnes credẽtes de quo Chãso. ait. Celo et angelis et oĩ creatura honorabilior est ecclesia. xps eã etiã amplius dilexit q̃ seipm. Unde de celo venit ad terrã et pro ea mortẽ sustinuit amarã: et ideo dat ei corpus suum in cibũ et sanguinẽ in potũ. Et de ip̃is sacerdotibus dixit. Vox estis lux mudi nã sicut mundus nichil esset sine luce sic ecclesia nichil esset sine sacerdotibus.

Quinto honorauit eos in hoc quia vult vt stricte obediatur eis loco sui ab oĩbus hoĩbus. Luc. x. Qui vos audit me audit. et qui vos spernit me spernit. Ergo obediẽdũ est eis tanq̃ xpo vt qñ precipiũt hoĩbus ieiunare festinare. debẽt tenere et eis obedire tanq̃ si xps p̃ciperet. S; qui non obediunt illis cõminatur dñs. Leuiti. xvi. dicens. Qui supbierit nolens obedire sacerdotibus impia morte moriatur. Exemplum Dathan Abyrõ et Chore qui rebelles fuerũt Moysi et Aaron. ideo terra eos viuos absorbuĩt. viui enĩ descẽderunt in infernũ.

Sexto honorauit eos dando eis potestatem ligandi et soluedi oēs hoĩes ab eorũ penis et vinculo mortis. Mathei. xvi. Quodcũq; ligaueris. etc. Et potestas vno modo intelligitur de excõicatione que est gladius spiritalis et est multũ timenda. Alio modo de absolutiõẽ peccatorũ. Vñ cps qui ordinat sacerdo

tes cruciat in eos. vt habetur Jo. xx. et dicit. Accipe
 te spiritum sanctum etc. ¶ Septimo honorauit eos
 quod vocantur angeli in scripturis. vñ Grego. Omnes
 qui sacerdotū censentur nomine angeli vocantur qui
 habent similitudinē angelorū. Primo quia angelorum
 est ministrare deo et hominibus sic et sacerdotes hñt mi-
 nistrare deo die nocteque in septē horis canonicis. et ho-
 minibus cum septem sacramentis. Secundo quia angelus
 est vita pura. sic quilibet sacerdos tenet esse castus
 et ducere angelicam vitam. Vñ in Dani habetur. Ab-
 stinentia a nuptiis est angelorum abstinentia et vita.
 Tertio angeli habent informare et ammonere homines
 per bonam inspirationem. sic et sacerdos per verbum dei.
 Quarto angeli hñt deū laudare. Vñ ps. Laudate
 dñm oēs angeli eius. sic sacerdotes quotidie hñt et
 tenent laudare deū in diuino officio ¶ Octauo hono-
 rauit eos in hoc quod sacerdos est aliquantulum similis vir-
 gini marie. Primo sic sicut beatissima virgo maria dñe
 per verba concepit vt habetur Lu. x. Fiat michi secundum
 verbum tuum. sic sacerdos per quinque verba christi corpus con-
 ficit. Et sicut immediate per consensum marie fuit totum
 corpus christi in utero eius. sic immediate post pronun-
 tiationem verborum consecrationis transsubstantiat panis
 in verum corpus christi. Secundo. sicut beatissima virgo maria christum
 post partum in manibus portauit. sic sicut sacerdos christum
 post consecrationem coram omni populo manibus le-
 uat et cum ad infirmos portat. Tertio sicut beata vir-
 go prius fuit in utero matris sue sanctificata ante quod
 christum concepit. Vñ ps. Sanctificauit tabernaculum suum
 altissimum. Sic sacerdos ante quod ordinatur et sanctificatur
 ab episcopo suo non consecrat. quia sine ordine non
 consecraret. Unde laicus quantumcumque sanctus nichil

Capitulum. V.

faceret. etiam si verba p̄secratōis diceret. ¶ **N**ouo
honorat eos super angelos in dignitate custodie. qz
sacerdos habet in custodia plures animas sibi a deo
p̄missas. sicut plebanus totam parrochiam ep̄ns to-
tum ep̄atum. papa totum mundum. Sed angelus
habet custodire solum vnā aiaz. vnde *Ber.* Magna
dignitas aiaz. vt vnaqueq; ab ortu natiuitatis i
sua custodia habeat angelum sibi deputatū. ¶ **S**e-
cūdo in tangendo et sumendo corpus xp̄i. Nam an-
geloz est videre deum. *Math. xviii.* Angeli eoz sc̄p̄
vident faciem patris mei qui in celis est. Et in hoc
sacerdos est maior angelo qui videt. ⁊ tangit ⁊ cum
hoc sumit quod non est datum angelo. Tertiō conse-
crando corpus xp̄i. ⁊ sic in hoc sacerdos non solū an-
gelos. sed etiam dignissimā virginē mariā aliquomō
precellit. qz ei nō est data talis potestas. sc̄z consecrā-
di. An sacerdos minimus p̄t in terris quod nō p̄t
maximus angelus in celis nec virgo mariā immo ⁊
tibi sacerdoti xp̄s dñs deus tuus. ad tuam consecra-
tionē obediens est. mox sub speciebus panis ⁊ vini p̄-
sens est. An *Bern.* O veneranda dignitas sacerdo-
tum. in quoz manibus dei filius tanq̄ in vtero virginis
incarnatur. *Ambrosius.* Non dubites assistere ange-
los qñ xp̄s p̄ns est in altari in manibus sacerdotum
Propter quas dignitates p̄t de⁹ dicere sacerdotis
b⁹ illo *Esa. v.* Quid vltra debuit facere ⁊ nō feci. qua
si diceret ad vos sacerdotes. Ego oēs caritatem vo-
bis ondit ⁊ dedi incipm vobis ad consecrādū tractā-
dū ⁊ sumendū ⁊ oēm p̄tatem meā sup oēs hoies. vt
quēcunq; solueritis erit solutus coram me. quicquid
ligaueritis aut excōicaueritis erit ligat⁹ aut excōica-
tus apud me i celis. Et dedi vobis maiorem p̄tate

q̄ habent omnes angeli ⁊ et oēs sancti in celis. Imo
 q̄ purissimā mater mea videlz in consecratione
 eucharistie in qua vobis semp obediens sum. Imo in
 felicissimo ⁊ criminoso sacerdote sicut sanctissimo: ⁊ ex
 altavit vos sup oēs creaturas. Et vos hen viceuer
 sa continentis me ⁊ p̄icitis me a vobis tā q̄ mortuus
 abortivum qui p̄icitur a matre ⁊ tan q̄ peritura q̄
 retro ignuā p̄icitur: cōsumpto ponē in hoc videlicet
 q̄ plus diligitis mulierulas peccatrices vestras in
 felicissimas concubinas ⁊ fetidissimā luxurie delecta
 tionem q̄ momentanea est q̄ me summū bonum ⁊ ce
 lestem cōsolationē ⁊ gaudia eterna. Insup ⁊ vos me
 quotidie crucifigitis ⁊ in imundissimā cloacā vestrā
 p̄icitis plenā peccatis et oī immunditia toties quo
 ties celebratis nec valet vestra confessio nec absolu
 tio: qz in vobis non est vera p̄nitio interm q̄ serua
 tis tales meretrices in domibus vestris ⁊ non firmi
 ter creditis ab oī malo actu ⁊ volūtate peccādi. Hec
 Bernardus. *Q*ui frater quid tibi cum mulieribus
 qui cum deo in alteri fabularis. *Q*uid tibi cōmuni
 ne est cum corpore xp̄i qui per carnis feditatē fact⁹
 es inēbrū anti xp̄i. i. dyaboli. Et iō oēs maledictiōes
 quas sp̄s sanctus p̄ os David preiunxiavit venient
 supervos: qz nolistis benedictionem ⁊ elongabitur
 a vobis: ⁊ venient super vos sacerdotes criminosos
 maledictiōes pessime ⁊ dānose. iuxta illō Malachie.
*E*go maledicam maledictionib⁹ vestris. Quas ma
 ledictiones si quis bona fide ⁊ conscientia attēderet
 nequa q̄ in peccato mortali celebraret. Christus igit
 conqueritur patri angelis et hoib⁹ de sacerdotib⁹
 indigne celebrantibus dicēs. Et dederūt inescā meā
 fel. Et ideo sp̄itus sanctus per os David dicit. Fiat

Capitulum. v.

mensa eorum coram ipsis in laqueum quo spiritaliter
transglutiant. Propter hec igitur graua picula di-
cit ap[osto]l[us] i. 1. Cor. xi. Probet seip[s]m homo. Non p[ro]ba-
tus nullatenus accedat et si ad centu[m] annos deberet
vivere minus peccat si nunq[ua]m accedat q[uam] si quis solu[m]
modo semel indigne accedit. Nam o[mn]ia subito e[st] mo-
tus qui manum ad archa[m] extendit quia eadem no-
cte uxorem suam cognouit. Quia igitur p[re]sumptio-
ne p[re]sbyter q[ui] cum sua concubina ac meretrice pollu-
tus est ad altaris sacrificiu[m] (quod infinitum dignus
est q[uam] archa) audet accedere Talis i[n] nocte sacrificat
beelphegor. in crastino sacrificat corpus iesu xpi. In
nocte amplectitur filia[m] ueneris. in crastino osculatur
filium uirgis. Audi quid dicat tibi d[omi]n[us] iesus. Iuda
osculo filium hominis tradis. Et ex post ei subiugit
melius tibi esset si natus no[n] fuisses. Nam tales sacer-
dotes triplex co[m]mittu[n]t peccatum. uidelicet homici-
dium in p[ro]ximum p[ro]ditione[m] in deum patricidium in
patrem. quia idem d[omi]n[us] noster iesus xps est. p[ro]ximus
noster deus et pater. Et o[mn]ia mala hec sunt i[n] clero: q[uia]
in sacra scriptura non student. Nam qui inter morta-
les inimicos esset constitutus gratias tibi referret q[ui]
gladium ei concederet per quem suos hostes posset
expugnare. Nos igitur in medio trium hostium ha-
bitamus qui nos perimere festinant: uidelicet caro
mund[us] et dyabolus. Contra quos hostes quilibet n[ost]r[us]
debet accipere gladium q[ui] in eccl[esi]is est fabricat[us] et p[er] filium
dei nobis tra[n]smissus: de quo saluator noster ait. No[n]
veni pacem mittere in terram sed gladium: isto gla-
dio poteris istos faciliter expugnare. Et iste gladi[us]
no[n] est aliud nisi sacra scriptura per qua[m] xps trib[us] vi-
cibus vicit dyabolu[m] eu[m] impugnat[us] dicens Si filius dei

re. Et qz cuilibet iste gladius necessarius est ideo de ipso dicit xps in euangelio. Qui non habet gladium videlicet sacre scripture vendat tunicam suam et emat gladium. In quo instruimur qz pati in omni tunicas equos. et cetera vedere debemus et totum quod habemus vt gladium verbi dei et sacre scripture habere possimus ad cognoscendum qd facere aut dimittere debeamus. Cum quo gladio i sacra scriptura possu-

mus nos et subditos nros ducere ad celestem patriam. **¶** Notandum tñ est qz quadruplex est cathedra doctor. **¶** In prima sedet qui nec bene docent nec bñ faciunt. qz nec sciētiam nec psciētiam habēt. vt pastores mali qz nec p̄dicāt nec bñ viuūt. **¶** Secūda qz sunt bene p̄dicant sed male viuunt. Vñ in euangelio Si p̄ cathedra moysi sederit scribe. et. tales cui sum in via eterne dānatiōis. **¶** Tertii sunt qz nō docent nec p̄dicant sed bñ viuunt. et qui paucam habēt sciām sed magnam et bonā conscientiam: tales sunt in via salutis si nō sunt curati: qz melius est habere magnā cōscientiam et parū sciām: q̄ magnā sciētiam et nullā p̄scientiam. primi sunt in via salutis: secūdi in via eterne dānatiōis: et de his p̄nā duo exēpla. **¶** Quarti vero sunt sedentes in cathedra qz bene docent et bñ viuūt et qz hñt magnā sciētiam cū magna et bona cōscientia. et isti sunt optimi et laudabiles. **¶** Exēplū primi. Refert petrus cluniacens qz esset qdaz p̄byter qz quosidie celebraret p̄ defunctis valde deuote: qz aliā missā legere nesciret. qua i re ē accusat⁹ ap̄d ep̄m et iō ab officio suo suspēsus est. Cū autē ep̄us i magna festiuitate p̄ cimiteriū ad matutinas transiret. contra eū surrexerūt mortui dicentes. Ille ep̄us nullas missas dat nobis. isup et capellanū nostrū attulit. scy

115

no 2. p̄p̄
 179 p̄p̄

Capitulum. v.

certe nisi emendauerit cito mouet. Quo audito ep̄s
sacerdotē officio suo restituit: intelligēs quia bonus
et iustus esset qūis ignarus. Et deinde etiam ep̄us
libenter p̄ defunctis celebrauit: quod multū fructuo-
sum est hominī: q̄ ip̄i defuncti in purgatorio existētes
sunt filii dei q̄ liberati a carcerib⁹ purgatorii in spe-
ctu summi dei pro suis oratorib⁹ orabūt. ¶ Simile
etiam exēplum legit̄ in legēda sancti Thome cāta a
riēn. ep̄i. qui etiā unum deuotū simplicem psbyterus
supēdit ab officio p̄pter ip̄ius ignorantia: q̄ nesciuit
legere missam nisi Saluē sancta parēs, quā om̄i die
cordi itine legit Beata igit̄ virgo apparuit ei et di-
xit ad eū. Dic ad ep̄m ut te restituat ad officiū tuū
signū huius die sibi quia reformauit sibi ciliciū suū.
Et sanctus Thomas respexit ciliciū suū et inue-
nit reformatū et credidit psbytero. et mox eundē resti-
tuit suo officio. et assumpsit eum ad curiā suā ut quoti-
die sicut prius celebraret officiū suū in honore san-
ctissime marie uirginis. Et sic bñ et salubriter p̄t stare
parca scientia cum bona et lucida h̄scientia. nam qui
xp̄m hñ scit satis est si cetera nescit. Sz magna scia
sine cōsciā est valde dānosa. De quo dicam tibi exē-
plū mī frater quod cū magna deuotōe debes attēde-
re. et te hñ hoc regere ne tibi talia contingant: quia
es magister artium. et p̄ consequēs p̄sto est tua scia:
sed vide ubi ē tua cōsciā. ¶ Quidā magister erat
parisijs famosus et fons olim artū sic q̄ nō erat simi-
lis sibi in tota vniuersitate: qui tandē cepit maxime
egrotare. Ingradientib⁹ sūt mgr̄is sociis suis et amī-
cis suis ad solādum eum. Infirmus vero magister
cepit corā eis amarissime flere: et sic uelut in p̄ritōe
maxima de hoc seculo migravit. Habebat aut̄ vnū

to p̄d. ym.

12.

*Magister
parisijs
famosus
et fons
olim artū
sic q̄ nō
erat simi-
lis sibi
in tota
vniuersi-
tate*

folium. xxv.

specialissimū sociū et amicū quem pre oībus alijs dē
 ligebat cui quadā nocte tristis et squalid⁹ in vmbra
 obscura apparuit. Quē ille intuens vehementer ob
 stupuit et dicebat. Adh mgf amatissime qd p̄tedit hic
 habitus obscur⁹. Cui ille socie mī carissime noueris
 me intolerabilib⁹ penis cēnals cruciarilvultūq; beni
 gnissimi mei creatoris p̄hdolor nō inspecturū. Cui il
 le ait. Mgf p̄clare nunqd p̄fuit vobis scia vfa p̄cla
 ra glorioza inno etiā in extremis cōtritis lacrimosa.
 Cui ille. Hosti qd opt̄s dicat. Tūalis hō nō p̄cipit ea
 que dei sunt. Et iterū scriptū est. P̄cedam sapientiā
 sapiētū: et prudentiā prudentū reprobabo. Ubi sapi
 ens. vbi scriba. vbi inquit sitor huius seculi. hec et si
 milia nichil curant. Hā sciētā meā non curant orna
 rebona p̄sciētia scia et mea plus p̄fuit michi ad eter
 nā dānatōnē. qz mill⁹ andebat me corrigere cū ego
 erā magf oīm aliorū p̄ totam vniuersitatē. et in his
 que dei sunt nichil curant seu delectabar. sed solū in
 his que sunt mundi et vane glorie multū delectabar
 supra modū. Sed q̄ris cur michi nō p̄fuit lacrimo
 sa contritio. Rēspōdeo qz non fleui p̄ multiplici offē
 sa mei creat oris: sed q̄a me amicos meos dilectos
 amittere oportebat. hec fuit eā mei flet⁹. Ecce fides
 xp̄ianā legi istruxi et defēdi se simiister tenui s; nul
 lis bonis opibus eā ornari. Et Xpsi q̄s in euāgelio
 dī. videlicet. Hō omnis q̄ dicit dñe dñe intrabit in re
 gnū celoz. sed q̄ facit voluntatem p̄ris mei: nō cura
 ui adimplere: et ideo p̄iectus sū in inexplicabilē penā
 tanq̄ abortiuus: et peripsima oīz clericoz et his dictis
 disparuit vmbra. Et ideo Bernard⁹ ait. Sapiēs est
 qui reliquit secularia tanq̄ mala presentia et vana.
 et desiderat futura et eterna gaudia tāq̄ optia. Sira

Capitulum. vi.

ergo et regira de pedibus vsq; ad verticē. de ventre ad dorsū ⁊ nūq̄ inuenies req̄em donec inuenies xp̄s hic per gratiam et illic per gloriam.

¶ De sacerdotibus curatis nescientibus predicare et si sciunt nolunt.

¶ Capitulum sextum.

Sunt q̄dam sacerdotes q̄ curam aiarū h̄nt ⁊ predicare nesciūt ⁊ si sciūt nō tñ predicāt De quibus solēnis doctor Henricus de gādauo in libro suo. xlii dicit q̄ isti curati sunt in statu dānatiōis q̄ predicare nesciūt aut q̄ sciūt non tñ p̄dicāt sc̄dm q̄ req̄rit indigentia ppli t̄p̄ oportuno Et post ea subdit Quod inuis idoneus tenēs curam aiarū cum videt q̄ magis idoneus p̄t haberi studere debet vt magis idoneus preferat. Alioquin videt tan q̄ raptor spoliare ⁊ priuare pplm oī p̄fecti quem a magis idoneo posset h̄re. Sed heu ista ⁊ plura alia que ad clericos ⁊ sacerdotes req̄runt non aduertūt: infecti lepra superbie et cupiditatis. Et dñs dicit ad beatam Brigittā. Ego elegi clericū q̄ volūtatē meā voce clamaret et opere ostenderet. Sed ipse cleric⁹ factus est leprosus et mutus: qz oīs qui querit in clero videre p̄lchritudinē mox et virtutū recurrit retro turbā visū ⁊ abhorret accedere ad eū p̄pter lepram supbie et cupiditatis sue. Si vō querit cum audire mutus factus est clericus dei laude et igarrulus ad laudem ppriam Quō ergo aperietur via ad celestē patriam acq̄rendam si ille nō est abilis q̄ deberet p̄cedere. Et quō audiet suauitas illa celestis: si ille mutus est q̄ deberet clamare. Nā nō solū studet dei gloriam ⁊ honorē querere quomō lucret̄ deo aīas. s. solum quō repleat marsupium ⁊ congregat diuitias ⁊

placeat hominib⁹. Hoc totū apostolus Paulus prē
dixerat dicēs ad Tymotheū. Erūt inq̄t hoīes seip̄os
amātes. Glosa. Nam illi dicūtur seip̄os amare quī
comoda sua ⁊ suū honorē t̄palem plus diligūt q̄ ho
norē dei. Jam paucissimi reperunt viri ecclesiastici
qui zelū habeāt aīarum. Quātos enī defectus vide
mus in spūalibus. quot sunt loca carentia predico
ribus veritatū. quot hoīes seducuntur ab ignaris ⁊
malis confessoribus. quot simplices exemplis pessī
mis sacerdotū corrūpūt. Cum enim laici reproberit
duntur de sua vita inordinata: puta de incontīnētia
lascīnia. auaricia. superbia. vsura. omēs p̄corditer se
excusant p̄ clericos et sacerdotes dicētes. Tamē ist
taliter ⁊ taliter viuūt ⁊ faciūt q̄ scripturas non igno
rant ⁊ spūales cristiūt: ideo nō sunt tanta peccata et
nobis nō min⁹ q̄ ipsis licet talia p̄petrare. Et sic po
pulo p̄cūti clerici viciose viuētes sunt occasio ⁊ au
tores mortis. Proculdubio q̄ tanta mala in ecclia
sūt ⁊ quotidie pullulant ⁊ augētur. clerici sunt in cau
sa ⁊ originaliter ep̄s ⁊ plati qz hodie nobiles ⁊ poteri
tes diues ⁊ pueri p̄mouent ad beneficia curata qui
nec sciūt nec scire volūt: imo erubescūt discere ⁊ alios
docere ⁊ pueros corrigere ⁊ spūalib⁹ intēdere. Qui
vero sciunt verēcundant ⁊ non curant. dedignant et
attēdiant predicare. p̄fessiones audire. ⁊ cū indigen
tis simpliciū occupari. Vñ Bernard⁹. In solertia cle
ricorū cui⁹ magistra est negligētia ep̄orū et p̄clatorū
vbiqz terrarū turbat ⁊ molestat ecclesiam. Et post
paucā subdit. Clerici alienis locupletant. comedunt
fruct⁹ terre absqz pecunia: ⁊ pdiūt quasi ex adipe in
quit as eorū. Vñ scriptura de talib⁹ ait. Sedit pplus
manducare et bibere et surrexerunt ludere. Deus

Capitulum. vi.

troñ. xxxii scriptū est Incurassatus est dilect⁹ ⁊ recāl
citrauit Et ideo de talib⁹ cōquerit dñs per ezechielē
ppl̄: tā xxii ca dicens. Sacerdotes contempserūt
legem meā ⁊ polluerūt sanctuaria meā. Sup̄ q̄bus
verbis ait Ch̄i d̄ Sacerdotes fidē predicāt ⁊ ifide
liter agunt pacē alijs dant ⁊ sibi eam non seruāt. ve
ritatē laudant ⁊ mēdicium diligunt auariciā dan
nant ⁊ ip̄am exercent Quis enī pro trāsgressoribus
legis intercesserit ad eū cui ip̄i q̄ ad intercedendum
sunt missi inueniunt legis euāgelice trāsgressores. Et
non solum nos ⁊ trāsgressores legis sum⁹: sed et mul
tos videm⁹ tales et tacem⁹ nō resistēdo eis. ⁊ hoc id
vt i pace ⁊ voluptate viuam⁹ ⁊ sic polluti maneam⁹.
Quid tā dignius sacerdotibus q̄ supra cathedram
moysi stituti sunt a dño iudices populoy habentes
potestatē ligādi atq; absolūdi in celo ⁊ in terra qui
bus p̄cepit dñs p̄ oīa obedire dicens. Quia quecunq;
dixerint vobis seruare ⁊ facite Math. xiii. Sz hor
rendū est quod sequitur videlicet Scm̄ asit opera
cor nolite facere dicūt enim ⁊ non faciūt. onera gra
uia ⁊ importabilia ponunt in humeros iōim. digito
antē suo nolim ea mouere. Ch̄iso ait Quis enī ali
quādo vidit clericū cito penitentē ⁊ si dōpensus fue
rit q̄ se humiliauerit nō ideo dolet qz peccauit: sz do
let qz cōfunditur ⁊ gloriā suā perdit. rubescit enī
aliquando videri reus: quia semp̄ fuit horū iudex.
Quāta ē sacerdotalis dignitas si rōnabilē obser
uet Pastores enī ouīs sunt dñici gregie sz protho
lor oues pascere nesciūt: nec illi qui scīs dolūt. Ecce
oues sicut Grego dicit fame moriunt̄ ve pascua nō
habentes Et subdu Non debet fieri ruitus qui ne
scit arare. non debet fieri miles qui nescit pugnare.

non debet fieri nauta qui nescit maris periculum vi-
tare. Sic similiter non debet fieri pastor dñici gregis
qui nescit pascere oves aut qui non vult. Item quo-
dens fit in oppositum et ideo horrendū est quod ait
Gregorius. Audite miseri q̄ nobis dixit. dñi estis di-
xit et nobis. vos autem sicut homines moriemini et si-
cut vnus de principib⁹ cadetis. ac si diceret feci vos
psicipes ecclesie mee. facerē et vos deos et filios meos
sed inutari deum vestrū nolulistis. et pascere oves ve-
stras verbo dei et bono exēplo. pro quib⁹ ouib⁹ mor-
tuus est filius dei. Considera mi frater et oēs tui simi-
les. qz omēs morituri estis et nescitis qñ: qz nichil cer-
tius morte/nichil incerti⁹ hora mortis. Cogita ergo
te semp mortuū qz nescis quādo: et talis p̄medita-
tio trahit te a multis malis. ¶ Exēplum legit in li-
bro de dono timoris: qz quidā magnus phūs datus
est mūdī vanitatib⁹ et amori mulierū sicut tu mi fra-
ter es. Audiens vero semel legere de longa vita an-
tiquorū patrū: et tñ dicebat semper ad quēlibet illorū
illud Gen. v. ca Et mortuus est. Cogitavit ille intra-
se qz etiā sibi euenire posset quātūcumqz īp̄s videret
super terrā ex hoc concipiēs contēptum mūdī intra-
uit ordinē predicatorū: in quo factus est parisi⁹ magi-
ster in theologia et vir eximie sc̄t̄tatis. ¶ Q̄ bene ha-
buit pre oculis illū p̄. Homo vanitati similis factus
est Et illud Et ep̄atum ei⁹ accipiet alter: et iō mi fra-
ter tēpora lōga noli tibi p̄mittere ne dicas tibi illud
Luce. xii. Stulte hac nocte demōes repetēt a te ani-
mā tuā. que autē parasti cuius erūt. Hāc o mi frater
mortis necessitatē et humane vite breuitatē cōsidera-
bat. quidam gentilis rex noīe Xerxes. de quo scribit
Hieron. in ep̄la ad Heliodorum sic dicēs. Xerxes illē

*Mō v̄p̄ de p̄p̄
q̄m̄ p̄ v̄p̄
dñi et dñi*

*Mō v̄p̄ de p̄p̄
q̄m̄ p̄ v̄p̄*

Capitulum sextum

potētissimus rex cū de sublimi loco cerneret infinitā
multitudinē sui exercitus dicit fleuisse ex eo q̄ null⁹
eorum, quos cernebat post centū annos superviret
Hanc homo paratē arbori ad cuius radices sedent
duo mures; vnus alb⁹ ⁊ alter niger. id est dies ⁊ nox
hui⁹ arboris radices incessanter corrodetes. Et hoc
siue homo vigilet siue dormiat semp̄ currit ad mortē.
Hoc cōsidera mi frater q̄ mortuus es et nescis quā
do ne perdas per mortē tuam tempus gratiosum et
fructuosum in quo possis dolere oīa pctā tua. Nam
si oēs dānati haberent de illo t̄p̄e gratie vnā mediā
horam omnes possent se liberare ab eterna damna
tione ⁊ sibi acquirere celestē ⁊ eternā consolationem.
Sed nō potest fieri nā iustus iudex dicit. **Q**uod scripsi
scripsi ⁊ nō mutabo sententiā meā. **E**xēplū. Hanc
accidisse legitur apud claruallē q̄ quidā sanct⁹
vir cū esset in orōne audiuit quandā vocem flebilē la
mentantē et cum inquireret p̄ nomen iesu christi q̄d
hoc esset. Respondit quedā rauca vox. Ego sum aīa
cuiusdā dānati: ⁊ hanc infelicem deplango penam.
Et cū ille vir sanctus de pena querēt. dixit aīa q̄ in
ter omnia tormēta nichil intantū cruciat damnatos
sicut amissio t̄p̄is gratie sibi dum vincerēt a deo colla
te; in cui⁹ parua mozula potuissent egisse penitentiā
que eos ab infernali pena liberasset. **O**peremur igit̄
bonū dum tempus gratie habemus: ne vobis cōtin
gat sicut primo angelo quē fecit deus quasi deū ⁊ fe
cit eū quasi filiū dei ⁊ vnū de principib⁹ suis potētissi
mis. Sed angelus per superbiam peccauit et de⁹ esse
desiuit: de p̄cipatu cecidit ⁊ factus est demon horri
bilis. nō t̄m mortuus est quia non erat res mortalis:
Eos autem ⁊ vobis similes mortemini ⁊ cadetis ab

*to non sum
scripsi*

omni dignitate vestra. Memerote ergo vnde cecidi
 sus et primo opa facite facere: dotalis dignitatis hono
 re vestro: seruare. non vocemini scabinarii meretrica
 rii i publici peccatores et mali exemplares. sed p̄bete ve
 stris subditis bonum exemplum vt digne sup̄ cathedrā
 sedeat: vt sic merito vocemini sacerdotes veri et bo
 ni portantes legē dñi in corde eā inedulitus diligen
 do. secūdo in ore aliis predicādo. tertio in omni vita
 vestra eā seruādo. Sed heu quis vestrū est q̄ seruat
 eā in corde vt de eo dicat illud ps̄. Rex dei in corde
 ipsius/aut qui seruat eā in voce: vt de eo dicat illud
 Malach. Rex veritas fuit in ore ipsius et iniquitas nō
 est inuēta in labiis et multos auertit ab iniquitate sua.
 But quis vestrū est q̄ seruat eā i opere. vt nō solū sit
 p̄dicator sed et factor legis. scdm̄ qd̄ d̄ Jacobi i. Et
 quis qd̄libet debeat i se habere sacerdos: tñ p̄cipue
 debz eā habere in ore ne sit quasi canis mutus nō vo
 lens latrare p̄tra peccata hoīm: vt habet Ezech. iiii.
 Fili hoīs speculatorē dedi te domui israel. Si vero
 nō annūciaueris eis vt impius auertat a via sua ma
 la et in sua iniquitate moriet: sanguinē id est aſam ei⁹
 de manu tua requirā. Sup̄ quibus verbis dicit bea
 tus Grego. Pensandū est nobis quantū sibi cōnexa
 sunt pctā subditorū et p̄latorū qz vbi subditus ex cul
 pa moritur: ibi iste qui p̄ceſt quia tacuit reus mor
 te tenebitur. Tot enī occidimus quot ad mortē ire
 quotidie tepidi et tacētes videmus. Sanguis enī mo
 riētis de manu requiritur speculatoris. Surget igit̄
 et irruget et in malis actib⁹ p̄radicat si vult euade
 re mortem. An̄ Ezech. eodem ca. iiii. Si autē annun
 ciaueris impio et ille nō fuerit conuersus ab impieta
 te sua: ip̄e qd̄em in impietate sua moriet. tu autē an̄

No. j.

Capitulum. vi.

nam tuā liberaſti. Item Gregor⁹ inuehit ꝑtra illos
dicēs. omel. xvi. Ecce totus mūdus plenus eſt ſacer
dotibus: ſed tamen in meſſe raro reperit opator. qz
officiū quidem ſacerdotale ſumimus: ſed officiū
ſacerdotis heu nō implem⁹. fructus quidem ſancte
matris eccleſie in ſtipendio quotidiano percipiunt
et tamen pro eadē eccleſia in ꝑdicatione minime labo
ramus. penſemus cur⁹ dānationis ſit ſine labore per
cipere mercedē laboris. Vix ꝑ culpa ſua apta quip
plā reprehēdimus ⁊ adhuc quod eſt grau⁹ ſi ꝑſona
fuerit in mundo alicuius potētē: eius fortaliſſis erra
ta laudant. ne ſi aduerſant ꝑ traci diā minus aut
gratiā ſubtrahat qđ prius impēdebat. Sed debem⁹
ſine ceſſatione meminiffe: qđ ꝑſec ſcriptū eſt. Come
dunt pctā populi mei. Cur autem peccata populi co
medere dicuntur niſi qz peccata delinquentiū fouēt
ne tꝑalia ſtipēdia amittāt. Sicut et nos qui ex obla
tione fidelīū vinimus quas illi ꝑ peccatis ſuis obtu
lerunt: ſi comedimus ⁊ taceamus ꝑculdubio pctā mā
ducamus. Ergo cuius criminis reus ſit apud deum
precīū māducare ⁊ nil ꝑtra peccata ꝑdicando aut
ozādo agere diligētē auſcultate. Et ideo zelū feruē
tis ⁊ igniti eloqui dei in ore vſo habete: ⁊ verbū ꝑdi
catiōis vſc quaſi facula ardeat ⁊ ꝑtra vicia inflāme
tur ⁊ oīno caueatis ne oppoſitū faciatis veſtre ꝑdi
cationi. Hinc mi frater redi i cor tuū ⁊ ꝑſidera diligē
ter: qz potētiores in ciuitate tua iter oēs ꝑſbyteros:
quis ergo audeſt te corrigere in ꝑſeſſione ⁊ extra: cer
te nullus ne perdat tuā amicitiam ⁊ gratiā. Eident
enim te nimium habere amorē ad validam tuā ⁊ te
nimium delectari in eius aspectu. ꝑ mi frater auerte
viſum tuum ab ea cōuerte teiꝑm ad imaginē crucis

fact: & vide & considera quod mirabiliter facit mortu⁹ ut
 tu eternaliter secum viueres. Holi pl⁹ a mare creaturam
 quod tuum creatorum. nec tuos genitios quod societate omnium
 sanctorum & angelorum. Promitto enim tibi si non cessa-
 ueris ab amore concubine tue ante finem vite tue tunc
 risus tuus vertet tibi in luctum marimum et gaudium in
 mesticiam. Et nunquam habuisti tantum gaudium in aspectu
 tue ualde concubine & puerorum: quod in infinitum habe-
 bis maioris penam de aspectu omnium demonum. De
 magnitudine penarum que habentur ex visu demonum au-
 di exemplum. ¶ Erat quidam secularis & criminiosus mul-
 tum qui militauit dyabolo in luxuria & ceteris peccatis
 multus annus. tandem in vno sermone ubi audiuit pre-
 dicare de eternis penis infernalibus & de horribili aspe-
 ctu demonum. Tandem deo inspirate concunctus (qui non
 vult morte: sed magis ut conuertatur et uiuat) intrauit
 obseruantiam regularem. Considerans hoc dyabolus quod
 suus miles caperet recedere ab eo per ingressum religio-
 nis. Cum vna nocte dormiret in dormitorio cum ceteris
 fratribus apparuit ei dyabolus in specie valde horribi-
 li: qui cepit vehementer clamare. et cum venissent ad eum
 fratres videbant eum fixis oculis ad parietem immobili-
 ter perspicentem & horribili timore concussum. Fratres
 vero ceperunt orare & locum aqua benedicta aspergere: &
 sic demonem fugare. Mane autem a priore interrogatus
 quid straxit in nocte habuisset. Respondit quod dyabo-
 lum vidisset. Et requisitus cuius forme est. Respondit: hanc
 non possumus describere facilliter hoc inquit dico. si
 esset furnus ardens ex vna parte. et figura illius ex alia
 parte: magis eligerem intrare furnum ardentem quam videre il-
 lam horribilem demonis figuram. Erinde dixit quidam
 frater: Credo quod si quis viderit demones in ea forma qua

No 2. apparitio
 demonis

Capitulum septuim

dānati solent eos videre nō posset viuere: sed statim
moreret. Uñ Greg. dicit de Chrysostomo: q̄ cū infir-
maretur vidit multitudinē sibi obstantū qui cepit al-
tus clamare inductas vsq; mane: inductas vsq; ma-
ne. Et cū hec diceret vertit se huc atq; illuc ne vide-
ret illos demones: et pre nimio timore vehementissi-
me perturbat⁹ statim moriebat. Ecce mi frater q̄ hor-
ribiles erūt in afflictu q̄ taliter occidit solo suo aspe-
ctu. Nam talis cōsideratio penarum infernalium fe-
cit quēdam iuuenē delicatum ⁊ filium comitis intra-
re religionē ⁊ sanctā obseruantia ordinis p̄dicato-
rū. Deinde parētes miserūt ad eū pedagogū suū so-
lennē magistrū vt psuaderet sibi egredi ante q̄ p̄fi-
teretur dicēs. Delicate nutritus es ⁊ nō poteris susti-
nere rigoriē ordinis. Qui respōdit. Venerabilis ma-
gister p̄pter hoc intraui qz sciaui me delicatū ⁊ asper-
tates nō posse sustinere cogitās apud me scōz q̄ au-
diui p̄dicare qz pena iferni sit maxima nimis ⁊ michi
intolerabilis: et ideo elegi michi potius hāc sufferre
penā ordinis q̄ illum infernalē sustinere cruciatum.
Hā scriptū est Job. vi. Qui timet pruinam irruet su-
per eum nix. ¶ Exēplum. Hāc igit magnitudinē pe-
narum vidit qdam miles. de quo scribit Beda in ge-
stis anglor. qz t̄pe Constantini iuniores qdam miles
defunctus est circa annos domini ecc. vi. qui postmo-
dum vite est restitutus. Penis igitē territus quas vi-
dit fugit ad heremum fecitq; cellā iuxta quēdā flu-
uuiū in quo vestib⁹ induit⁹ sepe balneabat p̄mittēs
vestimēta ad carnē congelari: postea vero balneum
calidissimū intrauit ⁊ sic continue fecit quousq; morere-
tur. Et cū de isto facto a videntibus argueretur tali-
ter respondebat. Si vidissetis eā quē ego vidi cadē

*no. q. filio romi
dignus. p.
p. p. p. p. p.
p. p. p. p. p.*

*no. q. m. d.
romi. p. p. p.
p. p. p. p. p.
p. p. p. p. p.*

Folium. xxx.

vel maiora mecum acceretis. Nam sicut Gregorius super Iob.
 Super omnia provocat conceptionem visio pene infernalis et
 perditionis eius eterna. Nam posito quod esset lapis de
 arena tam magis visus ad octavam spheram, et post mil-
 le annos una arenula huiusmodi minutissimum granum a
 dicto lapide tolleretur donec totus lapis ad nichilum re-
 digeret, an tunc eternitas pene terminaretur. Respondet
 quod non: sed vix esset inchoata: nam finiti ad infinitum; nulla
 est proportio: ut dicit philosophus, viii. physicorum. Hec etiam
 eternitas pene infernalis et consideratio eiusdem auerit
 falconem maralianum. De quo nota exemplum quod cum esset
 excellens loculator et vanitatis seculi deditur semel ce-
 pit cogitare de eternitate pene gehennalis, et dixit in
 corde suo. Si tibi proponeretur ut in aliquo molli lecto-
 ri bene stracto iaceres et nulla necessitate cogente rece-
 deres: tu nullo modo posses sustinere: quomodo ergo sustine-
 bis sempiternam et infernalem penam. Hac consideratione
 perterritus reliquit omnia et factus est probatus monachus
 et postea factus est episcopus tholosanus et vir exi-
 mie sanctitatis. Hec omnia scribo tibi frater ut et tu
 facias et saluus eris: peccasti quiescere sicut precepit
 dominus, et incipe zelare pro domo domini sermone et opere quod
 valde magnus est. Sanctus Richardus de sancto victore
 Hescio si potest homo a deo in hac vita aliquid maius
 accipere quam ut eius magisterio pueri homines in melius
 vertentur, ut de filiis dyaboli dei filii efficiantur, an tibi
 forte maius videtur mortuos suscitare. Non certe in
 infinitum plus est animas a deo imaginem dei creatas sus-
 citare ut cum suo creatore in eternum vivant. Idem Rich-
 ardus sic ait. Absque dubio nichil sic placet deo si-
 cut zelus animarum. Quod multas creaturarum vir-
 tutum abundantias aliqui ex dei gratia susceperunt hanc

Nota
Mo. 2. 2. 2.
Imo esse pueri
ma. pueri qui
vini. rana. g. h.
ih. q. h. d. d. d.
not. mag. ab. v. d. d.
ante.

Capitulum. vi.

zelum accipere nō potuerūt q̄ multos videmus ho-
die spiritu paripes spe gaudētes caritate feruentes
multū abstinetes: supra modū patientes: ad zelum
sūt animarū nimis tepidi ⁊ torpentes. Alii quasi ad
custodiā hūilitatis delinquentis increpare non presu-
mūt alii ne fraternam caritatem perturbare videant̄
peccantes arguere metnūt. Et sic diuersimode nō ze-
lautes p̄ domo dei: recipientes angelū tenebrarū p̄
angelo lucis: omnia que sunt sua querētes non que-
rūt iesu xp̄i. Si enī ep̄s debitū honorē non receperit
a p̄sbytero: aut presbyter a diacono aut diaconus a
lectore irascit ⁊ perturbat. Si autē viderit ep̄s p̄sbyte-
rū: aut presbyter diaconū circa obsequiū ecclesie non
puranētē at̄ subditos suos peccātes ī deū neq̄ irasci-
tur neq̄ curat. qz oēs de honore suo sūt solliciti de ho-
nore autē dei pauci. Si ppl̄s decias nō obtulerit mur-
murāt. oēs ⁊ si peccātē ppl̄s viderit nemo murmurat
p̄ ip̄os. Quid ē ergo q̄ ceteri hoies cuiuscūq̄ stat⁹
uobis īfesti sūt. certe nō possim⁹ dicere q̄ hec sit cā
q̄ filii hui⁹ sc̄i p̄sequunt̄ nos tanq̄ filios lucis. sicut
vz Ismael Isaac p̄sequebat̄ ⁊ esau iacob quia nō su-
m⁹ filii lucis sed tenebrarū: qz non lucent opa nostra
coram hoibus vt gloriificēt patrem nostrum qui ī ce-
lis est sed male agētes lucē odim⁹. Nō sumus ysaac
qz nos ip̄os repromissione fraudamus. Nec sumus ia-
cob quia dyabolum non supplantamus: sed potius
coadiutores eius sumus. Quam ergo causam alle-
gabimus quare seculares sunt nobis īfesti. Non occ̄-
rit nobis alia cā nisi qz trāsgressores legis sum⁹ nec
eā ī corde diligim⁹ nec eā ore (vt p̄dictū ē) p̄dicam⁹
nec etiā eam ope adimplemus. ⁊ sic abutimur sacer-
dotiū dignitate. Quid hoc sit verū attendite qd scrib̄

Malch. i. Labia sacerdotis custodiunt scientiam et legem
 requirunt ex ore eius: quia angelus domini exercituum est.
 Ubi mox subdit vos autem recessistis a via et scandas
 listis plurimos in lege irritum fecistis pactum leui de
 at dominus exercituum. Propter quod dedi vos contemptibi
 les et humiles omnibus populis: quia pollulistis sanctuaria
 mea. Et hec tam bene considerat sicut in aliis. Nam qui
 deberent esse templa spiritus sancti fecerunt de seipsum spes
 licias latronum seu demonum. Ubi enim maiorum simulatio
 peccatorum nisi in sacerdotibus: qui non solum in se omni
 iniquitate sunt pleni: sed etiam aliis sunt occasio peccan
 di et ruine eterne damnationis. Quod bene designauit dominus
 cum defleret ciuitatem hierusalem. nam mox intrauit templum
 et corripuit sacerdotes et eos expulit negotiatores.
 ac si eliciens uidentes et cineres diceret. Vos fecistis
 errare populum meum: vos estis casus illorum: quia
 non fuistis solliciti de amore et salute eorum: sed de
 absolutionibus et quaribus uestris solliciti fuistis: ex
 quibus una cum populo in superbia et lasciuia et vo
 luptate uixistis. Sicut et nunc sacerdotes sibimicem
 in iniquitate congregant: nunc in adulteriis fornicationibus:
 nunc in inuestibus carnalibus: nunc in mulierum amoribus:
 nunc in concubinarum cohabitacionibus
 in osculis. in amplexibus et in meretricum comertibus.
 Et sic in talibus petis stantes diuinis se ingerunt gra
 uissime peccantes quia deum suum crucifigunt: et cum in fetis
 dissimias cloacas corporum suorum proiciunt in eter
 nam damnationem suarum animarum. Nunquid iu
 das in tantum peccauit. certe non. quia iudas chris
 tum semel tradidit. postea nimis doluit. et penitentia
 ductus laqueo se suspexit desperans de dei misericordia
 dia. in quo plus deum offendit quam in eius tradicione. quia

Capitulum. vi.

si veniam quæsiisset veniam ut petrus apud deum iuuenisset. **N**ostri autem sacerdotes precipue qui sunt fornicarii aut aliunde luxuriosi: tabernarii: lusores: symoniaci: ppuetarii: ac in aliis peccatis mortalibus celebrant de quibus non sunt absoluti. Quis decies illo sint confessi quæ non vere contriti interim quæ concubinae in suis mulierculas in domo vel alibi retinet ppuetarij sua ppuetaria. symoniacus suscipit beneficium quod per symoniam acquirit. **E**t est vere lamentabile quid et magnum malum. **H**æc stat presbyterum ad triginta annos aut plus esse concubina: aut religiosum in monasterio cum ppuetaria sua. et cui in tot annis non est dimissum minimum etiam peccatum quoties est confessus: etiam si pape fuisset confessus: quæ de peccatis omnibus non est contritus et quia deus gratiam suam non dimittit. ut etiam superius habes. **E**t sic tales quoties celebrant toties sibi penam (quam sustinent cayphas et pylatus) augumentant. **Q**ui frater? cor diuine attende si michi aliud in sacra scriptura quod cor tuum induratum mollificet ad reiciendum a te tuam validam omnem aliam peccandi occasionem: merito Xba. Augustini omni memoria dignissima deberet cor tuum ad veram contritionem emollire. **E**t hæc sunt verba beati Augustini **N**olle sustinere penam cayphe herodis. et pylati quæ penam sacerdotis indigne celebratis: modo indigne celebrat omnis qui scienter in peccatis mortalibus celebrat ut sunt omnes ppuetarii concubinarij: lusores in cartis et cetera. **Q**ui frater quoties tibi penas istorum trium damnatorum in viginti tribus annis acquisisti interim quo tuam concubinam possedisti certe toties quoties interim celebrasti. **Q**ui deus quæ profunde tuam animam in profundum baratri eterne, damnationis dimersisti. **H**æc mireris quæ sanctus Augustinus

talia dicit verba. Judas eni semel indigne cōi canit
 et in eum sathanas intravit In istos etiam quotiē
 cūq; sumunt intrat et eos possidet: qz sibi iudiciū mā
 ducant et bibunt non dīudicātes corpus dñi a cibo
 prophano et immūdo. Sicut dñs cōquerit per Eze
 chielē pphetā ca. xxii dicēs. Inter sanctū et pphanū
 nō habue: ut distantia inter pollutū et immūdū nō in
 tellerunt. *Ve ebrietatib⁹ sacerdotum et tabernas*
frequentatibus q; peccāt de mane vsq; ad vespertam
et estuant vīno vbi resonat cythara: lyra: et tympanū
in pūnis eoz et opus dñi nō respiciūt *Ve ve ve: qz nō*
sufficit talib⁹ sacerdotibus ebrietati deseruiētib⁹ vt
hic dānent suie p̄mumone p̄uenit corpis et sanguinis
dñici: vt dñs in canonib⁹ up̄lor Sed vt bibant de vi
 no terre et repleant amaritudine fellis et ebuent ab
 synteo et fletu et stridore dentū sine fine *Propter qd*
dñs Esa. v. Infernus aperuit os suū absq; villo termi
no qz nō solum ipi sed etiā eoz subditi dānantur si
 cut ibidē dñs. *Propterea captiuus ductus est ppl's*
meus videlz in infernum sicut populus iudaicus in
babylonē qz non habebant a suis sacerdotib⁹ sciam
qui potius student in deliciis q̄ in orōe et ope p̄dica
tōis et qui positi sunt hoīm pastores hi student ipius
dyaboli esse venatores. In signum cuius pascūt ca
nes. nifos. et accipitres. qui pascere deberēt corporali
et spūaliter pauperes et christi fideles Cum scriptum
 sit nolite facti i christi patrimonium dare canibus
 sed potius sanctis in quibus e' hrit xp̄s. *Uñ illud dicit.*
Esaui venator erat qz peccator erat. Et penit⁹ in scri
pturis sc̄tis nō inuenimus aliquē sanctum fuisse ve
natorem Sed heu quidnā dicam quidam venant fe
 ras in siluis. quidā vero feminas in choreis. *Quā*

Capitulum. vi.

ta infania face. dotum. nesciunt miseri quia quot sal-
tus faciunt sursum tot saltant passus in infernum non dicunt
chorum angelorum siue christi ad dexteram in eius iudicio
collocandas ut cum eis audiatur. Venite benedicti
patris mei percipite regnum quod vobis paratum est
ab origine mundi. Sed ducunt chorum dyabolicum siue
hedos fetentes in luxuria ad sinistram ubi cum eis au-
diatur. Ite maledicti in ignem eternum. Sicut quodam fe-
cerunt romani et precipue sacerdotum ydolorum litates
coram ydolis saltabant et se incuriabant se multiformiter
flectentes genua sua et membra ut ydola ad-
mirationem provocarent. Si nunc sacerdotes in dedicatione
ecclesiarum saltant ut ydola in meretrices ad sui vo-
luntatem et lasciviam implendam inuitent. O mi frater
non sufficio de vobis sacerdotibus ammirari quod tam ne-
gligentes estis ad resistendum viciis et precipue peccato lu-
xurie cum tamen non sit vitium quod vos ita dehonestet
et aiam vestram denigrat sicut luxuria. Nam si pres-
byter sit avarus. usurarius. gulosus et cetera. solum non sit
luxoriosus tunc ab omnibus hominibus habetur san-
ctus et honestus. Si vero de aliis viciis est innoxius
sed vacet solummodo luxurie contemnitur ab omnibus
hominibus tanquam presbyter viciosus. Cum tamen vos viri si-
tis. id est viriliter pugnantes contra mundum carnem et dy-
abolum et contra omnia vicia. Sed mulier dicitur quasi mol-
lis aer et tamen reperiuntur mulieres (quod in maximam dico
confusionem vestram) que invincibiliter pugnant contra omnia
vicia et contra carnis immunditiam et precipue luxuriam
usque ad mortem. Quapropter tibi et omnibus similibus
tuis sacerdotibus et hoc in erubescentiam omnium vestrum
scribitur divina matrona legitima de qua scribit beatus
Iug. in libro de civitate dei sic dicens. Erat que

Folium. xxxiii.

*No. 12
Rustica*

dam mulier romana nobilissima morib⁹ & gfa noie
 Lucretia vxor collatini. qui cū vna diez filiū torqui
 ni impatoris nomine Sextū ad castrū suū inuitasset
 Sextus vero mox captus pre pulchritudine illius
 mulieris lucretie: et tñ non fuit ausus quicq̄ deside
 rare: s; expectauit tps oportunū quo imperator & vir
 mulieris de roma recederēt in negociis imperii: tñc
 ip̄c mox est ad castrū reuerfus & ibidē pernoctauit.
 non vt hospes s; vt hostis cubiculū lucretie intrauit
 et euaginato gladio eā vī turpiter opp̄ssit. & sic mox
 recessit. Contigit vna die rū vt illa iicviolēter opp̄ssa
 pre dolore patrē & maritū et vnū cōsulē imperatoris
 amicum suū vocaret et coram omnibus dixit. Vir
 p̄pauande noueris vestigiaviri alterius fuisse i lecto
 tuo. & narrauit rem gestā. Et lubiunxit. Verū tñ licy
 sit violatū corpus meū innocēs est tñ animus meus
 et ideo saluo me a culpa non tñ a pena. Et si aliqua
 mulier velit capere exēplū a mea culpa nō negligat
 etiā capere exēplū de mea pena. & sic gladio occulto
 sub clamide ppria manu transfixit se ppter immen
 sūm dolorē quē habuīde tali turpi actu. Quo facto
 amici eius gladio arrepto iurauerunt p sanguinem
 Lucretie q̄ oporteret pgeniē Torq̄ni ipatoris eiici
 de roma ne in futurū regnet in ea. qd̄ & fecerūt: Mā
 corpus eius rome ad iudiciū deferunt. et seditionem
 magnā in populo excitant: & torquinū supbium impa
 torē exulare p̄pellūt. Sexto filio eius criminis auto
 re interēpto. Omī frater considera magnam tristi
 ciā huius mulieris de isto nephando actu in quo tñ
 non peccauit quia scriptum est Omne peccatū adeo
 voluntariū est: q̄ si non est voluntariū non est peccatū
 & tñ a crimine se puniuit ppter nephādū actū. Omī

Capitulum. vi.

frater ubi est pugna tua: et oim alioꝝ concubinarioꝝ
contra oēs actus luxurie et alioꝝ pctōum. cū tamē
esse deberetis sanctissimi inter oēs homines: qꝫ excel
lētissimi et dignissimi estis inter cūctas creaturas: vt
supra patuit. Si x̄o vestꝫ excellentiam et magnam
dignitatē bonis et x̄tuosis opibꝫ et verbis non deco
rabitis: tunc indubitanter demersi eritis in pfundus
maris. scz inferni sub oibus paganis iudeis et malis
christianis: qꝫ estis oleo sanctificationis uncti. iō ves
hementius ardebitis in flamma gehennali: qꝫ bene
dictionē nolistis et elongabit a vobis. et veniet sup
vos eterna maledictio. Rogo mi frater. vnde hoc qꝫ
verecūdant vocari sacerdotes. quidā tonsurā nō de
ferūt. quidā coronam abscondūt. qdā tyatinos ex
capillis suis extorquent et incrispāt quidā nitōrē ha
bent in facie: vt meretrices fucate. quidā resplendēt
in veste vt babylonis filie. vt sepulca foris dealbata
intrinseca aut ossibꝫ mortuoz plena. et tales decorati
sūt ab extra intꝫ x̄o pleni sunt fetoz et luxuria qdaz
vero incedunt notati et stricti angustati intantum qꝫ
tunica strictior sit cute siue vētre et multū brevis. Nō
alia causa oim istoz est nisi qꝫ sunt luxuriosi. Item q
dam ornant equos suos in frenis felis calcaribus et
militaribꝫ seu secularibꝫ armis et vstibꝫ qꝫ vix nota
ri pnt a nisi milites dyabolū an xp̄m Quidā x̄o cin
gulos aureos. argētes et sericos detrūt. qdam ocre
as pedibꝫ sic diligenter adaptāt ne lique ruge ap
pareāt. Et sic calceos siue sotularestrictos deferūt
et rostratos vt oculis hoīm et p̄cipueni iheribꝫ place
ant. vñ hec oīa nisi ex oculoz nō stant nec orāt nec p̄
dicāt Certe si patrimonū xp̄i vndoz male expēdi
mꝫ sicut ille diuersimode male acqꝫmꝫ. Alius nāqꝫ

turpe loquitur. alius turpe lucra sectatur. ali^o exercet
 cet vsurā. alius cōmittit symoniā. . Tñ de his oibus
 ait Hiero. Hecogiatorē clericū de ignobile nobilem
 de paupere diuitē fecit. furtiue ad bñficia intrāt. non
 ostiū veritatis: sed p mēdacia falsitatis: siue p falsas
 pnotiones: siue etiā p falsos titulos: siue falsas litte
 ras: alius vero p amicoꝝ intercessores vbi nō ppter
 deū: sed ppter carnē ⁊ sanguinē amiccū tribuit bñfi
 cia. Alius p cupiditatē ⁊ non recipit sacerdotiū aut
 bñficiū ⁊ deo seruiat: sed vt ditef ⁊ ocietur. Tilius aut
 est isy vendit spū sancti gfam: vēdēdo sepulturas ⁊
 res sacras ⁊ sacramēta / vñ inuēgendo pñas quadra
 genas siue pegrinationes vt p eis cōmodū accipiat
 scz pecuniā. Ali^o autē cū symonic emitt spm scrm siue
 p ordinib^o vel bñficiis curatis et nō curatis. Sz quā
 ta sit iūqtas symonia nesciūt: cū cetera pctā in ppara
 tōe symonie p nichilo reputent. Et qd ex auaricia
 cōgregāt in luxuria expēdūt: vel potius in alea siue
 taxillis et cartis. Quāta sit illorū maledictio non fa
 cile cognoscit: qz ibi mēdaciū / ibi pūrium / ibi blas
 phemia / ibi lites / ibi homicidia / ibi cetera vicia sine
 numero. Rogo te sacerdos tu lutor qd est lucrū tuū
 in taxillis ⁊ cartis. Si lucraris restituere teneris sal
 tem pauperib^o dādo: qz male acquisitū tenere nō pō
 teris. Si pdis tibi non restituūt: quia iud: gnus es re
 cipere qd ⁊ pessima volūtate deo contraria pdidisti.
 Postremo nō est pars tibi in hereditate dñi: nec in
 dominicis sacramētis: vt dicit in canonibus aposto
 lorum. Episcopus aut presbyter aut diaconus alce
 ant ebriatati deseriens aut desinat aut certe deponet
 Subdiacon^o aut lector aut cātor aut psalmista si fia
 faciens aut desinat aut cōlone puyet. Cur hoc. quia

Capitulum. vi.

ois lusoꝝ si lucraꝝ/lucraꝝ infernaꝝ: si dicit/perdit celeste regnũ. Sũt ⁊ alii sacerdotes q̄ bona sua hystriõibus tribuũt vt laudẽtur ab ip̄s: de qb̄ psalmista loquit̄. Laudatur pctõr in desiderijs aie sue ⁊ iniquus benedicif. A quib̄ autẽ fit hoc: certe nõ ab angelis vel a sanctis, vl̄ a sensatis hoĩbus: sed ab hystriõib̄ vel fisis similit̄ sibi laudat. Sũt et adhuc alii sacerdotes ⁊ clerici q̄ sacramentis abutunt̄ in cõurationib̄ ⁊ incõmutationib̄ vel in sortilegijs vel in suis nouis aut p̄uinis missis ⁊ hoc amore mulier̄ vl̄ pecunia cõducti. P̄dolo cingit̄ se cingulis ad sup̄stiones faciẽdas. Itẽ sunt q̄ scribũt p̄tra febres aut alias infirmitates hoĩz seu alaliss̄ caracteres vel figuras cũ ignotis noĩbus super ponũt: aut hostiã aut cedula. Scribunt autẽ sic Iesus autẽ trãsiens p̄ mediu illoꝝ ibat. Putum fecit dñs ex sputo ⁊ linuit oculos ceci. ⁊c. Et hoc solũ qñ tale euãgelij legif̄ in ecclesia ⁊ non in alio t̄p̄e: an si illa verba euãgelij non valerẽt alio t̄p̄e scripta: nec tũc qñ legif̄ euãgelij ⁊ hoc est sup̄stiosum. Et faciũt cruces in die palmarũ qñ passio dñi nostri iesu xpi legif̄: et sic de alijs multis. Sacerdotes qui has sup̄stiones vel sup̄stiosa faciunt vel pmittunt fieri sciẽter ⁊ nõ p̄hibent vt dicit Gregorius: nõ sunt sacerdotes dñi n̄rl iesu ch̄isti: s; belial arioni nõ ch̄ristiani nec presbyteri. Ecce quõ cõtra altissimũ deum leuamus calcaneũ. Etenim comedẽtes de m̄sa ip̄ius panẽ ⁊ uinũ. i. corpus ⁊ sanguinem iesu ch̄isti sumentes: de quolibet nostrũ dicatur illud ps̄. Homo pacis mee in quo sperabã: et qui edebat panẽ meũ magnificauit super me supplantationem. Et iterũ. Qui mecum dulces capiebas cibos leuasti calcaneũ cõtra me. Et ideo sequitur durissimũ verbũ in oēs crimĩ

in nos sacerdotes. Veniat mors super illos et descen-
 dant in infernū viuentes. Quare hoc quia contēpse-
 runt legē meā et polluerūt meū tēplū sanctū/videlicet
 corpora eorū per luxuriā. **S** mi frater de hoc dicam
 tibi grande exemplum et hoc volue et reuolue in aio.
 Unde etiā ortum habuit religio cartusianū quod
 tū magna opūctioe audire debes. **E** Sicut patrēs
 narrauerūt nobis q̄ fuerit magn⁹ doctor et p̄ byter
 regens actu parisiis in thcologia magni nois atq̄
 faue. sed lubuic⁹ atq̄ peccator qui ad vltimū vite p̄-
 ductus est terminū. Amissione tanti viri. vt poete tā
 magistri q̄ alii clerici vniuersi parisiis nō modicum
 tristabant. ad cuius exequias (vt mox est conue-
 nerūt. **D**ibus igit que ad exequias ptinebāt honori-
 ficē et rite pactis puentū est ad hoc vt defuncti corp⁹
 poni deberet in sepulchro. **C**ircūstantib⁹ autem cleri-
 cis: qui defunctus erat clamauit dicens Iusto dei iu-
 dicio accusat⁹ sum. **Q**uod audientes dicti clerici et sa-
 cerdotes et magistri non imerito stupefacti Iusto p̄-
 lio retulerunt corpus in ecclesiā in crastinū r̄seruan-
 tes. **S**equēti die exequiis itex celebriatū dū vellent
 corpus ponere in tumulū iterū clamauit mortu⁹ Iu-
 sto dei iudicio iudicatus sum. **T**ūc magis ac magis
 admirati dicti magistri ac sacerdotes cōquerētes in-
 ter se qd a gere deberēt dixerūt q̄ iudiciū poterit so-
 nare in bonū vel in malū. **U**nde fuit cōmune consiliū
 oim vt etiā vsq̄ in sequentē diem q̄ defūctus erat in
 tumultuo seruariet quod factū est. **D**iuulgatio igit
 predictoz rumore sequēti die venit pene vniuersa ci-
 uitas. **E**t cū ponerent mortuū in sepulchro p̄parato
 clamauit. iterū et tertio dicēs Iusto dei iudicio condē-
 natus sum. **D**icti igit magistri auditu hoc x̄bo: et trā

*Non est de
 magistro parisi
 2. d. m. m. m.*

Capitulum sextum

etati habitu diligēti dixerūt eū cise dñatū. Erat autem tūc t̄pis quidā canonic⁹ Remen⁹ magister i theologia noic Bruno magne sanctitatis r̄ pfundi i genū qui attēte rem considerans vocauit quosdā de scolariis suis secreta r̄ ait illis. Ecce videte carissimi et auscultate qđ agere debeam⁹. si hō tate scie tate vite et fame dicit se accusatū/iudicatū r̄ dēnatū. qđ nos miseri peccatores sperare debemus. Ipsi vero scolares quos vocauerat dicebant Magister in oibus parati sumus tuo acquiescere cōsilio. Ait magister Cōsulo nobis oibus vt fugiamus mundū et oia q̄ mundi sunt: et habitemus in solitudine. Iuxta illud ps̄. Ecce elongaui fugiens et mansi in solitudine: et recipiamus ordinem p̄nic et securitatis. Et addidit etiā Est quidam episcopus sanctus in partibus burgundie in ciuitate granopolitana vbi in eius ep̄atu sunt loca deserta r̄ pene inaccessibilia: cuius ad cū r̄ eius cōsilio omnia faciemus. Venierunt ergo septē illi viri vnanimes et vnus voluntatis. Cū vero intrarent predictā ciuitatē accidit vt vir sanctus. s. ep̄s obdormiret in camera sua: viditq; in somnis. Et ecce septē stelle cadebāt ante pedes ei⁹: r̄ postea ascēdebāt per diuersos mōtes et multa deserta vsq; ad locū quē dā horribilem valde r̄ ab hoibus senotum/steteruntq; tibi. Euigilante autē dicto ep̄o et v. visione stellarum cogitante: adest magister bruno cum focus suis. Cadeditibus autē predictis septē viris ad pedes eius cōferebat in corde suo de septē stellis. Iñā isti etiā septē erant viri qui iacebant ante pedes eius. Ille uisabat autē eos benigne deosculans eos. It̄ inquisita causa et intellecta quare venissent dixit de eos. Scio locū vestrū vobis a deo paratū: r̄ duxitos nō sine grādī

labore in locū ubi steterūt septē stelle et alt. Ecce lo-
cus vester. Ibi igitur episcopo sancto iuuante cepe-
runt edificare primam domum Carthusienū ordinis
q̄ domus carthusia vero noie nūcupat Et sic frater
p̄ amāde fugiam⁹ de hoc mūdo ⁊ sepeliāmur in sc̄tā
religione ⁊ obseruātia regulari Ibi hō uiuit purius.
quiescit securi⁹ morat̄ frequentī⁹ cadit rari⁹ resur-
git facili⁹. incedit cauti⁹ mouet̄ p̄fidēti⁹ purgat̄ aui⁹.
premiat̄ copiosi⁹ ⁊ nō est vita in toto mūdo tā apta ⁊
secura ad apprehēdendū brauiū eterne felicitatis si-
cut obseruātia regularis. Et hoc de sexto capitulo

*Non est peris
vniuersi*

C De his qui peruersa intentione ac-
quirunt sibi beneficia ecclesiastica.

Capitulum septimum.

Quid ergo dicimus qui peruersa intentione ad
predicta beneficia acquirenda anhelant ut lu-
ruriose atq; splendide ⁊ voluptuo se uiuant.
altisq; p̄sint ⁊ dominant et ut ab holb⁹ tanq̄ honesti
habeant ⁊ venerent̄ p̄pter quod nullā curā habent
neq; conscientā quibus dolis aut quib⁹ fraudib⁹ pre-
ce vel muneribus mendacijs vel detractionib⁹ falsis
testimonijs violētis aut iniurijs beneficia acquirūt.
dūmodo valent possessiones beneficio ⁊ obtinere nō
verent̄ neq; erubescunt proximos suos ledere quos
bñficijs spoliāt aut illorū locū sibi vsurpāt. et sic alijs
p̄esse ⁊ nō p̄desse cupiūt. Eū s̄m Bernardū sup cano-
nica Dū p̄lati i rectores ecclesiarū p̄nt h̄re lucrū pecu-
nariū nichil curāt p̄ditionē animarū. imo p̄pter auar-
iciā ⁊ innumera publica mala. s. fornicat̄es ⁊ vsuras/
adulterā. symoniā tolerādo ⁊ dissimulād ⁊ p̄mittūt.
C Quātū aut̄ malū auaricia sacerdotū faciat i ple-
be. audite cū horrore. p̄ Petr⁹ enī rauenēsis p̄tractā

Capitulum septimum

Illud Exodi xxxi. qđ dicit Barō. Aurū dedest michi
et peccā illud i ignē et egressus est hic vitul⁹. sic inqt.
O auare sacerdos audi aurū tibi datū ē ⁊ nō habes
illud de tuo patrimonio vel labore s; ex oblatōe fide
liū. S; acceptū aurū in ignē mittere est i ipius ꝑcupi
scētia corda hoīm i flāmare. Ignis enī signat ardorē
auaricie. et i hūc ignē ab eis mittit quorū exēplis ma
xime agit ⁊ ardēter ardet. maria enī in ꝑꝑto ꝑturbā
tio est clericorū auaricia. deinde luxuria ⁊ supbia. ꝑꝑro
pter qđ s; sc̄m Bernū i districto dei iudicio iudicantē
nō solū qz i his peccauit s; etiā iō qz suis nephēdis
exēplis rudib⁹ ⁊ simplicib⁹ occasione ꝑccandi dedē
rūt ꝑꝑter qđ etiā in hac vita corda eorū indurant q
raro aut nūqꝫ penitēt: ꝑꝑcipue hi qꝫ ꝑꝑeste luxurie aut
auaricie infecti sunt qz a nullo volunt corrigi/ nec ali
cui⁹ informationē accipere. Quidē enī deē laicorū plu
rea ab errore suo reuocant qꝫ vn⁹ cleric⁹ vel littera
tus ꝑꝑerse viuēs. Et ideo i sensum reprobū multi ta
les tradunt: ⁊ cecitate isto dei iudicio ꝑꝑcutiunt: ⁊ te
nebris ꝑꝑtorū obscurant ⁊ lumē gr̄e ꝑꝑcipere nō possint.
Et de talib⁹ clericis ait beat⁹ Aug dicens. Mai⁹ ꝑꝑi
dicis de⁹ hoīb⁹ in mundo nō patit qꝫ a sacerdotib⁹
carētib⁹ sc̄a ⁊ vita: ⁊ ꝑꝑcipue vita vt supra habes.
Itē lxxxii. dist. in. c. Nemo vbi dicit. Nemo i ecclesia am
pli⁹ nocet qꝫ qui ꝑꝑerse agit nomē ⁊ ordinē sanctita
tis vꝫ sacerdotū hās: qz hūc null⁹ redarguere ꝑꝑesit
mit qꝫ turꝑiter clerici tā viuāt ꝑꝫ ad oculū. Quē vix
tā vile officiū tā abiectū op⁹ qm reperiat sacerdos q
illud acceptet: dū vn⁹ est ꝑꝑcurator/ alter eo qnarius/
ali⁹ teloneari⁹ vn⁹ nāqꝫ raptoris/ ali⁹ tabernari⁹/ al
ter camerari⁹ vꝫ vernacul⁹ vni⁹ mulieris. Itē discor
rit ꝑꝫ tabernas medicādo/ alter ꝑꝫ villas seducendo.

Ille peragit negocia principū; alter causas militum
 atq; alias vtilitates; et hoc tantū ppter tēpale lucrū.
 Illi vero de patrimonio iēsu xpī ac elemosinis fide-
 lū ditati sunt in cibis potib; et vestib; delicate viuūt
 cū magna familia tanq; p̄cipes aut barones. p̄dō
 posse incedūt et ī vanitatib; mūdānis frequēter exul-
 tātoia solacia. ludos et deductiōes seculares cū puel-
 lis aut mulierib; aliisq; variis hoīb; quasi sibi licita
 exercēt. Nusquam inculpari nolūt neq; redargui: imo
 ex his honeste conuersari et sociales vocari volūt et
 inde etiā laudari; ac si beneficia sunt ppterea funda-
 ta et eis data vt magnū statū corā hominib; et dñūm te-
 neāt; et in solatiis et vanitatib; semp viuāt. Quōd vtiq;
 fundatores beneficiorū nō intēdebant vt ad talem abu-
 sum redditus beneficiorū expēderent. Et ppter hec
 et his sūta multa laicorū ab elargitiōe elemosinarū et
 a fundatiōe beneficiorū retrahunt. Sicq; viluit sacerdo-
 tū et quotidie vilescit; et multi erubescunt clerici fieri
 vel suos pmittere clericari; et si clerici efficiunt tamē
 pueris intētiōe hoc fit. Hā diuites hoc faciūt ppter
 pinguiores p̄bēdas. Pauperes vō ideo: qz leuiori
 et meliori modo se nutrire p̄nt. Quod tñ maxime re-
 prehēdit beatus Grego. dicēs. Si quis grad; ecclē-
 siasticos ea intētiōe v̄l bñficia acq̄rit vt habeat lde-
 vite necessaria hic peruerso ordine vult celestia mer-
 cari lōge enī meli; esse sibi medicare aut arare vñ vi-
 ueret. Mi de; vbi nunc sunt funiculi caritatis per
 quos antiqui patres trahebant ad p̄laturas et curā
 aiarum oēs vō cōbusti sunt. Hā quantūcumq; diffici-
 liores fuerūt antecessores nostri tanto nunc p̄ceptio-
 res et velociores sunt moderni patres ad suscipiendū
 regimen aiarum. Unde bonauētura sic ait. Moder-

Capitulu in sep. inuisti

no tēpore regimina piculosissima sunt ppter annexā
superbiā propter subditoꝝ insolentiā propter regen
di impericiā / r propter crescend maliciā. Ex quo pa
tet q̄ q̄ prelaturas aut benefici: curata appetūt ma
gno periculo se cōmittunt. Reprimus enī in scriptu
ris q̄ isti gentiles pagani et increduli fuerunt valde
difficiles ad suscipiendū regimen populi. ¶ Unde le
gitur in cronicis q̄ q̄dā pagan' dñi ei oblata fuisset
corona r vestis imperialis respiciens ista ait *Q* pan
num magis nobilem q̄ felicē: quē si quis debite attē
dat quantis sollicitudinibus r miseris refertus nec
facentē i luto tolleret Et ideo viri timorati r boni re
ligiosi reputant se infelices cū vocant ad exteriores
curas r dignitates p̄latoꝝ. Et vere infelices sunt: q̄
multis malis r piculis expositi sunt magnis. ¶ Exē
plū cape in cōuentu dñi. in quo dñs duos p̄ce ceteris
exaltauit qui tñ postmodū p̄ce aliis lapsi sunt: scz pe
trū in sp̄ialibus / r iudam in t̄p̄alibus. ¶ Itē legitur
exēplum q̄ quidā canonicus Thuronēsi intrauit or
dinē cisterciensū. Post obitū vero suū apparuit in pō
tifficalibus vestimentis in claritate magna cui dā ca
nonico olim dilecto suo amico dicens. Quia fugi di
gnitatē r gloriā seculi: nec ep̄s essem (nā bene intellexi
me a vobis eligi in ep̄m tanq̄ magis idoneū) modo
quid dicā ob hoc fecit me deus ep̄m para di si. Et ecō
trario de alio ep̄o legitur qui intrauit sicut vulpes / r
regnauit sicut leo: r tandē exiit sicut canis. Hā q̄dē
deuotus homo erat i ciuitate Thuronēsi q̄ cōsueuit
venire quotidie ad matutinas. Una vero nocte est
mabat q̄ esset pulsatū r venit ante horā: et tamē in
uenit ianūā ipsius ecclie apertā / qui intrauit r orauit
retro statuam sue colūnam. Tandem vidit lumen

Folium. xxxviii.

maximum intrare et angelos apportantes thronum
lucidum et summum iudicem sedentem in illo throno: et an-
gelos ei assistentes. Tunc venit beatus Martinus cum
multitudine sanctorum accusantes episcopum illius ecclesie
multis flagitiis. et quod tam indignus auderet occupa-
re cathedram beati martini. Citatur ille et mox ad e-
inductus pontificalibus sedens in cathedra. accusat
de multis malis suis: Ipse vero obmutuit quia vera
erant omnia. Tunc dominus iudex quasi indignatus ad accus-
sationem sancti martini aliorumque sanctorum eius cum
pede euertit. et sic iudex recessit et omnes sancti cum uo. Ille
autem qui uiderat mox ad domum episcopi cucurrit et familia
excitauit rogans ut uiderent quid erga deum eorum
ageretur. Qui inquirentes eum mortuum in lecto in-
uenerunt. quia deus euertit sedem suam. et uoluit illam
alteri meliori se dare. Juxta illud Eccl. x: Sedes du-
rum superborum destruxit deus. et sedere fecit mites
pleis. Propter amandem frater considera exitum istorum
duorum. Primus fugit episcopatum in humilitate cordis
sui. et ideo fecit eum dominus pontificem paradisi. Secundus
in ambitione assumpsit et intravit episcopatum et male se-
rexit et pessime uixit. ideo fecit eum dominus ponti-
ficem inferni. Ex quibus habemus quod quilibet nostrum
cautius et fortius conseruat suam bonitatem et iustitiam
in iniis quam in supremis. Immo et sanctus mar-
tinus dixit de se quod maiorem gratiam sanctitatis sen-
sent in se ante episcopatum quam in episcopatu. Ante episcopatum
duos mortuos resuscitauit in episcopatu tantum unum.
Et hec de septimo capitulo.

C De pluralitate beneficiorum.
Capitulum octauum.

Capitulum. viii.

Sed de clericis qui beneficiorum habent pluralitatem ait Bernardus. His redditus beneficiorum pro nomine christi sunt eo quod christus precioso suo sanguine hominibus promeruit. Ideo de illo clerici sacerdotales non debent thesaurizare nec consanguineos ditare neque meretrices vestire nec in deliciis et voluptatibus profu- mere. Sed moderate ex his redditibus debent vivere et superfluum pie in manus pauperum et christi fidelium elargiri ac baccalarios pauperes iuuare ad magistrum et magistros inopes ad doctoratum: ad sancte matris ecclesie decorem et fideli catholice defensionem. Nam quicquid propter necessitatis vultum et simplicem vestitum retines tuum non est. rapina est. sacrilegium est. Huius ricordat Bonaventura specialiter de canonicis dicens. quod ipsi paucis debent esse contenti et unicuique beneficium cum dei timore habere. et illud deuote deseruire. scientes quod patrimonium iesu christi pro peccatis populi est designatum pro statu- dio seruitutis. Sicut scriptum est peccata populi mei comedunt Et subdit. Ne sint illis qui habent plura beneficia pro vicarios distributa. Ipsi tollunt lanam sed de ouibus nichil curant. Et verum erit illis quod dicitur. Qui pluralis est beneficiorum pluralis erit in penis. Sed ipsi dicunt ego habeo dispensationem. Dic michi nunquid tecum dispensare potest papa ut sis auarus in congregando diuitias ut accipias et non deseruias in missis et horis canonicis ut res ecclesie retineas vel expendas. Dico tibi secundum Hostiensem. quod sic dispensare est cum licentia pape in infernum intrare. Et nota bene hoc aduerbium sic. quis dispensare sine necessitate est in infernum cum licentia intrare. Item aliqui dicunt et replicant. Hobilis sum aut doctor siue magister in theologia. et sic ad honorem meum multum indigo. Respondit beatus Bernardus. dicens

Si gloriosus coram hominibus esse velis accipere de patrimonio tuo. quia de elemosinis hoc non licet. Et statim subdit De altari tibi vivere proceditur. non autem luxuria nisi aut superbire. aut pompas exercere Item plures reperitur clerici qui per totam vitam suam congregant et thesaurisunt ut in fine vite sue testamentum disponant vel ecclesiam omnem picturis vel tabulis vel ut suis charis amicis presbyteris proficias ordinent in eorum annuariis. non propter necessitatem: sed propter vanam gloriam Melius utique esset homini bona in manus pauperum christi egentium erogare. Sicut fecit venerabilis Guilhelmus parisiensis episcopus prout de eo in libro apostoli legitur. Sicut in eodem libro legitur de alio venerabili archiepiscopo Dauonio nolo. Ubi inter cetera laudem eius preconia narratur quod ipse erat sibi valde parcus. pauperibus vero largissimus vix ei cum patientia potuit videre quod procuratores sui pro tota familia sua in die tres vel quattuor libras expenderent cum tamen eius elemosynarius omni die decem aut duodecim libras erogaret. Item cum predictus episcopus computaret annuos redditus sue diocesis ad duo decim millia libras: dixit procuratoribus suis. De his XII. milibus libris argenti pro familia nostra et victu nostro duo vel tria millia ad manus seruetis In reliquis redditibus nichil inris habeo. pauperum sunt: et ideo pauperibus dispensandi sunt: quia me sub isto iudice strictissimam rationem et computationem reddere oportet Quamvis autem sit periculi plura habere beneficia ecclesiastica in prelo narrato libro narratur. ubi sic scribit Volo ut quisque hec legerit sciat me eo anno. domini fuisse parisiensi ubi venerabilis Guilhelmus episcopus parisiensis. qui in theologia rexerat educationem fecerat fratrum predicatorum in generali congregatione doctorum et

In fine huius folii...

us. Dixit ep̄s. Huius dānatōis que est causa: Respo-
dit. Tres sunt cause. Prima est recētes annuos fru-
ctus p̄tra pauperes tumide referuauī. veteres quos
habui in vsus pauperum non distribui. cum tamē il-
loam esset. Secunda quia pluralis in beneficiis fui
et contra veritatem et sententiam plurimorum opi-
nionem meam de pluralitate b̄ficiorum defēnsui.
Tertā causa & illa est granissimā omnīū: quia vicio
luxurie publice in scandalum multorū multo tēpore
laborauī. **O** mi frater multum p̄amande hoc aduer-
te. si habes aures audīēdi audi et intellige statū tuū
damnosum & scandalosum. **N**oli plus dilgere tuam
dyabolicā dādam q̄ deum. vicium luxurie. q̄ etna
gaudia: fetidā meretricē q̄ gloriofam virginem ma-
riam & immūdā peccatricē plus q̄ vitam & p̄uersa
tiōem sanctam et deo caram. ne tibi contingat sicut
huic philippo miserimo doctore et cancellario dāna-
to. **Q**ui etiam interrogauit ep̄m. est ne mundus fini-
tus. **R**espondit ep̄s. Valde minor te eē, litteratissimū
virum et hoc interrogas. est me adhuc viuū cernas
et me et oēs vinētes necessariū sit prius moui ante q̄
mundus finitur. **C**ui dānatus. **N**oli de hoc mirari
quia nec scia nec opus nec rō est apud inferos: quo-
tu p̄peras. **E**ccl̄ ix. Et hec dicens umbra euauit.
Ep̄s aut̄ hęc visionem clericis suis in predicatione
recitauit. **I**tem de hac materia & determinatione do-
ctorum tangit sanctus **T**homas in quolibeto suo. xi
volens etiam si quis dubitaret an liceat habere plu-
ra beneficia: et manēte tali dubitatiōe plura adhuc
retinet beneficia periculo se committit. Et sic abq̄
dubio peccat. vtpote magis tēporale lucrum amās
q̄ p̄p̄iam salutem. Et sic facit contra doctrinam be-

Capitulum. ix.

ati Augustini qui sic ait: Elige certū et dimitte incertū. Sed pessima malicia excecatur eos, ut non videant viā qua itur ad astra. Et hec de octavo capitulo

¶ Sequitur nonum capitulum.

¶ Non licet habere beneficium qui habet sufficiens patrimonium

Capitulum nonum.

Non solum autē clerico non licet habere plura beneficia: sed nec vnū deifice potest qui habet sufficiens patrimonium. vt habetur. xvi. q. vltima in fine. et in c. Clericos. i. q. ii. Et sunt verba beati Hieronimi ad Damascenum papā. Clerico illos conuenit ecclesie stipendiis sustentari quibus parentum aut propinquos nulla bona suffragantur. Qui autē ex bonis parentum et suis opibus sustentari possunt: si illud quod pauperum est. i. redditus beneficiorum recipiunt sacrilegium committunt. et per abusionem talium iudicium sibi manducant et bibunt. Quid autē sit sufficiens patrimonium relinquatur arbitrio boni viri. i. dicuntur recte rōis: sed si secundum qualitatem et statum sue personae habeat de suo patrimonio victum et amictum ex quibus propter quod si clerico sufficiunt propria non habebit ecclesiastica vt habetur. xvi. q. i. Quia quicquid. etc. Hoc etiam sentiant notabiliores doctores sacre theologie et iuris diuini dicentes. quod habens sufficiens patrimonium et habet beneficium ecclesiasticum. ea que de beneficio percipit totaliter tenetur largiri in manus pauperum alias mortaliter peccat. Dicit enim glosa circa canonem superius allegatum. Si abudantes aliquid recipiunt de bonis ecclesie. i. redditus beneficiorum siue presentes siue absentes: Licet enim secundum rigorem iuris non possit sua portio denegari quia nemo tenet suis propriis si

pei diuinitate. mortaliter tñ peccat si ex sua cupi-
 ditate refuat. Hostiensis tñ & Alricus dicūt: q̄ cleri-
 cus qui h̄z sufficiens patrimoniu si defuit ecclesie si-
 ne aliquid pōt de eius bonis sustentari. Si vero nō de-
 fiat. vel in malos vsus commertit peccat mortaliter.
 Scdm tñ predictam & veniorem cōclusionem: scz Jo-
 hānis andree Laurētii et alioꝝ securius est et tuti⁹
 quo ad p̄sentia et salutem: q̄ clerici q̄bus sua suffi-
 ciat: vel qui sufficiens habēt patrimoniu non habeant
 ecclesia sua bñficia. Nisi forte vt boni dispensatores.
 redditus bñf. cui v̄l bñficioꝝ h̄mōi totaliter distribu-
 ant paupib⁹. & sibi ip̄s nichil ex eis reseruēt. Nā s̄m
 q̄d dicit Prosper in libro de vita cōtēu ylatina .c.x.
 Et sunt v̄ba spiritus s̄cti p̄ peccata populi mei come-
 dunt. Ubi s̄m eundē aduertēdū est diligenter q̄ nō
 habētes pp̄ria: vt religiosi vel monachi vel alii pau-
 peres clerici q̄ parū habēt si sciētes elemosynam
 seu redditus: non recipiunt pctā sed alimēta: q̄b⁹ p̄
 sua necessitate indigēt. Ita diuites et hi q̄bus bona
 sua sufficiūt p̄cipiētēs bñficiaꝝ. redditus aut oblatio-
 nes aut quotidianas distributiones non percipiunt
 alimēta qz illis abundant: sed aliena peccata perci-
 piūt et si sciūt nō defuētēs ap̄d deū p̄ viuis & mor-
 tuis: q̄bus bonis vtunt̄ qz procuratores sūt. Debent
 enī sacerdotes caste et innocētes et sancte viuere: qz
 de patrimonio xp̄i viuūt. vt eoz orōnes sint accepte
 apud deū oīpōtentē: vt sic possint iurare alas i pur-
 gatorio existentes que pro peccatis eozum bona illa
 obtulerint. Multum enim valet de peccato iusti ass̄-
 dua. **C**ui de legimus in vita patrum ordinis predi-
 catorum de fratre Inone quōdam p̄uinciali in terra
 sc̄a hūili & deuoto q̄ sc̄ post matutinas orās in eccle

Capitulum. ix.

5
fia. Cūq; leuasset oculos versus a lāpadē vidit vmbra
quasi vnius fratris stantis in habitu sordido et nigro
Cūq; quereret ab eo quis esset. respondit Ego sū fra
ter talis q̄ nuper obiit et vivēs tibi specialis fui Que
rente autem ab eo quomodo sibi esset. Rē. In statu
saluandorum sum. sed quindēcim annis durissimam
sustinco penā purgatorij. Cūq; quereret ab eo quare
tam dure deberet puniri qui tam religiose et deuote et
seruenter vixisset. Respondit. Nō querere cur hoc
fiat. Nā eq̄ssimū est iudiciū dei. qz deus non potest er
rare: sed rogo te vt michi subuenias. P̄ior vero pro
misit se libenter facturū quid peteret. Cūq; dies illu
xisset predictus p̄ior cepit se preparare quāto deuo
tius potuit ad missam. Et cū consecratā hostiam ha
beret in manib⁹ cepit deū rogare sub his v̄bis Dñe
iesu chris̄te si soldanus rex babilonie vnū i vinculis
teneret. et camerarius eius qui ei viginti annos ser
uisset et p̄ suo suo talē captū peteret sibi donari. solda
nus vtq; ei non denegaret. Dñe deus meus non sis
ergo durior soldano rege saracenoꝝ. camerarius tu
us sum. et seruū tibi iā multis annis. Tenes igitur
captū delictum fratrem. pro seruitio meo peto mi
chi eū donari: tua elemētia et misericordia que est
sup̄ omnia opera tua. Cūq; dñi ista v̄ba cū lachrimis
multum non tantū semel vel bia sed plurics orasset
post multas lachrimas missam finiuit. Sequenti vero
nocte stans in oratione post matutinas dictū fratrem
vidit ante se stantē habitu candidissimo et preclaro.
Quesiuit ab eo quō sibi esset. r̄ndit Benedicta sit ho
ra in qua natus es. ob dei enī gratiā et tuam oratio
nem liberatus sum ab omni pena quindēcim annoꝝ
et ecce ad societatem beatorum vado. petisti enī me

tibi dari a dño: et dedit me tibi. His dictis euangeli-
 zans. **Uñ p̄s.** Ecce q̄ bonū et q̄ iocundū habitare fratres
 in vñū. Pro hac vñione et p̄cordia orabat xp̄s ad pa-
 trē dicēs Joh̄ xvii. Pater serua eos quos dedisti mi-
 chi vt sint vnū sicut et nos vnū sumus. **C** Bonū est
 ergo et multū necesse post mortē habere vnū bonum
 et fidelē amicū qui oret p̄ eo. **O** mi frater p̄pende et
 mēte deuota ausculta. **S**z si iste prior fuisti sacerdos
 lubricus et habuisset pulcrā dolidā sicut tu habes: aut
 fuisset p̄oprietari⁹ aut symoniacus supbus lufor aut
 alio vicio mortali quocunq; maculatus. nō sic vtiq;
 eius oratōes fuissent accepte apud deū: sic q̄ p̄ vnā
 missam penam videlicet quindecim annorum sp̄ius
 purgatorii relaxare potuisset fratris vnus. **O** quan-
 tum valet oratio vnus iusti assidua. **H**ūc p̄sidera mi
 frater tu et tuisiles i tali statu. in quo heu iā cū tua da-
 lida p̄secrās p̄ xxiii ānos fuisti: quot alas libera-
 ses a purgatorio. **C**ū tñ quotiens tu diuina celebra-
 toties ip̄m deū (quē placare deberes ad iracūdiam
 quātū in te est p̄uocas: et nō sine causa. Quia toties
 eum crucifigis et in cloacā imūdiſsimam coiporis
 et aie tue crudeliter p̄cis et. **Q**uō poteris placare
 iudicē cū tu plus q̄ millesies reus sis mortis eterne:
 cuius filiū tā crudeliter inhonorasti. **Uñ** Siego. **C**ū
 is q̄ displicet ad intercedendū mittit: tūc iudicis ani-
 mus plus ad iracūdiā p̄uocat q̄ placat. **S**i vero
 tu et tui similes aliqd̄ pro aſab⁹ facitis oportet q̄ hoc
 fiat p̄ sacramētū eucharistie quod ita purū et inte-
 grū est in manib⁹ vestris sicut i manibus sanctissimi
 sacerdotis. **E**t hoc ideo: qz vos estis ministri, sancte
 eccēie quā deus diligit quīs pctōres sitis. **S**ed scri-
 ptū est: quod iustū est iuste exequeris. **E**t sō sanctius

Capitulum. r.

esset obmittere sanctū opus ⁊ iustum nisi sancte et la-
ste p̄ficeretur. Non enī x̄bis meremur s̄ aduerbūs.
Nam aie i purgatorio existētes bene sentiūt q̄m vn⁹
bonus ⁊ sanctus pro eis orat aut q̄m vnus lubricus ⁊
criminosus. Nam legit̄ creplum q̄ quidā post mor-
tem apparuit amico suo carissimo qui interrogauit
eū de statu suo q̄ dixit se in magnis penis purgatorii
esse Rogansq̄ vt pro se orōnes fieri faceret. Cū aut̄
ille diceret an vellet a suo plebano habere q̄ erat to-
tus viciōsus ⁊ publicus cōcubinari⁹. Ille nichil respō-
debat s̄ more reuētis caput mouebat. Deinde no-
minauit sibi quēdā heremitā castū ⁊ probū ⁊ setiā vi-
rū. Cui ille dixit. Utinā ille p̄ me oraret cito me a pe-
nis purgatorii liberaret. Et hec de nono capitulo.

De his qui redditus beneficiorum dāt non indigē-
tibus. Capitulum. r.

De his qui redditus beneficiorum dant nō indigē-
tibus: sed suis diuitibus amicis/ dicit̄. Ho-
stiensis: q̄ tales raptōres sūt/ ⁊ pauperib⁹ ad
retributionē tenētur. Tunc p̄ueniēt b̄nficio suo a quo
huiusmodi redditus p̄ceperunt: vt p̄ xi. q̄ ii. Gloria.
ep̄i. ⁊ c. Si illi. Et peccant mortaliter non tantū quia
pauperibus subtrahūt: sed etiā quia turpibus perso-
nis non indigētibus tribuunt. vt. lxxvi. di. Quia ve-
natoribus. ⁊ c. Donare. Et ideo fouerari ⁊ alic p̄so-
ne turpes siue quecūq̄ alic sunt non indigentes. rec̄
piētes a personis ecclesiasticis: tenentur restituere i p̄i
ecclesie. Nisi forte fuerit eis datum causa elemosine in
summa necessitate quia tūc est debitum eorū. lxxvi.
dist. i. p̄. asce. **D**e frater mi p̄eamande corde perpēde
quando fit talis restitutio a te ⁊ ab aliis tui similib⁹.
Rarissima est illa avis in terra nostra. Cum tamen

dicat beatus Zungu. Peccatū non dimittit̄. nisi abla-
 tum restituatur. Omne peccatū delet cōtritio ⁊ con-
 fessio. pieter hoc peccatū qđ nulla cōtritio delere po-
 test nisi ⁊ cōmittetur restitutio si fieri potest. Ad im-
 possibile nemo obligatur. Sed tñ tale posse obligat
 se ad purā mendicitatē. Qui habet aures audiendi
 audiat: quid scriptura de talib⁹ clericis dicat. Unde
 de ip̄is loquitur Adam parisiēsis subtilis doctor. Hi
 sunt quorū iniquitas ex adipe p̄cedit: qz de xp̄i inopia
 diuites facti sūt/de xp̄i ignominia gloriosi/ de oppro-
 brio honorati/de seruitute nobiles/de contēptu vene-
 rables/ de angustia delicati/de cilio sericati/de pa-
 trimonio xp̄i luxuriosi et superbi. Solliciti quidē nō
 sunt de aiabus/ sed de quibus: non de pauperib⁹/ sed
 de canibus lucris potius intenti execrandis q̄ sacra-
 mentis venerādis. Nam de his dicit p̄pheta Dauid
 In labore hoīm non sunt: ⁊ cū hoīb⁹ nō flagellabū-
 tur. Ideo tenuit eos superbia. ps. lxxii. ¶ De hoc nō-
 ta exemplum. Fuerunt duo canonici regulares mu-
 tuo se maxime diligentes: qui etiā ad inuicem coniu-
 rauerunt / vt qui prius de hac vita decederet alterū
 de status suo certificare. Cū autē vnius eorū mortuus
 esset ad aliū de statu suo certificare vellet: apparuit
 ei dicēs se eternaliter dānatum. Et illē interrogauit
 eū de penis. Et qui mortu⁹ fuerat: iactauit duas gut-
 tas de suo sudore in faciē alteri⁹. Et cū ille quasi mor-
 tuus pre nimio dolore cecidisset: dixit mortuus. Non
 time: qz non morieris de hac re. Et extrahens vnam
 lram de sinu suo dedit illi. Cui⁹ tenoz talis erat. P̄ri-
 cipes inferni et rectores tenebrarū. Vniuersis ecclie
 prelatis canoniciis ⁊ p̄byteris cuiuscūq; status tam
 religiosiis q̄ secularibus tartareā salutē. Quoniam

nota

inf
no

Capitulum. r.

optime que nostra sunt vobiscum sentitis. et tot ani-
mas transmittitis ad infernum quia lata et spacioſa
vix eas capiat. Sciatis vos dignam habere retribu-
tionem apud nos in tēpore oportuno. Cum vero ille
cum stupore sic legisset: et quæſſet ab eo si aliquid ei
posſit prodeſſe. Illo vero dicēte quod nō mox disparuit.
Ille vero vivēs canonicus ſuis reb⁹ ordinatis intra-
vit obſervantiā regularē: et factus eſt p̄batus mona-
chus. **S**ed quod ſagaciter iſte canonic⁹ fecit qui fortaliſſis
fuit ſimilis in peccatis ſocio ſuo iā heu dānato ut in-
traret religionē p̄ oībus ſuis peccatis tanquā veniēs
ad ſcōm baptiſma. **A**n Berni. in tractatu de diſpenſa-
tione et precepto: dicit p̄feſſionē ſanctę religionis eſſe
ſcōm baptiſma. Et eandē gratiā cōſequūtur religio-
nem probatā et obſervantiā ingredientes quam con-
ſequūtur baptizati baptiſmate ſalutis quo ad dimiſ-
ſionē oīs pene pro p̄ctis. Culpa vero dimittit̄ per cō-
tritionē verā et ſufficientē et confessionē pure factam
vni cōfeſſori qui habet talē auctoritatē eundē abſol-
vere ab oībus peccatis ſuis et ab omni vinculo exco-
municationis et irregularitatis. Sic enim bene abſoluto et in-
tegraliter: expoſt relinquit ſolūmodo ſolutio pene/que
totaliter tollit̄ p̄ p̄feſſionē ſanctę religionis: etiā ſi
eſſet pena mille annorū. Nō autē ingreſſus religionis
peccata: ſed ſolū p̄feſſio et abſolutio ſufficiens tollit.
Sed mi frater cōſidera et devota mēte p̄tracta quod ſapiē-
ter hic criminoſus canonicus fecit qui ſic ſuā eternā
penā cōmutavit in ſanctā obſervantiā regularē. Tu
quoque fac ſimiliter et ſaluus eris. Dico notāter in ſan-
ctam obſervantiā regularē. et hec cuiuscunq; appro-
bati ordinis fuerit a ſctā m̄re ecclīa. vbi iſta tria eſſē-
tialia. ſ. voluntaria pauptas. obediētia. et caſtitas re-

gulariter obseruantē. Nō enī valet neq; pdest alicui
intrare monasteriū seu ordinē ubi nō viget regularis
obseruantia & stricta oīm predictōꝝ custodia. Nā po-
tius daret se ad statū suē iter eterne dānationis / q̄
saluationis: qz vouere & nō reddere est eternā sibi dā-
nationē acquirere. Magna enī est distātia inter mo-
nasteriū reformatū et nō reformatū. Et est certe tan-
ta quāta est inter celū & infernū. & est infinita: & nullo
modo a diuicē pportionata. Et hec de decio capto

¶ De duplici abusione cleri.

Capitulum. xl.

De sit abusione i clero satis magne ¶ Pri-
ma est: q̄ multi clerici & religiosi ab omnibus
indifferenter accipiunt. De qua abusione dī-
citur in glosa super Clemēti. Attende tibi o tu q̄ cle-
molina; suscipis / vt nullo modo accipias: nisi ea que
sunt acquisita ex laboribus et fructib; iustis. Et hoc
cū timore et tremore tan q̄ de manu domini ad tuā.
necessitatē accipias. Que sunt ex vsura / rapina / fur-
to / et fraude si tibi allata fuerint penitus refutane
cum offerentibus damneris. Et memento laboris et
afflictionis antiquorū patrum in heremo. Et sic ma-
nibus tuis labora: vt requiras vnde iuste vltas. Vñ
Petrus damian; ait. Dona & oblationes ab iniquo
suscipere quid aliud est q̄ animam propriam ex dan-
tis squalore fedare. ¶ Exemplum refert Helman-
dus de venerabili abbate Stephano cisterciēsis or-
dinis: q̄ cum quadam die propter defectum victua-
lium cum vno conuerso monacho iuisset mendicatis;
abbas per vnā plateam conuersus per aliam. Et
conuerso reuerso vidit abbaa sacculum cōuersi mul-
to pleniorē q̄ suū: vbi tantum collegisset vel que

Capitulum. xi.

ei tantū dedit et interrogauit. Respondit conuersus
Certe ille p̄byter tā diu habitans in illa platea quē
optime nostis quasi sacculum solus michi repleuit.
Ad audiēs abbas ingenuit dicens. P̄byter ille sy
moniacē possidet suū b̄nificiū: et is quicquid ab eo rece
pisti rapina est: is de omni illo quod nobis dedit nichil
gustabimus. Absit enī ut panē illius comedamus et
nobis incorporemus. Cōuocatisq; pastorib⁹ qui pro
pe ciuitatē erant eis totum conuersi sacculū in eorū
suum euacuauit. Et hec de p̄bia abusione. ¶ Secūda
abusio est hec. q̄ multi desiderāt p̄ferri alius ambiēs
dō statū p̄lationis et pastorū aiarum et ouīū dei nō ut
fructū faciāt. sed ut honoribus preceteris extollant.
De quib⁹ dicit Augustin⁹ in libro de ciui. dei. q̄ loc⁹
superior sine quo loco regi nō potest et si administrat
ut deest: tñ indecenter appetit. Qui⁹ rō est s̄m sanctū
Thomā. ii. quo dicitur suo: quicquidq; p̄lationē appe
tit iniustus est aut supbus. Et nullus suo appetitū de
bet ad p̄lationē siue ad pastoraē curā (quod pro eadē
recipō: peruenire: sed solū iudicio et dispositione dei.
S̄m illud ap̄t ad Heb. ii. Nemo assumat sibi honore:
sed q̄ vocat⁹ a deo tanq̄ aarō. Potest tñ q̄s licite ap
petere se eē dignū p̄latione ut ope boni p̄lati quibus
debetur honor. De quo etiam ait sanctus Thomas
sc̄da secunde q̄ xviii. Cōtingit locū superiorē appete
re p̄pter altitudinē gradus: ad quē sequit̄ reuerētia
honor et sufficiētia tēporaliū. Sed hoc modo appe
tere illicitū est et p̄tinet ad cupiditatē et ābitionē. S̄
appetere. p̄missis p̄desse est isē laudabile quous p̄
sumptuosum esse videat⁹ q̄ aliq̄s p̄esse appetat. Ad
hoc q̄ subditis prolit tñ potest absq; p̄sumptiōe quis
libet talia opa facere: si cōtingit eū in tali officio eē.

Ihec sanctus Thomas. Item Bonauertura sic ait.
 Moderno tpe regimina periculosa sunt. ut supra
 S. Gregorius. Sicut ergo prelati q si puerse aliqd
 perpetrāt q tot mortib⁹ digni sunt: quot exēpla p̄di
 tionis ad subditos transmittūt. Talis enī debet esse
 p̄latus in morū sanctitate: in discretiōe ⁊ strēnuitate
 q cōparatione ip̄ius ceteri merito grex dicātur. Et
 itē S. Grego. Non debet homo ducatu suscipere q
 nescit hōses bene viuēdo p̄ire. S. Hugo de sancto
 victore. Superiores oēm iusticiā debēt implere qui
 necessario habent oēm iusticiā docere: ut corū exem
 plo subditi discāt qualiter viuere debeant. Corripiet
 inquietos/consolēt pusillanimes/suscipiet infirmos/
 patēs sit ad omēs:sectans formā ap̄sti dicentis. Ar
 gue/incepa/obsecra/miscens tēporib⁹ t̄p̄a: ⁊ terro
 rib⁹ blādnēta. S. sanctus Bonauertura sic ait. Pre
 lat⁹ sicut q̄libz curat⁹ qui habz regere populū debz in
 suo officio esse sollicit⁹: ut subiectos suos per bonum
 exēplum ad faciendū alliciat p̄ frequētē doctrinā
 informet: per disciplinā ⁊ iusticiā corrigat ⁊ cōpescat
 et per bñficia sustentet. Per orōnes adiuuet: ⁊ p̄ con
 scientiā fidelit̄ pugnet ⁊ subditos suos potestātē suā
 non offendat/nō amicos/nō cōsanguineos eligat: sed
 literatos ⁊ iustos/nō nobiles parētela s̄z morib⁹. De
 bet etiā prelat⁹ ecclesie res expendere pauperib⁹ nō
 histrionib⁹. Debz eē i orōe nō in venatōe/visitare ho
 spitalia/non ludere in alea/nō ludere in cartis. Et in
 oībus se gerere ut vicariū xp̄i: ut dñs possit sibi dice
 re illud quod dixit ad dauid. Inueni virū scōz oē cor
 meum qui facit oēs voluntates meas. Et ut ait Au
 gustin⁹ in sua regulā. Ille q nobis p̄cest nō se existi
 met iure potestatis dominantē: sed caritate seruātē

Capitulum. x.

esse felicē. Et Grego. Totiens prelatuſ & omniſ cura
tuſ i apoſtaſie crimine labiſ quotiēs peſſe delectaſ.
Illi enī veri ſunt plati q̄ ad hoc tm̄ laborāt vt plures
ſecum ad deū trahant: quos delectat omniſ nō honor
caritas non poteſtas. Exēplo apoſtoli dicētis. Cum
eſſem liber in omniſ oim me ſeruū feci vt plures lu
cri facerē. imo exēplo vniuſ magni amatoſ aiarū.
C Reperi enī in ſcripturis exēpli: q̄ erat q̄dam ci
uis cui arriſit maxima fortuna in tēporalib⁹. qui etiā
cōſuevit plures imitare religioſos viros timentes
deū. q̄niſ i tēpe p ſe deſi nō haberet pte oculiſ. qz nūq̄
fuit cōfeſſuſ multo tēpe: qui cepit maxime infirmari.
Miſitq; p certis vtriſ religioſiſ q̄ hortabant eū ad
pſtendū. ſed nichil. pfeceſūt. Unuſ tm̄ eorū maximuſ
amator aiarū (o mi frater vtiā tu talis eſſeſ et oēs
curati) qui dixit ad infirmū. Acquieſce cōſiliuſ meiſ
et da oia peccata tua michi pro oib⁹ boniſ opērib⁹
meiſ. Et hoc iuramento & fide data corā potiorib⁹ ci
uitatiſ ad huiuſmodi cambiū firmiſter ſe aſtrixit. Et
ille infirmuſ conſiderāſ ſalutiferū cambiū cōſenſit.
Cui ille religioſuſ & maximuſ amator aiarū. Hūc
ſcire volo quid & quantiſ peccaueriſ vt ſciam illa pec
cata penitere in hac vitā q̄ michi neceſſariū erit. Il
le vidit ſe mirabiliſ circumēntiſ timēſ ſi nō teneret cā
biſi ſibi ſp̄nale i articulo mortuſ ſuccederet. Diſcedēti
buſ oib⁹ ipe religioſo viro mox cūcta ſua crimina
publicauit: ſumptiſ eccleſiaſtiſ ſacramētis ea dem
nocte fideliter expirauit. Cui⁹ aiā frater ille vidit
ab āgelis ad ecloſ eleuari. Exinde iſte amator aiarū
cepit corp⁹ ſuū affligere quotidie vigiliſ & orōnibuſ
et ieiunantiſ p delectiſ ſiſ ſibi aſſumptiſ. Et dū conti
nuāſſet p annū audiuit vocē dicētē ſibi. Quia tu pte

Sept

45

folium. xlvj.

salute primi tui fideliter laborasti p̄ntam quā indes-
 sinēter p̄ quadraginta annos pagere debuisses hanc
 hui⁹ anni spatio diuina m̄ia relaxauit. et post huius
 carnis spaciū duplici premio letaberis. ¶ Conside-
 ra mi frater quantā caritatem habuerūt antiqui pa-
 tres p̄ salute aīarum pro quibus certe mortuus est
 iesus xp̄s verus de⁹ et hō. Talis amator fuit Bona-
 uētura q̄ desc̄ scribit dicēs. Fatcor ī corde meo late-
 re q̄ si certissimus esē q̄ nunq̄ deberē frui deo meo:
 nichilomin⁹ tñ a d̄ honorē suū vellē libētissime p̄ qua
 libet aīa peccatrice semel mori et ita tot mortes in p̄-
 fēti sustinere quot sūt ī mūdo aīe peccatrices. vt ip̄e
 p̄sc̄renē gratiā in p̄nti et gl̄iam in futuro. quāto ma-
 gis si post mūdū deberē secū gl̄ari. Hec ille. Hūc di-
 ligent̄ ausculta mi frater q̄ longe distas a predictis
 amatoribus aīarū cum nō vis vnā tñmō meretricē
 a te remouere p̄pter tuā p̄p̄riā aīā et aīas tuoz sub-
 ditor q̄ scandalizantur in te et quibus pessimū p̄bes
 exemplū. Et publicus cōcubinarius et manifestus
 pctōres in scandalum oīm subditor tuoz et alioz. Si
 enim vnā mulierculam meretricem non vis a te re-
 mouere propter tuam p̄p̄riam aīam et aīas tuozū
 parrochiano et p̄cipue p̄pter summū et eternum
 bonū q̄ est de⁹. Quō ergo vis mori p̄ salute oīz aīa-
 rum que in tuo p̄dent collo. sicut ille magn⁹ doctor
 n̄ et cardinalis Bonauētura de se scribit. imo etiam
 sicut nobis in exemplum fecit iesus xp̄s deus noster
 qui morte turpissima in ara crucis p̄ salute oīm ho-
 minum mortuus est. O tu miser et miserabilis: nō vis
 sibi in recompensam vnā meretricē a te reuicere. O
 cogita q̄ iuste dānaberis tu et oēs tui s̄fēs. si sic mor-
 te p̄uenti fueritis q̄ deus mi frater a te auertat: sed

Capitulum. xi.

det tibi cor stritū & humiliatū ante finē vite tue ille q̄
dixit. Nolo mortem peccatoris: sed magis vt cōuertat̄
et viua t. ¶ Sciendum in est q; non sufficit curatoz
plato vt carnē suā crucifigat et in seruitutē redigat:
nisi etiā curā gerat de suis subditis. Huius q̄ em videt
dei visionē nisi & minimū fratrē secū adducat. Et hoc
intelligitur q̄tū in ip̄o. pastore censuit. Et hoc est
valde durum & vniu in oibus curatis. & tō merito de
bent facerē oēm et sumam diligentiam in x̄bo dei et
bono exemplo. Ipsi enim debent esse sicut vigiles in
vrbe obsessa. Dormitio enī vigilū est valde piculo sa
sibi ip̄is & aliis: si ei hostes intrābūt p̄io insensit in vi
giles si inueniāt eos dormiētes ip̄s. Ecce nō dormita
bit neq; dormiet qui custodit isrl̄. Quis nō dormit dya
bolus q̄ impugnat israel. Lupus eī ifernalis circuit
querens quē deuoret. Ideo pastor circuire debet vt
ab ore eius p̄dā accipiat. ¶ Ergo curatos vigila
re: qz dum accipiunt curam aliorū obligāt se p̄ subdi
tis. Quis enī tam fatuus q̄ curam aliorū audeat ac
cipere q̄ seipm nō sufficit custodire ac p̄ se rōnē red
dere. cū tamē scriptū sit. Sapie. ii. Durissimū iudiciū
fiet his q̄ p̄sumunt. Ibi d̄r. Potentes potenter tormē
ta patiētur. Et hieroñi xxv. scribit. Alulite pastores
et clamate aspergite vos cinere: qz cōpleti sunt dies
vestri: v3 vt interficiamini glōsa eterna morte. Gre
go. Miror si quem saluari contigerit ex his qui prin
cipant̄ aliis i. qui curam habēt aliorū. Et de hoc ī suo
pastorali latissime scribit. Item Aug. ait. Quisquis
in loco regiminis sublimatur: quāto in hoc superiori
est tanto in maiori periculo & fatur. Itē hugo. Quā
to gradus sublimior tāto casus piculosior: vt cui pl̄
cōmittitur plus ab eo exigatur. Grāde peccatū est sub

sp̄i viuere z alijs t̄p̄alia z sp̄ualia p̄uidere sic curam
 sui gerere debet vt alios non negligat: sic de alijs co
 gitare vt seip̄m obliuiscendo nō derelinquat. sic pro
 curare t̄p̄alia vt nō refrigescat a sp̄ualib⁹. sic inh̄iare
 ad sp̄ualia vt etiā sollicitus sit de t̄p̄alib⁹. Qui quan
 to plus exterius honoratur t̄nto plus deū timeat at
 q̄ seip̄m despiciat. et eos a q̄bus et honor impendit̄
 in cogitatione sui preponat. Tanto enī maior ē q̄sq̄
 apud deū q̄to vilior z hūilior est apud seip̄m. Sic er
 go: vt ait Bonanētura ceteros in v̄tutibus p̄cellas
 uitius in loco infimo q̄ sup̄mo teip̄m p̄seruas. Sciē
 dū q̄ ad Roma. x. scribit. Quomō dō predicabunt
 nisi intrāt i. eligant̄. Ad Hebr̄eos. ii. Ne q̄sq̄ sumat
 sibi honorē nisi q̄ vocatur a deo tanq̄ aaron. Glosa
 A deo vocatur q̄ recte z canouice eligit̄. In cal⁹ cōs
 paratōe ceteri grex dicunt̄. xxv. dist. Debēt etiā p̄cel
 lere scia z sanctitate. i. q. i. Altissim⁹ enī reputandus
 est q̄ alios p̄cellit dignitate. nisi etiam p̄cellat sā
 ctitate z scia. Cū qui prestantior est ex oī populo qui
 doctior est. qui sanctior qui in v̄tutibus eminētior est
 debz eligi i sacerdotē p̄latū: z pastore ceccliar z aiar
 viij. q. i. Licet ergo. Sed heu vbi iam sūt fumieli ca
 nitatis z conscientie q̄bus sancti patres trahēbātur.
 Certe ambitio deuorauit eos. Et ideo nūc p̄ nostris
 t̄p̄ibus contendunt intrare p̄ fas et nefas. Intraūt aut̄
 fm Bernū. vt vulpes. regnāt vt lupi. moriūtur vt ca
 nes. Et experientia quotidiana declarat. hoc est ma
 nifestat. imo luce clarius v̄: demus. In oī enī p̄grega
 tione alienius electionis: q̄libz licet strictissime iuret
 ad sancta dei euangelia q̄ velit eligere sicut sup̄ ta
 ctum est. videlicet prestantiorē doctiorē. sanctiorē. z in
 v̄tutib⁹ eminētiorē. atq̄ etiā in sp̄ualibus sagatio

Capitulum. r.

rem. Tamen quilibet elegit sibi similem Sed qz semper maior est numerus illiteratorum q̄ litteratorum Ideo plus semper prefertur ignorans q̄ sciat? et doctus. Et hoc in maximū detrimentum fidei et sancte matris ecclesie qz ignorantia est mater oim errorum xxxviii. dist. c. Ignorantia In sacerdotibus igitur qui habet alios regere omnino vitanda est ignorantia qui docendi officium in populo susceperūt: qz valde sūt periculosi. Unde in euangelio dicitur Si cecus cecum ducit ambo in foueam cadūt. Math. xv Quia enim legē nesciunt sacerdotes dei non sunt Dicēte b̄to Hieronimo super illo. Biggei. Interrogate sacerdotes leges dei t̄pe se arguit non esse sacerdotē d̄ni Et sic sacerdotes maxime tenentur habere scientiā sacre scripture In herentes igit sacre scripture: tales nō obscurāt mundanas iniquitates. xxxviii. dist. Unde Aristoteles in quadā epistola ad Alexandrū sic inquit. Sicut p̄seruatiuum corporis est sanitas: sic cōseruatiuum anime est eruditio id est studiū philosophie. Vera aut philosophia ē sacra scriptura Quia sacerdotes in egypto ne. s. vini sepelirentur et anime morte morerentur ceperūt philosophari. Nostris aut t̄pibus incipiūt hōs ficare: et in alea ludere: et alia q̄ plura vicia exercere Ideo si contingit vnum litteratū eligi ab illiteratis et carnalibus fit ideo: qz talis non s̄m suam scientiaz viuūt sed s̄m carnē et humanā cōuersationem. aut fit p̄ ordinationem et potentiam diuinā cui nemo resistere pōt ac. ¶ Stendū t̄m q̄ris eminēs scientia semp sit in prelatīs querenda. competēs t̄m est tolleranda de Elec. Cum olim nobis. Sed nunc imperfectionē supplere debet perfectio caritatis. ¶ Sed queritur h̄c q̄ sit eminens scia et q̄ cōptens. R̄ndet q̄ ille di-

atur eminentis sciētie qui sic respōdere ad oēm que-
 stionem sine q̄re. Sed ille d̄r competentis scie q̄ igit
 respōdere ad oēm questionem cum quere. Ex quib⁹
 sequit̄ q̄ ille d̄r nullius reputationis vel scie qui ad
 oēm questionē nescit r̄dere nec cum quere, nec sine
 quere. r̄ p̄ p̄ns ip̄m fore intelligibilem ad oēm curaz
 aiarum siue p̄lationem. Cuius oppositū omnino vi-
 demus q̄ q̄s pa⁹ qui nunq̄ legerūt donatū p̄pter
 quandā consanguinitatē aut affinitatem conferūtur
 tam ad beneficia curata p̄tra rigorē diuini iuris. Vt
 Bernard⁹. Infans enī qui vix stricturā fascie euasit
 ad rogatus in magnatorū beneficiis curatis preficitur
 Sed facile est in talibus dispensationem habentib⁹
 dare. Sed his nō habēt dare firmissime dū inuaneāt
 sanctorū patrū decreta. Cū tū in decretis legitims de
 etate r̄ qualitate. c. vl. q̄ quidā ep̄s fuit deposit⁹ p̄p̄
 ignorātiā artis gr̄amaticę : qz confessus fuit se nūq̄
 donatum legisse. Et ecce nostra t̄pibus oppositū sit
 Nō deponūtur ignorātes sicut olim factū est. sed nūc
 potius eligunt̄ igneri r̄ nobiles q̄ scia emmētes. Q̄
 dispēsatio vana r̄ dyabolicę i q̄ hec oīa operari. po-
 tius dicēda es legis et iuris diuini dissipatio q̄ dispē-
 satio. Hoc sciendum tū est q̄ oēs nos oportet prius
 studere in artibus r̄ p̄cipue in gr̄amaticę r̄ logica si-
 ne qb⁹ vera theologia nō capiēt. Quapropt̄ statutū
 est q̄ null⁹ in doctorē theologie p̄moueat̄ nisi sit bo-
 nus magister artū r̄ subtilis logic⁹. Sed heu qd̄ di-
 cam. Sunt enī quidā diutius perseverātes in artib⁹
 ei p̄cipue in logica. r̄ nō festināt postq̄ acquisierint
 sibi fundamētū in artib⁹ prefatis vt p̄cedant ad ma-
 trē oīm sciarum videlicet theologiam. aut ad ei⁹ fi-
 liā immediatā scyius diuinū: Tales utiq̄ sine culpa

Capitulum. xi.

non erunt. et per omnia nec sine pena iusto dei iudicio. Nam de tali re legimus non fabulam sed rem gestam. **E**xemplum. Erat quidam studens parisiensis qui die ac nocte studebat in artibus. et precipue in logica in qua ipse valde tritus erat et nichil curabat de aliis scientiis nec de deo et seruitio eius. Cum tamen initium omnis sapientie et sciencie sit timor domini. Et ideo certis temporibus est deo seruiendum et ceteris temporibus studendum. quod iste studens non fecit. et ideo post mortem sepultus est in maximis penis. Et quadam nocte apparuit magistro suo in quadam capa vbius huius scriptis. Ergo ergo ergo dicēs. Hęc capa videt tibi leuis et splendida: sed grauior est quam turris maxima super terram: in qua ego miser vroz incernarrabiliter. Et is dicitis vnam guttam sudoris sui super magnum magistri sui misit. que p̄tinus perforata est quia cruciabat supra modum. Et ait hos X̄sus. Linquo coarctans cras couis. vnaque vanis. Ad logicam pergo quam mortis non timet ergo. etc. Idem ad sanctam obedientiam regularē: qui breui temporis intervallo monachus effectus est valde pbatus: ad amās laudem et gloriam huius mundi. Unde Aristoteles dixit suis discipulis in extremis. Humiliatus. intraui in hunc mundū: anxius vixi et turbatus. nunc exeo uescius et ignarus. Omnis enim gloria huius mundi tanquam flos agri cito transiens. Quis vnquam potentior Alexander magno. Et dum ille quadam die in aquis nauigaret. quidam fenex de rupe petrarum apparuit ei dans sibi lapidē pulcherrimū et preciosum dixit quod ipsius posside re agnosceret valorem suū p̄ius. Nam lapis ille positus in statera oīa p̄ponderabat que in alca lance ponentur. Cooperatus autē puluere nichil penitus pon-

derabat. sed ei preponderabat festuca minima. Per hoc datur intelligi qd ipse viuens in dignitate omnes reges mundi preponderabat. sepultus vero p minima festuca reputaretur. Unde Gregorius. Que maior insania qd p delectatione momentanea perpetuis se obligare suppliciis. Et hec de vndecimo capitulo dicta sufficiunt.

De quadruplici domo dei.

Capitulum. xii.

Quadruplicem domum dei in scripturis inuenimus. quam sibi dñs deputauit pro speciali habitaculo. cuius delicie sunt esse cum filiis hoim: Prover. viii. Qui etiam suis fidelibus promisit in consolationem dicens. Math. vi. Vobiscum sum vsq; ad cōsummationem seculi. **P**rima igitur domus dei est quelibet ecclesia materialis ad honorem dei dicata. De qua ipse dñs dicit. Joh. ii. Nolite facere domū patris mei domum negotiationis. Et alibi Math. xi. Domus mea domus orōnis vocabit̃. **S**ecunda domus disposuit sibi deus spūalem. Et hec est duplex specialis videlicet et communis. Specialis est quelz deuota aīa ad ymaginem dei facta. De qua dicit ppheta. Domum tuam dñe decet sanctitudo in longitudinem dier. re. **T**ertia domus est spūalis sed cōmunis tota videlicet ecclesia catholica que supra ipm velut supra firmam petram est fundata. Peruer. ix. Sapiētia edificauit sibi domū exidit in ea columnas septem. i. septem sacramenta. **Q**uarta vero domus est pacifica et tranquilla. q̃ est ecclesia triūphans omnium beatorum. De qua ps. Beati qui habitāt in domo tua dñe in secula seculor laudabunt te. Itē Joh. xlii. In domo patris mei m̃

Capitulum. xi.

hones multe sunt. Sed ptholoꝝ in qualibet illaruz
domoz fit tanta abhominatio nostris modernis tē
poribus tantaz violētia quis merito omēs humili
corde perpendere debemus? possim⁹ eas lacrimo
sis oculis deplangere: et deplangēdo remediū opoz
tunū a dño salubriter impetare. Prima igit abho
minatio et violētia in p̄ria dmo fit ab ipsismet dom⁹
incolis. s. clericis in ea p̄bēdatis: qui moderno tem
pore raro visitant domū deāmo rarissime causa ora
tionis querentes ibi deum. Olim petrus et iohānes
ascendebant ad tēplū sed hōrā orōis nonam. Act. ii.
Sed iam promptissime visitant ea causa portionis q̄
rentes ibi nūmū non deum. Isti sunt de quibus dicit
Hieremie vi. A minori vsq; ad maiorē oēs anaricie
student. Isti plus intrant eccliam p̄pter salutē ven
tris q̄ p̄pter salutem mentis. De quibus dicit ap̄ls
ad rom̄os iii. Quoz deus venter est. Et tales sunt fi
lii hely et filii belyal. De qb⁹ d̄. i. Regū ii. Erat autē
pctm̄ p̄neroz hely grāde coram dño: q̄ retrahēbāt
hōr̄es a dñi sacrificio. Sic et hodierna die p̄pter ana
riciam/gulā/et luxuriam clericoz multi laici ab obla
tionibus et sacrificiis retrahuntur. Itē alia est abho
minatio q̄ fit in eadem domo ab ip̄s qui visitāt tēp̄
causa vane glorie: vt ostendāt se esse bonos atq; sub
tiles cantozes qui frangūt notas et voces vt place
ant non deo sed mulieribus: discantiant et hofiant
vt ab audientibus laudentur: p̄cipue a mulieribus.
Nā mutatas iam in organis iā in aliis instrumentis
musicalib⁹ plus delectationē et lasciviam querentes
q̄ deuotionē. Et multi in illū finē intrāt ecclesiam vt
audiant tales cātus quibus delectant. Unde hugo de
facto victore libro de clauistro sicquit. Quid p̄dest

dulcedo vocis sine dulcedine mentis: frangis vocem
 frange et propriam voluntatē. Seruas consonantiā
 vocis. serua concordantiā moris. Imo sanctus augu-
 sti. cōtra tales dicit. Plus placet deo latratus canū
 mugitus boum. grunit⁹ porcorū: q̄ talis cantus luxu-
 riantū clericorū. id est lasciuie et luxuriose cantatium
 vt placeant amatis suis. Vidē quantā iniuriā tēplo
 dei isti faciāt. Feciūt enī ex eo tabernā sine domū trī-
 pndū: vbi solent tales lasciuī cantus exerceri. ¶ Sit
 adhuc alia sghominatio lōge grauior ī domo dei ab
 spīs libuicis q̄ veniūt ibidē ad inspiciendū mulieres:
 et vt inspiciant ab eis. Immo pudendū est. sed tñ heu
 verū est qd̄ dico. q̄ istis t̄pibus non est aptior loc⁹ ad
 p̄candū vbi sunt tales p̄cationes q̄ in tēplo dei. Et
 quāto est ecclia solēnior et maior vt plures clerici sūt
 in ea: tāto plura talia in ea fiūt. He ve ve illis qui sic
 polluit tēplum dñi. Illi maximā violētā domū dei
 faciunt cum de templo lupanar efficiunt. Illi verissime
 me sunt. de q̄b⁹ illud dici pōt saluatoris Math. xxii.
 Domus in ca domus orationis vocabitur: vos autē
 fecistis illā speluncā latronū. vbi vos p̄catis mulier-
 cūlas malas quas vos multū diligitis pl⁹ q̄ sumunt
 et eternā bonū saluatozem olm̄ iesum xpm: qui nos
 et vos omēs redemit de morte eterna. et de cuius pa-
 trimonio vliuitis et vestras mulierculas splēdide edu-
 catis. Deus aut noster egenus et paup. nō in seipō: s̄
 in suis paupib⁹ quos enutrire deberetis: et nō facitis
 in maximum dānum vestrū. Et dico notanter malas
 mulierculas. quia donec et honeste non patiuntur se a
 vobis procari: sed mala et sghonesta cui⁹ malicia eru-
 perat oēm maliciā post dyabolū. Quis autē hoc ve-
 rū sit probat Johānes ī s̄mone de decollatiōe Johā

a l'is t'ay loyo no
 ita q̄libet appropi-
 q̄libet q̄. obul-
 bulia et v'ipily
 v'ipily et m'obu-
 ni/ q̄nd. d. d. filia
 Cū ita o' m' a p̄-
 s̄sūt h' p̄ l. o. a
 natiōis p̄q̄libet.
 d. d. v'ipily d. d.
 lupanar q̄ri d.

Capitulum. xii.

nis baptiste dicens. Nulla ergo in hoc mundo bestia
similis est male mulieri. Quiditer quadrupedia leo
ne seuus s; nichil ad hanc. aut in serpētibus quid dra
cone atroci? nec hoc quidē iuxta mulierē malā & lin
guosam cōferri potest. Hā leo & draco ī malo inferio
ra sunt. Testat huius sermonis meo sapiētissim⁹. Salo
mon dicens. *Co*habitare leoni et draconi melius est
q̄ mulieri male et linguose. Et ne putes sapiētē vis
rum in ironia dixisse. Ex ip̄s reb⁹ discere manifestius.
Danielem in lacu leones reueriti sunt. Iustum vero
Habothisabel interfecit. Cetus Jonam in vētre suo
custodiunt. Valida autem Sansonē illecebris circū
uenit: raso capite deformatum alienigenis sc; philis
teis tradidit. Dracones & aspides & cornute Johan
nē baptistā uiuentē subdita, ueritate reuerētur. Hicro
dias uero caput abstulit et tanti viri mortē in precisi
saltatiōis accepit. Hecille. Et ideo dī Sapie. xlii. In
medio mulierū noli cōmorari. de uestimentis enī pro
cēdit tinea: sic a muliere iniquitas. ¶ Audi rē gestā
de duab⁹ mulieribus & vno presbytero: qui habebat
vnā uetulam aliā iuuenulā. Qui quōq; ī loco requie
scēs ponebat caput ad sinū uetule ut ei canos crines
extraheret. Uetula uero intra se cogitabat. si tibi ca
nos extraherē ut iuuenis uidearis me refutabis & iu
uencule adharebis: et propter hoc uetula ei capillos
nigros extrahabat: & canos p̄misit stare. Aliquī uero
idē sacerdos ponebat caput suū in sinū iuuenule & pe
tebat ut ei canos crines extraheret que sic fecit. & cū
nō inueniebat nisi canos oēs euellabat. Sicq; uetu
la extraxit nigros et iuuenula canos. Et sic remansit
idem sacerdos decaluat⁹ et depilat⁹. Ecce qualis de
ceptio mulierū. de qua malicia dicit metrista. Adam

sanfonem/dauid/101h/et salomonē Atq; aristotelem
alexandrū simul ⁊ oēs. Femina decepta. q̄s modo tu
tus erit. Femina fallere fallaq; dicere q̄n carebit. Se
rang piscib⁹ ac mare fluctibus ante carebit. Itē infi
lita sūt adhuc eulogia: sacra scriptura clamātia in
maliciā malarū mulierū. quas tu sacerdos amas su
per aurū ⁊ thopazlō: imo sup deū ⁊ celestē ihrlm. Di
co itē malā mulierem: qz p certo scio q̄ bona hone
sta et pudica mulier nō erit tui fornicaria: nec alteri⁹
si diuisi fueritis continue ab inuicem. Qui enim caste
vivere voluerit oportet cum vitare oēm occasiōē lu
rurandi et p̄cipue mulierū p̄ntiam. Unde Augu. ait
Malus utiq; est q̄siq; virū sc̄m cōmorari ⁊ cōuersari
cū mulieribus et non cō inquinari ab eis q̄ suscitare
mortuos. Exēplum capias. nā sicut ferrū in igne posi
tū demollescit: sic viros sc̄tōs in frequēti mulierū pre
sentia positos concupiscētia emollescere facit. Et sicut
ex cōcussione duorū lapidū frigidorū ad inuicē ignis
erucit: sic ⁊ nimia familiaritate viri ⁊ mulieris q̄tus
etiā antiquorū ⁊ iuniorū frigidorū cōcupiscētia oritur.
Quis enī frigidior esse poterit q̄ q̄ in extremis labo
rat. ⁊ n̄ refert Grego in dyalogo de quodā sene
sancto in extremis laborāte. Cui cū quedā mulier fa
cie sibi appropinquaret ut sciret an adhuc spiraret. Pl
le vir dei voce q̄ potuit clamavit. Recede mulier re
cede tolle palliū qz adhuc v̄lget ignicul⁹ in ime. Uñ
Aug. Crede michi q̄ ex familiaritate feminarū mul
tos cedros libani id est sc̄tōs viros cecidisse agnouit
de quorū casu nō min⁹ timebā q̄ Ambrosiū et Hiero
nymi. Unde illud periculum nemo euadere poterit
nisi qui consortia mulierū vitauerit: etiā quātūcumq;
deuotus et religiosus fuerit. Uñ Hieron. Crede mi

Capitulum. xii.

chi nō p̄st̄t cum deo toto corde ambulare q̄ femina
rū accessib⁹ copulatur. **M**i frater attēde diligēt̄er
que scribā tibi: nō ego sed sancti doctores. **N**ūq̄ enī
in via salutis stare poteris tua dalida tecū cōmoran
te Si enī magni sancti litterati ⁊ miraculosi viri per
feminas ceciderūt tu miser et miserabilis cū tua pec
bina quō poteris saluus stare: quā tu plus diligis q̄
deum tuū ⁊ omēs creaturas celestes ⁊ terrestres. Et
cum nō sit aptius instrumentū ipius dyaboli ad deci
piendū hoīes a via recta ⁊ iusta q̄ mala ⁊ peccatrix
mulier. **N**ā dyabol⁹ agit quōs p̄ malā mulierē q̄ nō
posset facere p̄ oēs maḡos ⁊ doctores oīm facultatū
Quis autē verū sit scribā tibi rem gestā in quadā ci
uitate p̄ antiquā beginā dyabolicā mulierē. **P**ropt̄
q̄d negociū tu ⁊ oēs nos fūgere debemus malas mu
lieres plus q̄ vnu demonē in inferno. **E**rat quidā
mercator in qua dā ciuitate q̄ habebat castā ⁊ hone
stam vxorē: q̄ pergens p̄ mercib⁹ suis ad alias puin
cias Erat enī quidā iuuenis cuius in eadē ciuitate q̄
adamabat eandē mulierem supra modū qui plures
nūcios ad eādē honestā mulierē direxerit ad puocā
dū vel p̄curandū s̄ vacua ⁊ cū indignatōe magna
repulit eosdē a se. Tandē imens cepit languescere.
Cui q̄dam vetula occurrēs causā sui lāguoris q̄sult
Qui primo cor̄sūū celans ei s̄ illa fortiter instetit. q̄
tandē ei quod in corde habuit manifestauit. **C**ui illa
ait Ego te celeriter iuuabo **D**dyabolicā mulierē.
Ipsa vero caniculā quā habebat tribus diebus ieiū
nare cogēs tertia die panē confectū synapi dedit ei.
Huc p̄ amaritudīne synapis fortiter lo crimari ce
pit **P**ergens ergo illa cū eadē canicula ad domum
p̄dicte femie q̄ fuit honouice ab ea suscepta. **E**idēs

ergo dñs caniculā sic lachrymantē quesivit qđ habe-
 ret cause flēdi. **Est** ista ātīqua begina. **Cara** dñs no-
 lite me interrogare de causa hui⁹ fletus. **Magna** est
 enī mea tristitia: et magn⁹ est dolor meus. **Et** ob hoc
 dñs magis istabat vt ei diceret. **Cui** ātīqua vetula di-
 xit. **Dñs** mea hec canicula fuit filia mea pulchra ni-
 mis decora ⁊ casta: q̄ cuiusdam iuueni ipam ardentē
 amāti p̄sentire noluit in hanc caniculā maledictione-
 sua mutauit. **Et** hoc dicto cepit flere hec vetula dy-
 bolica et mendax. **Tūc** mox domina ait. **Et** ego sum
 similis filie vestre in hoc negotio. **Iuuenē** enī talem
 pluries contēpsi et uolui ei cōsentire. **Cui** anus. **Con-**
 sulo vobis miseremini vestri ne vobis contingat ta-
 lia ⁊ efficiamini canicula sicut hec filia uestra. **Cui** dñs
 ait. **Bogo** te p̄pter deū vt quāto citius poteris per-
 res michi eū ⁊ ego ei p̄sentia s̄m oēm volūtātē ipsius.
Quod illa infelix ministra dyaboli apostola sathane
 audiuit: ⁊ ad eū statim p̄perauit/et eos simul in actu
 luxurie sociauit. **Quis** frater cogita q̄ cruenta bestia
 fuit hec dyabolica mulier. **Hāc** foris apparebat san-
 cta: quia begina fuisse dicit̄. i. orōnis soror intus vero
 fuit plena demonibus. **Quis** enī vnq̄ doctorum aut
 magistrorū tale cogitasset nephas vt p̄ vnā canicu-
 lam tā honestā ⁊ castā mulierē ad luxuriandū prono-
 casset. **Modo** tales dyabolice mulieres sūt dii vestri.
Quia s̄m Augu. hoc ab hoīe colitur. **supple** pro deo
 quod p̄ceteris oībus diligit. **Proprium** enī est dei
 vt ab oībus suis creaturis p̄ceter oībus diligat. **Et** talē
 dilectionē tu ⁊ tuī similea in p̄ditis ocubiniis vestris
 (quas cōtra deū tenetis exhibetis. qz eas pl⁹ q̄ deū
 amatis: in penā eterne dānationis vestre. **Item** nos
 tanter iterū dico de malis mulieribus: quia scio pro

Capitulum. xii.

certo q̄ bona honesta ⁊ p̄uica mulier non erit fornicaria. Hō uī enī multas bonas et honestas mulieres et in om̄e opus bonū p̄optis: quarū vitā merito me oportz laudare: qz om̄i laude sunt dignissime. Has enī amare et honorare in dō honorificū est. De quo scribitur sap̄. Mulierem fortem quis inueniet p̄ocul ⁊ deultimus finibus precium eius. Sicut fuit Lucretia de qua superius habes: cui indubitanter non fecisset q̄ ista fecit. ⁊ si decies fuisset in cauculā mutata ex quo seip̄am interfecit p̄ nephario facto qd̄ vi ⁊ cōtra oēm eius volūtatē in ea factum fuit. ¶ Scda domus dei est aīa rationalis: q̄ multas vexationes ⁊ violētias patitur. Ip̄a q̄dem infestā a vento sup̄biē a flumine auaricie ⁊ a pluuia luxurie. Nam oē qd̄ est in mundo/ aut est concupiscētia carnis/ aut concupiscētia oculor/ aut sup̄bia vite. Itē de hac domo dei ebriosus facit phanū bachy: luxuriosus phanū ueneris. bellicosus phanū martis. Sicqz multis modis aīa uostrā rōnalis que deberet esse domus dei fit domus ydoli dyabolici ⁊ p̄phanū. Hō autē u fac sic mi frater: s; potius excludē uenerē bachum ⁊ martem ⁊ p̄para deo tuo iesu xp̄o crucifixo in aīa ua tēplum sanctū castū per iugem memoriā passionis eius ⁊ oīm uulnerū ac crucis eius ⁊ patibuli. Tunc indubitāter habebit memoriā tuā ī uiscerib⁹ misericordie sue. ¶ Et de hoc caplas exemplum de venerabili ep̄o nomine Honorato. De quo legimus q̄ in magna reuerentiā habuit imaginem crucifixi: ⁊ p̄ consequēs totā passionē xp̄i. Cū autē simplex laicus esset iuinitus th̄ in ep̄m eligē sed clerici eū cōtēpserūt ueriserunt. Cū autē die vna missam cantaret ⁊ dominus uobiscū p̄ferret. clericis r̄spondere nolētib⁹: imago crucifixi r̄ndit: et cū spū

tuo) cunctis q̄ aderāt audiētibz. Et hoc ad maximū.
 honotē ip̄i⁹ ⁊ in scādaliū oim suoz clericoz. Factū est
 autē vt inozeret: ⁊ cū corpus ei⁹ ante in alius altare lo
 caret imago crucifixi ad altare oculos suos reuoluit
 et ip̄m corp⁹ diligētissime insperit. Cū autē sepulture
 traderet ⁊ p̄sbiter i sine misse diceret Benedicat i scā
 pace. Clerici x̄o nāc cōuersi cognoscētes ei⁹ sanctita
 tē pre tristitia ⁊ fletu seu dolore nō respōderūt Amē.
 Ipsa imago xp̄i alta voce respondit omnibus audien
 tibus Amen. Sic crucifix⁹ suū honorātē honorauit
 hic i terris quāto āplius hec ei in celo fecit. **Q**ui fra
 ter tu quoq; fac similliter: ⁊ habebis eū indubitanter
 te honorantē in hoc seculo: et multo fortius in celesti
 patria. **tc.** **T**ercia dom⁹ dei est tota ecc̄sia catholi
 ca in qua etiā sit abhominatio. Et licet ois abhomi
 natio que sit in p̄ima ⁊ in sc̄da ecc̄sia etiā sit in tertia
 eo q̄ iste due icludunt in ista tertia: tñ plures enume
 rabo. **P**rima igitur enumeratio est q̄ plures sūt cle
 rici qui volūt habere beneficia. s; nolūt sufferre bene
 ficioz onera redditus volunt tollere: sed nolunt ho
 ras canonicas dicere: nec chorū visitare. Sūt et alii
 bñficiatī qui credunt se ad horas non obligari nisi re
 cipiant sacros ordines. S; estimo sc̄bz rectā rationē
 q̄ districtus tenetur talis clericus beneficiatus ⁊ nō
 ordinat⁹ q̄ clericus ordinat⁹ ⁊ nō bñficiatus. Quia
 p̄imus tan q̄ mercede cōduct⁹ est ad legēdū horas
 canonicas sicut ecc̄sia instituit eas. Alter autē ad hoc
 est spontaneus ⁊ libera volūtate obligatus. Sed sub
 maiori pena tenetur hoc quis adimplere ad q̄ mer
 cede aductur: q̄ ad q̄ spōte se h̄strinxit. Itē alia ab
 hominatio fit in hac domo. Nam clerici istis t̄pibus
 redditibus et bñficiis volunt esse clerici: s; habitu et

Capitulum. iiii.

cōuersatione laici Comā nutrit cū mulierib⁹: habi-
tu ⁊ calciamentis assimilant militibus: tabernas et lu-
panaria visitāt cum gartionibus. Audite quid dicit
Augu. de talibus clericis in libro de contemptu mūdi.
Quisquis igit̃ ad sortē dñi vocatus q̃ comā nutrit ⁊
capillos radere vel tñdere crudelitatē. profecto non se
de dei sed de mūdi sorte esse iustat. Quāto enī quis
crucies plus fouet: tāto cor suū non in celis s; in terra
fixū esse ostendit. Extirpentur igit̃ penitus p̃sumptio
talis nec (q̃ absit) a deo expellat eius oratio. Hec illē
Item Bernardus ad eugenū papā libro quarto in
fine sic ait. Miror cur⁹ ordinis sunt nostri clerici. Nā
in cōgregationē tēporaliū habent se vt laici in appā-
ratu nobili vt milites: in acquisitionē reddituū vt clerici.
Et tamen non laborant vt laici: nec pugnant vt mil-
ites: nec euāgelizant vt clerici. Et tñ vtriusq; ordinis
cupiunt esse et vtrūq; deserūt vnusquisq; in suo ordi-
ne resurget: iste vero in quo ordine nescio Cū tamē
deus summe sapiēs credat: nichil inordinatū relin-
quat. Quis in re timeo istos nō alibi locādos: nisi vbi
nullus ordo sed sempitern⁹ horroz inhabitat. ¶ Itē
adhuc alia abominatio fit in hac domo a clericis sc; q̃
ip̃i se mutuo occultis moribus et apertis lansant.
vnus alium infamando/detrahendo/obloquēdo/ in-
crepando in iudicio et extra Et intantum seua ⁊ mā-
gna est ista pestis i clero q̃ tā religiosi detrahūt secu-
laribus: et seculares religiosi vnusquisq; inuidet al-
teri de statu ⁊ honore. Et ex illo laici plurimū scādali-
zantur: ⁊ p̃ consequēs non credunt que ip̃i predicāt.
Hec etiā tenent clerū in reuerētia debita vt deceret.
Et sic ista domus leditur graui ruina Hec mirū. Quā
enī pastor p̃ abrupta graditur. cōsequēs est vt grex

54
folium. liiij.

ad precipitium sequatur: vt dicit Greg⁹. in pastorat.
hic dicendū esset de criminolissimo epō Wylabur-
gen. nomine Eldo. qui heu non clericaliter nec epaliter
vixit vt exitus rei demonstrauit. Sed seruabo tibi
eādem hystoriam vsq; in finem huius carte. Et dicā
tibi de vno alio epō q̄ erat hō carnalis et mētū lubri-
cūs: qz publicus scubinarus. Sed cum diuino virgē
te iudicio idem ad extremū puenisset: neq; pfessionē
neq; sacramentum eucharistie vel sacram victionē
accipere volebat. Nā cū amici eius de hoc multū
dolētes qz sine viatico mori vellet. Deniq; qdam fis-
lius eius carnalis eū sup hac re multū rogabat. Cui
ep̄s pater eius vehementer indignans sibi multū du-
re respōdit z ait. Fili proacacissime meretricis nō me
later intentio tue perfide mentis: scio qz mortē meā
desiderāter expectas vt facultates meas habcas. z
ideo mox precepit cubiculariis suis vt cū eo exirēt z
ostium clauderent et eū q̄escere pmitterent. nec etiā
intrarent nisi eo iubēte. Quibus egressus aliq̄ dia.
Cum itaq; aliqui scire volentes quid ageret introie-
runt sed eū in lecto minime reperierūt. Quos eum in
singulis angulis quererant et non inuenirent. tandē
sursum respicientes viderunt cadauer eius mortuus
pictum in excelsam trabem. Unde cum non essent
ibi scale nec alia instrumēta quibus ad eandem tra-
bem ascēdere potuisset certissime patuit: qz a demo-
nib⁹ esset suffocatus z ad illum locum subleuatus. Ita
nō solum punitur qui corpus xp̄i indigne sumit: sed
etiam qui sumere indigne contemnit. Nā indigne su-
mentes spēalem penam incurrunt: qz dyabolus ī ta-
libus maiorē habet potestatem: vt dicit. Joh xiiij. de
Iuda: qz post bucellā panis introiuit ī eū sathanas

Capitulum. xiii.

Quis in eo prius erat. Et quis illa bucella erat xps
tn dyabolus in ipius aiam stravit: quia ausus est ac
cipere bucellā de manu dñi cum sciret se traditorem
eius. ⁊ per pñs criminosum hoicem valde. Unde Au
gustinus ait. Nullus malignus ad corpus xpi acces
dat. ne qb iudas sustinuit patiat. sicut fuit ille cps et
oēs cōcubinari sibi similes. ¶ Est tñ sciendū. q̄ iste
criminosus eps sustinuit hanc penā dyabolo nō solū
ideo qz nō voluit peniter nec cōmunicari: sed qz cre
didit. qb̄ heu q̄ pñs adhuc hodierna die credūt in
periculum aīarum suarum de extrema vinctōe) qz si
ingeretur oleo sancto q̄ eo citius moreret: et the
saurus suus (q̄ fuit magnus) succedere deberet filio
suo spurio. qb̄ fuit contra ipm. Hāc vt supra dictū est:
Ideo dyabolo sua dēte. (i cuius ptāte fuerat) sacramē
ta eucharistie sacre vunctionis. ⁊ cōfessionis recusavit
et dño suo dyabolo (cui in vita seruit) obe diuit. cui
quo ad damnationem eternam transiuit. ideo corp⁹
eius in trabem suspendit. et in hoc dyabolus seruum
suis honoravit. ¶ Mi frater reuertere a seruitio dyabo
li. hoc est a tua ꝑcubina ad deū q̄ te creavit. ⁊ in super
sua turpissima morte redemit vt ei fures casto cor
poris mūdo corde q̄ multū aliis h̄ honorare seruos
suos i celesti patria cū oibus angelis atq; beatis q̄
dyabolus in eternis penis. Cogita mi frater qz mo
mentaneū est qb̄ delectat. sed eternū est quod in pro
fundo inferni inestimabiliter cruciat. Verte ergo il
lā momētaneā et fetidissimā delectationem luxurie
inestimabilē gloriā ⁊ eternū bonū et gaudiū celestis
patric. Ipse enī deus misericors expāsus stat mans
b⁹ et paratissimus est te suscipe: qz cor contritū ⁊ hu
miliatū deus non despicias. Si vtro neglexeris tem

55
Folium. lv.

pas gratie sicut iste ep̄s rip̄alis heu fecit. et quod t̄pe
inuenit tu iuuenies noli imitari vestigia eius Modica
enl hic penitētia acquirit tibi magnā gloriā et sempi
ternū gaudium. Exēplū accipe de latronibus male
ficiis ad mortē diludicatis: qui gauderent vehemen
ter si p̄ auriculā abscondēda possent euadere mortē
corporalē. Tu quoq; gaude et letare qz cū p̄na p̄na
pōt euadere mortē aie eternalē. et acquirere tibi glo
riā sempiternā. Et dicere illud Eccl. vltimū. Videte
oculis vestris qz modicū laboravi et iueni michi ma
gnā requiē Glosa. in hoc t̄pe gratie et misericordie.
Sic heu ecōtra t̄pe iusticie videlicet post mortē per
magnā et inestimabilem penam nō potest sibi homo
sibi paruā acquirere requiē. Audi diligēter qd dicat
Ilydozus ait enl sic. Si habes sapientiā salomonie
pulcritudinē absalonis: velocitatē azahelis. p̄speri
tatem alexā dri: potētiam octouiaui. diuitias cresi. lō
geuitatē enoch qui p̄sunt si in fine caro tua vermib?
detur et aīa cū demōnibus in inferno eternaliter col
locef. Nec ille. **S** mi frater cogita q̄ tua nouissima
fiant quattuor ista: videlicet: mors: iudiciū: gehēna.
et gloriā. **Q**uid horribili? morte. qd intolerabili?
gehēna. qd locundius eterna gloriā. **Q**uam re dico
tibi cum metrista. Surge miser vigila tu: stude: lege
vel ora Sic fac q̄ nulla sine fructu trāseat hora. **Q**d
sibi quisq; sent p̄ntis t̄pis vite hoc sibi messis erit dū
dicitur ite venite. **¶** Motandum q̄ nos sp̄iales viri
tam seculares q̄ religiosi deberemus dare istis secu
laribus personis fortē et strenuū modū pugnā di p̄
patria celesti. Modo qñq; fit oppositū q̄ ipsi sūt for
tiores in militando et multū feruētiores se ad artam
et strictā vitā dando. et oēm gloriā et pompā ac poten

Capitulum. xiii.

tiam huius mundi postponendo. ut vitam possideant
eternam: et hoc in magnum scandalum nobis et eru
nota bescentiam. **C**um autem legimus quod quidam miles diu vixerat
male in torneamentis, hastiludis, et spoliis, et multis
aliis vanitatibus huius seculi. Rex autem illius terre
volebat ire ad terram sanctam, et cogitabat quod inter
istum militem committeret totum regnum. Ille autem intelligens
hoc cogitabat intra se illud commune proverbium scilicet. **D**ux
ludus bonus ipsum dimittere fas est. Tu diu militasti
regi terreno. tempus est ut incipias militare regi ec
lesti pro eterna patria que nunquam auferetur a te. Et con
gregavit ad se omnes amicos suos et fautores tamquam ha
biturus magnam expeditionem ut sibi in auxilium ve
nirent assignans eis diem et locum. Illi vero tamquam sui
amici et fautores venerunt in magna multitudine die
statuto et dixerunt. **Q**uo sumus ituri? **P**ater dicit. **N**on
dica vobis quousque illuc venerimus: ne forte hostes
consecuti sint. Et iste miles strenuus pugnaturus cum
omnibus demonibus direxit iter suum ad claram vallem.
Cum autem venisset prope claustrum dicit ad suos. **H**ic me
invadunt multi hostes invisibiles. scilicet demones: quis
mecum intrabit bellum contra eos quam hic intendo me
sepelire in monasterio: abrenunciando mundo et omnibus
eius pompis. Et hortabatur eos multum ad introitum
ordinis: sed ipsi volebant et dicebant. **N**olite tam stulte
agere nos sic dimittendo pati enim sumus omnes vo
biscum intrare bellum et vobiscum mori. **Q**uid miles ait.
nolite mecum mori temporaliter. **I**ntrate et vivete eternaliter.
Et sic intravit miles ille monasterium. et securus est cum
solummodo armiger et quod ab infantia nutrierat. Et sic
respiciens retro vidit solum armigerum et multum gau
sus est et dixit. **T**u sequis me sicut bonus latro securus

tus est xpm Iesum in paradisiim Et confortati in dño
 intrantes monasteriũ & habitũ susceperũt. et saluati
 sũt aũbo dño adiuuãte. **S** mi frater tu quoq; fac si-
 mile sic ars deluditur arte. **N**ã bñ iste pfatus miles
 habuit p̄c oculis q̄dam v̄ba poetica videlicet ista.
Si tibi pulchra domus. si splendida mensa qd inde.
Si fueris diues. fortis pulcher ve qd inde. Si prior
 vel abbas/ rex/ aut papa. qd inde Que sunt sub celo
si tua sint cuncta. qd inde. Tam cito p̄tereunt hec oia
q̄ nichil inde. Sola manet virtus qua gloriabimur
inde. **I**tem alia metra. Fortuna genus mores sapi-
entia res & honores Morte cadũt subita solum mas-
nent merita. Vnde Epoc. Opera eoz sequuntur ils-
tos. Et hec de. xii. capitulo.

Queritur vtrum conueniens sit incre-
 patio siue correptio

Capitulum. xiii.

Queritur vtrum conueniens sit talis. increpa-
 tio sacerdotum siue correptio. **C**um tamen
 apls dicat **S**eniorẽ te ne increpaueris **R**e-
 spondetur q̄ hec regula sancti **P**auli seruanda est.
 vt habetur ii. q. vii. c. **P**aulus. **S**m verba beati **G**re-
 gorii sic dicẽtis. **C**um culpa senioris. i. sacerdotis suo
 exemplo non retrahit ad interitum corda iuuuorum
 vbi autem senior siue sacerdos iuuenibus exemplũ
 prebet ad interitum ille districta increpatione ferien-
 dus est laqueus iuuenũ. **E**t rursum **M**aledictus puer
 centum annorũ. **S**uper quo verbo dicit beatus **B**er-
 nardus **M**aledictum caput canũ et cor vanũ. caput
 tremulum et cor enulum. canicies in vertice et p̄n-
 cies in. mēte facies rugosa & lingua nugosa. cutis sic
 ca & religio ficta. visus caligans & caritas claudicã

Capitulum. xiii.

Labiū pendens et deus extrahens. virtus debilis et
ta flebilis. dies vberes fructus steriles. anni multi et
actus stulti Tales senices et p̄byteri digni esset: nō
solum simplici correctione: sed vt molendina asinaria
suspenſa collo eorū dimererētur in profundū maris
Iuxta vocē dñi Math. xiii. Si enī tales senes esset
plati aut pastores ouīū oristi. nūc scōz beatū Grego
riū admonendi essent suditi ne plus q̄ expedit sunt
sp̄is subiecti ne cū plus sudeant q̄ necesse est hoīb?
subiici et cōpellentur co:vicia venerari. ¶ Sciēdū
q̄ duplex est correctio. Ene dā potestatiua qua non
solum intendit correctio patris: sed etiā intēditur p̄
curatio boni cōis. Et illa iō solū fit p̄ simpliciē amoni
tionē s̄ etiā q̄ p̄ pena: inflectionē. vt ipse peccās
et alii timeant hmōi penis. vt sic a pctō desistant. Et
talis correctio solum perinet ad platos et iudices et
alios superiores respecti suorum inferiorum q̄ missi
sunt En quō predicabū nisi mittantur. ad Roma. x
¶ Scōa vero correctio xicī fraterna. q̄ p̄ simplices
ammonitionē tendit ad emendationē peccantis. Et
quia hec aminouitio est actus dilectionis ideo cadit
sub precepto diuino ¶ Verba h̄oc per illud. Mathci
xviii. Si peccauerit in te rater tu? Et per glosā vbi
dicitur. Ita bene peccat videt fratrem suū peccare et
tacet sicut q̄ peccanti non indulget Sed ad indulgē
tiā peccati oēs tenemur e diuino p̄cepto. s. caritatis
igit s̄r ad corrigēdū. ¶ Est tñ sciendum q̄ debitus
modus debet seruari in carectione fraterna: qz non
oēs eodē modo sunt emendabiles vt dicit beat⁹ Gre
gorius in tertio libro. moralium. Et in omellis super
Ezechielē. et in pastorali p̄ plures similitudines et pre
cipue inferiores corrigētes iūiores nō debēt hoc face

Folium. lvi.

re arrogāter et impetuose: sed reuerēcialiter et hūiliter vt dicit apl's. i. ad Thimo. iiii. Seniore nō increpaueris s; obsecra sicut patrē Idē habet ii. q. vii. ca. Paulus. 7 Gregorius in pastoralī. Admonēdi sunt subditi ne p̄latorū suorū vitā iudicēt si qd̄ fortasse eos reprehēbiliter agere vidēt: ne vnde recte mala eorū redarguūtur Inde p̄ sp̄m̄ elationis in p̄fundum inferni dimergātur. Admonendi etiā sunt subditi ne cur̄ p̄latorū suorū culpas cōsiderant p̄tra eos exinde audaciores fiant: sed sic apud ep̄os diiudicent: vt cum diuino timore contricti fere ab eis iugum reuerētie nō recusent. Hō ei p̄latorū suorū subditi demerita cōsiderare: sed qd̄ dicunt et iubent: vt dicit canon. i. q. i. c. Non quales sacerdotes domini sunt: sed quid de domino loquantur est nobis magnopere attendendū Si enim dicit illos audiendos qui supra cathedram moysi sedebant quanto potius qui supra cathedram petri resident. Unde si dixerim⁹ quā petri non habemus nos ipsos seducimus 7 nō est veritas in nobis. de cōse. dist. li. Iteratur. Non peccare solius dei est emēdare x̄o sapiētis p̄ferare aut dyabolies est. Etenim res p̄ne contra naturā vt sine peccato quis sit. xrv. dist. Et sunt x̄ba Hieron̄. ad hocceanū. Vos autē sacerdotes qui aliorum iudices estis: primum auertite a vobis malum. 7 deinde a subditis vestris. Valde enim turpe et scandalosum est vobis sacerdotib⁹ cū culpa redarguit vos ipsos: qz qui trabem gestat i oculo pp̄rio non potest bene educere festineam tenuē sine errore de oculo fratris sui i. q. i. ca. multi. In hoc enim potissimum est crimē sacerdotum et vltra modum detestabile q̄ se nō custodiūt a fornicatione publica cum eorum concubinīs propter populū. nec etiā ab occulta pp̄e deū quē quasi quotidie tractāt.

Capitulum. xiii.

scilicet sanctū sanctorū deū ⁊ hoīem sub speciebus panis et
vini ipsi in profundissimā pensam eterne damnatiōis
Nam legimus de quodā sacerdote qui sancta nocte
et die natalis domini noluit secus tenere nec contine
re a luxuria cū tamen eadem nocte ⁊ die instabat si
ibi celebrare quia ipsa nocte trāsīuit per caput de vna villa
ad aliā vt ibidem secundum consuetudinem dici tales missas
celebraret in diuersis ecclesiis. Cōtigit heu quod vna muli
er sola occurreret ei cū qua peccauit nō ponēs ante
oculos deū ⁊ quod oporteret eū ter celebrare. Sed post
quod in prima missa cōsecrauit ⁊ sumere voluit. tūc colum
ba nuda venit ⁊ eo videns totū calicē ebibit ⁊ rostro
suo hostiam accepit ⁊ euolauit. Vidēs ista sacerdos
valde timuit propter peccati circumstātem. sed tū popul⁹
hoc nō vidit. Finita missa dicens dixit. Item in secunda
missa similiter hec fecit nuda colūba que et in prima
Tandem iste sacerdos miser miserabilis in se reuers
sus ⁊ propter eius venit mo ad quēdam abbatē cister
ciensī ordinis confessionē faciēns tanti peccati ex
posuit reatum. Vidēs ero abbas eius magnā cō
tritionē ⁊ lacrimas scies pro certo: quia deus cor con
tritū et humiliatū nō despiciat inllit ipm ire ⁊ mox cele
brare tertiam missam propter peccati expectātem reseruās
sibi penitentiā quousque crederet populum quod tunc re
uerteretur. Quia deum celebraret tertiam missam ve
nit colūba ⁊ posuit duas hostias cōsecratas quas pri
us receperat ⁊ euomit inllit oēs liquorē ad calicē
hec vidēs presbyter reple⁹ ē gaudio magno. quod mox
ad abbatē reuertit et ei tuā consolationē recita
uit. vt eū monachū facere humiliter rogauit Respo
dit ei abbas dicens. Nō ⁊ isto tpe recipiā. sed volo:
vt mare transeas et pro peccato tuo tribus annis in ho

spitali infirmantibus seruias: si tunc reuersus fueris
 nullā a me patiaris repullam. Iſtū eū laborē et per
 culū maris atq; itineris pro pnia sibi dedit. Fecit ille
 criminofus p̄sbyter qđ abbas iufferat: et post tres an
 nos reuersus fact⁹ est. pbat⁹ monach⁹. Ex his igit̄ di
 ctis patz qđ ad sacerdotem qui debet esse iudex alio
 rum requiritur perfectio sciētie et multo plus sanctitas
 vite. et respectu ipsius popul⁹ grex dicatur: et ipse ple
 banus pastor ouiu xpi. Et sicut est magna differētia
 inter pastore et oues: sic magna debet esse differētia
 inter sanctitatē ipsius plebanū et ipsius populū. Sed
 heu iam paucis nostris t̄pibus sunt viri litterati iudi
 ces et sancti et perfecti pastores aiarum: sed multi lu
 pi rapaces deuorātes eas ac luxuriantes cū ouibus
 suis: et per quem actū tradunt se et suas oues lupis
 infernalib⁹. Et multi sunt mercenariū qui nō lucrum
 aiarum: sed mercedē tēporalis cōmodi aut lucri aut
 honoris querunt. Sed cancāt qui sic loca pastoz oc
 cupant: et custodiam gregis minime implent. ne dica
 tur illis illud Ezech. iij. Speculatore dedi te domui
 israel. si impio locutus non fueris vt se ab impietate
 custodiat et ille perierit: sanguinē eius de manu tua
 requirani. Item Regum. ij. Custodi vtrum hunc qđ si
 lapsus fuerit erit aīa tua p̄o aīa eius. Deinde dñs p
 Isaiā. lviij. dicit. Clama ne cesses et quasi tuba exalta
 vocem tuam et annūcia populo ne eo scelera eorum.
 Quapropter debēt prelati et omēs curati oues suas
 eis commissas a morte culpe gehenne reseruare: et a
 dyabolicoz lupoz incurribus custodire. Iuxta illud
 Chrysosto. Sacerdos et si propriā vltā dissipauerit
 alioz tñ diligentē curā non habuerit: cō perniciosus
 ingehennifabit. Iſidorus in de summo bono ait. Sa

Capitulum. xiii.

cerdotes p̄ iniquitate populor̄ dānant̄ si eos vt igno-
rantes non erudiunt: aut peccātes non arguunt. Et
Grego. sup̄ Ezech. Tot occidimus quot tacētes r̄ ue-
gligētes ad mortē ire videmus. Et Bern̄. ad Euge-
niū papā sic ait. De paruis vt de castris r̄ villulis. r̄c.
magnā curam habēt: de magnis vero vt de aiabus
nullā vel minimā gerūt curā. Immo a multis ex toto
relinquit̄ cura spiritaliū propter q̄ tñ sunt t̄palia et
nō ecōtra. Et ideo qz cōtra doctrinā apl̄i prudentes
apud nos in t̄pōs sum⁹ r̄ plus sapiētes q̄ oportz. Al-
tissim⁹ stultā fecit sapiētiā nostrā vt ea vitā amittā-
mus t̄palia que ea nitimur acquirere r̄ p̄seruare. Vñ
videmus heu q̄ quāto cura nostra pro t̄paliibus ma-
gis crescit. tanto ecclie in diuitiis magis decrescunt.
Sic ecōtra olīm qñ erat feruēs sollicitudo p̄ sp̄uali-
bus tūc ecclie dubitānt̄ in t̄paliibus p̄ oīa p̄sperare
vtiqz si tam ardēter r̄ diligēter procurationi cōserua-
tionī et augmētationi sp̄alium insisteremus sicut tē-
poralibus: ista indubitatē adūcerētur dūmodo illa
p̄rio r̄ principaliter querent̄ iuxta p̄missus veritatis
dicētis. p̄mo querite regnū dei et iusticiam eius:
et hec oīa adūcientur vobis. Math. vi. S; qz isto tē-
pore moderno p̄mo r̄ p̄cipue regnū dei r̄ iusticiā ei⁹
nō queritur. r̄ sō diuitie r̄ glorie nō adūciunt̄: s; q̄ p̄rio-
ri t̄p̄e causa deuotiōis adiecta sunt modo auferūtur
propter nimios excessus sacerdotū in quibus maxi-
me populus cōmunis r̄ laicalis scādalizatur. Nonne
mi frater esset magnū scādālū in tota ciuitate tua q̄
tibi subiecta est quo ad curā fortassis quattuor milia
aiar̄: in qua habitaret quidā laicus mechanicus cū
vxoze legitima: r̄ cū eadem haberet publice cōcubi-
nā vnā cū pueris ex eadē generatis. Immo vere eēt

enorme qd: & p̄cipue quādo esset notū & publicū. **Mo**
do mi frater respice in te & iuuenies qz tu talis es: cū
n̄ tu sis vicarius xp̄i & tibi dixit. **Quodcunqz** solue-
ris sup̄ terrā erit solutū & in celis. **Et** iā dixit: qui vos
audit me audit: et qui vos spernit me spernit. **Mo**
do in scandalū omnium subditorū tuorū tuam honestam
vrozem videlicet ecclesiam tuā parochialem cū qua
merito ex oblatione voto sacerdotalis dignitatis de-
beres caste viuere & sancte in exēplum & edificationē
ouium tuarū tibi a xp̄o cōmēdatari. **Mo** do ī oppositū
agis tūmiser & miserabilis presbyter: & retines publi-
cevnā meretricē in domo tua cū tuis genitūis quos
ip̄a ex te genuit. **Quō** ergo popul⁹ tu⁹ pōt tuis p̄di-
cationib⁹ adhibere fidē cū viderit te in manifeste oppo-
situm facere q̄ tu predicās. **En̄** xp̄s p̄p̄o suo dicere
pōt. **Qū** vester plebanus sederit in cathedra moysi:
hno sancti petri & mei: que vobis dicit facite: s̄m autē
op̄a eius nolite facere qz mala sunt. **Est** enī publicus
concubinarius malus & criminofus: et bonū exēplar
vobis oibus. **Et** idco ip̄e cum sua meretrice descen-
det cum suo dño in profundum inferni si non emēda-
verit suā vitam. **O** mi frater reuertere reuertere ad
dñm̄ deū tuū: qui te elegit in pastore ouium suarum.
O vtinā respiceres daldā tuā, tā diligēter a tergo si-
cut ab ante: & oculis tue mētis & non corporis: statim
eam reuerceres a te emēdares vitā tuā in melius. exē-
plo vnius canonicū pataurēsis: q̄ fuit tibi similis: qui
totus erat lubricus & amator mundi & mulierum. **Do**
ctor decretorum merimus: et etiā plebanus magn⁹
in quōdam ciuitate. **Qui** cum quadā die solus in ca-
mera studeret: & ecce in quodā angulo camere vidit
pulcherrimā mulierē ad se venientē: ita vt nūq̄ vel

Capitulum. xiii.

nunq̄ vidisset pulchriorem: quam cū magna amira-
tione et stupore salutauit et diligēter suscepit. Et illa
omnia membra anteriora ei ostēdit et dixit pulchra-
ne tibi videoz. At ille ait. Immo pre oib⁹ mulierib⁹
quas vnq̄ vidi. At illa dixit Cōspice me etiā retro ⁊
mor vertit sibi dorsum. Et ecce plena fuit vermibus
et fetore vt ferre nō posset Et ille q̄siuit que nā esset.
Respondit. Ego sum mūdus: et sic facio seruiētib⁹
michi in hoc seculo eis benefacio. ⁊ tandē post mortē
vermes ipis ministrabo: ⁊ oēm fetorē ac penā infer-
nalē eternaliter. Expost statim vertebat se iste cano-
nicus ab amore mulierū ⁊ totius criminosi seculi ad
deū suum. Unde Augustinus. *Amatores mundi non est
requies. vbi queritis vitā beatam in regione mortis*
nam qui amat mundū amat traditorē suum. Nam
mūdus dyabolo dicit hoc verbū quod iudas iudeis
dixit. Quēcunq; osculat⁹ fuero cū aliqua dignitate
aut prosperitate. ipse est quem tradeo vobis tenete eū
et ducite eum caute ne amittatis eū aliqua molestia
aut tribulatiōe: quia veratio dat intellectum et facit
conuerti ad deum. Nam mulier dulciter cōcipit pue-
rum: sed cū dolore partū eum. Sic tu o mi frater cur
valida tua dulciter dormis et gaudēter: sed extrema
huius gaudii luctus occupabit. Et qz tibi plura scri-
pſi exempla de doctorib⁹ magistris canonicis et ple-
banis ⁊ quicūq; se a via mala ⁊ dānosa vertit ad deū
gratiam mor inuenit. Sed qui in malicia sua vsq; ad
finē suū pſeuerauerit penā durissimā ⁊ eternam acci-
piet. Elige ergo scdm tuā volūtātē quodcūq; volue-
ris aut cū tua valida pſeuerantiā ⁊ inuenies penam
durissimā aut vite emendationē ⁊ recipies diuinā et
eternam consolationem. Et de capitulo tredecimo.

Augustini
elogium
in mulieribus
vbi dicitur

Differentia inter sacerdotium noui
et veteris testamenti.

Capitulum xliii.

Est quedam differentia inter sacerdotiū noui et veteris testamēti. Nam sacerdotiū leuiticum non dicebatur regale. Unde in veteri testamēto regnū erat quasi per se substantiuū: sacerdotium quasi adiacens id est adiectiuū. In nouo autem testamento sacerdotiū ponitur ecōtrario substantiue et regnū adiectiue. Hoc est dicere regnū in veteri testamento erat dignius et eminētius q̄ sacerdotiū. Unde oēs sacerdotes sū legem suberant regibus. In nouo autē testamento sacerdotiū i dignitas apostolica siue papalis dignior est imperiali dignitate. In huius rei signū papa habet coronare imperatorem cū suis pedibus. Et ratio huius est qz sacerdotiū veteris testamenti erat transitoriū: qm̄ ad experientiā patet qz iam nullū habēt iudei sacerdotē. Hostiū autem sacerdotiū stabit in eternum. Unde **Mat. xiii.** Cū venerit sanctus sanctorū cessabit unctio vestra. **Act. vii.** Multi facti sunt sacerdotes secundum legem: eo qz morte prohiberētur permanere. **Iesus** autē eo qz maneat in eternum sempiternū habet sacerdotiū. dignitas autem regia non manet in eternū: imo et character sacerdotiū manet in eternū quia per mortē nō deletur. **Uti** si sacerdos noui testamēti moreretur et resurgeret verus esset sacerdos ut ante. **Hō** autē sic est de sacerdotib⁹ veteris testamēti. **¶** Notandū qz p̄mū sacerdotiū fuit regale in melchisedech q̄ fuit rex et sacerdos. **Scdm̄** fuit in aaron. **Tertium** fuit in chūsto sterū regale qz rex semp fuit: sed est fact⁹ sacerdos quādo carnē assumpit et se in

Capitulum. xiiii.

saꝛificiũ obtulit deo patri. Sed sacerdotiũ nostrũ a
xpo est translaturũ in sanctũ Petrũ dicẽte dño. Tu es
petrus ⁊ super hanc petrã edificabo ecclesiam in eã.
Matth. xvi. Itẽ de ordinatiõẽ apostolorũ ad sacerdo-
tiũ nichil vel modicũ habet sed de setõ petro certum
habetur q̃ Antiochie missas celebrant: sed potuit
ap̃tis sufficere p̃ ordinandẽ eorũ q̃b̃ est a dño in cenã
dictũ. videlz Hoc facite in meã cõmẽdationẽ vbi oēs
ap̃tos ordinant in sacerdotes et in ep̃os: ⁊ dedit eis
et suis sequẽtibz potestãtẽ cõsecrandi sacramentũ
encharistie. de conse. di. ii. Hã in p̃mitiva ecclesia sine
solẽnitãte ordinatiõis ad sacerdotiũ sũt p̃moti: vt ha-
bet̃ dist. lxxx. Sed tñ q̃b̃ deficit in aliis ordinibz hoc
impleuit magna eorũ sanctitas. multo enĩ maior fuit
tũc sc̃ritas sicut adhuc istis t̃pibz est i aliq̃b̃ laicis
Imo heu magis q̃ in aliq̃bus ep̃is. Dicit enĩ Grego.
q̃ clericus in sacris ordinibus p̃stitutus plus peccat
in concupiscendo: q̃ laicus in cognoscendo q̃ viderit
Differẽtia enĩ magna est inter peccatũ sacerdotis et
pp̃fi: qz sacerdos non d̃ peccare per ignorantia non
enĩ licet ei mãdata designare. in p̃p̃to aut̃ sc̃ns est.
Et ideo melius est sc̃dm Augustinũ sp̃alia penitus
obmittere q̃ indignè tractare. Idẽ ait. Nichil est in
hac vita ⁊ maxime in hoc t̃pẽ difficult̃ aut laboriosius
et piculosius q̃ ep̃m sine sacerdotis esse officio. Sed
apud deũ nichil beatius si eodẽ mō militetur quo no-
ster inbet ip̃erator. xl dist Sed quia nõ fit. ideo mul-
ti scandalizant̃ in corũ vita criminosa. ⁊ p̃ p̃ns actus
eorũ spernũt. s. missas ⁊ p̃dicatiões ⁊ alios act̃ sacer-
dotiũ et parrochiales. Sicut i crep̃lo legit̃ de quodã
laico. ¶ Hã erat q̃dam p̃byter q̃ p̃fuit vni parro-
chie satis populose: q̃ erat valde crimiose vite ⁊ mul-

tum scādaloſus in plebe. Quidā autem laicus nūq̄
 voluit intereſſe miſſe ſue propter eius lubricā vitā et
 nō credebat ip̄m rectas miſſas celebrare. Qui dū in
 feſtiuitate in cāpo ſolus ambularet: plebano ſuo tūc
 ip̄is in eccl̄ia miſſam celebrāte: venit a caſu ad quē-
 dam fontē fluētē quo viſo cepit bibere modicū: et pla-
 cuit ſibi aqua vltra modū in gultu et viſu: et quanto
 plus bibeat: tanto plus delectabat amplius bibere
 et trāſiuit ip̄e volēs videre eius originē. Et cū ſic trā-
 ſiret apparuit ei qdā hō ſenex et venerabilis q̄ dixit ei
 Cur cū alijs xp̄ianis ad audiendū diuinū officiū non
 es hodie iſto ſetō die in eccl̄ia. Qui ait. Vere dñe no-
 ſter plebanus tā enormē vitā ducit q̄ nō credo ip̄m
 mundas miſſas et ſedco placentes poſſe celebrare: ad
 quē ſenex. Et qd̄ hic operaris. R̄ndit laic⁹. Dñe ego
 q̄ro originē hui⁹ fontis fluētis. nā meliorē aquā dieb⁹
 vite mee nunq̄ gultavi: et ei⁹ claritati nūq̄ ſiſem vidi
 Tunc ſenex dixit cū ad originē: et fluxit fons iſte de
 ore canis mortui et fetidiſſimi. Videns hoc laic⁹ expa-
 uēs putabat ſe mortē bibiſſe. Qui ſenex. Noli timere
 nullā ei moleſtiā generabit aqua iſta q̄ tu bibiſti: qz
 ſuauiſſima et ſanctiſſima eſt: quīs fluat p̄ os canis mor-
 tui et fetidiſſimi. Sic ſiſe accipe de v̄bo dei qd̄ tibi tu⁹
 plebanus neph̄diſſimus p̄dicat. et de miſſa ei⁹: nullū
 illoꝝ coĩnquinat̄ de vita ſua turpiſſima bona eſt do-
 ctrina eius. ſetā enī eſt miſſa eius: qui ſi mal⁹ eſt ſibi
 malus eſt non tibi. vita eius nō coĩnquinat̄ officiū qd̄ ſi
 bi deus conceſſit ad vtilitatē oĩm veſtrū. Fideliter er-
 go ſtudeas intereſſe ei⁹ p̄dicationib⁹ et miſſis. Hūc
 enī inquamēta clericōꝝ coĩnquinare p̄ſit altaris ſacra-
 mentū: vim ſacramēti nō mutat vita miniſtri. Et hiſ
 dictis ſenex euauit. Laicus vero ad eccl̄iā rediēs

Capitulum. xiii.

et suū errorem coā oībus in ecclesiā confitens: p̄sby
ter nouo audito miraculo se emendauit/ s̄c̄r̄ & laicus
C Sed oritur hic questio cur per os canis mortui &
non alterius aialis talis dulcis aqua emanauit. Re
spondetur q̄ sepe in scripturis sacerdotes canib⁹ cō
parantur. Hā sicut in cane quattuor bona sunt iuxta
hos X̄sus. In cane bis bina bona sūt lingue medicina
Naris odorat⁹/ amor iteger/atq; latratus. Sic etiā
sacerdotes idonei circa curā aiarum & solliciti in offi
cio predicationis et p̄nc̄ quattuor has p̄p̄ietates si
militer debēt obseruare. Primo q̄ sint in lingua me
dici mulcendo videlicet & lingendo vulnera peccato
rum tam dure. iā leniter increpando peccata homi
num. tam in fundēdo oleū. iam v̄nū. tā in predicatione.
iam in cōfessione. &c. Nam v̄neris morbis diuer
sa sunt adhibenda medicamenta. Nam vulnera siue
vlcera q̄ canis lābit siue lingit citius curātur. **C** Se
cundo sicut canis per odorē narū vulp̄vel leporē
aut aliam feram querit et inuenit. sic sacerdos more
canū debet inquirere vulp̄nas p̄uersitates hereti
corum et alia plurima occulta hoīm in v̄ditionibus
et emptionib⁹ diuersis mercatorū & alioꝝ hoīm frau
des et nequitias: & eos inducere ad agendā peniten
tiam et ne desperent de dei mis̄a qm̄ bonus est deus.
C Tercio qz canis fidelissimū aial dicitur qz pro do
mīno suo et familia sua et pecorib⁹ dñi sui contra ma
los homines et etiā lupos vitā suā periculo se ponit.
Sic & sacerdos pro fide catholica & salute aīaz nō so
lum parochialū suoz: verū etiā oīm fidelū xp̄ian
ozum vitam eius exponere debz audacter iuxta do
mini verbum. Bonus pastor aīam suam i vitam po
nit p̄ ouib⁹ suis. Item Johānes in canonica sua. Si

62

Folium. lxxii.

aut xps aiam suam p nobis posuit. ita et nos debe-
mus aias nostras p fratribus ponere. ¶ Quarto
et ultimo sicut canis suo latratu fures pdit ⁊ thesau-
ri dñi sui ipos tollere nō pmittit. Sic sacerdos fide-
lis canis et custos thezauri celestis regis aias no-
stras p quibus mortuus est deus homo rex celestis
patrie debet latratu suo. i. per predicationem suam ⁊
orationem fideliter custodire ⁊ repellere omnes infi-
dias furum id est demonum/ ne talem nobilem the-
saurū. videlicet aias nostras ad ymaginem ⁊ similitu-
dinem celestis regis creatas per suas fallacias se-
ducant et secū ad infernum trahat. Ne sibi dicatur il-
lud Isaye. vi Canes multi nō valentes latrare. id ē
presbyteri desides et ignari nescientes dei verbis p-
dicare et permittentes lupos infernales oues id est
aias fidelium xpianorum auferre. ¶ Mi germane
attende diligenter quid scriptura dicat ⁊ fac sicut bo-
nus pastor et vigila super gregem tuū verbo dei ⁊ sa-
cra eruditione sm tuam sciam a deo tibi datā. et de-
cora ac confirma tuam doctrinam bono exemplo ⁊
conuersatione sancta et casta: ne populus tuus tibi
dicere habeat propter tuam validam o medice cura
teipm ⁊ eice primo trabem magnam de oculo tuo. i.
malā illam validam eice primo de: donio tua tuoq;
latere ac mensa. et tunc veniens eice a nobis qd vi-
ciosū est Nam valde turpe est doctori cum culpa re-
darguit ipm. Et hoc de dccimoquarto capitulo.

¶ An publicis criminosis sacerdotib;
sit reuerentia exhibenda.

Capitulum. xv.

Queritur vtrū publicis criminosis ⁊ malis sa-
cerdotibus debeatur exhiberi honor ⁊ reue-

Capitulum. xv.

rētia: cum tñ Sapie. xxviii dñ. Qui sup̄bi malus cui
bonus. Et sim phm̄ soli boni & virtuosi honorā dñ sunt.
Sed in oppositum est qđ ph̄s dicit. Honor nō est in
honorato s; in honorāte. Item sacerdos est vicarius
xp̄i. & quis malus sacerds de iure nō honorat; ho-
noratur tñ qz vicarius xp̄i. Exēplū habes nā ymagi-
nes xp̄i vel beate marie X̄ginis quīs fiant de vili li-
gno aut etiā luto sine lapide. honorant tñ p̄p̄ illos
quorū ymagine s̄nt. Sic et tu malum sacerdotē ho-
nora p̄pter eum cui⁹ est sacerdos & vicari⁹. X̄ps enī
honoravit sacerdotes iudeorū quīs essēt mali nobis
in exēplū X̄ps ait. Propter bonos sacerdotes decz
et te malos honorare ne p̄pter malos bonos cōtem-
pseris. Melius est enī malis iniūsta p̄stare q̄ bonis
iūsta denegare. Freq̄nter enī de malo hoīe bona do-
ctrina p̄cedit. Ecce enī vilis terra p̄ciosū p̄ducit au-
rū. Mūq̄dā p̄pter vilē terrā p̄ciosū aurū p̄tēnitur: s;
sicut aurū eligit et terra contēnit seu relinquit: sic et
vos a malo sacerdotē doctrinā bonā accipite et mo-
res ei⁹ prauos relinq̄te. Mā et apibus herbe nō s̄nt
necārie sed flores. Sic tibi non s̄nt vtilēs iniquitates
sacerdotū s; doctrina eorū. Sed dicet aliqs. quō p̄nt
mali sacerdotes luxuriosi sup̄bi excōicati symoniaci
alios mundare cū tñ p̄pheta dicit. Tibi imundo quis
mundabitur. Et tibi si cecus cecū ducit ambo in fove-
am cadūt. Et qui per se l'gatus est a dyabolo quō po-
test alios solvere a nexibus pctōz. Respondetur qđ
duo p̄sideranda s̄nt ī sacerdotē malo. v; vita mala
que est eius et officiū sanctū & iuuaculatū qđ est ip̄ius
eccēie et est nobiliss cunctis operibus huius mundi
Mā alii per eorū officia luerant diuitias terrenas: sed
sacerdotes per eorum officia lucrant aīas xp̄i p̄cioso

Folium. lxxii.

anguine redemptas quas nras aias xps multo meliores sanguine suo reputavit q ipas redemit; qz emens rem emptam preciosorem estimat precio p quo emit.

¶ Nota diligenter qd dico. Quis ei i hoib⁹ tot aias dyabolo abstulit & deo tradidit sicut officiu sacerdotale. Certe nemo. qd eas in baptisimo generavit. nisi ordo sacerdotalis. quis eas errates a vltis inferni reuocat nisi ordo sacerdotalis. quis eas sacramento eucharistic cibant nisi ordo sacerdotalis. quis eas egredientes de mundo iungit vt demonib⁹ clabent et ta q inuicti reges in celis coronent nisi ordo sacerdotalis quis mundu vt sol et luna illuminat sua doctrina nisi ordo sacerdotalis. Quid plura dicam: mund⁹ sine sole & hoies sine sacerdotio qd valerent penit⁹ nihil. Ergo nolite tagere chistos meos. i. sacerdotes eos in honozando. aut de eis male loquedo. Audiamus igit beatu Augustinu de dignitate sacerdotali sic intonante. **¶** celeste ministeriu sacerdotali quo pater et fili⁹ & sp⁹ sctis tanta miracula opant super tam ineffabili ministerio vfo quo vno et eode momento idē deus q psidet in celis tu manibus vestris est i sacrificio altaris. Quia pp⁹ celu mirat. ostupet terra horefcit infernus. stremit dyabolus. vertitur ho. venerat qz plurima angelica celsitudo. **¶** q magnu & horribile est officiu sacerdotale. qbus datu est dñy maiestatis xbis sacris cōsecrare. labiis benedicere. manib⁹ tenere. Ore pprio sumere & ceteris ministrare. **¶** q munde debet esse man⁹ iste: q puru os: q sctū corp⁹: q imaculatū cor sacerdotis ad qd totiens ingredit auctor puritatis. & iō ex ore sacerdotis nil nisi sctū nisi honestū nisi vtile pcedere debet xbu⁹ qd tā sepe suscipit sacramentum. Item oculi eius simpli

Capitulum xv.

ees et pudici qui corpus xpi tam sepius solent intue-
ri manus puer et in celum elevate q̄ creatorē ecli et
terre solent p̄tractare. Nam sacer dotibus in lege dī
Sancti estote qm̄ ego sanctus sum deus vester. **Hā**
vita clericorū liber debet esse laicorū. s; vita xpi liber
debet esse clericorū. Sic docuit paulus subditos suos
dicēs. Imitatores mei estote sicut ego xpi. ¶ Est tñ
sciendū q̄ sacerdos sanct⁹ dī multipliciter ¶ **Pris-**
mo quo ad deū q̄ deus dedit semetip̄m ad man⁹ sa-
cerdotū. Unde Hier. i. Ecce ego sum in manib⁹ ve-
stris facite meclū quod bonum est in oculis vestris ⁊
rectū. verū tamen scitote ⁊ agnoscite q̄ si occideritis
me sanguinē meū a vobis req̄rā. Aug. **O** veneran-
da dignitas sacerdotum inter quorū manus dei fili⁹
velut in vtero virginis incarnat. Et idē creator qui
creavit vos dedit vobis creare ⁊ se ⁊ qui creavit vos
absq; verbis creat a vobis mediātib⁹ x̄bis. ¶ **Se-**
cundo est sacerdos sanctus quo ad virginē mariam
Hā quē maria portavit in p̄scipio reclinauit digne
manibus tractavit. hūc sacerdos in altari et in cele-
brationē missę tractat et reclinat. ¶ **Tertio** quo ad
angelos. quis sicut angeli cantant ⁊ laudāt añ thro-
nū dei dicētes sanctus sanctus. sanctus dñs de⁹. ⁊c.
vt habetur in Apoc. Sic sacerdotes in missa cātāt.
sanctus sanct⁹ sanctus dñs deus sabaoth. Et cui an-
geli in celis seruiunt: sacerdotes ministrāt illi in ter-
ris isti vidēdo. illi tractando. q̄ illos pascit p̄ species
suā in celo. ip̄m autē sacerdotem per fidem ī eucharis-
tie sacramento Unde Ambrosius Reuera nobiscū
est deus. sed hoc p̄ fidem donec mereamur ip̄m vide-
re in celesti patria per spectem. Nemo enim dubitat
angelos adesse in celebratione et in cōsecratione sa-

cramēti: quia ubi deus ibi angeli et ministri eius. **Ve**
 gitur cuius in Apoc. angelū dixisse Johāni Nolite me
 adorare. frater cui et cōseruus tuus sum ¶ Quarto
 quo ad omēs sanctos. qz sacerdos gerit typum omni
 sanctorū. Hā errantes et infideles tenent vocare ad
 fidē pphetarū/ desperātes ad spem patriarcharū/ mū
 dum amātes ad dilectōem ap̄toꝝ exercitare / paupe
 res oppressos ifirmos et captiuos cū patiētia marty
 rum cōsolari. Carnē suā nimis delicate nutriētes cū
 abstinentia p̄fessorum corrigere. Immūdos et luxuri
 oſos ad castitatē x̄ginū reuocare. Sup̄bos et impu
 dicos ad humilitatem x̄pi. et sanctarū viduarū asire.
 Et ideo o vos oēs x̄piani sacerdotes diligite qui sic
 laborāt numerum vestrum augere. ¶ Quinto quo
 ad inferos: qz dñs dixit Petro. Et porte inferi non p̄
 ualebunt aduersum te. Ecce sacerdos de te scriptum
 est. Ipse claudit et nemo aperit. id est vos maledicti
 demones quos vos ligastis sinibus eterne dānatio
 nis sacerdos soluit et qui digni fuerunt eterna mor
 te ip̄i remunerāt p̄mīo eterno. ¶ Sexto quo ad ho
 mines qz de⁹ p̄ ceteris hoibus eos p̄ſcat. Hā p̄nci
 pes terrestres p̄sūt t̄p̄alib⁹ et corporalib⁹. sacerdotes
 aut̄ aīab⁹. Hā dignitas sacerdotalis pu⁹ erat q̄ re
 galis. Et sacerdotes a moysē vsqz ad reges populū
 regēbant. et post q̄ reges surrexerūt sacerdotibus t̄p̄
 subditi erāt et reges q̄ noluerūt obedire sacerdotib⁹
 maxime a deo puniebant̄. sicut Saul qui seip̄m occi
 debat. Elchā a seruis suis occidebat. Oziā leproſ⁹
 efficit̄. Decī⁹ a demonib⁹ obsessus male interiit. et seip̄
 vngēbant̄ a sacerdotibus et nō ecōuerso. qd̄ adhuc
 fit. Et h̄ p̄. Restitues eos p̄ncipes sup̄ oēm terram. i.
 sup̄ oēs hoīes. Et ideo in laudē oīm sacerdotū p̄t̄e

Capitulum. xv.

pit' in hec verba sanctus Petrus. Vos estis genus electus regale sacerdotum/gens sancta/ppius. acquisitionis
Et Paulus ad Eph i. Elegit vos deus ante mundi constitutionem ut essetis sancti et immaculati in conspectu eius. Nam sacerdotis electio patet in nominis sui interpretatione. quia clericus dicitur a cleros grece quod est fors latine quia in sorte dei sunt: vel quia fors ipsorum est deus: vel quia de sorte dei id est de clemosyna debent vivere. Unde dominus per Ezechielem ait. Non dabitur eis partes quia ego eorum possessio sum. Quicquid enim domino datur ipse vic versa dat sacerdotibus Bernardus in persona domini ait. Ego elegi precelegi michi sacerdotem ad condignum mansionis habitaculum tanquam in vase vitreo. Nam licet vitrum sit de vili materia. tamen byaphanum est/splendidum est/transparens est super aurum et argentum Eodem modo sacerdos est: saltem quo ad eius officium licet sit peccator. tamen eius officium lucet prece regibus et ducibus. Unde Hiero Elegit te ut euellas iram patris/peccati maculam/culpe penas/et corda hominum edifices/et virtutes in eis plantes/et in cor alabum dissipet viciouum errores et hereses. Ergo miles dei germane considera tuam dignitatem et quod non es electus ad aliqua turpia exercenda. sed ut sis lutor/tabernarius/superbus/cocubinari/symonia eius: sed considera ineffabilem tuam dignitatem. Nam deus nos sacerdotes prece cunctis hominibus honorauit quia licet es dicitur simus homines. dignitate tamen sumus dei. ideo super omnes homines. Et probat hoc ps. dicens. Ego dixi dei estis et filii excelsi omnes. Etiam habetur Johan xv. Ego elegi vos ut eatis et fructum afferatis et fructus vester maneat. Et quis est iste fructus certe fructus animarum quo fructu nullus est deo charior. Pro quo fructu ha

folium. lv.

bendo filius dei sustinuit passionē et mortē amarissimam Mundi ergo estote et sancti. Si ei xps adhuc existēs mortalis tractari voluit prius manibus uarie et ioseph. quāto magis nos sacerdotes seruare debemus mundiciā cordis mētis et corporis qui eundē tractamus in immortalē. Quanta eni insana est in malo sacerdote qui longe est ab eorū sanctitate constitutus q̄ audet recipere cum q̄ iam est glorificatus. Aut utiq̄ insanit aut fide caret. q̄ si vnū istorū adesset nūq̄ eū tūgere p̄sumeret: q̄ vere est ibi sine omni dubio totus in diuinitate. totus in humanitate. Est tibi verus deus. verus homo totus deus hō totus. vera caro et sanguis xpi. Bernar. O temerariū o q̄ nephariū pollutis manibus tractare virginis filium et in mundis labiis osculari et sordido ore sumere q̄ mens non rapitur ad excessū quis oculus nō erubescit quis auditus non terretur. vbi mundi p̄cium p̄icitur in sterquilinum id est in os indigne sumentis. Qui sumunt indigne certe omnes qui scienter in peccatis mortaliibus sumunt. sicut tu mi germane qui es publicus concubinariū et omnes tui similes. Et sicut fuit infelicissimus episcopus Maydeburgens. nomine Udo De quo inueni scriptum in croniciis. q̄ anno dñi 1170. Et tunc tertio regnāte et imperante. apud per-

Nota bene.

misopolim. i. maydeburg. in saxoniam stigit nimis horribile p̄digiū oibus prelatiis et p̄sbyteris nimis formidandū: vt clarescat q̄tum malum fuit in statu palatōis aut sacerdotiū turpiter viuere et patrimonium xpi. i. res ecclesie iniuste detrahere et subditos scandalizare. sp̄s xpi videlicet sanctimoniales deo consecratos violare. Hāc in p̄dicta vrbē erat quidā scholaris noīe Udo inertis ingenii quantūcumq̄ verber

Capitulum. xiiii.

bus torqueret. Quada[m] aut[em] vice pest[em] enor[m]es plas-
gas introuit maior[em] ecclesiam ad honorem sancti
mauricii consecratam Et prosternens se in magna deuo-
tione et lacrimis rogans regine celi clem[en]tiam et san-
cti mauricii patrocinium p[er] illuminatione[m] sui intelle-
ctus et ingenii. Et sic in p[re]ce positus aliquantulu[m] ob-
dormiuit. Cui mater m[er]ite tandem apparuit et sibi di-
xit. Ego exaudiuit tuam orationem. et ecce non solum
scie[m] munus tibi tribuo imo etiam post mortem archi-
ep[iscop]i tu successor eius eris. Et si bene rexeris p[re]mijs
grande consequeris. sin aut[em] male corpore et anima pu-
nietis. et sic uirgo beata disparuit. Euigilans ille mul-
tu[m] gaudens mox scolas more solito intrauit. Cumq[ue]
os ad loquendum aperuisset. cepit o[mn]ibus disputando
concludere et in omni scientia peritissimus apparere
Stupebant aut[em] omnes qui cum audiebant: v[er]u[m] huic
tam magna sci[en]tia tam subito uenisset. Et mirantes
dixerunt mutuo. Nonne hic est u[er]o qui hodie macta-
bat ut bos. iam uero loquitur ut p[ro]ph[eta]. Deinde post
aliquos annos archie[pi]s moritur et u[er]o ab o[mn]ibus eli-
gitur. Et q[ui]a honores mutant mores: sed raro in me-
liores. Nam consilium beate marie uirginis cepit ne-
gligere. et p[ro]p[ter] salutis immemor esse. et facultates
ecclesie sue inutiliter co[n]sumere. imo no[n] t[ame]n seculares: s[ed]
et moniales deo consecratas violare et absq[ue] u[er]o timo-
re ad o[mn]i flagitioru[m] genera relaxare habenas. C[on]ti-
git aut[em] ut vna abbatissa de regali cenobio (quod t[un]c
osterholtz dicebat nunc uero uallis lilio[rum] cisterci-
ensis ordinis) sec[un]d[u]m lecto haberet. et uocem terribiliter
intonantem audiret in hec u[er]ba. Cessa de ludo quia lu-
sisti satis u[er]o. His auditis risum fecit ficticiu[m] repu-
tans. Et mane facto iterum delictis inuoluit et fact[us]

est vt lapis durus. Deinde nocte sequenti vocē simile
 audiuit: videlicet *Cessa de ludo* quia lusisti satis vdo
 Sultus ille iterū parvipendens nichil curauit. *Cer-*
tia vero nocte apud p̄fatam abbatissam cubās: et cū
 uephandū opus libidinīs exercuisset vox magno fra
 gore intonuit dicens. *Cessa de ludo* quia lusisti satis
 vdo. Hac igitur voce audit a vehementer expanit non
 tamen resipuit. *Mira dicitur* sum h̄ vera. Post meū
 ses igitur tres canonicus quidā maydenburgen̄. no
 mine *Fridericus* vir multū venerabilis et deuotus
 quadam nocte in choro sancti *Mauricii* insistēs ora
 tioni p̄mansit: et mox vidit vt ventus validus omēs
 lampades eccēie extingueret. Deinde venerunt duo
 iuuenes duos cereos gestātes: et ad altare p̄cedētes
 et totam eccēiam inestimabili lumine replētes. Post
 quos ingressi duo: quorū vnus *tapetia* ante altare ho
 neste statuit. Alter vero duas cathedras aureas de
 super collocauit. Post illos intrauit quidē pugil for
 tissimus euaginatū tenens gladium qui in medio ec
 clesie clamauit. *Dēs sancti* quorū reliquie h̄c habentur
 surgite et venite ad iudiciū dei. His dictis appa
 ruit maxima multitudo sanctorū vtriusq; sex⁹. Deins
 de apparuerunt duodecim viri gloriose in quorū mes
 dio gradiebatur quidam splēdidior: regio diadema
 te et sceptro ad ornatus. Et hī erāt duodecim aposto
 li et dñs iesus in medio eorū. Tunc mox omēs surrexe
 runt et cū adorauerunt et sup cathedrā eū sedere fecce
 rūt. Affuit etiā regina celorū quā clarissima sequeba
 tur multitudo v̄ginti. Et ecce postremo apparuit san
 ctus *mauricius* cum sua legione: dicēs. Equissime iu
 dex da iustū iudiciū. Et mox ceciderūt sup terrā corā
 iudice: et dña maria cum oibus sanctis. *Judex* v̄o st̄s

Capitulum. xv.

tim iussit adduci vdonem ep̄m. Et cōtinne duo abie-
rūt ⁊ miserimū ep̄m vdonē de latere abbatisse mise-
rabiliter trahētes adduxerunt eū corā iudice. Quē
sanctus mauricius seuerius intus dixit. Dñe iudex
equissime. ecce iste vdo nō ep̄s sed lupus. non pastor
sed raptor ⁊ gregis tue deuorator. Iste etiam est cui
dñs nostra maria mater tua sciam donauit ⁊ cui hāc
ecclesiam ad honorē mei meorūq; socioꝝ consecratā
cōmendauit: predicēs sibi si bene regeret vitā eternā
possideret. sinantē male mortē corporis ⁊ aie sustine-
ret. Iste etiam est qui semel bis ter admonitus se cor-
rigere noluit. ⁊ non solū hanc ecclesiam: sino ⁊ oia alia
clynodia ad nichilū redegit ⁊ sponsas tuas turpiter
violare nō timuit Ergo iudica equissime iudex. His
dictis dñs sanctos suos resperit dicēs. Quid vobis
videtur Dñs clamauerūt. re? est mortis. Precepit
igitur dñs pugili fortissimovt caput eius amputaret
Sed dixit quidam contmne manū tuā paulisper: do-
nec ab eo reliquie auferant. Tunc quidā cum calice
affuit stās corā vdone Et pugil cū pugno multis icti-
bus valde percussit ⁊ post quēlibz ictū hostia per os
ep̄i exiens in calicē corruit. quas omnes regina celi
accipiens decenter lauit: ⁊ super altare in calicē po-
sint ⁊ deinde cū sua turba decēter inclinans recessit.
Post hoc miserabilē vdonē pugil sepe dictus aggre-
diēs decollauit Sicq; tota illa ogregatio disparuit.
Canonic? antē frideric? de quo supra hō iust? q̄ hoc
vidit nō in fontis, s; apertis oculis stupēs ⁊ tremēs: lu-
mēq; incripta reperiēs omēs lampades eccleie reac-
cēdit. Cum adhuc de facto dubius ⁊ antius miraret
tandē resumpta audacia ad locū iudicii pcessit. cali-
cem quoq; cū hostiis in altari vidit: ⁊ ipsius ep̄i caput

a trunco longius proiectū / necnō pavimentū sanguī
 ne madefactū inuenit. Tunc cepit clamare & dicere.
 O grande miraculū. o vere tremēdū dei iudiciū o q̄
 horrendū est iudicare in manus dei veniētis; qz quos
 diu peccātes tollerat / non conuersos durius dānat.
 Post hec omnes ianuas ecclesie obserauit & nullum
 oīno ingredi permisit: donec iam orto sole oēs potē
 tiores vrbis clericos & laicos cōuocauit. Tūc portas
 ecclesie apertās seuillimam dei vltionē euz vdone ep̄o
 in suo sanguine tabefacto eibus oñdat: & cuncta que
 viderat & audierat p̄ ordinē enarravit. Et oibus ma
 gnū timorē incusserat hoc factū horribile. **C**ontī
 git eodē die quo mortu⁹ est vdo archieps. q̄ qdā ex
 capellanis suis Bruno noīe cū legationē sibi cōmissā
 peregisset & ad Maydeburg rēnearet grani somno
 oppressus arborē quādam vmbrosam vidit de equo
 descēdit: & frenum ad brachiū fortiter ligās ibidē
 fortiter obdormiuit. Et ecce ingēs multitudo imma
 dorum spirituum cū tubis & tympanis / cum gladiis
 & fustibus / cū lāccis & securib⁹ ad maydeburg p̄pera
 uit. Quōploēs cōuenissent vnus ex eis q̄ p̄iceps eorū
 videbatur solūm vni cōstruētes ip̄m desup posue
 rūt. Deinde alter cunens venit clamās Date locū. da
 te locū ecce noster amic⁹ vdo appropinquat. His di
 ctis fatalites sathane miserā vdonis aīam in forma
 corporali cathenā igneā in collo hntem ad suū p̄ci
 pē adduxerūt. Cui sathanas protinus assurrexit sa
 lutans eū verbis pacificis in dolo dicēs. Vñ venistis
 amice noster carissime & dilatator regnī nostri. Ecce
 parati sumus tibi pro seruitis tuis talionē reddere.
 Quōqz vdo obmutesceret sathan ait suis assistētibus
 Amicus noster fatigatus est ex itinere huc veniēdo

Capitulum. xv.

date ei māducare. Et ecce crudeles ministri orā eius
buffones ⁊ serpentes violēter impresserunt: ⁊ liquorē
sulphureū postmodū infuserunt. deinde p̄cepit eis vt
ad balneū p̄ncipū duceret. Et ecce nō p̄cul erat pi
teus coopculū habēs: quo ablato flāma vorax vsq̄
ad cclū erūpebat que nō solū arbores/montes/ ⁊ lapi
des: imo etiā aquam fluentē velut stipulā p̄sumebat
In quē puteū infelicē illius vdonis aiām p̄cipitave
rūt: ⁊ postmodū extrahentes in modū ferri cadentis
totā igneā sub p̄ncipi (cui in vita seruivit) detulerūt
Qui subridens dixit. Nōne balneū suauē habuisti. o
amice noster q̄ bene tibi fuit in hoc balneo. Tūc vdo
videns se dānatū cepit blasphemare dicēs. Male
dictus sathan tu ⁊ oīs familia tua omniūq̄ suggestio
tua ⁊ omne imperfū tuū: maledictus de⁹ qui me crea
uit. maledicta terra que me portauit: maledicti parē
tes mei qui me genuerunt: ⁊ maledicta oīs creatura
in celo ⁊ in terra. Tūc oēs demones vna cum p̄nci
pe suo plauserūt manibus dicentes. Vere dignus est
iste manere nobiscū in eternū. qz optime sit canticum
nostrū blasphemie decantare. deducas ergo ad locū
dānatorum vt videat ⁊ audiat: sentiat ⁊ addiscat am
plius cantū istū ⁊ inde non creat in secula seculorū. ⁊c.
Dix illa verba finierunt: et ecce vnanimiter in illam
odiosam creaturam videlicet vdonis aiām irruerūt:
eamq̄ impetuose ad tartareū illud baratrum iactā
do immiserūt: ac si celum ⁊ terra ⁊ oēs montes mūdi
quaterētur. Capellanus autē hęc omīa in somno vi
dens timuit vehementer. Tūc p̄nceps tenebrarū
ostendēs cū digito dixit. Videte ne effugiat clericus
iste q̄ nos aspiciat: p̄ enim semp malorū suorū coadiutor
fuit: ergo merito debet esse p̄nceps penarū suarū.

68

Folium. lxxviii.

ideoq; p̄citate illum ad dñm suū . Quo dicto cū cum
demonēs capere vellent innox de somno euigilauit: &
propter vehēcentem ipsius terrorem equis abhor-
ruit . incipiens currere trahens post se predictum ca-
pellanum brachium ipsius quo erat freno alligatus
penitus de iunctura retraxit. Denū difficulter equū
ascendens venit in maydenburg. Nox vero vt dñm
suum mortuū cognouit oīa que sibi acciderāt patefe-
cit . Elues autē audiētes hoc durissimū iudiciū dei
timuerunt valde. Et illud infelicissimū cadauer lōge
ab vrbe in plaude iactauerūt. Tunc demonēs hostes
iuxta habitātes variis terrorib⁹ iniquitauerūt. Tan-
dem inuito consilio glebam illā maledictā de plaude
trahētes cōbuserūt & pulueres in fluminiū piecerūt.
Mira res. tunc oēs pisces suum gurgitem relinquen-
tes oceanū adierūt: donec letanīs & icūnīs deum
placauerūt. Et vix decima pars pisciū rediit. In hulus
asit rei p̄petuam memoriā adhuc inheret sanguis
vdonis panimēto narmoreo. Sup locū autē hūc ubi
facta ē decollatio semp sternunt tapetia: & qñ supele-
ctū ep̄m iuxta morem: te deū laudant⁹ cāntur tollū-
tur tapetia vt ibi se electus ad orōnem prosternat: et
cruore sui aīcessoris vdonis cernēs sibi caueat ne for-
te sicut ille vdo & ip̄c pereat. Ad dño x̄o factū est istud
ad terrorem oīm illius ecclēie ep̄orum. nō tñ illoꝝ: sed
et oīm prelatoꝝ res ecclēie inutiliter dilapidantium.
Et audientes hoc terribile prodigium cōtremiscant
ac timeant lese maiestatis terribile iudiciū ac seuissi-
mam vltionem in malos prelatos & rectores ecclēsia-
rum et in cunctos sacerdotes publice se criminose re-
gentes: vt verificetur in eis illud dictum Sapientie.
Durissimū iudiciū fiet his qui presunt qz petā hoīm

q̄ viza sit 20
il md 3 sc. 100
de vobis 20
morsus

Capitulum. xv.

subditoꝝ pendēt in collo corū ⁊ ꝑ eis dabunt deo stā
ctā rōnē: qꝫ eos corrigere potuerūt ⁊ negligētes fue
rūt etiā si ꝑ se boni fuerūt. Et Hely sacerdos indeoꝝ
forsitan dānatus est nō ꝑo reatibus ꝑꝑriis sed filio
rum suozū quos non corripuit seneritate qua debuit.
¶ Qꝫ horribile iudicium dei hoc est vt vnus sanctus
vir debet eternaliter dānari ⁊ cum demonibꝫ in infer
no cruciari ꝑ alienis ꝑctis qꝫ deum nō offendit ꝑꝑriis
¶ Sed heu qd̄ de nephādis ꝑlatis ac curatis qui nec
suam nec alioꝝ subditoꝝ suoz studēt vitam corrige
re ⁊ emēdare sicut nec ille vdo infēx archiepiscopꝫ.
¶ Qꝫ multos hꝫ iste vdo ifelix imitatores. ex quo he
ly nō habꝫ paucos similes qꝫ ꝑ se caste ⁊ deifice fm
dei voluntatē vūt. sed subditos suos sine oī discipli
na discedere ꝑmittūt. Qui habꝫ aures audiēdi certe
audiat qd̄ scriptura sacra dicat de criminosiꝫ ꝑlatis
⁊ oībus curatis. Omipotens tñ deus vbiqꝫ ⁊ semp uo
strā querit silētē: sicut ꝑꝫ pater filioꝝ suozū. Nam
in via huius ēculi fugientes sumus. ⁊ dies nostri si
cut vmbra ꝑꝑerūt / nec habemꝫ hic manētē ciuitatē
sed futurā inꝫramꝫ dicēte apꝫo. Unde necesse est cor
de sollicito spiꝫ cogitare qꝫ nostra fragilitas nostra
mortalis ifinitas cogit obliuisci. Hinc est qꝫ nobis
ꝑꝫ dñs ꝑ roꝫsem seruū suū dedit consiliū salutis
seruū dicēs Eutroꝫ xxxii. Etinā saperēt ⁊ intellige
rēt ac nouissina ꝑuiderēt. Si hec fecerimꝫ bene no
bis: si vero nꝫ nobis in ꝑꝑetuum testātē apꝫo. Mi
serabiliores imꝫ oībus hoībꝫ ⁊ deteriores si hec nō
fecerimus: sđ heu pauci intelligūt hoc dei cōsiliū.
Est autē hec intelligētia gens absqꝫ cōsilio ⁊ sine ꝑꝫ
dētia. Etinā saperēt ꝑꝫ cōmissionē bonoz operuz
omissionē: tꝫs gratie ꝑꝫditionē. Scđo intelligerēt

ses paucitate saluandoy: multitudinē dānatoꝝ/diffi-
 cultatē resurgētium. Tertio vt prouiderēt nouissima
 videlicet inortis periculū: extremū iudiciū. ⁊ eternum
 suppliciu. Qui x̄o hec v̄ba negligētē attēdunt ip̄i
 in inortē ⁊ in eternā dānationē vadunt. **M**i frater
 felix eris si h̄mōi intelligas: ⁊ in corde tuo quasi in li-
 bro scribas: ⁊ h̄ac tibi vnā quā trado regulā seruare
 studeas. videlicet **A**t tibi sit vita semp: saligiavita. Si
 ue deo gratis totū mūdo tumulat. Carneq; nudat
 sic semp abire paratus. **Q** beat⁹ vir cuius aīa cir-
 ca h̄mōi studiū euigilat: q̄ sapiētē itelligit ac nouis-
 sima prouidet. Nec fecit sanctus Grego. qui sic ait. **D**ū
 lutueor iob sedentē in sterquilinio. iohannē esurientē
 in heremo. petrū suspēsū in patibulo: hinc cōsidero
 quantū deus in futuro puniat quos reprobat ⁊ in no-
 uissima coz. prouidere recēscat q̄ sic eos q̄ affligit. quos
 amat. Nec ille. Legit ei in poetria q̄ Argus habuit
 caput ceutū luminibus illustratū. **Q**uod iterū potest
 itelligi q̄ ex oī pte sui intra mētis sue circūspectiōnē
 ⁊ prudētiam possidebat. Ideo si tanto studio cantes
 le pollebat poeta paganus: multo fortius puriorem
 prouidētie oculi debet habere cleric⁹ xp̄ianus. **C**ū ta-
 mē Ecclesiast. vii. scriptū sit. In omnibus opibus tuis
 memorare nouissima tua et in eternum nō peccabis.
Vtinā intelligeres ⁊ sapires q̄ dei sunt ⁊ q̄ mundi
 sunt: pfecto deū timeres/supna appeteres/mūdana
 contēneres ⁊ infernum horreres. Illam vtiq; nimis
 metuēdā horā expanesceres in qua eriget a te vsq;
 adictum oculi oīne tēpus viuēdi tibi impēsū quali-
 ter a te fuerit expēsū. **T**ūc quippe cōdēnabitur q̄
 quid fuerit inuanū opis vel ocū sermonis vel silentiū
 vsq; ad cogitationē. **M**i frater q̄s tūc amicoy tuoy

Capitulum. xv.

veniens cū gladijs ⁊ armis poterit tibi auxilium pre-
stare: non est qui tunc consoletur te ex omnibus caris-
tuis. Respiciens tunc eris ad auxiliū hoīm sed refu-
giū tuū tūc erit tātūmodo apud deū. Ecce mi frater
quid tunc facies cū te innumerabilia peccata accusa-
bunt. Hā ipse verus iudex erit ⁊ tutus accusator: quā
ip̄ius fuisti manifestus peccator. Tunc iustus vix sal-
uabitur. Impius peccator sic deprehensus quō et ubi
apparebit: cū tunc latere erit impossibile ⁊ apparere
intolerabile. **O** utinam sapires ⁊ intelligeres ac no-
uissima prouideres. Saperes primo hoīs exitum de
hoc seculo qz cū hō incipit egrotare tunc pre multitu-
dine peccatorū suorū cor eius expandit / vultus palle-
scit / facies nigrescit / oculi tenebrescit / auris surdescit
nasus putrescit / os obmutescit / corpus tabescit / caro
marcescit. Ex tunc carnis pulchritudo efficitur fetor
et putredo: ⁊ toti⁹ homo in cinerē resoluitur ⁊ in vermē
vertitur. Ecce satis horribile spectaculū. qm̄ nulla ar-
tis medicina nullaqz doctrina sic superat superbiam
sic vincit maliciā. sic extinguit libidinē: nec sic calcit
mundi vanitatē / sicut huius horrē de mortis recorda-
tio. Nam nichil est quod huic mūdo tantum vilescat
sicut homo mortuus: qz per tridū in domo pre fetore
non pmittit: sed statim vt vile stercus foras pūct
⁊ in profundū terre absconditur. putredini traditur.
vermib⁹ cōsumitur ⁊ cadauer efficitur. Erubescat er-
go infelix peccator qui nō potius aiām suā diligit
que ē eterna ⁊ ad imaginē dei creata q̄ tale vile cor-
pus. **C** Itē secūdo intelligeres q̄ bonū est viro qui
portat iugū dñi ab aadolescētia sua. Quā i re dicit no-
bis dñs p̄ moysen seruū suū. **D**is aiā que nō afflictā
fuerit die hac peribit de populo meo. Hoc sic intelligi-

folium. lxx.

tur. Aia que afflictā non fuerit p disciplinā & mozum
coꝛrectionē. & p pnie satisfactōem p cordis cōtritiō-
nē & p̄cie purificationem. Et dñ notanter hac die. i. in
p̄fiti tempore gr̄e & huius vite. **Q**uī qui non suscipit
modo p̄niam post mortem nō inueniet indulgentias
Et iō mi frater q̄cquid aliū agūt sis semp memor' tuī
vilescat tibi mundus & tua amabilis valida stude po-
tius amare xp̄m q̄ mūdū & oia q̄ sunt ī mūdo. & attē
de diligētē ad illam miserabilē horā q̄n aia tua h̄xi-
tura erit de corpore tuo in quo peccasti. **M**ox aderūt
horribiles demones velut leones rugiētes vt rapiāt
peccatricē aiam. tunc subito patebūt horribilia loca
penar: chaos tenebrarum & aspectus penalis demo-
num. & gr̄adis nimis impetus eorum. **I**h̄ā si dyabol'
ausus fuit facere impetum in aiam sancti Martini q̄
erat gēma sacerdotū quā aiam euntē in celum cura
bat impedire. **Q**uā timēdum est tibi peccatoꝝ si non
emendaueris vitā tuā. Et quō poterit stare aia pec-
catrix ad horrendum aspectum vultus eius. **Q**uod p
pheta sanct' ex pauescit & ad orationē surgit dicēs.
Exaudi deus orōnem meam cum deprecor: a timore
inimici eripe aiam meam. Ecce nō dixit a ptāte sed a
timore. ad insinuandūq; maxima pena sit et intole-
rabilis aspectus eius. **Q**uāta erit pena eius tactus
ei' pena eterna. **Q**uod stultū et vani filii hoīm. de vobis
dñ Air inspiens nō cognosce't et stultus in intelliget
hec. eti deo simul inspiens & stultus peribit. Sed qd
distat inter stultū et insipientē diligenter considera.
Inspiens nāq; est qui a paradisi gaudiis peregrī-
num se esse nō p̄siderat. nec qui se exulē in exilio non
intendit. Stultus vero est. qui licet illa cognoscat. li-
berari tamen ab huius mūdi miseria p vite meritis

Capitulum. xv.

non intēdit. Item insipiens est qui non credit futura supplicia reprobōrū esse ppetua: et gaudia iustōrū esse eterna. Stultus autē est qui licet hec credat. tū vt inozī eternam euadat et gloriā eternā caste vī uendo e pie conuertēdo acqrat non intēdit. Iusto igitur di iudicio insipiens et stultus simul peribunt qđ tū nō fieret si saperent ac nouissima puidērent.

¶ Stultitii hominum et vani: vt quid diligitis vanitātē et queritis mēdaciū Dñs de⁹ dicet vobis. Ego inquit intēritu vestro ridebo et subsannabo quando vobis (quod tūcbitis) aduenerit videlicet chaos et caligo nebrarū dolor horrendē vīsiōis. horroz tremende ransoniōis. tūc erit locus silentii. stridor dēstium mesus vermiū. clamor lugentium. et miserorū vox claritium. ve. ve. ve vobis filii eue. Cū qđ hec et his simiā imo multes plus qđ dici potest animas miserā auēt viderit et senserit. quantusq; terroz et tremoz erit. que lingua posset dicere. quis liber exponere. Si deus quid tūc proderit scie lactantia seculi vanities / insidi pōpa / terrene dignitates / carnis molles / vētris igluuies / nobilitas generis / pulcritudo eporis / fortitudo viriū / supfluitas ciborū / acq̄sitiō en daz / cōgregatio diuitiarū. Nunqđ oīa ista possit miserā aiām eripere de ore horrēdi et horribilis les ac de maledictā fauce dracōis. Ista oīa effugeret sumus si saltem in isto tpe gratie voluimus. si hī pastores aiarum fuerimus et nō sinus cubinaī / pprietariū / symoniaci / criminosi / iustoies / et ebriosi et Chusosto. ait. Multi sūt plati sine sacerdotēs cura nō se: sed pauci re et virtutū rōne. Ap̄ls ait Mell⁹ et se paucos et vtilēs. Et ideo cōquerit dñs dicens Dñs quidē multa. opariū vero pauci fides

les et vtilis Bonus enim pastor aiam suam ponit p
 ouib⁹ suis. Quapropt^r dixit dñs petro Petre amas
 me pl⁹ q^{uam} tuos carnales amicos. Sec^udo petre amas
 me plus q^{uam} tuas res temporales. Tertio petre amas
 me plus q^{uam} teipm⁹ et tuam corporale vitã. Ac si diceret
 dñs ad petrum et ad quẽlibet aliũ: si habes istos tres
 amores in te tunc sis pastor ouium mear^{um} p quibus
 ego ipse morte turpissima mortu⁹ sum. Si aut^{em} amas
 aiam tuam plus q^{uam} me imo plus q^{uam} ones meas non po
 nēs aiam tuam p ouibus meis sicut ego feci non es
 me dignus et ideo noli te intronittere ad pascēdum
 ones meas vt pastor ear^{um} fias. Sed heu apostol⁹ dis
 cit Scrūt hęc seipos amantes. Vbi dicit. Illi dicit^{ur}
 tur seipos amare qui honorē suũ tēporalē et dignitas
 tē et pprimū commodum plus q^{uam} dei honorē diligunt
 Tales enim non suscipiunt curã aiarum ppter ones
 sue ppter dñi iugum sed ppter honorem mundanũ
 et prebende fructũ non vt gregē suũ dei verbo et bono
 exemplo pascant: sed vt pascantur a grege. Unde ve
 nus ioseph. i. xp̄s fratribus suis. i. pastoribus ouium
 suar^{um} ait. Amen dico vobis nō videbitis faciē meam
 donec adducitis fratrevestri^{um} minimũ. Qui ei req̄rit
 minimum maioris nō obliuiscitur. Unde dicit Sans
 guinem eius de manu tua requiram id est animam
 Nam tot morib⁹ digni sūt. vt ait Gregorius negligē
 tes pastores quot alas negligūt quas nō pascit
 dei verbo et bono exemplo. Ad tales enim dicit dñs
 Amice quomodo huc intrasti non habens vestem
 nuptialem id est caritatem. Quia non ppter carita
 tem id est deum qui est vera caritas curam tuam in
 trasti. vt gregem tuum tibi commissum pasceres dei
 verbo et bono exemplo. sed vt ab eis pascereris vo

Capitulum. xv.

luptuose delicate/et luxuriose viuendo. Et ppterca
dicet tibi dñs. Ligatis manibus/ne possit se defende
re/et pedibus ne possit aufergere pucite cum in tene
bras exteriores/sibi erit fletus et stridor dentiū: qz di
lexit pl^o suā validā ⁊ lucrū tēporale q̄ ppetuas aias
sibi commissas et ad ymaginem dei creatas. ⁊ sāgu
ne filiū dei redēptas. ⁊ q̄tū fuerit glorificatus in deli
ciis ⁊ honoribus huius mūdi: tñ date ei de tormētis
vt ardeat nunc et in eū: vt in flamma oleū. Uñ Isa
ias de talibus pastoribus ait. Disperdet te sicut gal
lū gallinatū. qui de foro capite dimisso pedibus sur
sum erectis portat et in olla decoquitur. Sic tu in olla
gehennali variis cruciatibus decoqueris vt pene re
spondeant culpe: qz totiens deum tuū crucifixist: ⁊ in
cloaca immundissimi corporis proiecasti quotiens in
peccatis celebrasti Et etiā qz nō cātasti i. predicasti
salutiferam doctrinam. nec populum dei tibi cōmissū
bono et sancto exēplo ⁊ casta vita generasti: et tamē
coram aliis maior reputabaris/sicut gallus gallina
eius maior est aliis gallis. ⁊ tamen non sicut alii gal
li cantant: nec alios pullos generat. Sicut vir cū mu
liere. qz castratus ideo sterilis. ad quid valet nisi ad
ollam mittatur et maioratur ⁊ in olla coquatur: Sic
pastor inutilis et scādalosus si non penituerit de foro
portat. i. de hac trāsitoria vita. ⁊ ad gehēnā cētā pū
ciet. Si ei alicui bñficiū porrigit valde gaudet et sua
q̄stio nō existit q̄s setōz ē sibi patron^o. sed q̄tus soluat
absenti et valeat in t̄pālibus De q̄b^o ait Grego. Si
quis ea intentione gradus ecclesiasticos vel bñficia
querit vt inde habeat vite necessaria hic puerſo or
dine mercari vult celestia. lōge enī meli^o ei esset mē
dicare aut arare vnde vīueret. Illā qui nō intrat ad

ouile per ostiū i p xp̄m. s̄ ascendit aliū de h̄c fur ē r
 latro. Scriptū est enī. cepit iesus facere r docere. Et
 exēplo ip̄ius oēs sacerdotes deberēt p̄io facere r de
 inde docere q̄ multum validiora sūt exēpla q̄ x̄ba.
 Hā̄ Hiero. ait. Quid aliud est bona p̄dicare r puer
 sa agere q̄ ore p̄p̄io seip̄m condēnare. Idē ait. Do
 ctor (vt sūt oēs curati) est lapsis manū perigere ad
 lutricē r errātibz iter ofidere veritatis. Quis sūt
 vita despiciē, ait Greg^o restat vt eius p̄dicatio eodē
 nat̄. Si ergo vis apparere sc̄tus ait Chrys^o tūc con
 tra vitā tuā esto austerus p̄tra vero aliorū vitā sis be
 nignus. audiant te hoies parua mandantē r graua
 facientē. Sed heu qd̄ dicendum est de sacerdotibus
 manifestis, p̄cubinaris r p̄p̄ias oues violantib⁹ et
 p̄cipue sp̄sas xp̄i De q̄bus Hiero. Sicut celestis est
 sacrosanctā eccliam temerarie cōburere q̄ demum
 plebani vel alteri⁹ vicini. Ita multo penie est sp̄sas
 xp̄i violare q̄ sp̄sam p̄imi tui. Esi Bern^o Sacer
 dos quare man⁹ tue extendūtur ad illicita que tras
 ctant tenentē oīa quare te ingurgitas ebrietate qui
 plen⁹ esse deberes oī sanctitate. Idē ait. Vere sacer
 dotes qui sin carne ambulat deo placere non p̄st
 Turpissimū est cū man⁹ deo dicatas r sacro crismate
 p̄secratis pudibūdis mulier ingerere S̄ q̄ temera
 riū et nephariū est pollutis manib⁹ filiū x̄ginti tris
 ctare r ore sordido sumere. Que inēs ad excessū nō
 rapitur quis oculus non erubescit, quis auditus non
 terret. vbi mūdī p̄cium p̄icitur in sterquilinum i in
 os p̄lbyteri criminosi. r per⁹sequens sacerdotia sces
 leratissimi. Mirum est q̄ tales non verentur stātem
 iuxta se dei angelū qui secat ip̄m per medium. Nam
 Ambrosius dicit. Qui indigne xp̄m sumūt i dē est sc

Capitulum. xvi.

si ipm iterficere. Et id sit Augustin⁹. Melius est spūaliū obmittere q̄ impure tractare. Nec tibi subscripta mi frater.

Relatio fratris ad fratrem yalde compuncta.

Capitulum. xvi.

A respondes michi mi frater scribendo q̄
sufficienter tibi vtiq; dixi. vt caritas mea fra
terna p̄posuit tibi que merito te ab hui⁹ in
di vanitate. deberent retrahere et in amore dei solida
re. Secūm maximus sis potens et vltimus oīm ho
minumt asseris te deum tuū oīpotentem sepissime
ad iram p̄uocasse insup innumerabilibus pctis gra
uiter orratum esse. sic q̄ p̄p̄ia tua conscia iudicet
te condamnati fore. et ideo dicis te nescire qd factu
rus eris aut quo a facie dei tui fugias. Et ideo tis
si o mi gr̄māne et multum laudo tuā sic erga deum
accusatū. necnō eterne tue dānationis cognitionē
Certum est q̄ dei mīa supat oīm offensionē. naz
sua te mīter bonitas creauit sua nāq; mīa creatū
ab originali pctō per baptismum te mūdauit. Sua i
sup magis patientia post illam emundationem bas
ptismi in līs pctō et voluptatū sordibus hactenus
toleranturrit et expauit. Insup dñs dixit. Ho
lo mortem pctōis sed magis vt conuertatur et viuat
Et quid scet quod dixerat nolo mortem pctōis si te
ad ipm amantem ad infernum speliret an truderet
ad infernum est nolo mortem pctōis. an hoc est vo
lo vt cōuertatur et viuat. Nolo te ignorare mi frater
qm̄ multiscelerati mīti luxuriis dediti multi p̄cupis
eccl̄is secl̄i signati bonitate eius ad indulgentias p
uenerūt. o ergo abnegat vni qd plurib⁹ cōtulit. Re
cordare. ego cur. de celo venit iesus xps de⁹ et salua

43

folium. lxxiii.

tor nō qđ i mūdo fecit ad qđ sic mortū tradidit nō nisi
vt pctōres saluaret. Quis ei valz enarrare tātā cari
tatē qua pctōres dilexit. Audi Hiericū de hāssia ome
lis de lācea dñi sic dicentem. O charitās q̄ra est vis
tua q̄ sola deū trahere potuisti de celo ad terrā. O q̄
forte est vinculū tuū quo et de^o ligari potuit adduxi
sti nobis illum vinculis tuis alligatum adduxisti il
lum sagittis tuis lancea ⁊ clauis vulneratum. O ca
ritas tu vulnerasti impassibilē. ligasti insupabilē tra
xisti incōmutabilē et eternū fecisti mortalem. Hec il
le. ⁊ tē ⁊ audi scñū Bernadūz q̄ sitine ad saluatorez
dicērem. O bone iesu qđ voluit tuus tant^o amor vel
quid cogitasti qđ amara pati voluisti. quare tibi ppi
cus nō fuisti quod vtioz licuisset si tibi placuisset. Re
spōdit sibi dñs in spū dicens. Amoris magnitudo hoc
me facere non pmisit caritatis flamma in me tātum
excreuit: qđ in nullo michi placere volui nec potui.
hec ille. Ecce mi frat̄ hec fecit caritas vt dura corda
pctōz ⁊ precipue amatoz muliez quoz tu primus hu
cusq̄ fusti: possit emollire ⁊ in amorem dei cōvertere.
Hō ergo te in eternum vltēris fraudet aut inficiat
miez pulcritudo dulcis cū eis sucratio delectabil
cap; aspectus crebra munuscula carū ⁊ affectus. He
mo eui inq̄t Hieronim^o inter serpētes et scorpiones
securus ingredit̄. Tu ergo salomone nō es sapiētiōz.
nec dauid sātiōz. qđ fin cor dei vir erat electus postq̄
enī ambulauit i cenaculo domus sue bārsabee capt^o.
est pedum nūditate. ⁊ adulterio inuit homicidium.
Sansō fortior leone / durior lapide: ⁊ qui solus et
nudus mille persecut^o est viros armatos: postea in
valide capiebat amplexib^o. Sic tua valida dixit te:
multis annis ligatū ⁊ captū. Mala enī herba mulier

Capitulum. xvi.

in mala. Sepe enim alium scholasticum fecit fantastici. abbatem dante fecit mendicantem. dominum superbum transmouit in seruum. Querit es obulum grossum et florem. non querit honores nec tedit ad pudores. bilinguis mulier ac uoluit instabilis aer. decipit quod plures uelut in nocte fures. **Q**ui germane utinam sapias et intelligeres ac nouissima prouideres. Tu scribis michi iterum scilicet per premissa uerbis respondens quod tuum saeculum cor et frigidum numerum molliuicantem ac in amorem dei conuerti. sic quod gelicidium pectoris tui in aquas deuotionis petas uerti. **I**n super et magno seruoze a me consilium desideras. quo prescripta totis mentis genera possis euadere. ac plurimum dominum noster iesum christum placare. qui seipsum propter te exinanuit et formam serui accepit quinque consiliis te totis uiribus in minimo ac maximo spondes acquiescere. **R**esponso. **E**uidem frater domini iesum christum quem placere desideras quod te et ante unum centesimam in deserto perditam id est in hoc mundo criminoso et damoso multis annis quesivit. et tandem te per tuam ueram stricem et firmam propositum emendationis tue. ut te habere assensum inuenit ponens te in humeros suos atque omnibus ciuibus celestis patrie ait. **C**ongratulamini michi et uobis ipsis et gaudete. quoniam maius est uobis gaudium super uno peccatore penitentiam agente quam super nonaginta nouem iustis qui non indigent facere penitentiam. **E**cce hic plebanus peccator maximus est inuentus quod perierat. multis annis se in uolendo innumerabilibus peccatis cum sua concubina et sic mortuus erat. et multos auertit a uia recta et iusta per suum malum exemplum et criminosa uitam per concubinarium fuit manifestus coram omni populo in maxima scandalum. hic conuertit se ad me et ego conuertitur ad eum assumens ipsum in meam gratiam. **H**unc ergo plurimum dominum et deum tuum iesum christum interro

ga et tibi dabit respōsum optimū ⁊ cōsiliū dīcēs illud
 Math. xvi. ⁊ Luc. ix. Si q̄s vult venire post me abne
 get semetiḡm. Sc̄dm. ⁊ tollat crucē suam. Tertū. et
 sequatur me. Quibus trib⁹ cōsiliis premitur hoc ver
 bū. Si q̄s vult venire post me p̄ q̄s verbū p̄missum
 datur intelligi q̄ in voluntate cuiuslibz hominis est ve
 nire post eū in celestē patriā. Et sic innuit beat⁹ Aug.
 his v̄bis. Qui creauit te sine te. nō iustificauit te sine
 te. Nō enī deus a suis vult dare regnū celoz qui coa
 cti ad molendinū deserunt saccū frumentozū deo nō
 placent seruitia coacta: sed hylarē datorē i. seruitorē
 diligit deus. Et est hic sciēdū q̄ in istis trib⁹ cōsiliis
 iesu xpi cōprehēdunt̄ tria essentialia toti⁹ religionis
 oīm ordinū. Nā hoīes carnales ⁊ seculares querunt
 suas delectatōes: sicut tu mi frater multis q̄ siuisti an
 his/aut in supbia/aut in luxuria/aut i auaricia. Et si
 que plures tales sunt alie cōprehenduntur sub istis.
 Et hoc est q̄s beat⁹ Johānes dicit in sua p̄ria canoni
 ca c. ii. Nolite diligere mūdū nec ea q̄ in mūdo sunt
 Si enī quis diligit mūdū non est caritas patris in
 eo: qm̄ oīne q̄ est i mūdo/aut est concupiscētia carnis/
 aut concupiscētia oculoꝝ/aut supbia vite. Spūales
 aut hoīes: vt sūt viri religiosi p̄tra istas delectatiōes
 mūdi: q̄bus tot⁹ inficē mūdus) opponūt tria scuta.
 Cōtra luxuriā enī opponūt votū perpetue castitatis
 Cōtra superbiā votū p̄fecte obediētie. Cōtra auaris
 ciā votū paupertatis voluntarie Et ista tria vota sue
 p̄silia cōprehēdunt̄ in p̄dictis v̄bis dñi n̄ri iesu xpi vt
 delictet. Si q̄s vult venire post me. ⁊c. ¶ Est ergo p̄ri
 mū cōsiliū votū p̄fecte obediētie q̄s tāgitur cū dicī
 tur: abneget semetiḡm) per q̄s homo efficit̄ frater so
 for ⁊ mater xpi. Math. xxii. Si q̄s fecerit voluntatē

Capitulum. xvi.

pātris mei q̄ in celis est ip̄e me⁹ frater soroz ⁊ mater
est. Nā inobediētia clauē regni celoz amisit. ⁊ obediē
tia eā recuperauit. Et ideo symoni petro i. vero obe
diēti dicitur est Math. xvi Tibi dabo clauē regni ce
lorū: imo etiā similis efficit x̄po q̄ ad patrē dixit. Nō
quōd ego volo: sed quōd tu vis pater fiat volūtas tua.
Et ideo x̄ps ne pderet obediētiā maluit pderē vitā
in crēplū: qz obediēs fuit patri vsqz ad mortē. ¶ Se
cū dū x̄o consiliū est votū castitatis: q̄ tangit cū d̄z
(et tollat crucē suā) qz cruciatio corporis est cōserua
tio castitatis ex quo voto sine p̄silio efficit hō similis
angelis: qz vita casta non est vita humana sed ange
lica: vt dicit Hiero. In carne viuere p̄ter carnē nō est
humanū sed angelicum. Sed sanctus Ambro. exal
tat eū sup angelicā vitā dicens. Maior est victoria vir
ginū q̄ angeloz. Angeli enī sine corpore viuūt: s; ve
re x̄pi virgines in carne triūphant. ¶ Tertium cōsi
liū est votū volūtarie paupertatis: q̄ tangit in predi
ctis verbis cum d̄z ⁊ sequamur me) videlicet in volun
taria paup̄tate: quā q̄ vult ad x̄pm venire debz sicut
x̄ps ambulauit ⁊ ip̄e ambulare. ¶ Q̄ in magna pau
pertate x̄ps in hunc mundū venit: ⁊ cū multo maiori
paup̄tate in mūdo vixit ⁊ cū extrema ⁊ maxima pau
pertate de hoc mūdo exiuit dū dixit. Vulpes foucas
habet ⁊ volucres celi nidos. fili⁹ autē hoīs nō habet
vbi caput suū reclinet: in turpissīma videlicet morte
sua. Nō tale igitur votū fit homo heres regni cele
stis: Math quinto Beati pauperes spiritu quoniam
sp̄ozum est regnum celozum. Nō regnū huius mū
di q̄ est transitoriū q̄ datur diuitib⁹ t̄m: sed regnū
celoz q̄ manet in eternū In quo est requies sine labo
re / vita sine morte / iuuet⁹ sine senectute / gaudiū sine

merore/ illorū oim eternitas sine fine. ¶ **S**ed si dice-
 res mi frater, durus est sermo iste michi, nou possum
 modo intrare religionē. Rū deo tibi o mi frater audi
 non me sed beatū Bernardū, dicentē Rū deus nobis
 amatores hui⁹ seculi cū eis p̄niam p̄ ingressū religio-
 nis suadem⁹ dicentes. Durus est sermo iste quis pōt
 eū capere. Sed errāt vtiq; qm̄ audituri sunt aliquā
 do x̄bū asperrimū durissimū sermonē ⁊ pessimā au-
 ditionē. s. Itē maledicti in ignē eternū qui parat⁹ est
 dyabolo ⁊ āgelis et⁹ vbi tūc cruciat⁹ sustinebūt itole-
 rabiles et penas eternas. Nos autē religiosi potius
 sustinemus hic virgā blande corrigentē, ne in futuro
 sentiam⁹ malleū crudeliter verberantē. Nā obseruā-
 tia regularis est quoddā caminū, id est purgatorius
 in quo rubigo multorū peccatorū purgat⁹: ⁊ dei omni-
 potentis imago nostris animabus ⁊ reformat⁹, et tunc
 de fornace sumpti in palacio celestis regis coequabū-
 mur angelis. Martyres cui⁹ quis graua breuia tñ
 perpassi sunt supplicia: quis enī nō poti⁹ trūcatiōe ca-
 pitis eligeret vt sic ad cellū volaret; q̄ multis ānis in
 obseruantia regulari diuturna pati plura supplicia:
 sunt hec. Claustrellis inclusio. Regularis districtio.
 Vestium abiectio. Iuge silentium alienū imperium.
 crebra ieiunia, ingesvigilie, quotidiana exercitia, cō-
 fessōis ofusio, p̄nē amaritudo, lectionū vigilātia ca-
 stitas sincera, publica corā fratrib⁹ increpatio, corpo-
 ris castigatio, oratio deuota, p̄opta obedientia, pau-
 ptas voluntaria: nichil oim possidere p̄p̄iū hec oia
 sunt carnis cruciamēta q̄ indubitāter apud deū ma-
 gnū obtinent meritū hic ⁊ in futuro seculo. Et p̄cipue
 hec nouē sunt de d̄bus nos religiosos gaudere
 oportet. Merito indubitāter q̄ q̄ in seculo sunt habitā

Capitulum. xvi.

tes perulus viuimus / quiescimus / securius / moramur
si equetius / cadim⁹ rarius / resurgim⁹ facilius / incedi
mus cautius / mouimur cōfidētius / purgamur citius /
p̄niamur copiosius. Ecce nec oculus vidit / nec auris
audivit / nec in cor hoīs ascendit que preparauit deus
diligentibus se. i. bonis sanctis et perfectis religiosis.

Nota q̄ in peccato duo sunt cōsiderāda videlicet cul
pa et pena. Culpa dimittitur in cōfessione debite facta
ab vno q̄ h̄z plenā potestātē eūdē absoluerē ab oib⁹
p̄ctis q̄tūcūq; magnis et censuris eccl̄iasticis: et est
absolut⁹ (vt credit) ab oī culpa. Sed adhuc pena re
manet quā cōfessio trāsmutauit in trāsitorīā q̄ prius
fuit eterna. et sicut eternā dānationē in purgatorīū trā
sitorū. In quo purgatorio est idē ignis infernalis ni
si q̄ ibi est eternus. hic autē videlicet in purgatorio trā
sitorius: in quo q̄nq; cōtingit aīam puniri ad cētū an
nos / et multo longius s̄m exigentiā petōr̄ hic t̄pc gr̄e
cōmissōr̄. S; firmiter credimus s̄m oēs doctores ca
tholicos: q̄ p̄fessio approbate religionis cuiuscūq;
ordinis sit sc̄s baptismus. et delet hoī oē purgatorū
etiam si deberet ibi puniri vsq; ad mille annos. Et in
hoc p̄ certo fecit nobis de⁹ magnā pietatē ac gr̄am
qui nō solū non vult mortē peccatoris. i. eternā dāna
tionē: sed nec etiā vult purgatorū p̄ infinitis pecca
tis. Et ideo dedit nobis remediū ad tollendū omne
purgatorū p̄ sc̄tē et approbate religionis professionē
Et si talis etiā post p̄fessionē canonice factam viues
ret tm̄ ad duo aut tres dies: adhuc deuenisset purga
torū mille annorū et pluriū. Hunc mi⁹ frater in teipm̄
redi et vitam tuā cōsidera s̄m qd̄ michi (vt supra habe
tur) scripsisti. videlicet q̄ tuam validam ad viginti
tres annos possedisti: et isto toto tempore non credo

tibi dimissum fuisse inuimū peccatum etiam veniale: quia verā contritionē tali tēpore nunq̄ habuisti. .xc.
CSecundo considera horribilē beati Augu. auctori-
 tatē superius allegatā videlicet. Vallē sustinere pe-
 nā caphyē pylati et herodis q̄ sacerdotis Indigne ce-
 lebrantis: scienter saltē. Si ergo totiens tibi acquisi-
 sti penas predictorū triū dānatorū quotiens diuina ce-
 lebrasti. **O** mi frater q̄ profunde in his .xxiii. ānis in
 profundū inferni dīnersisti: et adhuc videtur tibi dura
 suasio mea salutifera ad religionis ingressum. Sed
 crede michi utiq̄ expto q̄ religio quāto artior quā
 toq̄ molestior videtur ab ingressu: tanto locundior
 inuenitur in progressu. Delectaris enim iam ī his in
 quib⁹ mundū/ vanitas iocundatur vt puta in visu nu-
 licrū et in amplexibus in splēdida veste et his similib⁹
 et odio habes claustralē inclusionē regularem distri-
 ctionē/ vestis abiectiōē. .xc. vt supra in quibus vita
 religiosa decoratur et p̄seruatur. Sed crede michi ex-
 p̄to quoniam deus per suā mellifluam misericordiā
 hec carnis cruciamēta in te dissipabit: et ī suauissimā
 dulcedinē tibi mutabit. **H**ui⁹ autē vite oblectamēta
 in quibus p̄tholor lōgo tēpore miserabiliter fluctua-
 sti in maximā tibi nauseā ac contrarietate trāsmuta-
 bit: vt tunc audacter dicere poteris cū p̄pheta. **D**ñs
 follicit⁹ est mei. **H**ui⁹ rei capias notabile exēplū: qđ
 refert Vincentius in quarta parte speculi hystoriarū
 libro. vii. **H**ā erat quidē p̄sbyter honorabilis ecclie
 Lugdunens. noīe Johānes: qui propositū bonū acce-
 pit intrare ordinē cysterdensē in regularissimo mo-
 nasterio. Sed p̄ tēporis successum tale p̄positū mu-
 tauit: qui in hōmī boni propositi recōpensam visitare
 sancti iacobi limina sibi elegit. q̄ et visitauit a quō dō

Capitulum. xvi.

29
num populi rediens ex itinere fatigatus in suo pro-
prio cubiculo obdormiuit. Cui xps cum duobus disci-
pulis scilicet petro et iacobo apparuit. Petro autem libri
vite testem xps ei ut aperiat et legat precepit: qui au-
reus scriptus litteris predestinatorum conuincbat nomina. Et
cum petrus pluribus predestinatorum nominibus lectis ad
predicium iohannem presbyterum venisset. xps dixit. Tolle
clac dele quia ciuem meum se futurum intrandi san-
ctam religionem proposuit: et proposito suo bono resisit.
Accedens autem sanctus iacobus apostolus pro eo deum
orabacibus Domine deus meus est peregrinus ne
deleas obsecro de vite libro. Cui dominus. Deus inquit
non peregrinus: sed celestis ciuitatis ciuis esse debuit.
nonne maius est esse ciuem meum quam esse peregrinum tuum.
Cui iterum sanctus iacobus ait. Quisssime domine fac ne
deleatur: et ego fide iubeo quod suum sanctum propositum
excuteatur. Dominus ait. Et quando sanctus iacobus pro
suo peregrino respondit infra spacium quindecim die-
rum. Ex post iohannes presbyter mox euigilauit et
in terra prostratus sancto iacobo per fidemissionem gra-
tias egit cum lacrimis dicens. Beate iacobe proorsus
faciamus pro me sponondisti. Post fletum igitur ma-
gnum iterum obdormiuit: et christum et prefatos apostolos iterum
vidit. Petro ad christi iussu ita de libro legentem
audiuit. Aureas faciemus tibi vermicula-
tas arcto. Qui iterum euigilans infra dies prefatos
mox inuenerit bonenallus intravit: et ibi tam sancte
vixit vabbate mortuo ab oibus fratribus eligitur.
et expet. Valentie ecclesie antistes preficitur: vbi nul-
tis manifestis miraculis in vita pariter et in morte co-
ruscant. Et nunc mi frater hunc plebanum considera
quod tuus est gratia sua perfidit mellis sua. et sequere eius

vestigia : ⁊ foras illis eandem gratiam quam et iste iuue-
niēs apud dñm cū nō sit acceptio psonarū apud deū.

Eplebanus concubinaris noluit fieri religiosus:
Capitulum .xviii.

O Seruane et frater mi preamande multa mi-
chi bona ⁊ subtilia scribis de ingresso religio-
nis: sed sicut tibi prius scripsi sic adhuc signifi-
co tibi. Ad religionis ingressū non sum adhuc dispo-
situs nec inclinatus. Nam sicut tibi constat tres sunt
status saluandorum: videlicet incipientium / proficiē-
tium ⁊ perfectorum. Modo ego nō sum adhuc in pri-
mo statu. Incipientiū: sed heu in statu peccatorū / et
per consequens dānatorum. Quia in re intendo pri-
mo incipere: ⁊ meam scz concubinam cū suis genti-
lis uis a me reicere. vt ⁊ ipsa certo loco peniteat ex par-
te vna. et ego in parte alte: a cum outibus meis inten-
do inanere: quibus exēplū malū longo p̄bui tēpore.
Incipiam igitur coram eis penitere: ⁊ ab ista cōcubi-
na ⁊ oibus aliis mulieribus ac ceteris vicis inquan-
tum mihi deus gratiā dederit ⁊ fragilitas humana
p̄mittit abstinere: ⁊ sanctā vitam in omni castitate et
ceteris bonis operibus ducere. et sic cupio me ad pri-
mum statum saluandorum videlicet incipientium po-
nere. Et sic proficiēdo de die in diem vsq; ad statum
perfectorum ascendere. Nam christus in euangelio
dixit. Vade et vende que habes et sequere me. vide-
licet ad sancte religionis ingressum: et hoc si vis esse
perfectus. modo non solum ad regnum celorum ve-
niunt perfecti: sed etiam de statu incipientium ⁊ pro-
ficientium heredes celestis sunt regni. Hō enī xp̄s
dixit. Si vis vitā ingredi itra religionē ⁊ sanctā obser-
uantiam. Sed dixit. Si vis vitā ingredi serua man-

Capitulum. xvi.

data que ego intendo seruare. etiã in seculo & populo meo fructuoso pcesse dei verbo & bono exēplo: & me in timore & omni custodia mādatoꝝ dei conseruare. doce mi frater in quib⁹ opcribus possim deo in tali statu summe placere & multum inereri: et ego doctrinam suam sequar eum adiutorio dei.

¶ Responso fratris ad fratrem.

Capitulum. xvi.

O Mi frater multū preamaude placet michi rēponso tua. quapropter faciam consequenter quod a me in caritate desideras & demonstrabo tibi opus sanctū valde luciferū & pre cunctis alijs opibus magis meritoriū. Et est dñice passionis memoria: quia est opus salubre cuiuslibet deuoto hominē et maxime sacerdoti passionem xp̄i per suas partes quotidie meditari et precipue illa die quādo celebraturus est missam: vt p̄t̄ ex iussu dñi dicētis. Hec quotiēscūq; feceritis in mei memoriā facietis. vt videlicet per omnia xp̄i ea intentione offerant in altari: sicut ip̄e se in cruce holocaustum sacratissimū ac gratissimum imolauit deo patri. Quia dicit beatus Augustinus. Quid salubrius: quid honestius: quid dulci⁹: quid adhuc iustius q̄ omni hora eius passionem meminisse: qui nulla nostri obliuiscitur hora: et sine qua hora nulla possumus viuere. Itē idē ait. Quacūq; die passionem dñi recolo saluus ero: hoc sic intellige. Quocūq; die habueris memoriā passionis xp̄i p̄ oia tibi bene succedit: siue i vita: siue in morte: siue i alijs magnis causis in iudicio siue extra iudiciū: in oī loco in oī tēpore corā quibuscūq; iudicibus aut dñis. Et ille tibi semp̄ erit in ore: cuius illo die passionis & mortis habuisti memoriā i corde. Quapropter sit

Folium. lxxviii.

78

deas oī die tibi facere dietā vnā in xpī passione men-
taliter eam discurrēdo. ⁊ ubi vno die dimiseris ibi se-
quēti die reincipias. Incipiēdo in festo annūciatōis
qñ p̄tio de celo decēdit in vterū marie Xginis ī quo
ad nonē fuit mēses inclusus. Deinde de eius natui-
tate. circūcisione. apparitione tribus magis oblatōe
in templum. fuga in egyptum ⁊ eius reuersiōe in nas-
zareth: ⁊ sic cōsequēter. Si vō senseris te durū ⁊ frigt
dñi ac indispositū tunc cogita quantā sustineres pes-
nam si excoziareris sicut beatus Bartholome⁹. aut
assareris sicut sc̄tis Laurentius. Quātas penas
sustineres hec patiēdo. Exēplū cogita q̄ dñs noster
iesus xps p̄ te vilissimo peccatore multas grauiores
penas sustinuit in cruce q̄ tu in p̄dictis penis solibus
sustineres ⁊ sic te incita ad cōpatiendū deo tuo. Et si
sibi hoc non valet ad excitandū in te veram deuotio-
nē ⁊ lacrimosā sp̄assionē tūc facias tibi flagellū vnū
multum afflictiuū ⁊ in abscondito te flagella non p̄-
cens corpori tuo donec bene perfusum fuerit dolore
⁊ cum tales dolores sēseris in corpe tuo tūc ad xp̄m
dñi tuū passū dirige cogitatū ⁊ meditare q̄ dñs de⁹
tuus p̄ te vilissimo stercore ī suo corpore sine estima-
tione multū intensiores dolores sustinuit Et nō dubi-
tes qñ istud multum tibi valeat ad recōpatiendū
dño deo tuo. qz per passionem discit homo cōpati pa-
tenti Si vero adhuc non sentis in te deuotionem et
lacrimosam sp̄assionē. tunc incipe cor tuū increpare
ei dic cū beato Bernardo. O glacies ⁊ non cor o cor
duri⁹ adamāte. o cor lapideū ⁊ nō cor carneū cur nō
accēderis pre amore. imo ad magnā verecūdiam di-
co. O cor infelicissimum cur te sic diligētē videlicet
vsq̄ ad crudelissimam mortem non rediligis. Quid

Capitulum. xviii.

enī amplius p te facere debuit ⁊ nō fecit. **O** dur et
induran filiū eue quos nō emollit tāta caritas vt cō-
pati possitis deo vestro: q̄ p vobis i cruce turpissima
ac morte ecerbissima mortu⁹ est eū tñ sibi p̄patiebā
tur. creature p̄ q̄bus passus non est vt sūt oēs ange-
lorū chozi ⁊ oēs planete/ sol/ luna/ celū/ ⁊ terra durissus
me petre/ velum tēpli ac lapides durissimi. Non pōt
hoc emollire peccatorū pectora p̄ quibus solū modo
passus est. ⁊ nō p̄ creaturis aliis. **O** pessimum pecca-
tum super oia peccata in: gratia: dō. **O** mi de⁹ aufer
a me tale cor i gratū ⁊ lapideū. ⁊ da michi cor carneū
et cōpassiū cum tñ tua vulnera vicerūt: potentiam
dyaboli confregerunt portas inferni et aperuerunt
ianuas celestis regni. ⁊ nō pōt emollire cor meū pessi-
mū ⁊ induratū vulnerib⁹ tuis grauitissimis ad cōpas-
tiendū. Si vero hec oia tibi non p̄derint: tūc cogita
q̄ p̄pter pctā tua tam nobilissimo b̄nficio non es di-
gnus et de cetero reputa te in corde tuo non hoīem
sed bestā. Sic forte ex tali hūmilitate te respiciet q̄
hūmilitatē ancille sue videlicet gloriose virginis marie
resperit. ⁊ dabit etiam tibi cor nouū cōtritum. cōpas-
tiens et plorās in passione eius fm̄ oē desiderū tuū.
Si vero omnia ista te non adūment itā q̄ adhuc non
possis lacrimosis oculis deo tuo cōpati in sui e cruce
lissime mortis memoria. Adhuc tñ a passiōis dei sui
memoria cessare nō debes. sed induricia cordis tui
frequenter eam habeas fm̄ memorie passiōis xp̄i
diuisiones ac dietas. Et hoc p̄pter magnū meritū ⁊
qui inde sequitur. fructū. Non enī est opus sup̄ terrā
in quo plus mereatur hō q̄ in mēoria passiōis xp̄i
et redēptoria nostris. Et hoc tibi ex dictis de teo p̄
babo. Nam Albertus magn⁹ sic dicit p̄. **S**implex me

moria passionis xpi plus valet tibi q̄ ieiuniū in pane
 et aqua. Secūdo plus valet q̄ si quotidie te vsq̄ ad
 sanguis effusionē flagellares. Tertio tibi plus valet
 q̄ si linguis hoīm loq̄reris et angelo p̄ in psiliis: siue
 in ambone. et si cunctoꝝ hoīm p̄ditus esses. si omnibꝝ
 virginū puritate claresceres. si cōfessoꝝ atq̄ doctoꝝ
 precursoꝝ martyꝝq̄ vexillifer existeres. sicq̄ oibꝝ cre
 aturaz virtutē haberes: adhuc valet tibi pl^o xpi pas
 sionis memoria q̄ hec omnia. Quarto si maria xgo
 gloriosa regina celi et mater dei. et oēs angeli et archā
 geli patriarche et p̄phete. ap̄li et martyzes. p̄fessores
 et xgines. et oēs sancti i celo exñtes orarēt p̄ te corā
 sūmo deo. adhuc simplex memoria passionis: xpi pl^o
 ipetrat tibi q̄ hec oīa et p̄ alia quasi infinita iam enu
 merata Sed possis hic amirari valde cur hoc esset.
 Rñdet qz p̄ predicta oīa et p̄ alia quasi infinita bona
 opa nō sumus liberati a ptāte dyabolica et morte per
 petua: s; solūmō passio et mors xpi celsi apuit nobis.
 et nos heredes fecit regni celestis. Et p̄batur tibi sic
 Hāc q̄tuncq̄s Johānes bptā serūs fuerit quem xps
 met sup oēs sanctos cōmendauit dicēs Inter natos
 mulierū uō surrexit maior i sanctioꝝ iohanne bap̄ti
 sta. Que verba non Augustinus vel Hieronim^o vel
 alius simplex hō: q̄ falli posset dixit. sed deus et hō ic
 sus xps q̄ falli nō pōt. et q̄ oīm hoīm secreta et eozum
 sanctitates clarissime cognoscit. Hic magnus sanct^o
 ante xpi passionem mortuus cum omī sanctitate sua
 non potuit eius aīa celos ascēdere. Sed oportebat
 eā ad inferos ad lyimbū v; sanctorum patrū descen
 dere. et ibi cum aīabus oibꝝ alioꝝ electoꝝ morā trahere
 quousq̄ xps pateret qui primo in die ascensionis
 ascēdit. et cū sancta aīa iohānis baptiste et oīm alioꝝ

Capitulum. xvii.

sanctorum alabus que a mundi initio in sinu abrahe sunt congregate. Item probat tibi ex dictis aliorum doctorum qui ut scitis stricte loquuntur de christi passione, et de eius fructuosa utilitate. Nam Aug. ait. Scio quod cum que christi passio non concutit nulla virtus nullumque meritum saluabit. Item beatus Bernardus sic ait. Indignus est christi passione qui non christo patienti totis viribus studerit corde dolere. Item etiam ait. In veritate didici nichil sub sole esse tam utile ad delendum peccatum et ad impetrandum gratiam quam christi passionem die ac nocte in mente habere. Multas confites auctoritate inuenies in dictis sanctorum doctorum, que tibi clarissime probauit quod nullum bonum opus sub celo tam fructuosum meritoque est sicut christi passionis memoria deuota. Utinam unusquisque in hoc libro unam memoriam dominice passionis legeret ante quam ad missam accederet, esset tamen tolerabile quidam: cum tamen reperiantur scripte plures pulcherrime meditationes, in quibus continetur magna pars dominice passionis imo queque tota passio sub breuissimis verbis. Sed cum dolore dico quod vno facilius decem aut viginti celebrat missas quam quod solus semel passionem ac mortem christi contemplet, etiam inter religiosos qui secundum sui ordinis consuetudinem strictam et arctam ducunt vitam. Et que est illius causa, non nisi illa quam philosophus octauo physicorum assignat dicens. Natura humana abhoret illud quod triste est. Galienus ait. Quum gaudens et aetatem floridam facit, spiritus tristis exiccet ossa. Sed in contrarium deberent tales id quod euangelica veritas dicit auertere regnum celorum vim patere, et violenti rapiunt illud. Deinde saluator ait. Si quis vult venire post me abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Arta est enim via que ducit ad patriam et pauci ambulant per eam, quis fugiunt illud quod tri-

ste est. Sed tñ beati q̄ hic iugent ⁊ tristant. qm̄ ip̄t in
 eternū et in seculū seculi consolabuntur. Dic ergo in
 deuotione cordis tui. Dñe iesu xpc tu dixisti aposto-
 lis tuis et cōsequēter nobis oib⁹. sine me nichil pote-
 stis facere rogo te o mi de⁹. vt cor meū caritate tua
 vulneres et in me ignem tui amoris ⁊ compassionis
 accendas. Et si post hoc oia adhuc non inuenis quā
 desideras grām. nōtñ. ppter hoc a tam saluberrima
 meditatōe desistas etiā in siccitate cordis tui: qz ip̄e
 dñs deus tuus scit pfecte quid tibi expediat: s; pscue-
 ra ora. ⁊ vigila donec gratie iamua tibi aperiat. Et di-
 ligēter cōsidera q̄ nō totus annus floret amenitate
 vernali nec abūdat copia autumnali sed qñq; rigat
 frigore hyemali. Sic simili modo non semper rozat
 gratia sed aliquādo tribulatio ⁊ gratie penuria. Et
 hoc deo deus permittit vt gratia ac deuotio subtra-
 eta auidius req̄ratur ⁊ gratiā ac cautius cū redie-
 rit custodiat. Contingit qñq; q̄ hō grām dei h̄z ⁊ q̄
 secū sit deus et q̄ p ip̄m tanq̄ p instrumentum op̄et
 multa bona ⁊ sancta opa ⁊ hō p his omnibus nō dat
 gloriam deo et puta q̄ hec oia a seip̄o operetur ⁊ nō
 deus p eū. Quia in re se deus ab homine tali subtra-
 hit et tñc mox se hō ad oē opus bonum ⁊ ad oē cō-
 tēplatōem frigidum tardū ⁊ inuolūtariū inuenit. Et
 ex hoc incipit hō seip̄m cognoscere ⁊ scire q̄ verū est
 q̄ dñs discipulis suis dixit. Sine me nichil potestis
 facere. s. bonū. Et q̄ beatus p̄paulus s̄r̄ vceū dixit.
 ergo oia possū in eo q̄ me cōfortat. i. in deo q̄ ⁊ confor-
 tauit oēs martyres vtriusq; sexus. s̄r̄ ⁊ oēs electos
 dic ergo in deuotione cordis tuis eam. ps. Anam pe-
 tū a dño videlicet petitiōem et hanc requirā. i. deside-
 ro super oēs petitiones. vt sezhabitē in domo dñi id

Capitulum. xviii.

est in sua sancta gratia oibus diebus vite mee ⁊ post hanc vitam in glia cum oibus sanctis et electis per iesum xpm dñm nrm. ¶ De his oibus iam supradictis sequitur exemplū. Erat qdam valde deuot⁹ frater secularis ac laicus in vna silua in quadā cella solitarius: qui sedule et cum magnā deuotione deū rogabatur sibi in quo opemagis pre oibus aliis boīs operibus haberet cōplacentiā ostēderet. ⁊ in quo hō magis mereretur. Et dum suam sic longo tpe continuaret petitionē cum magno desiderio. Tandem eū deus exaudiuit tali modo. Nam cū semel solus i sua cella deum oraret: ⁊ in dicta petitione sua staret qdā ad ianuam celle sue pulsauit. Et ipse exiēs ianuā aperuit. ⁊ aī ianuā xpm crucē magnā in humeris portātem vidit. Nox iste frater ad pedes ei⁹ cecidit. ⁊ ipse qd hoc significaret rogauit. Qui ait ad fratrem Multo tpe rogasti me vt significarē tibi qd sit gratissimū michi seruitiū in quo cōplacōā. Ecce nūc tibi demonstret certe qd portat crucē p iugem memoriā passiōis meē in gratiarū actōe: hic exhibet michi placentissimū seruitiū inter oia operā bona magis meritorum. Et cum hec dixisset ab oculis fratris euauit. Frater vero de sua exauditione multū gaudens ⁊ cellā suam intrans totum se ad memorandū xpi passiōē eū lacrimis quotidie dedit ⁊ in brui in magnū sanctū vltimum plurima facientem miracula creuit ⁊c.

¶ Sacerdos celebraturus ad locum secretū vadat et ibi recoligendo se disponat.

Capitulum. xviii.

Sacerdos igit missam celebraturus ad locū secretū et maxime in secreto noctis silentio vadat et a cunctis se in q̄tum pōt abstrahat

Folium. lxxxi.

et intra semetipm totum se recolligat. vt nec sensus
nec cogitatio ad aliqd aliud diffudat suãq; cõsciam
biligenter discutiatur. et qđ victosum inuenerit lacrima
rum abũdantis lauare studeat. et a deo oim suorum
peccaminũ absolutionẽ a pena et a culpa usq; et in ho
ra mortis sue sibi donari petat. Nam decet magna a
magnis petere quos etiam dona magna decet dare
Modo non est maior dñs q̃ deus nolter oĩpotens q̃
quãto plus dat tanto plus abũdat. Nam pctõr mor
talis est ipsius dyaboli. qui si suoz oĩm pctõr veniam
a deo humiliter petit. et de^o sibi donauerit mor erit
ipsius dei qui p̃uis fuerat dyaboli. Deinde post re
missionẽ oĩm pctõr suoz petat gratiam dei sine qua
nullum opus bonum põt perfici vt est memoria pas
sionis xpi. Deinde se inq̃tum põt humiliter et recõr
detur electi abrahe q̃ se solum modo loqui cum deo
estimauit indignum dicẽs. Loquor ad dñm in eũ cinis
et puluis. Sicut sc̃ssimi iohãnis bpt̃e qui se
reputauit indignum ad soluendũ suoz corrigẽ cal
ciamẽtoz et ad tangendum eius verticem sanctum
sicut scriptũ est de eo. Contremuit baptista et nõ au
det tagere sanctũ dei verticem. Et dicat cũ hys. Ego
miser infinita maiora debeo facere videlz ipm conse
crare tractare sumere et mãducare cũ etiam nõ sim
solum puluis et cinis: sed etiã pctõr vilis et abiectio
plebis. Et si eum nõ sumpsero cõminat michi maluz
dicens. Nisi mãducaueritis carnẽ filii hoĩs et biber
tis eius sanguinẽ nõ habebitis vitam in vobis: vide
licz in gr̃a mea radicatiua et fũdatiua. Sed si fecero
ip̃e pmittit michi magna et mirabilia dona in hac la
rimaz valle. vt vsq; q̃ ip̃e in me maneat et operetur
p̃ me oẽm suã voluntatem vsq; ad mortẽ inclusiue et

Capitulum. xviii.

vt ego manea in eo p uice desiderii ueniendi ad euz
in celesti patriã ad qua nos pie inuitat dicēs. Veni-
te bñdici patris mei p̄cipite etc. Et alibi dicit Veni-
te comedite panem meum et bibite uinum quod mi
scui uobis. Hec enim et plura similia merito deberēt
nos p̄ocare ad sepius ip̄m deuote recipiēdū. Nam
X
quelibz digna comunio erit tibi iuuamē tu celo . et
pl̄ is augmentabit tibi gaudiū quo ad essentialē p̄-
sentiã q̄ si mille claustrales post mortē tuã p̄ te orarēt
aut si mille sacerdotes p̄ te orantes celebrarent . qz
magna est distātia inter t̄ps gr̄e et t̄ps iusticie. Dedit
eniz nobis misericors deus in isto salutifero t̄pe gr̄e
diem p̄ anno. Noli ergo mi frater te negligere i isto
t̄pe gr̄e sed dit tu magna cordis deuotiōe et in uera
cōtritione ac firmo p̄posito ulterius te nō uelle pec-
care saltē moralit̄. Hec u me miserū pctōrem. q̄s dabit
uquinā capiti meo et oculis meis fontē lacrimarū uti-
nā flere possem guttas seu lacrimas sāguineas vsqz
nouissimū diē p̄p̄ pctā mea infinita. Peccauī ei sup
ārenā maris et nō sum dign⁹ uidere altitudinē celi p̄
multitudine pctōz meoz. qm̄ sentio me sepius et qua-
si sp̄ indigne accessisse et nō digne dispositū fuisse ad
tractādum dñm meū altissimū. O summa maiestas
o inexhausta caritas q̄tā irreuerentiaz tibi exhibui
quā etiam nec expr̄mere ualeo non tñ iō desperabo
sed ad te mie fontem confugio sicut egrotus ad me-
dicum qui confugientes ad te publicanos et pctōz
res sp̄ misericorditer suscepisti. Et ideo peto te humi-
liter omi dñe iesu xpc vt p̄pter meritū tue sanctissi-
me passiōis des michi uerā deuotionē et sufficiētē cō-
tritiōē et lauez me ab iniquitate mea in sanguine tuo
p̄ me fluo ad digne et deuote p̄ amplū te tractan-

bñ et sumendū: et diuinū misse officium laudabiliter p̄fi-
 cien dū tibi ad gloriā et laudē et oim fidelium tuorum vno
 rum et mortuorum ad salutē Amen. ¶ Exēplū. Erat
 quidā frater in heremo q̄ satis austerā et strictā vitā
 ducebat. sed nō sibi sciam. i. voluntatē dei. Hā iste fra-
 ter nō comedebat cibos hoīm sed pecorū. Ip̄e enim
 summo mane finitis suis orōibus exibat de cella ad
 siluā et loca anena. et solummodo comedebat radices
 et herbas cibos iumentorum. et in maximā sibi penam
 abstinebat ab oibus cibis hoīm et se maxime afflige-
 bat: in quo se deo obsequium maximū p̄stare crede-
 bat. Vidēs vero deus suā simplicitatē misit ad eū an-
 gelū q̄ sibi diceret. **O**mi frater nimium te affligis sed
 fructū modicum reportas. melius esset te in cella tua
 manere et cibos hoīm comedere et quotidie xp̄i dei
 tui passionē et ei⁹ turpissimā mortē p̄ quā te et totū ge-
 nus humanū de potestate dyabolica redemit memo-
 rari. Audiēs hec frater et angelū dei eē intelligēs: de
 cetero in cella mansit et cibos humanos comedit. et quo-
 tidie xp̄i passionis memoriā eū lacrimis habuit: et in
 breui in magnū et miraculosum virū p̄fecit. Sic mi fra-
 ter et tu vis facere videlicet cū tuis ouib⁹ et bñficio tuo
 in seculo manere et cibos humanos comedere. Fac
 mi frater scdm hoc et habe quotidie dei tui iesu xp̄i
 eum lacrimis memoriā passionis. et saluus eris.

¶ **P**lebanus uesciens habere christi passionis me-
 moriam petit a fratre religioso informari.

Capitulum. xix.

O Mi germane angustie sunt michi vndiq; quo-
 cūq; me diuerto et nimis angustia facis michi
 via q̄ ducit ad patriā. Hā michi nunc scribis
 de alia via p̄ter ingressum religionis: videlicet de dnice

Capitulum. xix.

passionis xpi iesu memoria que longe est a me ⁊ oino nichil ignota. Heu quid dicā: nā cunctis diebus vite mee xpi passionis memoriā nunq̄ habui nisi in magna feria sexta qm̄ me oportebat eādē pp̄lo meo predicare qd̄ tñ hucusq̄ raro feci. Sed illud salutiferū opus focus diuinorū ad pficiendū cōmisi s̄ tñ ratio dicit ⁊ intellectus me⁹ apprehēdit q̄ est opus maxime salutiferū ac meritorū apud dñm n̄m iesum xp̄m videlicet passionis ei⁹ deuota memoria: sicut superius pb̄ asti sacris scriptis et diuersis exemplis. Sed heu ignota est apud me oino ⁊ sic qd̄ faciā penit⁹ ignoro. Sed tñ vnū est qd̄ in scriptis tuis apprehēdi superi⁹ qd̄ lenificat aliquo mō cor meū: videlz vbi scribis q̄ multe reperim̄ cōtēplationes in sc̄orū patrū scripturis x̄bis breuissimis aliquā partē passionis: imo etiā qñq̄ totā passionē cōprehēdentib⁹. Veto igit̄ te germane humiliter ⁊ fraterne tu velis michi aliquas cōtēplationes scribere vt possim me quotidie in illis exercitare quousq̄ p̄ grām dei possim illas passionē cordi meo mētaliter ifigere. Incipiētibus enī scripta sufficiant talia quousq̄ conscendant ad altiora.

¶ Responso fratris ad fratrem.

O frater faciam qd̄ petis: ⁊ scribā tibi septē cōtēplationes fm̄ q̄ in hebdomada sūt septē dies: vt qualibet die vnā sp̄alem cōtēplationem habeas in q̄bus te quotidie cū lacrimis exercere valeas. Hā nos religiosi picturā passionis xpi ante oculos habem⁹. Secūdo scriptas cōtēplationes sanctorū patrū memoriādo legimus. Tertio scripturā ⁊ picturā intra mentē ponimus: ⁊ clausis oculis in secretissimo silentio memoriā xpi passionis habemus. Sic ⁊ tu fac mi frater ⁊ saluus eris. ¶ Sit ergo pet

mo die videlicet dñica hec breuissima cōtemplatio ita
se continens totam passionem sub paucis verbis.

Deuota instructio de memoria passionis christi
et cōtēplationibus diuersis die dominica habenda

Capitulum. xx.

Domine iesu xp̄e fili dei viui q̄ pro nobis mis-
seris pctōibus dignatus es homo fieri. In
bethleem nasci. in presepiū poni. circūcidi in
tēplum offerri. in egyptū peregrinari. ex egypto duci
baptisari. tēptari. ieiunādo. discurrendo. p̄dicando. vi-
gilando. fatigari. lacrimari. opprobriū et cōtumelias
pati. in oratiōe p̄e anxietate sp̄is sanguineo sudore
p̄fundi. et dulcissimā aīam tristitia et microze conteri.
vendi. tradi. capi. diuisis nexibus. cōstringi. crudeliter
trahi. velari. cōspui. verberari. colaphizari. alapari.
subiannari. et illudi. pylato presentari. iudicari. condē-
nari. ad statuā horribiliter ligari. flagellari et spinis
coronari. caput tuum ariditate percussu. in alba veste
ac purpurea irrideri. ironice adorari. et salutari. crus-
cem baculans ad mortem duci. corpore nudato inter
latrones suspēsus cōclauari seu cruci affigi. brachijs
et pedibus in longitudine et latitudine distrahi. et extē-
di. ita vt compagines omnīū membrorum dissolue-
rentur. A sexta hora vsq; ad nonam cū tanta mola
et ponderositate corporis infinitis cruciatib⁹ et penis
anteq̄ pie iesu expirares voluisti affigi. Tib oib⁹ cō-
tēptus et ablectus. blasphemari. aceto et felle potari.
cū clamore valido mori lācea p̄forari. cruce deposit⁹
sepeliri. Libera me queso p̄ scitissimā tuā mortē a su-
bitane et eterne mortis periculo: et p̄ quinque vulnera
tua purifica quinque sensus exteriores meos et oēm
affectū interiorē ad cognoscendū. timendū. diligen

Capitulum. xx.

du/honorandū/ & adorandū te dñm creatorem ac
rlemptorē & iudicem meū. **D** clemētissime iesu tuā
lectissimam incarnationem/natiuitatem/ circūcisio
nis/passionē/resurrectionē/ & tuam gloriofam ascen
sionem da michi gratiam obtinere & totis precordiis
tibi adherere tota deuotione & cōpunctione/ tota hu
nitate/ puritate & caritate tibi iugiter et feruenter
scire. finēq; meum prescire: & in mortis articulo sa
cramentorum tuorum digna perceptione cum vera
contritione nūm̄ri. & beatissime tue genitricis marie
uitatione consolari/ & ad te letum cum plenitudine
iesus mei transire. Amen.

C Secunda feria contemplatio multum
deuota de septē causis tam acerrime passio
nis domini nostri iesu ch̄risti.

O Anima mea preciosa non auro et argēto. sed
iesu ch̄risti agni immaculati sanguine redēpta:
Contemplare diligenter quid pro te datū sit:
etō tradas in perditionē qm̄ x̄ps deus tuus pro te
est mortuus: multū enī te dilexit qui te tam caro pre
ciem̄it. Unde Bern̄. Hescui q̄ me deus tm̄ dilige
re amplius michi nichil esse debeo qui deum p̄ me
mī cōspicio/cui tantū complacui vt pro me potius
mī eligeret ne me p̄deret. Quapropter solet que
rīr tam graue genus mortis x̄ps voluit sustinere
et: totaliter tā exinanire. hoc est deuotissime inquit
redūm et inuentum diligentissime contēplandum.
Snt autē huius septem cause. Prima vt nobis suā
dilectionem insinuaret. Secūda vt nos ad rediligēdū
eum efficacius pronocaret. Tertia vt nos sibi magis
obgaret. Quarta vt ad sufferendum tribulationes
no confortaret. Quinta vt nobis tribulationes dil

Folium. lxxiiii.

toraret. Sexta vt nos ab eterno cruciatu liberaret.
 Septima vt uobis celum reseraret. ¶ Dixi primo
 vt nobis suā dilectionē insinuaret. Magn⁹ est enim
 amor dei in corde suo absconditus sciri nō poterat: nisi
 per aliquod valde magnū extrinsecū pbaretur. ¶ An
 cum dñs per Isaiā dixit. In caritate perpetua dilexi
 te. Homo dure cruciatis credere nō potuit dei verbis
 ideo impropere dicit illud propheticum. Manda
 remanda. manda remanda. i. tota die mādas quan
 tum nos diligas: sed nisi caritas transeat per redem
 ptionem in effectū credere nou ualemus. Est igitur
 pro nobis passus vt nobis suū amorē insinuaret. ¶ An
 Johis. vt. Maiorē caritatē uemo habet vt aīam suā
 ponat quis pro amicis suis. Super quo uerbo dicit
 Berni. Tu maiorē caritatem habuisti bone iesu tuas
 ponēs p inimicis tuis. Quā enī scdm aplm adhuc in
 mici essent⁹ recōsiliati sum⁹ deo p mortem filii eius.
 ¶ Secūdo dixi: vt nos ad rediligendū eū efficacī⁹ pro
 nocaret. Vidētes enī q tam supra modū magna ma
 la ptulit in amorē nostrū: si saltē lapidei nō sum⁹ con
 tinere non possum⁹. si autē mortui ipsi sumus: et p cō
 sequēs insensati non erit vox neq sensus. ¶ Hā Berni.
 qui non erat utiqz insensatus sic ait. Sup oīa reddit
 te michi amabilē o bone iesu calix redēptiōis nostre
 quem bibisti. Quāto enī duriora grauiora et inuolūta
 sunt q pro nobis tulit de⁹ et homo. tāto efficacī⁹ amo
 rē nostrū ad se rapit. Et qz facilitas creationis hoīes
 Ingratos fecit difficultatē redēptiōis: nobis exhibuit
 vt a nobis amorē maiorē extorqueret. ¶ Tertio di
 xi vt nos sibi magis obligaret. Quis enī vidēs dñm
 suū p se cruciatū vsq ad mortē et morte turpissima cō
 dēnatū: quō a quibuscūqz laborib⁹ poterit se abstinere

Capitulum. xx.

Uñ ps. Quid retribuā dño p oib⁹ q̄ retribuit michi⁹
Deus enī erit sanguinis qui sibi uon retribuit qđ te-
netur. Uñ apłs. Non sunt condigne passionēs huius
tēp̄is ad futurā grām q̄ reuelabit in nobis. Itē Ber.
ait. Quid rependā dño pro oibus his non habeo. nā
deqd sum crī. sicut stella ad solē. sicut flumē. pul-
uis ad montē. quid ergo retribuā dño p oibus que
retribuit michi. nisi ut ip̄s diligā. Itē ait. Quid durū
aut durū esse poterit cū recordatus fueris qđ de⁹ tu⁹
amaros cruciatos sustinuit ne tu ppetuos sustineres
¶ Quarto dixi. ut nos ad sufferentiam cōfortaret.
Seruus enī vidēs dñm suū pro se uulneratū merito
alatur ad siliā inferēda. Unde Math. x. Non est ser-
uus cōtra dñm suū. Si enī me psecuti sunt et vos pse-
quentur. Bern. Extremū supplicii mortis elegit de⁹
ut nullū genus mortis in artypres formidarēt. Sic pe-
trus/paulus/andreas/stephanus/laurentius ex dñi
passione confortati mortē quā oīs creatura naturali-
ter abhorret ip̄i quasi epulas affectabāt. ¶ Quinto
dixi. ut per sue passionis amaritudinē nostras passio-
nes dulcoraret. Quid enī durū esse poterit p illo suf-
ferendū. qui tam amarā passionē tā dolci aīo r̄ fidelī
affectu pro uobis miseris pertulit. Uñ Grego. Cum
xp̄i passio ad memoriā reducat. nichil tam difficile est
quod nō equo aīo tolere. Tugni ait. Mlex non sen-
tit vulnera cū ducta sūt vulnera p̄spicit granloza. Hoc
ergo lignū crucis beato Andree suā crucē dulcora-
bat qui dicebat. O bona crux diu desiderata. r̄ Et
beato stephano lapides. de quo legit. Lapidēs torrē-
tes illi dulces fuerūt. ¶ Sexto dixi qđ tā amarā susti-
nuit penā. ut nos ab eterno cruciatu liberaret. Unde
Bern. O hō agnosce qđ graua sūt vulnera tua p qui

bus oportuit dñm tā atrociter vulnerari: et si nō essent
 ad mortē sempiternā: nunq̄ p̄ eodem remedio filius
 morerēt. **O**zeas p̄pheta ait. **M**ors ero mors tua
 morsus tuus ero inferne. Et hoc factū est postq̄ x̄ps
 in cruce expirauit statim aīa ei⁹ ad infernū descendit
 eripiēs inde eos p̄ quibus sanguinē suū fudit. Et iō
 adhuc quotidie non cessat ad aīam clamare dicens.
Aīa reuertere ad me: qz ego sum q̄ te tā nobiliter
 creauī: et q̄ tibi eternā beatitudinē tā copiose et lauda
 biliter preparauī. Reuertere o aīa mea cū gaudio te
 expectāt oēs sancti: ad tuū aduentū exultabunt oēs
 āgeli. Imo tuū reditū p̄stolat toti⁹ trinitatis abyssus.
Septimo et vltimo dixi: vt nobis celū referaret.
 Nullus enim sanctorū quāscūq̄ sanctus ante dñi
 passionem celozū regnum potuerat introire. **H**ic sta
 et contēplare et dic deuota mēte. **M**i deus si hec ita
 se habent quantū ego debeo te diligere qui me cū nō
 eram creasti. qui me cū perierā redemisti: quando er
 rabam reduxisti: qñ peccabā me corripuisti: qñ iā pe
 ne desperabā me cōfortasti. Et hoc est qd̄ dicit beat⁹
 Augu. Si fas est dicere q̄ modo nichil videt michi
 agere de⁹ nisi vt saluti aīe mee p̄uideat et ita eū totū
 ad custodiā meā video occupatū quasi omnīū alioꝝ
 oblitus michi solī vacare velit. **Q**uibus verbis scōz
 dat beat⁹ Berni dicēs. **A**udite fratres mirū sed verū
 aīa deū videns non secus videt quasi si sola videatur
 ab eo. **Q**uapropter dic ex intimo amore cordis tui.
O dulcissime dñe iesu x̄pc isū de obsecro multitudinē
 caritatis tue michi p̄ctōri vt nichil terrenū nichil car
 nale desiderem sed te solum super oīa diligam vt pe
 nitus renuat consolari anima mea nisi in te dulcissi
 mo dño deo meo scribe digito tuo in tabulis cordis

Capitulum. xi.

mei memoriam eorū que p̄ me pertulisti nulla vnq̄
obliuione delenda: vt ea semper p̄te oculis habeam
z deleeter. Non solum illa cogitare: sed etiam sibi ne
cesse fuerit p̄ meo modulo tolerare. Et dulcescat mi
chi: non solum tibi ex oib⁹ viribus obsequi: sed etiā
propter te contumeliis affici: et certe morte turpissi
ma si necesse fuerit condemnari.

Quia contemplatio feria tertia de septem
verbis que christus in cruce dixit.

Quoniam contemplandum est: seruo dei vt sicut cytha
ra materialis habens lignū z cordas desup
extensas dū percutitur dulce sonum resonat
Sic cythara nostra iesus x̄ps crucē habēs pro ligno
cythare. et corpus suū rite cordarū percussus dolorib⁹
et opprobriis septē verba salutifera oī cōsolatiōe do
ctrina z caritate plena dulcissime resonabat. ab omī
fidelit̄ cū oī cordis deuotione meditāda. **¶** Primum
igitur verbū quod beatus lucas scribit est illud Pa
ter ignosce illis quia nesciuit qui faciūt. Ecce quomo
do agnū ille innocēs z māfuctus in oib⁹ pressuris
suis: nec semel os suū apuit. vt aut querele aut erci
sationis aut cōminationis vel maledictiōis sermonē
aduersus crudeles hostes suos diceret. quomodo poti⁹
noue benedictionis verbū q̄ a seculo nō est auditū
super inimicos suos et abundantia caritatis effudit
dicens Pater ignosce. zc. **¶** Serue dei fideliter recor
dare hoc verbū in corde tuo vt quotiens vnq̄ scripsit
contra te inimici tui memorare illius verbi iesu x̄pi.
Et sicut ip̄e pro occisoribus suis orauit. nō quasi non
possit ip̄e eorū pctā cōdonare: s̄ vt doceret nos p̄ per
sequentib⁹ orare. Amno: scōm ap̄m cū lacrimis pro
uis orauit. ad hebre. v. Cū clamore valido z lacrimis:

Folium. lxxxvi.

Species offerēs. et Ite Verū. Manus que formauerūt
 celum in cruce sunt extēse et clauis affixe. et totus ver
 berat latus lancea pforat quid multū in eo reman
 sit nisi lingua vt in matrē discipulo cōmendaret. et vt p
 pctōibus deū exoraret. Nō igitur obliuiscitur ami
 cor suor qui in tali articulo nō est oblitus psecutorū
 suor. Ecce quō vir iste p oīa artatur et spernit. et ad lo
 cū caluarie ductus myrrha et felle potat. in cruce sub
 leuatur. et dicit. Pater ignosce illis qz nesciūt qd fa
 ciunt. Qualis est hic qui in oībus pressuris nō semel
 os suū aperuit. aut aliquod verbū durū aduersus il
 los maledictos canes protulit. qd ergo hoc viro mā
 suetius quid benignius ala in ea vdisti. Nō igitur
 eor qui aderāt cōpuncti sunt corde et penituerūt quo
 rum cor tetigit deus. Et poterāt dicere qd est hoc qd
 audiuimus. Hos enī omne maluz quod excogitare
 potuimus huic viro impediū et ipse vicueris orat
 p nobis. si qd igitur malicie aut prauitatis i eo esset
 vtiqz in tantis et talibus pressuris erūperet. arbor ei
 mala fructus bonos pferre nō pōt. Quapropter p
 cientes pectora sua cōpuncti reuersi sūt in domos
 suas. Sic ergo deuote. O domine iesu xpc fili dei viui
 mōdi creator et redēptor q in ara crucis p tuis cru
 cifixionibus deum patrē deuote et lacrimabiliter exor
 rasti. Da queso michi in diguo pctōri per grām tuā
 corde et ore te p meis inimicis exorare. et eor mala
 ac insidias p tui noīs glia patiēter tolerare. Amen

¶ Secundum verbum.

Secūdū verbū scribit beatus Lucas. et est ver
 bū oī acceptōe dignū qd dixit ad latronē se
 ro penitētē. v3 Hodie mecū eris in parad
 so. Ecce q liberalis: imo p dignus factus est sophie xpc

Capitulum. xxi.

qui latroni regnū: crucifixo celū: dānato paradisu p
breui petitione largitur. Cōtemplare hic diligenter:
qz latroni hec cōfessio in pñtia saluatoris suffecit que
sibi in carcere nō suffecisset. Ex quo habes qz sanctus
et fructuosum est in presētia corporali iesu xpi videlz
coram sacramēto eucharistie exorare. **¶** Qz magna
fides in isto latrone cōsideranda est. qz nec ppter pe
ne quā sustinebat acerbitatē. nec ppter carnis quaz
videbat in xpo infirmitatē fidei obmisit p̄fessionē di
eens. Memento mei dñe dñi veneris in regnū tuum.
Manifeste apparet qz nō loquit̄ de regno t̄pali: sed
eterno et celesti. Et vere fides magna. qz cōfitebatur
illius regnū esse celeste et eternū. quē secū vidit iuste
rabiliter morientē: et quē petr⁹ negauerat vidēs ipm
sepissimē miracula facientē. Ideo qz latro meruit au
dire a dño illd totius amoris et gr̄e verbū. v3. Amen
dico tibi qz hodie mecum eris in paradiso. Mox enim
vt dñs expirauit ip̄e scdm aīam ad inferos descendit
et eadē dei etiā aīa latronis illuc puenit et facta est p
ticeps illius beatificē fructuionis xpi cū sanctis patri
bus in limbo: vt sic sociaret̄ ei in glia quā desidera
bat dñi adhuc eēt in pena. **¶** Hō exemplo latronis tē
ad dñm deū tuū cōuerte i vera fide spe firma carita
te qz pfecta. Hic sta et p̄templare dñi bonitatē qz pius
et dulcis est iesus qui tam cito p̄mittit. et plus dat qz
petitur. Quis enī dispabit. de tam p̄lo exauditor. de
de tam cleri p̄missione. et de tam largo dator. Certe
null⁹ qui saltē petā sicut hic latro vult detestari et sic
ad dñm toto corde p̄uertēre et dicat deuota mēte. **¶**
mi de⁹ ego eī miser et miserabilis et ifernali supplicio
dignus cōuerto me a te et rogo te vt memor sis mei
in tua mīa. Latro sū enī magnus et pessimus qz me et

Folium. lxxvii.

alios multos accidi in aia, qui nūc in celo regnans
 misertus fuisti latroni adhuc in infirmitate carnis in
 cruce pendēs ⁊ dic michi benignissime iesu. Hodie .i.
 pñti vita eris mecum in paradiso .i. in mea g̃ra. ⁊ in fu-
 turo mecum in gloria Et hec de secundo verbo.

Tertium verbum.

Tertium verbum scribit beat⁹ Johānes. ⁊ est
 illud. Mulier ecce filius tuus et ad discipulū
 Ecce mater tua. Illic cōtemplare quō mater
 filio assistebat cum ineffabili tristitia super tam mira-
 bili contritione vniuersi ⁊ naturalis filii sui quē diuinit⁹
 cōcepit miraculose genuit. ⁊ inenarrabili amore dile-
 xit cū ita iuxta crucem staret. ⁊ illā carnē iesu sanctis-
 simam quā tā caste pcepit tam dulciter aliuit. ⁊ tam
 crebro amplexata ⁊ osculata fuit. diris clauis affixā
 ⁊ tibi trib⁹ horis in patibulo pendētē atrocissime cru-
 ciari vidit. Sic deuotissime contemplare quō dñs in
 cruce distent⁹ ⁊ in vltimo iam spū p̃stitut⁹. cū nullum
 suorū mēbroz iā liberū haberet vltimū oculis ⁊ lingua
 exceptis. De vtro q̃ illorū matri seruire dignatus est
 respiciendo videlz ⁊ alloquēdo: vt p̃fecto iudicaret
 q̃ ip̃e cā in suo gestaret corde iam de mūdo criens
 quē illa in suo suscepit corpore intrātē in mūdū. Ex-
 trema ei visio amicosū uiuētū cordis intimā valde
 solet infingere. Dicunt etei si oīz q̃ circa me gessit ami-
 cus meus possem obliuisci. tñ illius aspectus quo me
 tam fideliter est intuitus ⁊ michi intine locutus cum
 iā cito exalaret sp̃ritū obliuisci nō possum. Si ergo
 fratres carissimi mater dei ⁊ mater nostra visionem
 illā quasi sagittā sēp in corde gestauerat quō noscē⁹
 matris adoptiuū filiū ⁊ fratres dñi crucifixi memorā-
 dā illā visionē obliuioni tradamus. Nam x̃ps regis?

Capitulum. xx.

nam celi ipsi iohanni in matrem dedit. Et in hoc quos
dam alterum christum pro se constituit. et celestis regni eos
sortem fecit et sic honoravit. In quo facto nobis peccatis
bus insinuavit quam ad ipsam habere debeamus spe
et fiduciam quia non est credendum quod dominus isto privilegio solu
modo iohannem honoravit: quasi ipse solus marie fi
lius sit adoptivus. Imo et nos omnes esse possumus si
volumus. Nec enim false clamant fideles dicentes. o ma
ter et domina nostra ora pro nobis. Revolve cum textum huius
sacri evangelii. et proprium nomen eius (enim maris in matrem
eius signat hic nomen inuenies. sed per quandam circum
locutionem describitur que etiam aliis que te habent potest conue
nire: hanc spiritu sancto dictante. Et quicumque cum io
hannem descriptio participans fuerit cum iohanne qua
si marie filius erit. et est ista Discipulum stantem iuxta
crucem quem diligebat iesus. Juxta crucem stat discipu
lus quando domini passionem et matris eius compas
sionem sedule memoratur. Sed tunc iesus discipulum
diligit quando ab eo diligitur. Sicut salomon in persona
sua ait. Ego diligentes me diligam. Certe de isto di
xit christus ad matrem ecce filius tuus. Nos ergo fra
tres charissimi sumus iuxta crucem stantes discipuli
quos diligit iesus. ut sic unusquisque nostrum audire
mereatur iesu illud dulce verbum. Ecce mater tua.
Verbum omni acceptio dignum. Si maris est ma
ter tua ergo iesus est frater tuus. ergo pater eius est
pater tuus. ergo regnum est hereditas tua. Ecce mater
tua ergo gratia marie est thesaurus tuus. matres enim he
sauri sunt filii sui. Ecce mater tua cui omnis necitas tua
vsque ad cor eius ascendit commota sunt quippe viscera eius
super filio suo. Ecce mater tua ergo dilige illam et venera
re tanquam ubique presentem nec amplius expecta. Sed ab hac

hora accipe eam in tuam deuotionem et famulationem. et ipsa tandem te assumet in suam gloriam ubi regnat cum filio naturali iesu xpo. quem tuota mente sic ora et dic. O dñe iesu xpe q̄ materne passioni spatiens eam dilecto tuo discipulo comendare uoluisti. tibi hodie commendo animam meam et corpus in eum in illa fide et dilectione qua tu matrem uirginem uirgini comendasti.

¶ Quartum uerbum.

Quartum uerbum scribit Matheus et Marcus et est illud. Deus deus meus ut quid dereliquisti me. Illic contemplare quod deus in cruce hoc xbu uoce magna protulit non ex impatiencia aliqua quia omnino nihil habuit. sed magnitudinem sui doloris quem pro nobis sustinuit ostendit. Et ista dilectio non est referenda ad solutionem uisionis personalis. Ita quod tunc humanitas fuisse diuina a diuinitate cum ipse dicat Joh. viii. Deus non reliquit me solum. Ex quo habeo quod nisi defuisset esse deus siue anima cometa fuerit corpori. siue ab eo separata. Nam anima illa separata a corpore deus erat corpus mortuum deus erat. sed referenda est illa derelictio ad hoc quod diuinitas exposuit illam humanitatem sine defensione ac protectione diuinitatis ac si non fuisset ei unita. Cassiodorus dicit. Reuera membris impiorum tradit non poterat nisi diuitas talia fieri permisisset. Ex quibus patet quod passio christi omnino nostrum passum fuit grauissima. Martyres enim quanto duriora passi sunt exterius tanto magis illis deus assistit solans et confortans interius. Vbi ps. Cum ipso sum in tribulatione. Unde beatus Laurentius dum super craterem assatus iaceret dixit. Carbores isti michi refrigerium prestant. Quia consolatio diuina interius atque ignis diuinus in corde ipsius tam magnus fuit quod ignem

Capitulum .xx.

materiale sub craticula quasi p nichilo reputauit: qz
mor^o maiores expellunt minores. ppter tale igif con
solationē diuinā cōsolatus est deus omēs martyres
in suis magnis tormentis qd si nō fecisset multi dese
cissēt. Sed ipse figmentū nostrū cognoscit. qz caro sus
mus et puluis. Sic licet aīa xpī fuerit sp̄ beata ex eu
tus beatitudinis cōsolatōe absorbere possit oīs dolor
sic tū nō est factū. Sed relicta est illa hūilitas tota
liter passioni quasi nō esset vnita deitati. Et fuit ma
ior pena oībus alijs penis. ⁊ pōt dici pena penarū
quia sine illa nulla fuisset pena. Imo si oēs penas hui^o
mundi ⁊ oīm dānatorū in suo corpore pertulisset mor
teites absorbuisset. tanq̄ scintillā vnā totū mare. Et
hoc est qd dicit beatus Aug. Malem esse cū deo in
p̄fundo inferni q̄ sine eo in celo. Voluit enī xp̄s in oī
bus penis suis capere aliq̄ refrigerus a deitate. qz
nō fecte vel apparēter pati voluit. s; verissime et effe
ctualiter. Quapropt̄ virū deuotū decet hic alti^o ⁊ p
fundius speculari de magnitudine et acerbitate cru
debissime passionis iesu xpī ⁊ ei^o morte. Dic ergo i de
uotione cordis tui. Dñe iesu xp̄e qui p salute huma
na pendēs in cruce voce magna clamasti. Hely hely
lāmazababani. Hoc est de^o meus deus meus vt qd
dereliquit me. Da michi in oī tribulatione ⁊ angustia
mea voce magna cordis mei ad te clamare. Metu
me patiaris velut a tua misericordia derelictum res
probam. Et hoc de quarto verbo.

¶ Quintum verbum

Quintū verbū scribit bñs Johannes dicens.
Vidēs iesus qz oīa cōsumata sūt: vt etiam im
pleret scriptura xp̄s. lviii vbi dicit ppheta.
in siti mea potauerunt me. aceto dicens quintū verbū

Folium. lxxix.

videtis Sitio. Corpus enim xpi excicatum et adustum est: et
 propter quod dicebat propheta. Truit tanquam testamētum
 meum. Quia humior in xpi corpore per sudorem sanguis
 nem quasi totaliter exhaustus fuit. sicut in flagella-
 tione, in coronatione in manuum et pedum confixione. Et
 xpo sic clamasti sitio crucifixores dabant ei bibere vi-
 num acetosum mixtum cum felle mixtum implentes spogias
 pediculis ad invicem distemperatis. Cōtemplare hic diligen-
 ter quod iste potus fuerit quo creator a suis potat crea-
 turis vere mortiferus et infernalis. Quis unquam posset
 sufficēter excogitare crudelitatem illorum pessimorum viro-
 rum qui talē potum miserimo homini in penis maxime
 consultato potuerunt deputare. Unde eorum malicia super
 omnem maliciam et dei patientia super omnem patientiam. Est
 tamen firmiter credendum quod deus noster iesus christus pedes
 in cruce non dixerit sitio ad potandum potum corporalem
 quod seiebat se iam corporaliter morturum. et etiam alias
 quasi infirmitates et magnas penas patiebatur quod sitio
 Sed quē potum sitiebat fons salutari et torrens volu-
 ptatis. non utique sensibile. sed sitiebat nostram salutem ut
 satiremus viceversa. id est deum vivum. Hinc est quod Ber-
 nardus ait. Tu me dilexisti bone iesu quod in memoriam fui
 situi doloris et non fuisti in memoriam mee salutis. In cru-
 ce enim dixisti sitio: et non doleo. de cruce taces: et de siti
 clamas. Oportet utique quod talis sitis sit valde mirabi-
 lis atque magna: immo sic est. Sit enim deus. et si non obis
 te tamen dicēs. Solus enim animarum vestrarum salus quam corporis
 me cruciatus me urget. Etiam tam magna est quod inane
 cessavit pena crucis. sed in me adhuc durat illa sitis
 Nam adhuc quotidie clamo de celis: sitio: nec unquam in
 me extinguet. quod salutem vestram sitio: spero et desidero. Nam
 valde rusticanus est et induratus quod christo diu pro salute.

Capitulum. xx.

sua sitiēti potū negat potum v3 gratiarum actib3
potum contēplationis 7 deuotionis. potū emēdatōis
et pfectus. Dic ergo in dolore cordis tui. **S** dñe iesu
xp̄e q̄ nostram salutē sitiēs aceto 7 vino mirrato cu3
felle mixto potari voluisti fac me vinū deuotionis cū
mirta carnis mortificationis ac felle compūctionis
tibi digne offerre. acetum a3it infidelitatis 7 scandali
nequa q̄ bibere et gustare.

¶ Sextum verbum.

S Extū verbū scribit nobis Lucas dicēs. **P**at
in manus tuas cōmendo sp̄m meū. **M**ō x̄bū
dixit in extremis dās nobis de hoc seculo mē
grādis exēplū. q̄uis enī sciret aīam suā patri sūmie
esse recōmendatā. hoc dixit ad nostrā eruditiōē. Ex
quo ei ip̄e q̄ petrus nullū habebat. 7 nra crimia tolle
re venit. patri si suā aīaz cōmēdauit. q̄to magis nos
in q̄bus p̄iceps mūdi hui⁹ iniqu⁹ m̄tra q̄ ad ip̄m p̄a
tinet iuenit manib⁹ oīpotētis dei sp̄m n̄m debemus
cōmēdare ne ī ei⁹ exitū a dyabolo p̄phēdat. Fecit autē
dñs post p̄fectū et totale testamētū suū iterū ad cru
ditiōē nostrā. **M**ā moriens saluator testamētū suū
sic disposuit q̄ sibi de oībus q̄ habuit nichil retinuit
q̄b̄rimo ei t̄palia tāq̄ viliora iā dudū p̄miserat. iude
traditori eccliam petro zelatori. corpus suū in sacra
mento discipulis suis dedit. 7 discipulos suos deo pa
tri cōmēdauit. vestes suas militibus dimisit corpus
suū mortale crucifixoribus. 7 matrē suā v̄ginem de
scipulo v̄gini reliquit. 7 post hec oīa deo patri sp̄m
suū cōmēdauit. Ecce forma transmigrādi de hoc se
culo quā nobis reliq̄t. 7 ī cruce p̄firmavit. Ex quo p̄t̄
si q̄s sp̄m suū salubriter vult deo cōmēdare. v3 se p̄u
iligenter ab oībus mundanis rebus expedire. 7 sic

post xpm nudus egrediatur semetipm spoliatus non
 solū habitis (que secū educere non potest) sed etiā ha
 bendi affectū. ⁊ dicat deuota mēte **D**ñie iesu xpe q
 in cruce moriens aiā patri cōmendasti. da michi in
 hac vita spūaliter sic cōmori quatin⁹ tu in hora mor
 tis mee aiā meā miserā tibi digneris habere recō
 mendatā. **D**eus pater fac vt in obitu meo tibi per
 fecte et libere possim dicere. **P**ater in manus tuas
 cōmendo spū meū: recipe me venientē ad te q nunc
 cōstitui tū terminū vite mee quē nō potero preterire.

C Septimum verbum.

Septimum verbū scribit beat⁹ Iohānes: ⁊ est
 illud cōsummatū est. **H**ic cōtēplare quō de⁹
 nimia caritate nos dilexit: qui nullo indigēs
 oīa pp̄ te fecit: ⁊ oīa hoī subiecit. ⁊ post q̄ homo oīa
 peccādo pdidit: deus eū perdere noluit. Sed legisla
 torē sup eū cōstituit: ⁊ per pph̄tas diligētē instruēs
 tandē psonaliter venit: ⁊ carnis nostre vilitatem hu
 militer induit. Et post exempla perfectissimē caritā
 tis et sanctitatis post verba scientie salutaris. i. post
 miracula potentie singularis oībus benefaciēs. pro
 oībus mala patiēs ne nos eterna morte moreremur
 sp̄e pro nobis mortu⁹ est: ⁊ que non rapuit tūc exolve
 bat. **D**einde cōtēplare qualiter dñs ⁊ deus tu⁹ aman
 tissimus morti appropinquans suscepit oculos depris
 mere/palescere: ⁊ dicere vltimū verbū: videlicet **C**on
 summatum est. supple opus redēptionis humani ge
 neris perfectissimē: ⁊ quicquid de me prophetatū est
 aut quicquid pro redēptione humani generis facere
 debuī feci: ⁊ vsq; in finem cōsummaui. **O**mnia enim
 feci que bonus medicus pro amico suo carissimo et
 infirmo facere consuevit. **Q**ui primo dictas taxat.

Capitulum. xx.

secundo sudore procurat. tertio minutione facit. quate-
to portionem offert. videlicet mirratu vinum et acetosum
cum felle mixtu Tempus ergo est ut reuertar ad eum qui
me misit et vnde veni. Ecce quomodo caput nostrum
pro deliciis nostris acerbitate sustinuit passionis quam
vsque ad consummationem omnium scripturarum que de eius
passione erant scripte tolleravit patientissime. Ita et
nos si huius capitis membra esse volumus tunc in omni-
bus laboribus et aduersitatibus nostris virtutem pa-
tientie seruemus. ut ad nostrum peruenimus finem reci-
pere mereamur ab eo splendorem: quem nullus adipi-
sci poterit nisi qui in bonis operibus vsque in finem per-
seuerauerit. Dic ergo in deuotione cordis tui. O dñe
iesu christe qui consummationem totius passionis tue in
vna summa deo patri offerens dixisti. consummatum
est da michi ora pro me te operante bene actat passio ad
tuam laudem consummare et consummata pro te deo patri
dignanter offerre. Et hec de verbo septimo et ultimo.
C Alia contemplatio de penali expiratione domini
nostri iesu christi. Feria quarta.

Contemplare deuota mente penalem expirationem
domini tui iesu christi Circa quam considera quat-
tuor. Primo quia talis expiratione facta est ca-
pite inclinato Secundo quia facta est plorando Ter-
tio quia facta est clamore valido. Quarto quia mox
eius anima deitati unita ad inferos descendit. **C** De
primo contemplare quia caput suum duplici de causa incli-
nauit. Primo datus nobis signum pacis et reconciliatio-
nis cum deo patre per suam mortem Nam multis annis
discordia fuit inter deum et genus humanum propter pec-
catum primorum parentum Sed ipse filius persona media
in trinitate se mediator inter deum et patrem et nos pro

fuit: & ipm nobis per suā amarissimam passionē veni-
 tum et placabile fecit. Et in signū huius inclinavit
 se ad nos in ara crucis quasi dans nobis osculū recō-
 ciliationis & pacis. Et hoc est qđ Bernardus ait Re-
 spice fidelis afa xpm in cruce pendentē. Respice cas-
 pitis inclinationē ad recōciliationis osculū brachio-
 rum extēsiōnē ad amplexū. lateris apertionē ad pre-
 cium mēbroꝝ extēsiōnē ad remediū. Secundo emi-
 sit spm̄a inclinato capite pie nūm̄a paupertate que est
 in via per quā itur ad altra. Unde dixit dñs in euan-
 gelio. Beati pauperes spū qm̄ ipsoꝝ est regnum celo-
 rum. Nam in magna paup̄tate iesus xps est: nat⁹ in
 maiou paupertate & aduersitate vixit in hoc mundo:
 sed in extremo per maximā paupertatē et miseriam
 exiit de hoc seculo. Unde bene poterat illud dicere
 Job. Hudus egressus sum de utero matris mee: nu-
 dus & dilaceratus et miseris plenus revertar illuc.
 ¶ Secūdo contēplare qđ xps tradidit spm̄a flendo.
 Nam in ip̄o semp fuit maior cōpassio q̄ passio. & ideo
 nunq̄ legitur fleuisse ppter suā passionē. sed cōpassi-
 ue plurics. Nam quater legitur fleuisse hic in mūdo
 et semp cōpassive. Sed quare fleuisti o bone iesu ait
 deuot⁹ Bernardus cū potius erat gaudendū q̄ flen-
 dum: cum operaberis salutē in medio terre affigens
 petā nostra cruci. dānans dyabolum: & saluās nos a
 morte eterna. Fleuit dñs in cruce ex magna cōpassio-
 ne: considerās qz passio sua ppter multoꝝ hoim ingra-
 titudinē eis nō subueniret: sed solū effecit redēptionē
 paucorum respectu dānatoꝝ. Et hoc est qđ dixit xps
 in consecratione sui sanguinis: videlicet Hic est sans-
 guis q̄ pro multis effundetur q̄ sanguis non fuit effu-
 sus pro oib⁹ quantū ad efficaciam. Et hoc conquert⁹

Capitulum. xx.

tur per Hiere. dicēs. Inuanū laborat videlicet tantā recōpēsā & satisfactiōē p̄ peccatis nostris fecique etiā rōne doloris & valoris mille, liberasset multos. Et q̄ adhuc tā paucos liberauit hinc est qd̄ alii dicunt p̄ Hiere. Aspexi terrā & ecce vacua erat: & eels et nō erat lux in eis. Ac si dicat, aspexi terrā ī terris hoīes: & sunt vacui a cōsideratione mearū penance solū illos, sed etiam celos. i. bonos aspexi q̄ cōdem debēt habere vitā: & nō est eis lux videlicet cognitiōis ad habendam memoriā mee passionis. Et ī decōpēsā clamat ad nos p̄ beatū Lhuiso dicēs. Ego p̄ te vos sum homo factus p̄pter vos alligatus & illusus, eels & crucifixus: vbi est tantarū iniuriarū mearū fructus. Vbi est precium sanguinis quē effudi p̄ vestra rēditione. **D** hō sup̄ gloriā meā te dilexi appares hō super terram: mortem turpissimā propter te subiui vbi est tāte caritatis mee retributio. Et tu respondebis ei in spū dicens. Certe domine iesu x̄pe in cōsideratione vite mee est tua retributio s̄m q̄ seruis tuus beatus Bernardus ait. Penitētia mea o bon iesu est cibus tuus quo vesceris & lacrimę p̄tritionis sunt potus tuus quo potaris. **D**isecho insup̄ la matris mee r̄ū sanguine tuo: & faciam tibi optimā deuotionis & cōtēplationis salsamentū & dicam **D** domine iesu x̄pe qui in ara crucis oēs homines in quibus tua amarissima frustrare passio p̄fecte cognouisti: & eosdē tunc mi dñe acerbissime fleuisti. Da michi que so p̄ gratiā tuā in meis factis dictis & cogitatis nō te nunq̄ offendere sed semp̄ tuā turpissimā mortē oia alia beneficia a te collata p̄ oculos mentis cunctis tēp̄ibus tenere: quatenus recordationis scitissime passionis tue spūs meus seruoze deuotionis accessus anas

rissimas lacrimas in sp̄ccu tuo cōpatiēdo tibi effan-
 dat ⁊ nō sim vn⁹ quoz dānationē tu in cruce deplora-
 sti. **T**ertio contēplare qz cū clamore valide expi-
 raut mirabile tñ videtur qui tam in vltimo constitu-
 tus est ⁊ qui vix pre tormentis potuit os aperire ⁊ lin-
 guam mouere dicitur clamasse valide. Cū etiā pphe-
 ta dicat de eo. Rauce facte iunt fauces mee. Hic dicit
 glosa. Nos cū nulla voce morimur qui de terra su-
 mus. ille autē moriē voce exaltata qui de celo descen-
 dit. ⁊ q̄ propria auctoritate spiritū suū tradidit: qđ so-
 li homini deo cōuenit. Istum clamorem celi auduit
 et oēs angeloz chorū sunt turbati. Et hoc sol qui se
 habet vt celi ocul⁹ demonstrauit qui p̄ eius eclipsem
 supernaturalem nobis tanq̄ si fieret apparuit ⁊ illa
 oim angeloz deplangeret turbationē ⁊ sul creatoris
 mortē. Et sic tenebre facte sunt in vniuersa terra: qz
 dñs lucis mortē patiebatur amarā. Et ille tenebre
 tribus horis durauerunt: videlicet a sexta vsq; ad no-
 nam. qz tam dñs viuus pendeat in cruce: ⁊ etiā
 tam diu fuit adam in paradiso. Itē istū clamorē audi-
 uit tēplū ⁊ velū ipsius scissum est a summo vsq; deors-
 sum quod vtq; humanitus non est factū: sed per an-
 gelū dei. Unde si iudei non fuissent mente excecati et
 corde indurati habuissent vtq; materiā magne āmi-
 rationis ⁊ timoris se ad xpm cōuertēdi. **S** duri ⁊ ine-
 durati iudei vos sp̄ deo recalcitraſtis. **H**ostū sit vobis
 oibus q̄ per talē veli scissionē Danielis pp̄hetia est
 adimpleta qui longe ante prophetauit nobis dicēs.
Cū venerit sanct⁹ sanctorū. i. messias verus xps deus
 ⁊ homo: tunc cessabit vinctio vestra. Et ecce venit ⁊ in
 medio vestrū cōuersatus est: sed tanq̄ abortiuū qui
 p̄dictur a matre sic p̄iectus est extra ciuitatē hierlm.

Capitulum. xx.

in locū caluārie occidendo ipm crudelissime. Et ideo
in morte ei⁹ hoc velū magnū ⁊ preciosum est scissum
ad designandū quia scidit a vobis oēm vnctionē res-
gū: videlicet summorū pontificū ⁊ prophetarū. de qui-
bus habuistis oēm honorē vestrū quō in oleo sancti-
ficationis vngebantur ista tria genera hominū. Ista
oīa abstulit ab eis deus: ⁊ adhuc in cōfēdulus manet
iudens. Item istū clamorē audiuit terra ⁊ cōtremuit
nam crucē in qua creator eius suspēsus fuit grauitē
sustinuit: ostēdens se paratā esse oēs crucifixoꝝ ei⁹
vivos deglutire. sicut dathan ⁊ abyron absorpti sunt:
qui multo minus q̄ isti peccauerūt. Sed pietas pen-
dentis in cruce terrā hoc facere nō permisit: qz reddere
malū pro malo uoluit: imo pauloāte patrē celestē
pro eis exorauit dicens. Pater ignosce illis. ⁊c. Iste
clamorē audierūt petre ⁊ scisse sunt: i maxīmā nostrā
confusionem ⁊ cordis nostri duriciā: quia ille creati-
re insensibiles ⁊ inanimate pro q̄bus xp̄s non est pas-
sus sibi in eius morte cōpatiebātur. Et nos miser ho-
mines creature eius rationales p̄ q̄bus filius dī est
passus corda nostra lapidea ad cōpatiēdū sibi enol-
lire nō possum⁹. imo ⁊ duriora sunt ad amāte: q̄ timē
a calidi hirci frangitur sanguine. Item istū clamorē
audierunt sepulchra mortuorū ⁊ aperta sunt. In cui⁹
signū debemus corda nostra aperire ⁊ mundare per
purā ⁊ integrā confessionē: contritionem ⁊ satisfactio-
nem: nec in conspectu dei fetidiores simus sepulchris
mortuorū. Hinc Bernard⁹. Qui ad xp̄i fletū nitur
batur. qui ad eius clamorē nō excitatur. qui ad eius
mortē nō cōcutitur: grauior est terra: durior petra: fe-
tidior sepulchro. Cōpassio enī illarū creaturarū inensi-
bilū videlicet solis ⁊ terre: petrarū ac sepulchrorū ma-

gnam nobis prestat materiā contēplandi cordis nri
 duriciā in confusione nostrā: q̄ ille creature nos de-
 bent precellere in nostri redēptoris cōpassione. Quā
 propter ipse creator nos in extremo iudicio de ingra-
 titudinis vicio ⁊ dei beneficiorū obliuione crudeliter
 accusabit. ¶ Quarto ⁊ ultimo contēplare quō xps
 dnm expirauit mox eius aīa deitativnita ad inferos
 descēdit. Quōs tenebrarū terminū quasi quidē de-
 predator splendidus ⁊ terribilis attigisset: aspicien-
 tes cū tartare legiones ac infernoz ianitores ceperūt
 inquirere. Quis nāq̄ est iste tā terribilis: tam fortis
 et preclarus: ⁊ nūcō splēdore choruscus. Mā mūdus
 q̄ nobis est subiectus: nūcō talē nobis mortuū misit.
 Quis est ergo iste q̄ finies nostros tā intrepide ingre-
 ditur: ⁊ nō solū nra supplicia non veret: sed etiā alios
 a vinculis soluere conatur. O nūcō talem noster su-
 scēpit infernis. imator est iste non debitor. certe vide-
 mus iudicē non supplicem. Venit nobiscum pugnare
 sed nō succubere: eripere ⁊ non manere. Abi nāq̄ pu-
 tatis nostri principes fuerūt dū bellator iste claustra
 nostra verabat iste si reus esset tā audax nō eēt. Mā
 si deus: quid tūc corpūs eius in patibulo crucis facit
 si vērō homo est: cur intantū presūmit. sed vere de⁹ ⁊
 homo est. Hēn q̄ miserabiliter p̄ istū iesū nazarenū
 decepti sumus. hēn quomodo perit potestas nostra
 iunctis populis: semp̄ formidāda. Post istas cruen-
 tarū bestiarū voces mox in ipos sciēm dirigit p̄ ange-
 los suos q̄ cū comitabant dicēs Tollite portas prin-
 cipes vestras ⁊ eleuamini porte eternales ⁊ introibit
 rex glorie. Quo cōtra ipi crudelib⁹ vocibus intonāt
 Quis est iste rex glorie. Contra nūcō agel: dñs fortis
 et potens dñs potēs in prelio. dñs virtutū ipē est rex

Capitulum. xx.

glorie. Tunc ad imperiū dñi omnes porte sunt cōfracte. Et introuit dñs cum multitudine angelorum ad lyubū sanctorū patrū qui mox genubus prouolutis iocūda uoce dicebāt. Et uenisti desiderabilis quem expectabamus in tenebris. descendisti pro nobis ad inferos: noli de nobis esse cū reuersus fueris ad superiores. Hinc contēplare deuote quantam leticiam sancti patres cū domino et angelis eius in lyubo usq; in diem resurrectionis habuerunt. Dic ergo in magna deuotione et cordis tui cōtritione. **O** dñe ihesu ch̄stie infunde obsecro michi peccatori multitudinē tue caritatis ut michi terrenū nichil carnale desiderem sed te solum super omnia diligam: ut penitus renuat consolari aīa mea nisi in deo meo dulcissimo. Scribe digito tuo in tabulis cordis mei memoriam eorū que pro me pertulisti nulla unq; obliuione deleuda: ut ea semper pre oculis habeam et delecter non solum illa cogitare. sed etiam si necesse fuerit pro modulo meo tolerare ac dilectat michi non solum tibi ex oibus uirib⁹ obsequi sed etiā ppter te cōtumelias affici aut certe morte turpissima si necesse fuerit cōdemnari.

C Alia contēplatio de maxima caritate quā nobis deus ostēdit in nobilissimo eucharistie sacramēto

C Seria quinta habenda.

Quero mea uere est ab⁹ et sanguis meus uere est pot⁹. quapropter amātissime aīe que credis in me: uenite comedite panē meū et bibite uinū i. sanguinē meū quō miscui uobis. Hinc contēplare i deuotiōe cordis tui: et dic ita teipm̄. Quis sum ego ut māducem dñm meū: cū tñ Augu dicat qd peccator nō est dignus panē materiali. et cū sciā me esse peccatorem indignū: quō ausus sum māducare panē an

94
Folium. xciiii.

geloz q̄ deus meus est. Deinde cōtēplare si plā & hu
milē habes aīaz qualiter Johēs bptā oculos aptos
habuit ad ip̄m xp̄m qui tractatur in hoc sacramēto
qui licet sanctissimus hoīm esset & tā purus q̄ mē na
tos muliez sāctior eo nō surrexit. tñ ad soluedū suoz
corrigā calciamentoz & ad tangendū eius verticem
indignū se reputauit. Tñ scriptū ē Baptista tremuit
et non audet tangere sanctū dñi verticem. De quo
Hierō Hierō quē cherubin & seraphin vix aus
dent inspicere tu audes tangere. Sic sibi modo cui
bet celebrāti vel cōicātū potest dici. O sacerdos quē
cherubin & seraphin vix audēt inspicere: eundem tu
audes tractare & māducare. Sic dic in deuotiōe ma
gna mētis tue cū beato Hiero. q̄ in extremis suis cū
sibi corpus xp̄i portabat dixit. Tu es deus me⁹ q̄ p̄
me passus es. cur te dñe intantū humilias vt patias
ris ad hoīem descēdere publicanum & pctōrem. & nō
solum vis cū illo māducare. sed teip̄m ab ip̄o mādu
cari iubes. nō sū dñe dign⁹ vt intres sub tectū meum
Huius rōnē ponit bt̄s Aug. dicens. Horrescit infer
nus. cōtremiscit dyabolus. stupet terra reueretur q̄
plurimū angelica celsitudo. q̄ idem creator qui crea
uit te sine te si fas est dicere creat̄ mediāte te. O mi
de⁹ q̄ magna sūt ista opa o t̄p̄ grat⁹ fuissē si aliqñ
guttā vnā tā p̄ciosi sāguis de dilecti mei corpe aptis
vulnerib⁹ i os meū recipe meruissē. Nunc sūt dilē
gētissima p̄sideratiōe icipio aduertere q̄ nō solū vnā
guttā aut duas recipio quinimo totū sanguinē ip̄i plu
ries sumpsit & corp⁹ eius corpi meo sepius sociatū est
et etiā cōfictū O gaudiū et exultatio mea imēsa de
tā ineffabili ḡfa michi p̄sita Bñ itaq; appellat hoc sa
c̄m eucharistie. i. sacramētum amous & dilectionis

Capitulum. xx.

qm̄ est cōfictio dilecti cum dilecto familiaris. Quid ergo amplius scire vis o oīa mea quid amplius req̄ris aut desideras de tuo dilecto. Certissime ⁊ absq̄ oī dubitatione ip̄m in hoc sacramento habes principa liter q̄uis inuisibiliter. **O** cū quanta formidine merito recedendū est ad hoc sacramentū sanctissimū ne forte hoc quod tibi cedere deberet ad ventam cedat tibi ad ruinā. Certe oēs veteris testamēti sacerdotes non tñ delinquerunt in eorum sacrificiis sicut vnus sacerdos noui testamenti in vna missa poterit peccare. Cuius hec est ratio. quia illi in sacrificiis eorum mactauerunt vaccas/vitulos/hircos. ⁊c. Nos aut̄ verū deū et hoīez marie filiū imolam⁹ iesum xp̄m. Quāta distātia est inter ista sacrificia. videlicet veteris et noui testamenti. imo quāta est inter creaturā irrationalē et deū et hoīem iesum xp̄m. **E**t quid dicam ego miserabilis. qz nec inuenio in toto mūdo in quo plus offēdat de⁹ ⁊ tā frequētius sicut in hoc sacramento ab indigne sumētibus. **E**nde ait ap̄l's. **Q**uicūqz manducauerit hunc panem vel biberit calicē dñi indigne reus corporis et sanguinis dñi. **E**t hoc exponit beatus Ambrosius dicens. **Q**ui indigne xp̄m sumit idem est ac si ip̄m interficeret. **A**ugustinus ait. **I**ndignus sacerdos vt est concubinaris/symoniacus/proprietarius/ebriosus. ⁊c. quot verba in eum ne recitat totiens in faciē saluatoris spuit. dñi illi lestat tunc ip̄o pugno verberat. dñi diuidit crucifigit. dñi vera sumit in cloacā imūdissimi et idignissimi corporis sui p̄icit. **N**ec ille **Q**uapropter **S**ecutus dicit **M**issa boni sacerdotis infinite melior est q̄ missa mali sacerdotis. q̄uis sacrificiū vtriusqz sit equalē. **O** hoc quid beatū Augustinū dicentē. **V**alem sūtine

re penā herodis. cayphe. & cetera. vt supra habuisti.
 Sed miser quid dicā ecce tot symoniaci inter p̄sby-
 teros seculares & canonicos. tot p̄prietariū iter clau-
 strales. tot concubinariū inter pastores quoz non est
 numerus De aliis taceo peccatis multiplicib⁹ q̄bus
 sacer ordo clericoz obfuscat. Horrēdū est igit̄ ad
 sacerdotiū cōuolare nisi quis velit caste et setē viue-
 re. quod fecerūt antiqui sancti patres qui fuerūt ad
 sacerdotiū valde difficiles. Legim⁹ et in vitas patris
 plus q̄ ducentos monachos fuisse in vno claustro. et
 vix tres aut quattuor ex ip̄is fuisse p̄sbyteros. Et
 sanctus Marcus euangelista sibi pollicē amputasse
 legim⁹. vt ineptus eēt sacerdotio. tū enim verba ē cor-
 poris dñi cōsecrationē ius q̄ de eo legitur q̄ fuerit sa-
 cerdos sūt de sancto frācisco Quis scit si p̄dictis pa-
 tribus sanctis timorē inuulerit beatus Johānes ba-
 ptista qui inuitatus a dño vt eū baptizaret. Ipse aūt
 timebat solū tangere verticem eius. q̄to nos timere
 debemus eū verū corpus eius totaliter tractamus
 manducamus. Quis eī nostrū fratres carissimi non
 ingemiscat & dicat intra se O clemētissime deus & ve-
 rissime aīarum nostrarū amator iesu chrisite qd̄ aut
 quō nisi cogitasti q̄ tā magna et mirabilia opera no-
 biscū facere voluisti & teip̄z totū sicut resides ad dex-
 terā patris in cibū dāres nostraz aīaz dāns insuper
 nobis tantā ptātem quam nec angelis tradidisti. O
 bone iesu cur nostrā p̄stēm ingratitudinem irreue-
 rentiāq̄ magnā quā tibi in hoc sacramēto concubi-
 nariū p̄prietariū symoniaci cunctiq̄ criminosi p̄sbyte-
 ri impēdit non cōsiderasti. Estimo dñe q̄ nimia cari-
 tas quā ad nos habuisti ista te cōsiderare non p̄mi-
 sit. Nā oīa fecisti q̄ debuisti & potuisti. vt nos solū ad

Capitulum. xx.

hum amorem accenderes et nichil eorum obmissisti
O duri et indurati filii Eue. quos non emollit tanta
caritas omnipotentis dei. O plorate et lacrimas effundite
oculi mei et nolite cessare quoniam qui me creauit et
in sup sua morte redemit. hunc tam duro corde sepius
tractaui et ignoro numerum. O mi deus cur te tantum
humiliasti. Omnis enim creatura ammiratur de tua
humilitate quod te in uterum sanctissime virginis inclu-
sisti qui tamen est dignissima omni creaturarum qua
tomagis admirandum est quod ad me vilissimum pec-
catorem te inclinasti. Quis ergo ego sum ut manda-
cem dominum creatorem meum. O cherubin et sera-
phin principatus et potestates que vos tam pure co-
gnoscatis. et tam ardentem amatis et quem nunquam offe-
distis: sed ei sine intermissione seruitis. Eundem vero
ego infirmus peccator totiens offendi quod nescio num-
merum peccatorum meorum. et tamen tam patienter me tole-
rauit: et se a me tractari atque manducari permisit. O
immense humilitatis et inexhauste caritatis ascensio.
ubi altissimus inclinatur se ad infimum omnipotens ad
vermiculum. Utinam haberem perfectionem omnium ange-
lorum et sanctorum posset digne referre gratiarum actio-
nes deo meo altissimo. Sed quoniam non licet michi tace-
re ideo dulcissime mi redemptor iesu christe immensas
ac infinitas gratiarum actiones referam tibi per tua pa-
terna sanctissima gratia et refectione. quod me indignissi-
mum peccatorem sanctissimo sanguine tuo refecisti et per alios
innumeris beneficiis michi a te collatis. Tibi laus et
gloria et gratiarum actio per eterna secula seculorum Amen.

¶ Alia contemplatio de septem effusionibus
sanguinis christi multum deuota.

¶ Feria sexta meditanda

Septies xps effudit suū sanguinē ob nram re
 dēptionē. ⁊ hoc p̄tra septē p̄tā mortalia. Et
 istas septē sanguis effusōes cū magno dolo
 re cordis tui decet te qualibet feria sexta memorari
 Paulo ergo effudit sanguinē suū ex magna hūilitate
 p̄tra supbiā. ⁊ hoc in circūcisōe vbi habes cōtēplare
 q̄tū te dilexit. Vir enī i hāc vallē miserie p̄diit et sta
 ti viā nre salutis currere cepit. qz puer tñ octo diez
 erat ip̄e dñs legis se. legi circūcisōis subiecit q̄ p̄ hoi
 bus nascētib⁹ in petris dedit. Nre cōtēplare cur dñs
 sit circūcisus et illius sunt plures cause. Primo vt p̄
 daret veritatē sue vere humanitatis p̄tra fantastiā
 que est vmbra et q̄ nō cōtinet in se sanguinē. Secōdo vt
 ostēderet se de semie abrahę esse cui data est circūci
 sio. ⁊ facta est repromissio in semie suo. i. ut dño nostro
 iesu xpo bñdicentē oēs gētes. Tertio vt daret nobis
 occasiōē obediendi suis p̄ceptis ad q̄ tenemur qm̄
 ip̄e obeduit. p̄pter nos legi circūcisōis ad quā nō
 tenebam⁹. Quarto vt dyabolo misteriū sue iearnatiōis
 eelaret. Quinto vt iudeis excusatiōē eū nō audien
 di tolleret: ne dicerēt Dissimilis es patribus nris qz
 incircūcisus: ⁊ legē nō obseruas. iō te non audiemus
 Hic etiā cōtēplādū est. qz ille guttule sanguis. imo
 vna sola suffecisset: vt dicit Berh pro totius generis
 humani salute. ⁊ hoc p̄pter diuinū suppositū: sed ip̄i
 dño nō suffecit. qz nos maxie adamavit. Et iō p̄ no
 bis altūde sanguinē suū effundere voluit sicut ⁊ fecit
 quatin⁹ pater celestis viceuersa sup nos eo pio sissime
 miam funderet et gratiam. De quibus supra modū
 necāriū sumus p̄pter p̄nitatem ad malū et tardita
 tē ad bonū quod vtiqz celestis pater optime cogno
 scit. Immēsas igitur tibi refero gr̄as actiones benie

Capitulum. xx.

gnissime dñe iesu xpe p̄ prima effusione sanguinis et rogo te p̄ illā quatin⁹ velis me sp̄ialiter circūcidere: v3 cogitatiōes malas de corde. verbaq; crimioſa ⁊ mala de ore: ⁊ de q̄nq; ſēlib⁹ meis oīa opa mala. vt sic sp̄iali circūciſione purificatus tibi ſim, placens.

Secunda effuſio.

Secūdo effudit ſanguinē ſuū ex magna caritate p̄tra inuidiā. ⁊ hoc in monte oliueti. Ap̄ propinquāte enī hora paſſionis ſue fact⁹ eſt in agonia. ſ. in certamine mortis. Humanitas ei quā aſſumpſit vehemēter mortē ⁊ penā eius abhorruit ſed ita fortiter x̄p̄s cū humana infirmitate pugnavit q̄ factus eſt ſudor eius ſanguinē⁹ decurrēs in terrā. Verū. ait tam copioſum effuſum fuiſſe talē ſudorē vt etiam terrā rigoret ⁊ veſtimēta. vt ſic non ſolū ocellis ſed oībus membris videre ē lacrimaſſe. vt vidēſ ſuis lacrimis oīa membra lauaret eccleſie h̄ic ſta r̄m̄ dolore cordis tui contēplare amariffimā ſanguinis effuſionē que inter oēs penas fuit acerbiffima et atrociffima. eo q̄ fuit ſupernaturalis. Nam ſudare ſanguinem p̄ anguſtia et anxietate eſt ſup naturam hoīs. Vt enī eēt credibile alicui hoī ſub celo viuenti quales anguſtias ⁊ q̄ vehemētes ⁊ terribiles mortis p̄ſuras pateretur natura delicata mortē horrēdo ⁊ p̄ſuidēdo. ⁊ tūc ſenſerit cur hoc q̄ ipſe erat deus et hō. ſc̄do oīa mala q̄ erāt ſup cum futura ſingulariffime et principaliter ſc̄nit. Et humanitas eius cepit parere ⁊ cedere p̄pter infinitā ⁊ magnā mortis ei⁹ penā. h̄ic contēplare q̄ amara et penalis fuit mors ei⁹ in ſe ex quo ſola p̄meditatio mortis ei⁹ ip̄m coegit ſudare ſanguinē ex oī p̄te corporis ſui ⁊ medullis oſſū ſuoz p̄tra oēm hūanā naturā. H̄ā ſi vn⁹ malefactor

97

Folium. xcviij.

ducit ad rotandum ipse ignorat q̄ amara est sua pe-
na. Iste aut̄ iesus xp̄s deus et h̄o presciuit ēm penā
et magnitudinē et pfunditatē vulnery et nūerū eorū
fm̄ diuinitatē quā infra hūanitas p̄ nobis assūpsit:
et supra modū abhorruit. Sed caritas nimia qua nos
dilexit in eo maior fuit que illā hūanā infirmitatē
superauit. fm̄ q̄ ad discipulos suos dixit. Sp̄s qui
dem promptus est caro aut̄ infirma. Veni me miserū
petōrem vbi sūt lacryme mee de oculis meis fluens
tes cū tu dñe de⁹ me⁹ lacrymas sūdis sūguineas de
toto corpe tuo. **D**omi de⁹ peto te vt cor meum duri⁹
adamāte ad lacrymas yberrimas vclis mollificare
Est enim verccundia michi non modica dñi deum
meū p̄ me sudore sanguineo pfusum videre. et me vi-
lissimum petōrem sine lacrimis oculorū meorū p̄tran-
sire. Quapropter dic in deuotione cordis tui. **D**ñe
iesu xp̄c rogo te vt per hanc acerrimam et signatu-
ratē penam tuā cōcedas michi semp̄ pre oclis meis
habere cū magna et sufficienti cōtritione oīa mala q̄
gessi: bona q̄ omisi et bñ facere potui: penā inferni quā
incurri et gaudia celestia que amisi. q̄n̄ te dñm deū
meum sepissime grauit̄ offendī. vt possim fieri et te
cum contristare: meaq̄ mala penit̄ere et te michi re-
consiliari. vt tecum in eterna beatitudine gaudeam
sine fine. Amen.

¶ Tertia effusio

Quarto effudit xp̄s sanguinem suū ex magna pie-
tate contra iram. et hoc in flagellatione. Iussit
enī pylatus dñm a ministris iudicū ad statuā vnā
grandē ligari. et eū cū nodatis virgis et atrocissimis
flagellis satis amarissime flagellari. Ilic cōtēplare
quō rex gl̄ie vulnerat̄ p̄pter petā nostrā in dorso. i. la-

Capitulum. xx.

teribus innumeris plagis. Et poterat tunc deus dis-
cere lamentabiliter illud ps. Supra dorsum meum
fabricauerunt peccatores. virgis et flagellis atrocissimis.
plongauerunt iniquitates suas. quia sanguis deitate
plenus defluebat et confluebat super terram in ma-
ximum peccatum eorum. Et hoc in omni patientia et caritate
sustinuit. quia nec verbum nec aliquod signum in patientie
aduersus illos maledictos canes ostendit. Bernardus
ait. Fons iusticie flagellatur. pro iniquis ab iniquis ut
ostendat magnitudinem sue caritatis quia vulnerum
stigmata sunt summe dilectionis signa. Quod absque
ille peccatoris sanguis profluxit pro dorsum et sacra litte-
ra innocens filii dei in quo nullus reatu omnino potuit
tueri. Propter quod propheta ait Sine causa flagel-
lis ceciderunt me. Voluit autem deus flagellari ut sua
nos flagellatione a flagellis demonum liberaret pro
petuis. Discite ergo o homo patienter sufferre flagella dei
que tibi pro se vel per suos ministros infligere curat. Et
considera quod hic sine flagellis de mundo non exiit de-
us tuus iesus christus qui sine peccato fuit. Clamabis ergo lacri-
mosis oculis ad deum tuum dicens O benignissime
sine iesu ut michi tempore iusticie parcere possis hinc tempore
gratie et nunc peccato me flagellare velis. Et clamat cum
beato Augustino dicente. Hinc vix hic secula quatinus in
eternum michi peccas. et hoc in misericordia et miserationibus tuis
multis et intres non in iudicium cum sermo tuo. quia non
iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.

¶ Quarta effusio

Quarto igitur effudit sanguinem suum ex magna fo-
brietate contra gulam. et hoc in coronatione. Nam
in flagellatione percussit fortiter capiti. Ne er-
go caput sine afflictione praesiret cogitabant quomodo etiam

caput suū vulneraret. & hoc sic fecerūt. Hāc p̄rio induē
 bāt eū antiqua purpurea. q̄ dixit se esse regē Sc̄bo
 locāt cū sup̄ regalē cathedrā. Tertio plectētes corō
 nā nō de auro vel argēto aut gēmis p̄ciosis: s̄ de spi
 nis marinis quaz̄ aculei sunt acuti duri & penetrati
 uī posuerūt illā sup̄ caput ei⁹ diademate regali totū
 caput te gentē preter faciē & hoc nō solū ad cōfusiōnē
 & derisionē sed capiti eius in maximā penā. Quarto
 offerūt sibi arūdinē p̄ sceptro regio in manu sua & sic
 etētes genua sua corā ip̄o ironice salutabāt eū. Tunc
 rex in deoz̄ quasi dicerēt. regnare voluisti s̄ nō potui
 sti. Quinto dātēs sibi alapas spuebāt i faciē ei⁹ tanq̄
 incontēptibilem & villem p̄sonam Sexto furibūde re
 accipientes arūdinem de manu sua cum ea veneran
 dum caput crudeliter feriunt spineam coronam forti
 ter eius capiti impimentes. sic q̄ spine iste inter cus
 tem & cerebri testā transierunt. imo aliq̄ue per ip̄am
 testam vsq̄ ad vīuum cerebrum in penā maximam.
 Sanctus Bernardus enī ait. q̄ testa cerebri sit per
 tales spinas marinas bene p̄forata. sed nō sit cōn fra
 cta. ita vt sanguis flueret p̄ frontem collum: & genas
 ex vna pte: sputū vero iniquoz̄um tortoz̄um ex alia
 parte. Et sic videmus eū non habentē speciē. Ecce
 fidelis aīa quō sponus tuus speciosus forma p̄e fi
 liis hoīm crudelib⁹ spinis coronatus est q̄b⁹ corona
 ut eū impia mater synagoga sua: & quō p̄ te quasi le
 prosus & nouissim⁹ viroz̄ū estimatus est vt te ab eter
 na eriperet cōfusione. Dic ergo in deuotione cordis
 tui. O dñe iesu xp̄e tibi gratiarū actionēs p̄ ista sani
 guinis effusione offero imensas & rogo te quatin⁹ ve
 lis me in hac vita gr̄a tua coronare vt sit meclū in oī
 bus agēdis: retrahēdo me a malis & dirigēdo me in

Capitulum. xx.

viam salutis: vt tandem venire possim ad glorie coronam in celesti patria promerendam Amen.

Quinta effusio.

Quinto effudit xps sanguinē suum ex magna paupertate cōtra auariciā: et hoc in exuvīs vestimentoꝝ suoz in loco caluarie. Ibi enī oīs bus vidētibus expoliatur suis vestibus cū maximo dolore: quia vestis interior ei maxime adhaerebat in vulneribus flagellationis. Hic contēplare q̄ illa vestium expoliatio fuit vna de magnis xpi passionibus nā vestis illa interior nimis inuita fuit vulnerib⁹ flagelloꝝ. Unde qm̄ dñs illa violenter fuit expoliatus mox i eo reuolata sunt oīa vulnera. Et hec fuit grauior cruciatio q̄ actualis flagellatio. Verbi gratia. si enim modica lana aut pāniculus in recēti vulnere cōgelatur et inde violēter extrahitur. longe maior q̄ in prima vulneratiōe dolor sentit̄. Sed cogita quāti fuerint dolores cū tunicam istā ex multis vulnerib⁹ vehementer extraxerint illi iuuites ribaldi et crudelissimi viri. **O** aīa mea perpēde q̄ ille qui oīa (que in celis et in terra sunt) vestit et decorat corā omī populo pro te nudus stat. non habens quo solum locū naturę tegat: cui sua inestimāma mater pepulum de capite creditur pozereisse quo circumdati sunt limbi eius. Et differt ista denudatio a primā in p̄terito facta: qz tibi denudabatur corā p̄sede et suis militib⁹. hic autē coram omī populo viris et mulieribus: paganis et iudeis: amicis et inimicis. alibi exuebat̄ ad flagellādū hic autē ad crucifigēdū. Hic deuota mēte quere a dño cum beato Bernardo et dic. **O** bone iesu quare nō pepcisti tibi cū utiqz potuisses: quia omnipotens et te decuisset quia celestis regis filius. Et respēdit

Bernardus in persona ipsius dicēs. Timoris magnitudinē hoc me facere non p̄misit. Flāma enī caritatis ad redimendū genus humanū intantū me exarsit q̄ in nullis potui michi parcere nec cōdescēdere. O mi deus si hec se ita habēt vbi tunc est mea caritas reci proca q̄na te diligā vicuērsa. tu in nullis tibi p̄pter me pepcisti: ego aduersa nulla propter te volo tole rare nō est ista via equa sed oīno iūsta. Quapropter o dñe iesu xp̄e tuam imensam rogo clementiā. quati nus ignē diuini amoris in me accēdas. vt oia aspera et aduersa p̄pter te suscipiā patiētissime. Et sicut tu vltēr^o in vestimēta tua nō redisti: sed nudus et dilace ratus ad crucē affixus fuisti. Sic precor te vt per gra tiam tuā velis me custodire: ne in p̄stīnū statū con uersationis humane ac vite criminiose redeam. Sed in sancta et deuota vita stabilis et de die in diem in bo no p̄ficiens vsq; in finem p̄seuerare valeam. Amen

¶ Sexta effusio.

Sexto effudit xp̄s sanguinē suum ex magna amicitia et cōcordia p̄tra odiū et hoc in crucis affixione. Nam crux in terra iacuit et dñs nu dus et dilaceratus sine oīni misericordia sup crucem p̄icitur: et mox clauis p̄muis p̄ sinistrā manū cum magnis dolorib^o incutit. Deinde aliud brachiū ad fo ramen extēditur et secūdus clauis p̄ dexterā manū cū multis maiorib^o cruciatibus q̄ p̄muis inmittitur. Deinde tertio funem ambob^o pedib^o iniciūt: et totū corpus quantū potuerūt deorsum trahūt: et duobus pedibus sup inuicē complicatis. tertiu clauis per am bos pedes cū valde magnis doloribus crudelissime mittūt cū maximis tormētis et cruciatibus infinitis. Et sic cōsequēter vulnera ei^o que in exuuiis vestimē

Capitulum. xx.

toni suorum prius fuerit renouata ut patuit supra. hic
in tali oim mebroz suoz maxima extensione fuerunt
ampliata. Nam nos ad experientiam videmus si cutis
aut pellis foramen paruum habens et latum extenditur
more foramen ampliat. Sic indubitate hic contempla
re quod post tale corporis christi crudelissimam extensionem
omnia vulnera fuerit amarissime ampliata cum doloribus
maximis et effusione sanguinis. Hic contemplare christum
cytharam dauidis fore que fugat demonia. Nam capia
mus lignum crucis loco cythare. et christi corpus vice
cordarum et cantemus iugiter in hac cythara sonu dul
cissimum quem meruit audire latro cum christo pendens in cru
ce: videlicet Amen dico tibi hodie mecum eris in para
diso. **¶** Quod sonus dulcissimus fuit ipsi latroni. Dic ergo
in deuotione cordis tui. **¶** Domine iesu christe peto te ut non
sum tibi vilior quam latro iste: quod enim illi pendens adhuc
in infirmitate carnis in cruce dixisti: mi deus nunc de
celo dic michi Amen dico tibi hodie. id est in presenti vita. eris
mecum in paradiso. id est in gratia mea: et in futuro in gloria.
Et sufficit michi deus hic sonus dulcis super omnia huius
mundi honores et diuitias. Deinde contemplare domino
deo tuo sic affixo eius cleuationem a terra cum magnis
clamoribus et laboribus esse factam: et hoc propter corpo
ris eius ponderositate. Et eo affixo mittuntur cruce cadere
in foueam ita quod omnia membra eius sunt concussa et vulnera
eius iterum ampliata: et sanguis eius cepit fluere ex oculis
vulneribus eius usque ad terram. Hic ergo in deuotione
tua cum magnis et multis lacrimis. **¶** Mi domine iesu christe
tuas considerans amaritudines in me deficio quare
fecisti tale commutationem ut pro morte dares vitam: et pro
miseria gloriam. Vere domine in hoc tue apparuit mensu
ras pietatis. Non enim aliam video in te causam mortis

nisi erga nos miseris abundantiam tue immense caritatis. De ista igitur penali sanguinis effusione iesu benignissime immensas tibi refero gratularum actiones: rogans te humiliter. quatinus oia membra mea ac corpus & anime vires cruci tecum affligas: sic quod nichil quinque sensibus atque cum omnibus membris meis die ac nocte faciam nisi quod tibi deo crucifixo placeat.

¶ Septima effusio.

Septimo & ultimo effudit christus sanguinem suum ex magna asperitate contra luxuriam: & hoc in lateris apertione. Quos milites cum crura non frangentes pretereunt quia mortuum iam illum viderunt: venit loquutus cum servis suis per medium populi ad crucem. quem maria videns putans esse venire in adiutorium sibi ad deponendum de cruce corpus mortuum: postquam hastam suam acutissimam in filium suum latus miserabiliter defixerat & preciosissimus sanguis abundanter effluerat: omnia viscera eius sunt commota et quanto minus eius filius in tali lateris apertione est passus (quia mortuum et insensibile erat corpus eius) tanto magis mater eius plenissima fuit omnibus doloribus. Et tunc ad deum patrem dicere poterat oculis lacrimosa. **D**omi deus & celestis pater cur non disposuisti quod ille iudeus in alatus & insensatus hastam illam in corpus meum defixerisset: imo cum gaudio esse suscepissem ut sic perisset mei dolores cum doloribus filii mei. Insuper ad iudeos dicere poterat. Cur michi dolore augetis cum tam crudeliter in corpus mortuum seueritis. Nulli enim latronum legem factum fuisse quod filio meo facitis ecce milites gentiles esse mortuum videntes non fregerunt eius crura. vos autem non sicut homines agitis circa meum filium: sed sicut canes rabidissimi et lupi rapacissimi circa agnum mansuetissimum. quem visum ab extra eris

Capitulum. xx.

deliffime lacerastis illū iam mortuū p lancee fixio
nem ab intra circa corz alia intestina abhominabili
ter dilaniatis. **D**isa cōtēplare matrē xpī matrem
penā tolerasse in suo corde q̄ aliquam matrē suo
corpore. **D** q̄ care sumus redempti z q̄ precie loti
Et ideo summe cauendum est nobis q̄ seruitipcti.
Nam ait euangelista. Et continuo exiuit sanguis et
aqua: sanguis quidē effusus est in remissionē multū
peccatorū nostrorum. aqua vero in nostre regenera
tionis lauerū Et ideo dicit dauid. Et copiosa p̄nd
eum redemptio. Et vere multū copiosa qz oēi san
guinem suū qui erat in oibus uenis z in oibupartē
bus corporis: z qui fuit congregatus circa corz est
primū uiuens z ultimū moriens pro nobis in grali
ter effudit. Aperto enī latere circa corz omīs sanguis
effluxit qui ibidē cōgregatus fuit tam copiose inte
gre q̄ etiā aqua effluxit **D**e quo tibi benignissime re
su inensas gratiay refero actiones: deprecari te ex
toto corde meo: vt cor meū durū z cōpictum tū iacu
lo amoris vulnerare digneris. vt te z matrē tū dile
ctissimam sup oia z pre oibus diligā: quatinū para
distantiam que inchi per longinū lanceā aperta est
merear introire **Qui cum deo patre. zc.**

C Alia contemplatio sabbato de quinq
gladiis gloriose virginis: que cum magia
mentis deuotione debet meditari.

Dies sabbati beate marie virgini pper cer
tas causas specialiter cōsecrat⁹ est a depu
tatus. Ideoqz eodē die si nō habueri īpedi
mentū decet te in eiusdē matris laudē missā debra
re semp tū memoria quoz gladiorū pmissa: qos sic
memorare poteris. **C** Primū enī doloris gladium

maria uirgo recepit in illoꝝ gladioꝝ pphetia quan
 do in festo purificatōis pprie puerū eiꝰ iesum ih̄ieru
 salē ad offerendū eū in tēplo deo patri fm legē moy
 si portauit. Symeon uir iustus et timoratus spiritu
 sancto repletus diuina reuelatione mundi saluatoꝝ
 esse cognouit: quē diu multis suspiriis priusqꝰ mortē
 gustaret uidere desiderauit. ideoqꝰ ei corā omī pplo.
 honorabile testimonium p̄buit dicēs. Hunc dimittis
 seruū tuū dñe ꝛc. Et hoc totū marie fuit gaudiosum:
 sed expecta pariter ꝛ extrema huius gaudii luctus
 occupabit. Nam dū symeō sibi filiū eiꝰ reddidit: pro
 pphetiam ei satis amarā subluxit dicēs. Et tuā ip̄ius
 aīam p̄trāsibit gladius. Et ecce ad statim dolor ma
 gnus cor marie percussit: qz eodē sp̄i qui ī symeo
 ne loq̄baꝫ marie repleta erat ꝛ ad statim itellexit qz
 ad mortē crudelē euz generauit. Ideoqꝰ lacrimosis
 oculis symeonē inspexit: ꝛ apud semetip̄m dicere po
 tuit. **O** symeon ego scio te iustū ꝛ sp̄i sancto repletū
 ex quo filiū meū saluatoꝝ mūdi esse cognouisti. Sz
 heu michi m̄ri eius misere satis pphetias amare: ui
 delicꝰ ut aīam meū ip̄ius debeat p̄trāsire gladiꝰ dolo
 ris ꝛ amaritudis. Et q̄bꝰ habeo utiqꝰ itelligere quo
 niam ip̄m ad multas passiones ac mortē turpissimā
 genui. Heu heu symeō qd fecisti michi: om̄e gaudū
 quod de eius natiuitate ꝛ de aduētū triū regū habui
 michi abstulisti: ꝛ omni amaritudine me replesti. **H**ā
 singulis horis ꝛ momētis habeo expectare impletio
 nē illiꝰ tue pphetie. **O** que mater possit esse tā dura
 inculta et pagana q̄ solū unū filiū haberet quē pro
 certo in eiꝰ oculis mala morte perire sciret: etiā si fi
 lius meruisset. nōne quotiēs eū inspiceret fleret: suspi
 raret ꝛ gerneret. Et ego miserima mater sciens pro

Capitulum. xx.

certo ex tali prophetia unicum filium meum dilectissimum
deum verum et hominem turpissima mortis. qui ve-
nit omnes salvos facere: quomodo possit gaudere in hac valle
miserie. Hic contemplantur quomodo iste doloris gladius non
solum una die duobus vel tribus ut alii gladii rucida
bat: sed per trigintatres annos usque ad resurrectionis
diei eam sine intermissione miserabiliter impignabat
et notanter quando ipsa membra ipsius tractabat / lau-
bat / osculabatur / tangebat aut solum inspiciebat: et di-
cere poterat. Neveheu quoniam istorum sanctissimorum rebrorum
contritionem videbo putas ne cum in presenti vita urabo.
Ergo fortassis deus meus et unicus filius meus faciet me
cum misericordiam et auferet a me animam meam: non oculis
meis corporis cogar videre imensum cordium mei do-
lorum eius videlicet turpissimam mortem imo pre cunctis hu-
ius mundi honoribus et deliciis si tibi placitum esset meam
mortem ante eius passionem et mortem desiderarem.

¶ Gladius secundus.

Secundum gladium doloris maria virgo concepit
in amissione filii eius per triduum in hierusalem que
sic contemplantur deest. Cum enim iesus venisset de
egypto in nazareth ubi nutritus est. et esset in annorum
duo decim et obediret marie et ioseph. Illis autem fe-
stis pasche in hierusalem ascendentibus: puer iesus ascendit cum
eis quomodo valde gaudiosus et letabilis de morte era quod rex
regum et dominus dominantium cum ea transiret. Sed ex petra pau-
lisper et extrema huius gaudii luctus occupabit. Nam finis
festivitatis diebus et quilibet ad prophetiam remeret res-
cesserit et parentes iesu maria videlicet et ioseph. Iuener
autem non parentum negligentia sed ordinatio et utilitate
divina promissit in hierusalem ipsis ignorantibus. Iam io-
seph ibat cum viris qui seorsum transibant. Maria

aut cum mulieribus que sibi sequestratim a viris am-
 bulabant sic enim erat moris antiquitus propter co-
 seruandam acquisitam deuotionem. Pueri aut cum
 utroque parentu poterant transire. Sed cum pertra-
 sissent per unam dietam et insimul conuenissent. cogno-
 scentes quod puer in hierusalē remanserat comota sunt
 omnia viscera eorum plus quam aliquis potest cogitare de tanti
 thesauri amissione. et non immerito dicere poterant. **Quod**
 male nobis accidit heu heu heu quomodo potuimus ab ipso
 nostros oculos auertere in quo est omnis nostra passio
 et omnis nostra dulcedo. **Quod** quantum thesauri nobis pa-
 ter celestis commisit. suum videlicet filium consubstantialem sibi
 ac coeternum. et nos illum tam negligenter amisimus
 Reuertamur ergo cito in hierusalē et illum cum magno
 dolore et fletu queramus quem sic improvide amisimus
Qui reuertentes et inconsolabiliter plorantes venerunt
 in hierusalē in hospiciū. ubi per dies moram traxerunt
 festiuitati. et ibidem eum non inuenientes corda eorum con-
 tremuerunt supra modum. nec aliquis ibi erat qui de eo
 ipsis dicere poterat. Tertia vero die mane surgentes
 et eum inter omnes cognatos et notos querentes nusquam
 eum poterant inuenire. **Quod** dolorem istorum martyris marie vi-
 delicet ioseph quis enarrabit. Vere estimo quod nec cibum
 nec potum nec somnum capere poterant pro nimio
 dolore. **Quis** insuper cogitare potest quam variet et diuer-
 se cogitationes in eorum ascenderit cordibus cum tamen pro
 certo scirent eum esse omnipotentem deum et hominem et
 quod nichil fieri posset in celo et in terra quod ipse non fa-
 ceret nec permitteret. **Poterat** tunc maria dicere. **Quod**
 mi fili ubi es ostende te nobis cesset indignatio tua er-
 ga nos. **Aufer** a nobis quas pro te habemus tribulati-
 ones dolores ac amaritudines sicut tu scis amarissime

Capitulum. xx.

filii. Deinde post triduum i quarta die postq̄ fuerit bene tribulati et in amaritudine sicut electi dei bene decocti deducis in mentem vt quererēt eū in patris sui domo videlz in templo qui mox in templū dñi festinauerunt et eū viuū incolumnē inuenerūt sedere in medio doctorū et legisperitorū quos in ista puerilitate audiuit et interrogauit quos postmodum in p̄fecta etate docuit atq; ad salutem correxit. **Mari.** Ho ait **Q**uod fili mi qd fecisti nobis sic. ecce pater tuus. puta tuus? et ego vera mater tua dolētes q̄rebam? e. **Q**uibus r̄ndit. **Q**uid est q̄ me q̄rebatis: ac si diceret. nō est necesse me querere ego non possum amari. Nam vbiq; sum siue in celo siue in terra siue in mari siue in inferno. et vbiq; sum deus qui efficta creauit et nichil lo. **I**llis vero. s. maria et ioseph nō acq̄escētibus cum estipotens deus templū et legisdoctores diuisit / et se vni mulieri et fabro lignario subiecit et cū illis in nazareth descēdit. et subditus illis fuit nobis in templū vt q̄nos opa maiora q̄ sunt bona dimittamus. et opa minora p̄pter obediētiam p̄ficiamus. **C**um igratū sit spiritui sancto quicqd ex p̄pria voluntate ceciderit quantumcūq; bonum et magnū sit neglecto e ad qd per obediētiam teneris quous parū bonū sit. **E**x his oibus elige tibi patientiā p̄ amica. Si n̄ x̄ps suos parentes iustos et sanctos iustanti tribuauit ad n̄ram vtiq; eruditiōē hoc fecit. vt cum nos p̄ plūrima peccata p̄ varias tribulationes aduersitates et infirmitates tanq̄ filios suos quos amat e. p̄ba uerit. discamus h̄e patientiā in n̄ra p̄ aiarū salutem.

Tertius gladius.

Tertiu gladiū recepit maria i filii sui aptio-
ne sic cōtemplare. Nam ad augmetandū

tibi deuotionem cogitare potes: quatinus beat⁹ Jo-
hannes dum sociū suū petrū ter negāte dñm dimisit
et ipse ne sibi talia aut maiora mala euenirent a do-
mo cayphe recessit. ⁊ nocte in domū suā venit in qua
fortassis maria mater iesu cum matre iohannis (que
ex parte matris soror eius erat) pmāsit. Ad quā Jo-
hānes cum magno fletu ait **D**ominica mea ⁊ omne gau-
dium meū. o amica mea dilecta quid cogitas aut quid
facis. aut quid spūsanctus (quo tu plena es) tibi dat
intelligere de his que circa filiū tuū sunt facta. o q̄
duros tibi habeo rennunciare riuores. quos tibi nul-
latenus nunciarem. sed amor tuus et amor dñi ⁊ ma-
gistri mei necessitasq̄ me ad id compellit. Tunc ip̄a
stupefacta interrogauit statim quid dicere haberet
et cur tam amare ploraret. est ne aliqd̄ dilectissimo
filio meo de quo plus q̄ de omni mundi reuero. Cui
Iohannes. **D**omina mea causa est magna / dolor
magnus / tribulatio tibi erit maxima. Cui ip̄a **D** Jo-
hannes carissime dic. ne detineas me diutius. Cui il-
le. **D**omina mea dulcissima statim eum tibi dixerō
factum: tunc eris amarissima et oī dolore plena. ve-
ni cito ad filium tuum ⁊ dominum meum amantissi-
mum quem iudei tenent tam captiū tractātes quō
occidant eū. Iudas aut̄ scarioth vnus ex nobis dno
decem eum iudeis suis inimicis. p̄ triginta solūmodo
argenteis vendidit qui ista nocte eum multitudine ar-
matorū venit. ⁊ eum in manus inimicorū suorū pessime
tradidit. veni cito qui saltem eū inuenire poterimus
vīuū. Nec illa audiēs ⁊ quasi exanimis sup̄ terrā de-
cineus cadens symeonis gladiū quem tot annis ex-
pectauit. tunc eum nimio dolore ⁊ amaritudine rece-
pit. Quo tunc ab ip̄o iohāne et sororibus suis elcua

Capitulum .xx.

tur. et induta palio p̄ ciuitatē hierlm̄ incessatē plo-
rans ad filiū dulcissimū ducebat dicēs. Heu heu vbi
te inueniā dilectissime filiū ⁊ quare te michi abstulit
benignissime fili. Cū autē ad domū caph̄e venisset o-
m̄ q̄ libētē cū vidisset et cū eo locuta fuisset. Sz qz p̄
pter cōis pp̄ti metum q̄ diligebāt et credebāt in dñs
dom⁹ erat clausa ⁊ nō est intromissa sz mater dei regi-
na celi dñs m̄sidi stare an̄ domū est coacta. nec intra-
re ad filiū a iudeis est p̄missa: qz nō trā dñm sz et oēs
q̄ in eū crediderūt ⁊ q̄ ei seruiērūt in maxio odio ha-
buerūt sicut ⁊ hodie adhuc faciūt. Nā si oēs nos q̄ cre-
dim⁹ in eū interficere possēt vtiqz facerēt ⁊ se in hoc p̄-
stare deo obsequium estimarēt. Et tā p̄ totā ciuitatem
audif q̄ iste detēt h̄atur ⁊ sc̄tē mulieres q̄ a galilea
cū sūt secute ministrātes ei occurrebāt. ⁊ dolores ma-
rie vehemētē augmētabāt. etiā dū vidit iudeos ar-
mātos intrare domū ⁊ exire in mitissimū agnū q̄ tol-
lit pctā mūdi oēs seruiētes tanq̄ lupi rapaces ex hoc
dolor ei⁹ vehemētē multiplicabat. Tūc nō in meri-
to mestissima m̄ beatū iohānē interrogare poterat
dicēs. Amice iohānes q̄s ē secū. vbi petr⁹ vbi alii
discipuli Cui iohānes. O dña mea amantissima no-
li me interrogare qz nō habeo tibi dicere q̄ aliquas
tibi posset solationē inducere: sed solū id q̄ dolore
h̄y augmētare. Nōne prius tibi dixi iudas cōv̄didit
⁊ tradidit. Petrus x̄o ista nocte ter eū neguit: ⁊ q̄
nūq̄ eū cognouisset iuramento firmanit. P̄sup oēs
alii discip̄i ab eo fugerūt p̄ pudore et iudoy timo-
re. ⁊ ip̄e inter inimicos suos crudelissimos solus est de-
relictus. Cū hec audiuisset maria cōmota st oīa ei⁹
v̄s̄cera. ⁊ poterat dicere. Heu dilectissime fili quā-
ta mala tā subito in te conuert si ei discip̄i ut quos

tu tibi ex hominibus omnibus huius mundi specialiter elegisti et
 eos a tua secreta admisisti et multa alia beneficia eis con-
 tulisti in te tam male fecerunt: quod in te facient seuerissimi
 tui inimici qui te spero oderunt. et omnia dicta et facta tua etiam
 diuina ad malum interpretando peruerterunt. **O**mi fili quod
 michi ultra prestitisti vel auxilium prestabit. in te ei unico ha-
 bui omnia que mea desiderabat anima: nunc peto aieni meum
 a me auferri ne cogar videre inmensum dolorem cordis
 mei. **C**um hec et filia maria apud se cogitaret mox por-
 ta domus aperit. et iesus filius eius manibus post tergum li-
 gatis tanquam fur et latro morte dignus educitur in medio
 armatorum. quos ante et retro a dextris et a sinistris habe-
 bat. iterum propter populi commotionem metum quem summus pontifex et alii
 iudei tunc habebant propter quod filium dei omnipotentis quem uinctum et
 ligatum ducebant. **H**ic contemplantur an christus suam mestissimam
 matrem quam sciuit ibi dolentibus maximis stantem respe-
 xit aut ei locutus fuerit. Et vere estimo quod non uultum eius
 suum illa tota nocte indecoris sputis maculatum se offende-
 re uolebat ne ei dolorem augmētaret. et ideo credendum est
 uultum suum ad aliam partem auertisse. quod utique ei non fuit sine
 dolore.

¶ Quartus gladius

Quartum gladium doloris metissima mater maria
 accepit dum per euangelistam iuxta crucem stetit.
 Mature enim consilio precepto dicebat maria in
 corde suo. stabo et expectabo sinuam quam prolatus feret
 in delictum unigenitum meum. sequar a tergo egrediente:
 de hiertim aspiciam lacrimosis oculis quo diceat quod
 expoliet quod manet pedes eius profert. et quod in li-
 gno erigat. et cum peractum fuerit apostolus non appropinquat
 res penit steterit tanquam maledicto ei in cruce pendenti
 tunc ego pro plus accedam et stabo iuxta filium meum crucem.
 Et quod michi cum eo mori non licet figam tibi oculos in filio

Capitulum. xx.

meo suspēso. & aspiciā quō de hoc seculo exeat. qm̄ so
la utiq; noui quō in hūc mūdū intrauerat. nō desērā
moriētē quē nūq; derelīq; uiuētē. Hic sta et p̄teplare
ī cordis tui dolore & dic. **O** mūdi dñā. qd̄ hic stas. qd̄
hic agis. q̄s te huc adduxit. qd̄ tibi & patibulo q̄s vn
q̄ te reginā celi & angeloz & dñam mūdi esse hic cog
gnouisset. aut q̄s p̄sumere v̄l cogitare ausus fuisset.
q̄ hec iuxta patibulū staret. An habes aliqd̄ in pati
bulo qd̄ debes aspicerē. v̄l cui merito debes societa
tē exhibere. Et ip̄a utiq; habeo. & qd̄ est hoc obsecro.
Habeo certe tibi oē solatiū meū. v̄z filiū meū vnigeni
tū & dñm meū iesū xpm̄. **E**ya imo amātissima dñā in
cruce cū filio tuo stetit. ip̄e enī in corpore suo valne
ra habuit. tu aut̄ in aīa habuisti oīa vniēra ei⁹ vni
ta ibi dñā mūdi & cor tuū est lāceatū. ibi clauatū. ibi
spinis coronatū. ibi illusū & exp̄batū. ibi aceto et felle
potatū. **O** dolores īexplicabiles. o īcessabile sc̄ti amo
ris reciprocationē. **H**ā filius valde patiebat̄ et maī
eius nimis cōpatiebat̄. **E**bi adimpletū est qd̄ in Eccl̄.
scribit̄ ad locū v̄n̄ exesit flum̄sa reuertentē & iterū flui
ant. **O** materna viscera q̄nta fuit inter vos cōmotio
cū extēderet̄ illa sacratissima caro q̄ itra vos ā dul
citer fuit cōpacta cū etiā ad solā mortis ymagnatio
nē viscera matris illi⁹ (cuius filiū solomō scind. iusse
rat) cōtremuerūt vt clamaret puerū integrū d̄bere
seruari. & poti⁹ alteri q̄ mater ei⁹ nō fuerat iussit dari
q̄ cōmota fuit viscera illi⁹ sup̄ filio suo. **T**u aut̄ i cla
mares. in celū vt iteger seruaret̄ filiū tuū amātissim⁹
qd̄ p̄fecisset cū vnuerſi in eū derseruissent. **O** nestis
sima mater cogita cum olim in nuptiis rogastrot de
aqua vinū faceret ip̄e r̄ndit tibi. **O** mulier qd̄ michi
et tibi est. nōdū venit hora mea vt tibi ostēdā ed a te

Folium. cv.

habeā. v3 illam humanitatē in qua tm̄ patit̄ habet a te. Cōsidera diligēter an ista fecerit in nuptiis vinuz ex aqua. vere nō. s3 latet āguis sub herbis. i. diuinitas sub humanitate q̄ pati nō pōt hec fecit ex aqua vinū in nuptiis. Hāc aut̄ carnis infirmitatē i qua fili⁹ dei et tuus patit̄ sibi dedisti: merito ergo cōpatieris ei. Hic p̄teplare quō duo dolores pugauerūt in corde mestissime matris marie. Quim⁹ erat quē habuit in filii sui morte. Scōs dolor quē habuit de totū humani gñis p̄dione ⁊ dyabolicas captiuitate i qua totū gen⁹ hūanū fuit captū: ita q̄ supabat colorē quē habuit de filii sui turpissima morte. An dicere poterat illō apostoli Michi: viuere xp̄s est ⁊ mori lucrū: ac si diceret. Vita filii mei est vita cordis mei: mors sua ē lucrū hūani gñis qz liberat̄ a captiuitate diabolica ⁊ a morte sēpit̄na. Quia p̄pter merito rediligere debem⁹ xp̄m dñm ⁊ deū nr̄m. qz plus dilexit nos q̄ seipm̄ qz volūtariē p̄ nobis i mortē se obtulit: vt secū viuessem⁹ incēnū. Merito etiā diligere tenemur mariam matrē ei⁹ ⁊ nr̄am: qz plus dilexit nos ⁊ nr̄am salutē q̄ p̄pitiū filiū iesū xp̄m deū ⁊ dñm nostrū: qz nisi q̄ legimus q̄ ei vnq̄ defualerit ne p̄ nobis moreretur q̄ uis vtiqz p̄sciret verissime eā oportere multa pati in filii ipsi⁹ morte. Infelix vtiqz hō ⁊ eterne dānatiōis dign⁹ q̄ nō reamat vsqz ad mortē etiā inclusue tales q̄ ipm̄ plus q̄ seipos dilexerūt. vt est iesus xp̄s deus noster et ei⁹ mat̄ amātissima. S3 hec oēs martyres vtriusqz sexus fecerūt. q̄ se libētissime mira caritate ad diuersas penas ⁊ mortē amarā p̄ xp̄i noīe ⁊ eius fide et honore reddiderūt: et ideo nūc in celestī patriā premia eterna secum possidebunt.

¶ Quintus gladius.

Capitulum. xx.

Quintū doloris gladiū tūc mater sensit : quā
do filiū suū corpus mortuū de cruce positum
fuit : et tanq̄ uille cadauer tractatū. licet pro-
pter deitatem xp̄i corpori unitatē in veritate adauer
nō fuerit. Joseph aut̄ mercator, est syndonen quam
sup̄ terram expandit et corpus mortuū desup̄ posuit
¶ mestissimis mat̄ q̄ tuo materno amore ip̄n cerne-
bas : et faciem eius lachrymis rigabas. Et xcentia
vulnera frequentius osculis ligebas. iustam et serām
faciem suā sepius inter manus tuas accipieis. Sed
heu vidisti q̄ vita olz uuentūm horribili morte ma-
nibus pedibus et latere perforatis et totus in corpore
lacerat⁹ coram te pp̄ria morte miserabiliter iacebat
imo ammirarer q̄ cūcti angeli qui p̄sentes tūc fuerūt
nō ficerent cū creatorē et deum eoz corā pp̄ria matre
tā miserabiliter in terra iacere uiderēt Et ideo dicit
pp̄heta. Angeli pacis amare flebāt : i ad morem flē-
tuum se habebant. ¶ q̄ induratū est cor ill⁹ qui tibi
ex int̄inis nō cōpatitur. ¶ q̄ frigidū pectus qd nō
gemit ex his. Tūc dēns aut̄ iohānes et nycodem⁹ uhe-
mentissimū dolorē matris quē habuit ex visu filiū sui
mortui corporis tūuerūt ualde matrē cū filio p̄dere
et ideo festinabāi corp⁹ illud mortuū ab oculis ma-
tris abscedere. Nycodemus uero centū libras no-
bilissimi unguētū appetauerat et more iudeoz corp⁹
illud contra putrefactionē ungebāt. Hic cōtemplare
q̄ uere nycodemus et ioseph et multi alii ex disci-
pulis eius etiā nō p̄fecte crediderūt q̄ ip̄e uer⁹ esset
deus p̄pter eius mortē quam est passus : s̄ bene cre-
diderūt q̄ esset uir sanctus et iust⁹ a deo missus. Nā
si nycodemus p̄fecte credidisset q̄ ip̄e uerus de⁹
esset tūc uitiq̄ de unctōe sua nō indignisset. quia scri

ptum est. Non dabis sancti tuū videre corruptionē.
 Nam si illud corpus ad centū ānos in fetibus terre
 iacisset. ppter vnitatē deitatis nūq̄ corruptū fuisset
 Sic itē cōtēplare q̄ postq̄ maria vidit in corpus in
 iunctū. syndone inuolutū. et ad sepeliēdū dispositū in
 corde ei⁹ noua surrexit tribulatio vt cogitaret vbi eū
 sepellire vellet. ex quo ip̄a paup̄ mulier p̄p̄iā domū
 agrū aut ortū aut aliquē aliū sepulture locū nō habe
 ret: nec tā sc̄tū corpus ī fetib⁹ terre sepeliri duceret.
 Et sic quocūq; diuenteret se fuerūt ei āgustie vndiq;
 Tu autē ī tua p̄tēplatiōe eā p̄solare tanq̄ p̄s esses ⁊
 dic ad eā. *Ma* tristissima cōsolare ⁊ cogita qz fili⁹
 tu⁹ gigas est dypl̄eis substantie: diuine videlicz ⁊ hu
 mane. q̄ fm humanā naturā vere est mortu⁹: sed fm
 diuinā vīuit vere ⁊ immortalis est: fm quā regit oīa q̄ ī
 celo ⁊ q̄ sunt ī terra. Ideo ante mūdi cōstitutiōē t̄p̄e
 sibi prouidit de sepultura. *M*ā ioseph vīr nobilis de
 cēturio ⁊ diues ibi non longe a loco caluarie vbi dñs
 mortuus iacebat ortū habebat in quo sibi p̄ suā per
 sona sepulchrū nō ī terra s; excisū in petra faciebat
 Deus autē. q̄ oīm hoīm corda ī potestate sua habet
 ī cor ioseph dedit vt eū ibidē ī suo sepeliret sepulchro
 q̄ mox diuine inspirationi obediēs fuit ⁊ corpus mor
 tuū inuolutū post ip̄m portare iussit. Et miserissima ma
 ter sequēs eū aliis q̄ pluribus p̄sonis honestis hone
 stissime. p̄cessit quousq; ad locū sepulture venit. *Q*ue
 eū sepulchrū nouū ī petra excisū videbat tūc sp̄s ei⁹
 paululū vīuebat ei ip̄i ioseph de ista sepultura gr̄a
 actōes referebat. *I*llē eū ī sepulchro ponebāt: s; mā
 ip̄m ad se trahebat dicēs. *M*isere mihi mei miseremī
 ni mei saltē vos amici mei: sinite vt faciē eius adhuc
 paululum amoto velamine valeam contemplari. et

Capitulum. xx.

Aliquantulū cōsolari. date illū matri sue misere vt ha
beā illū saltē defunctū: quē nō potui cōsidera viuū.
et si nunc velitis illum sepelire facite me misam si
mul secū in sepulchrū trāsire. ne absq; eo viuū valeā
miserrime perire. **H**e michi vbi gaudiū qđ mhi per
gabrielē est nunciatū heu ī marimū dolorē ichi est
versum. **I**pse enī michi dixit. Gratia plena ds tecū.
Omī fili cum tu vita aie mee sis quare me dolore
pūnis: fac nūc me tecū mori qđ ad mortē te gū: dil
cūs est michi misere mori qđ mortis ducere. **S**z
mors optata recedit. nā maria pre oībus deū et
gaudiis hui⁹ mundi mortē petit: et hoc propr tris.
Prio vt ei⁹ corpus cū filiū sui corpore sepultūisset
Secō vt suos dolores cū dolorib⁹ filii sui tenāisset
Tertio vt aīa eius cū aīa filii sui in sinū abire hoc
est in limbo sanctorū patrum cū gaudio descēdisset.
Sed ei id nō est concessum: qz eā post filiū aīa sione
esse in mundo ppter plures causas fuit necēartum
Et sic fuit xps per illos corpore sepultus: et his ma
gnus ad ostiū monumēti renolutus. **M**aria n̄t ma
ter iesu libētissime die noctiq; apud sepulchrū in an
sisset quousq; eius filius a morte resurrexisset sz non
est pmissa. qz a scō iohāne ei⁹ custo de cū ceteris san
ctis mulierib⁹ a sepulchro est reducta. **O** pluries
mestissima mater maria retrosum resperere cuius
amor filiū memoriā cōtinue pulsauerat. **A**n In gust.
Anima pl⁹ est vbi amat qđ vbi animat. **E**t si hoc di
ctū aīa eius plus fuit cū corpore quod ī sepulchro ia
cūt qđ qđ inhabitauit. **O** qđ cū quāto luctu ī rē iē
tuna redit: cui⁹ cena erant lachryme cū lamio. **O** fi
lia syō magna est velut mare stritio tua: qz qđ cum
gaudio pcepisti et peperisti nūc illū cū tristitia et ama

ritudine amisisti. Cum igitur sic plorans in hierusalē dicitur multe femine imo ⁊ popul⁹ vtriusq; sexus videntes eā tā amare plorantē sup illius dolore et pietate mote cōuertebātur ad luctū. Quis enī posset se a lachrimis cōtinere cū videret mariā matrē dei tā amare flere. Ecce sic plorās a plorantibus est ducta quousq; ad domū iohānis est puenta. ibi pmasit ⁊ eā iohānes tenuit ⁊ supra ppriā matrē dignissime honoravit ⁊ ipam cōsolari voluit: s; ipa cōsolari nō potuit. ex oibus caris eius qz consolator ei⁹ verus erat mortuus ⁊ facebat in sepulchro defunct⁹. Sed cū nullus hominū mūdi in corde suo tantū dolorē senserit sicut maria in morte filii amātissimi sensit: amirari posses cur nō est mortua p̄e nūnio dolore. Hui⁹ deuota mēte ptēplare tres causas fuisse. Prima fuit certitudo resurrectionis filii sui post triduū q̄ multū eā ne deficeret cōfortauit. Secūda fuit redēptio totius generis humani de captiuitate dyaboli p̄ mortem filii sui. Tertia fuit potissima: videlicet spūsancti obūbratio qui eā vt dei filiū cōcipret obūbrauit/et ne in tot itolerabilibus tribulationibus deficeret cōfortauit: qui vtq; naturaliter in vita nō p̄stetisset/ nisi eā in tātis doloribus conseruasset. Et hec de gladius marie.

His igitur cōtēplationes tibi scripsi amātissime germane fm desiderii tui ex fraternā caritate vt mei memor sis cū has lachrimose contempleris: quaten⁹ in celesti iherim nos mutuo contemplerim cum iocunditate. Et pro finali cōclusionē scribam tibi duas orationes deuotas vnā ante et aliam post missam dicēdas: et quas quotienscūq; celebrazare consueui.

Oratio bona ante missam:

Capitulum. xx.

O Rex angelorum et hominum ad tuum dulcissimi consilium meam: ego indignus et infelix peccator accessurus vereor et tremulo repletus viciis et sparsus maculis multis linguam habes minus cautam et mentem non pure servatam Equidem conscientie mee librum revolvam et tuam innocentie mee incisam graviter invenio. Nam miser inter Augustus deprehensus anxior et quod eligam penitentiam ignoro. Scio enim dominus et recordor verborum tuorum tue reverende veritatis quibus nos exhortaris dicens Nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem non habetis vitam in vobis. Sed propter graves et multiplices excessus meos exterrere me verba apostoli in quibus comminatus es nobis dicens. Qui manducat carnem et biberit sanguinem domini indigne iudicium sibi manducat et bibit Si igitur non accessero vitam fugio. et si indigne me ingressero damnationem michi acquiro. vereor et inobedientia condemnari si dimitto. vereor iudicium imere si accedo. attrahor pro gratia tua retrahor pro culpa mea. impedit me carnis fragilitas: quam tanti miseri delectat caritas. Scio domine oculos tue maiestatis in presentem me contemplari omnibus horis. et sanctum angelum tuum ad hoc sacrum misterium assistere: et qua fiducia ego miserum presumo ad hoc accedere quod pluribus sordescit viciis: aut quomodo cum sim vermis et materia carnalis audeam participare misteria tante dignitatis. O summa deitas o reverenda maiestas o pia miseratione innoceffabilis: imo inexcogitabilis et inscrutabilis scintilla. quo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiam ad te pius samaritanus et infirmitatis humane singulari medicum sanandum festino: et ad te fontem misericordie lanam circum: ad te iesu bone confugio et quem districtum iudicem ibi sustinere non valeo salvatorem hic aspiro. Video enim peccata mea esse multa et magna et ti

meo video isup' suauitates mie tue q̄rū nō ē numer⁹
 et sparē audeo. Respicie iesu x̄p̄e. respice rex bone. re
 spice hō crucifixe v̄gineā carneā tuā. p̄ me clauis affi
 xā. lācea p̄foratā. r̄ multis vulnerib⁹ affictā. Nec oia
 r̄ multo plura memēto p̄p̄ me te sustinuisse. Illa enī
 pietas r̄ bonitas q̄ te traxit r̄ vicit. vt ī statera sancte
 crucis pctā huius m̄di liberares. illa te cogat r̄ mo
 neat vt michi sacerdoti indigno pctis et miseris ple
 no miserearis. Quos pietatis et m̄se tuā rogo male
 statē quatin⁹ meā digneris sanare ifirmitatē. lauare
 feditatē illuare cecitatē. ditare paupertatē. vestire nu
 ditatē. vt te panē āgeloy regē regū r̄ dñz dñiantū tā
 ta' suscipiā reuerētia r̄ treōre. tāta p̄ritōe r̄ amore. tā
 ta fide r̄ puritate. tali p̄posito r̄ hūilitate sicut te decy
 r̄ expedit saluti aie nice. Da m̄ illi⁹ q̄ dōfici corpis r̄
 sanguis nō solū suscipe sacramētū. s; etiā vt tute facti
 reple aīaz meā clemētissime de⁹. Da michi ī digno sa
 cerdoti hodie de p̄cioso sanguie tuo potū sumere sa
 lutis et̄ne. nō qz sū iust⁹. s; qz pctōz. nō est eī op⁹ sanis
 medic⁹. s; male h̄ntib⁹. Vera caritas in qua ē et̄na
 felicitas. Tu es spes mea vnica. ī te sit reges mea. tu
 es gaudiū meū. te diligit cor meū. imple desiderū me
 um qd̄ ī me fieri misisti vt tuīpe voluisti. Tu⁹ s; ego
 noli me d̄mittere aliō. gr̄a tua sp̄ ī me maneat r̄ me
 ab oī malo defēdat. Veni dñe cui peccaui veni r̄ obli
 uiscere pctm̄ meū. p̄ quo effudi s̄guinē tuū. veni te
 su dulcissime da michi cibū salutis et̄ne. Veni et me li
 bera de morte et̄na. veni ifirmoy medic⁹ icinnātū ci
 b⁹. Et ecce a te venio ī quē spero: quē toto corde desi
 dero. quē tota mētis intētōe sumo: cui⁹ corp⁹ sc̄tissimū
 e s̄guinē suauissimū accipe capio vt vltiā ī me mane
 as r̄ me vsq; ī finē nō des̄as: nec a me recedas ī sc̄ta.

Capitulum. xx.

Oratio bona post nullam.

Oratias tibi ago dñe sancte pater omnipotens eterne deus q̄ me indignū pctōrem per gr̄am tuā nullis meis meritis erigētibz reficere ⁊ faciare dignat⁹ es corpore ⁊ sanguine dilectissimi filiū tuū iesu xp̄i. Et precor te vt hec cōmuniō salutaris nō sit michi reatus ad penā s; intercessio salutaris ad veniā ⁊ sit michi armatura fidei ⁊ scutū bone volūtat̄s. Sit michi pctōꝝ meoꝝ euacuatio cōcupiscētie et libidinis exterminatio. fidei/sp̄ci/caritatis/patiēt̄ie ⁊ humilitatis/castitatis ⁊ obediēt̄ie/ps̄batiō̄/paciō̄/sac̄ndie/sapientie/discretionis oīmq; virtutū/ac totius sc̄t̄itatis ⁊ sanitatis auctio. In te dñe sit michi firma adhesio atq; finis mei felix cōsumatio. Et p̄cor te m̄tissime deus vt michi p̄cere velis oīa errata mea idē gno sacerdoti. et q̄ ad celebrandū sacratissima altaris tui misteria tā indigne ⁊ tā impudēter accessi. Remitte michi dulcissime de⁹ q̄ sanctissimū corp⁹ et sanguinē tuū tā in deuote ⁊ tā irreuerētaliter tactaui. Deū indignitatē ⁊ ipudentiā oēm i deuotiōē ⁊ irreuerentiā oēm incautionē ⁊ negligentīā oēm ingrati tudinē ⁊ indecentiā meā circa tuū sacratissimū sacra mentū cōmissum p̄ce michi: ignosce michi p̄ tua pietate in eternū. Et tu virgo serenissima/nobilissima/castissima/sanctissima mater dñi nostri iesu xp̄ique eū dem creatorē oīū creaturarū in tuo vtero seratissimo portare digna fuisi cuius veracissimū ⁊ sc̄rosanctū corpus ⁊ sanguinē ego miser et indignus pctōꝝ tractare ⁊ sumere p̄sumpsi p̄ me misero pctōꝝe d̄ eū dē p̄cor digneris intercedere. Et tu sc̄tē iohāne eius dē dñi nostri iesu xp̄i p̄cursor ⁊ amice p̄ me oradignare: q̄ inter materna viscera posit⁹ exultās ip̄ra desse

mirabiliter cognouisti. tandemq; mundo sua tollētem
 pctā veraciter ostendisti: atq; ipm in iordane baptis-
 sans vix illud tremendū atq; caput gloriosissimū au-
 sus tāgere extitisti: quē totū tangere ac sumere ego
 immūdus ⁊ indignus non expaui. Et vos oēs sancti
 et electi dei q; assidue eius visione fruimini atq; fructū
 reficimini: ad cuius mensam non formidavi tam
 in preparatis accedere ⁊ tā ingratus recedere. **H**er-
 strum oim in quā supplico clementiā ⁊ depreco: vt ipi
 deo ⁊ dño nostro iesu xpō qui me licet lmeritum pe-
 nitus ⁊ indignum ad ipam sacratissimā mensam ho-
 die misericorditer inuitare dignat⁹ est: dignemini p
 me qui ad hoc nichil sufficio gratias exhibere de tan-
 to beneficio esiq; deprecari vt quicquid in hoc ineffa-
 bili sacrificio ignoranter vel negligentē vel acciden-
 taliter cōmisi admisi vel omisi: dignetur michi mise-
 ro peccatorū vestris sanctissimis meritis ⁊ precib⁹ ac
 sua ineffabili bonitate ⁊ misericordia inenarrabili mi-
 sericorditer indulgere meq; ad illud sacrosanctū cor-
 pus suū melius cum sibi placuerit perāplius doceat
 ac cōcedat preparare: atq; postremo me miserum et
 indignū peccatorem vna cum omnibus michi com-
 missis benefactoribus/amiciis familiaribus/cognas-
 tis/ac cunctis fidelibus/ab omnibus malis/et ab ini-
 micis visibilibus et inuisibilib⁹ tueri: et in gratia sua
 dignetur conseruare. Et hac vita feliciter terminata
 ad eternam beatitudinem concedat feliciter perue-
 nire: et in conspectu suo sociūssimo faciat vobiscum
 eternaliter conregnare ⁊ gaudere. **Q**ui cum deo pa-
 tre et spiritussancto viuūt ⁊ regnat deus in secula se-
 culorum benedictus Amen.

Expliat

Registrum

C Incipit registrum huius opusculi
videlicet Lauacri conscientie.

C In hoc prohemio huius libri legitur de duobus fratribus quorum unus erat fatuus alter vero sapiens folio. i.

C Capitulum primum de ornamento sacerdotis folio. iiii.
De comitissima que fuit donata propter ornatum vestitus eodem

C Capitulum secundum De honesta sumptione victualium
et largitione elemosinarum folio. v.

Quidam religiosus fuit in episcopum electus et noluit acceptare folio. iiii.

De duobus plebanis: uno existente deuoto: altero vero criminoso folio. vii.

Qualiter inoleuit ut dicatur hec verba Requiescat in sancta pace folio. viii.

C Capitulum tertium De labore et oratione sacerdotum. eodem
De Johanne damasceno et beata Virgine maria folio. xi.

C Capitulum quartum De vicio luxurie et aliis viciis. folio. xiiii.
De duobus sacerdotibus et magistris in artibus folio. xiiii.

De plebano concubinario et caupone adultero in una villa existentibus folio. xvi.

C Capitulum quintum De magna dignitate sacerdotum: quapropter merito debent esse sancti folio. xx.

De presbytero ignaro et timido: sciencioso et probato folio. xxiiii.

De sacerdote sciente solum legere officium Salve sancta parens eodem.

De magno magistro parisiensi et donato eodem

C Capitulum sextum De sacerdotibus curatis nescientibus predicare: et si sciunt nolunt folio. xxv.

De magno phisico et de his quibus mortuus est folio. xxvii.

De quodam audiente animam unius donati plangentem eodem
De quodam criminoso strante religionem que impugna

Registrum.

110

- bat dyabolo cum sua forma horribili fo xxx
De filio comitis intrante religionem ad vstandum
penam infernalem eodem
De quodā milite q̄ in extasi positus vidit penā infer
nale. ⁊ reuersus duxit vitā nimis asperā eodem
De Fulcone qui factus est monachus. et postea epis
copus. fo. xxxi
De Lucretia romana. eodem
De magno dolore qui post mortē clamauit se accu
satu iudicatu et condemnatum. vnde ortum h̄y ordo
carthustensis. fo. xxxiii.
Capitulū septimū De his qui puerſa intentione
acquirunt sibi beneficia ecclesiastica. fo. xxxv.
De quodā pagano cui cū vestis imperialis oblata eēt
respiciēs dixit. o pānū magis nobile q̄ felicē. xxxvii
De quodā fugiēte episcopatu hui⁹ mundi. quē facit
deus episcopū paradisi eodem.
De quodā q̄ intrauit episcopatu vt vulpes regnauit
vt leo. exiuit vt canis. fo. xxxviii.
Capitulū octauū De pluralitate bñficioꝝ. eodē.
De Mauricio episcopo qui fuit largissimus ī dato
ne elemosynarū ⁊ aliis multū p̄cis eodē
De Philippo cācellario parisiēsi ⁊ dānato fo. xxi.
Capitulū nonū Non licet habere beneficium
qui habet sufficiens patrimonium fo. xl.
De quodā priore qui liberauit aiā cuiusdā fratris
de pena purgatorii. xv. ānoꝝ ī vna tñ̄ missa eodē
De adiutorio elaz in purgatorio existētū. eodē.
Capitulū decimū. De his qui redditus bene
ficiorū dant non indigentibus xlui
De duobus canonicis quoz vnus fuerat damnatus
et portabat alteri epistolam missam a principe prin

Registrum.

- cipe tenebrarum eodem
- C**apitulū. xi. De publici abusiōe cleri. xliti.
- De elemosyna q̄ recipi d̄z de reb^o bñ accq̄sis. eodē
- De diuite qui multū amabat religiosos fo. xlv
- de studēte p̄fisiē q̄ die ac nocte studebat i anō^o eodē
- De alexandro magno rege grecoꝝ. eodem.
- C**apm. xii. De quaduplici domo dei fo. xlix.
- De duabus mulieribus que euellabat vni nescyter
ro crines fo. l.
- De quodā sene sancto in extremis laborane. eodē
- De muliere mercatoris decepta p̄ vetulam fo. li
- De honorato episcopo deuoto et crucifixo fo. lii
- De ep̄o s̄celya ryp̄ēsis diocesis lubrico fo. liii.
- De muliere intrante religionem fo. liiii
- C**apm. xiii. Queritur vtrū cōueniens sit talis in
crepato sacerdotum siue correptio fo. lvi
- De sacerdote qui sacra nocte natalis dñi fornicatio
nem perpetravit lvii.
- de quodā canonico patauiēsi q̄ vidit i āgulo quādā
mulierē p̄ccerrimā ab añ. s̄z p̄o tergū plenā x̄mib^o lix
- C**apitulum. xiiii. De differentia inter sacerdotiuz
nouū et veteris testamenti. lx.
- de quodā laico q̄ festiuis dieb^o nō s̄trauū eccēsiāz eodē.
- C**apitulum. xv. An publicis criminosis sacerdo
tibus reuerētia exhibendā lxi.
- De vdone archiepo maydēburhēsi ffelicissimo. lxxv
- de Bunone capellano predicti vdonis lxxvi
- C**apitulum. xvi. Responsio fratris ad fratrem val
de compuncta lxxii.
- De presbytero honorabili qui tempus plōgavit ad
intrandū religionem lxxvi
- C**apitulū decimū septimū. Plebanus cētubina

ruius noluit fieri religiosus	fo. lxxvii.
Responsio fratris ad fratrem	eodem
De quodā laico in silua hīrāte q̄ rogabat dñz vt offi- deret sibi in quo opere deo magis placeret	fo. lxxx.
¶ Capitulum. xviii. Sacerdos celebraturus ad lo- cum secretū vadat. ⁊ ibi se recoligēdo disponat. eod.	
De quodā fratre in heremo habitante qui satis au- steram vitam duxit	fo. lxxxii.
¶ Capitulum. xix. Pleban⁹ nesciens hīe xp̄i passi- onis memoriā petiit a fr̄e religioso informari. eodē.	
¶ Capitulum. xx. Deuota instructio de habēda me- moria passionis xp̄i et cōtemplatiōibus diuersis die dominica habenda Et palma	fo. lxxxiii.
Feria secūda p̄tēplatio multū deuota: de septē can- lis tā a crimine passionis dñi nr̄i iesu xp̄i	eodem.
Feria tertia. cōtemplatio de septem verbis que xp̄s in cruce dixit	lxxxv.
Secundum verbum	lxxxvi.
Tertium verbum	lxxxvii.
Quartum verbum	lxxxviii.
Quintum verbum	eodem
Sextum verbum	lxxxix.
Septimum verbum	xc.
Feria quarta. p̄tēplatio de penali expiratione' dñi nostri. iesu ch̄risti.	eodem
Feria quinta: cōtemplatio de maxima caritate quā nobis deus ostendit in nobilissimo eucharisti sacrae- mento est hebenda.	xcii.
Feria sexta: contemplatio de septem effusionibus sā- guinis xp̄i multum deuota	xcvi.
Secunda effusio	eodem.
Tertus effusio	xcvii.

Registrum

Quarta effusio	eodem
Quinta effusio	fo. xviii.
Sexta effusio	fo. xc. ix.
Septima effusio	fo. c.
Sabbato contemplatio de quinque gladiis gloriose virginis que cum magna mentis deuotione debet meditari	eodem
Secundus gladius	fo. c. i.
Tertius gladius	fo. cii.
Quartus gladius	fo. ciiii.
Quintus gladius	fo. cv.
Oratio bona ante missam	fo. cvi.
Oratio bona post missam	fo. cvii

¶ Finit registrum

¶ Item rogo oēs materiam istam legentes: vt ob
miam dei et aīarū suarū salutem ab incepto nō desis
stant donec ad finē ipsius perueniant. vt oīa in eo cō
tenta diligētissime cordi suo imprimāt et deuote con
seruent. ¶ Diuidit̄ aut̄ hoc opusculum in viginti ca
pitula: et sub quolibet capitulo reperit̄ur exēpla et cō
templationes ipsam materiā concernentia que omnia
inuenies scōm numerum foliorum.

¶ Explicit lauscrum cōscientie oībus sacerdotib⁹
summe vtile ac necessarium parisi⁹. Houite impressus
Pro Claudio Faumar librario cōmorante in vico
sancti Jacobi ad inter signū scuti francie